T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA VE ULUSLARARASI HUKUKTA NAFAKA

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Gonca Gülfem BOZDAĞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

Ankara - 2014

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUNDA VE ULUSLARARASI HUKUKTA NAFAKA

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Gonca Gülfem BOZDAĞ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

Ankara - 2014

ONAY

Gonca Gülfem BOZDAĞ tarafından hazırlanan "*Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka*" başlıklı bu çalışma, 21.01.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Özel Hukuk Anabilim Dalında* Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN (Başkan)

Prof. Dr. Hüseyin ALTAŞ

Prof. Dr. Mustafa Fadıl YILDIRIM

Prof. Dr. Cemal OĞUZ

Prof. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR

ÖZET

BOZDAĞ, Gonca Gülfem. Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, Doktora Tezi, Ankara, 2014.

Aile, toplumun en temel yapı taşıdır. Aile bireylerinin arasında maddi ve manevi ilişkiden kaynaklanan dayanışma, yardıma muhtaç olan bireylere yardım etme yükümlülüğünü ahlaki bir görev haline getirmiş olup, bu görev yapılan düzenlemeler ile bağlayıcılık kazanmıştır. Bu çerçevede, sosyal yaşamın temel öğesini oluşturan aile düzenini korumak ve aile fertlerinin maddi sıkıntı çekerek zaruret haline düşmesini engellemek için 4721 sayılı Kanunumuzda sayılan yakın hısımlar arasında nafaka yükümlülüğü düzenlenmiştir.

Türk hukukunda nafaka, bakım nafakası ve yardım nafakası olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Bakım nafakası, kendi içinde tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Nafaka borcunun kaynağı kanundan kaynaklanmakta olup, kamu düzenini ilgilendiren bir yönü bulunmaktadır. Bu nedenle, nafaka alacakları gerek ulusal gerekse uluslararası hukukta özel düzenlemelere tabi kılınmıştır. Örneğin; Türk hukukunda nafaka ilâmına ilişkin icranın durdurulmasına karar verilmez. Nafaka kararlarına uyulmaması halinde verilecek ceza, alacaklının şikâyeti üzerine tazyik hapsi olarak düzenlenmiştir. Aynı zamanda, nafaka alacaklısının başlamış olan bir hacze imtiyazlı iştirakı da mümkün kılınmıştır.

Nafaka davalarında Türk mahkemeleri, her iki taraf yabancı olsa bile açılan davaya bakabilecektir. Yabancı unsurlu nafaka davalarında milletlerarası sözleşmeler ile uyum sağlanmış ve prensip olarak nafaka alacaklısının mutad mesken hukuku uygulanacak hukuk olarak benimsenmiştir. Diğer taraftan, uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması, sınırların ortadan kalkması ve karma evliliklerin artması ile nafaka konusu sınır aşan bir boyut kazanmıştır. Nafaka borcunun yabancı ülkede yerine getirilmesini kolaylaştırmak için uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir. Türkiye'nin de

taraf olduğu Sözleşmelerden en önemlisi Nafakanın Yabancı Ülkelerden Tahsiline Dair New York Sözleşmesi'dir. Anılan Sözleşme, tanıma ve tenfize ilişkin La Haye Sözleşmeleri ile birlikte uygulanmaktadır.

Anahtar kelimeler:

1. Türk Hukuku
2. Uluslararası Hukuk
3. Nafaka
4. Sözleşmeler

ABSTRACT

BOZDAĞ, Gonca Gülfem. Maintenance in Turkish Law and İnternational Law, PhD thesis, Ankara, 2014.

Family is the fundamental unit of the society. Family identified the solidarity that arises from moral and material relation-ship between the members and the responsibility to support the ones in need as a moral duty and thanks to the latter legal regulations this moral duty became mandatory for each one. In this scope, with a view to protect the family order as a keystone of the social life and to prevent the family members to be in a state of necessity because of financial difficulties in the act numbered 4721, statutory duties to furnish maintenance are regulated for the close relatives.

In Turkish legislation, maintenance is regulated under two headlines; spousal maintenance and maintenance of close relatives. Spousal maintenance divides into three types in itself as temporary maintenance, child maintenance and permanent maintenance. The debt of maintenance is originated from the law and it has an aspect that falls into the interest of public order. Therefore, it is subject to special rules both in national and international law. For example, in Turkish legislation it is not permitted to decide on the suspension of the execution of maintenance order. In case of a breach of the maintenance order, the penalty for the offence is preventive imprisonment. Furthermore, according to the law it is possible for a maintenance creditor to be included into a sequestration that has already begun as a privileged creditor.

In maintenance cases the Turkish courts have the authority to hear the case even if the case parties are foreigners. In such cases, in accordance with the international conventions, the law of habitual residence of the maintenance creditor is adopted as the applicable law in principle. On the other hand, because of the international relations that became highly intense, the removing of the national borders and of the increase in the mixed marriages the maintenance subject became a cross-border issue. In order to

facilitate the payment of maintenance debt in a foreign country, some international conventions were adopted. The most important one to which Turkey is a party is the New York Convention on the Recovery Abroad of Maintenance. The mentioned convention is applied with the provisions of the Hague Conventions on recognition and enforcement.

Keywords:

1. Turkish Law
2. International Law
3. Maintenance
4. Conventions

ÖNSÖZ

Aile kavramı, özel hukuk ilişkisine dayanmasına rağmen taşıdığı önem nedeniyle Devletin koruyucu müdahalesini gerektiren bir alan olarak yerini korumuştur. Aile bireylerinin birbirlerine karşı bakım ve yardım sorumluluğu anlamına gelen *"nafaka yükümlülüğünün"* kapsamının ve dayandığı ilkelerin kanunla düzenlenmesi, *"nafaka"* müessesinin devletin koruyucu müdahalesini gerektirmesindendir. Küreselleşme ve bunun sonucu olarak uluslararası evliliklerin artması, nafaka borcunun yerine getirilmesini uluslarası bir platforma taşımış, farklı ülkelerde yaşayan taraflar arasındaki nafaka borcunun ifasının sağlanabilmesi için çeşitli sözleşmeler kaleme alınmıştır.

Doktora tezimin konusu, nafakanın gerek ulusal gerekse uluslararası alanda taşıdığı önemi vurgulamak ve uygulamada karşılaşılan sorunları tespit ederek çözüm önerileri sunmak amacıyla seçilmiştir. Zira, *"nafakanın yabancı ülkelerden tahsili"* her ne kadar uluslararası sözleşmelere dayansa da, nafakaya ilişkin ulusal düzenlemelerin de ayrıntılı incelenmesini gerektirmektedir.

Bu vesilelerle yazmış olduğum doktora tezimin hazırlanmasındaki katkılarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. İhsan Erdoğan'a teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Ayrıca, tezimin yazımı sırasında maddi ve manevi desteklerini benden hiç esirgemeyen, haklarını asla ödeyemeyeceğim sevgili anne ve babama, sabrıyla yanımda olan eşime, onlardan çaldığım vakitden dolayı her zaman pişmanlık duyacağım yavrularım Emreme ve Burağıma, son olarak kendimi güçsüz hissettiğim her anda yanımda olan, bana devam etme azmini veren dostlarıma şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **xiii**
GİRİŞ **1**
I. KONUNUN TAKDİMİ **1**
II. NAFAKA KAVRAMI **2**
III. NAFAKANIN TARİHÇESİ **3**
IV. NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ **7**
V. KONUNUN ÖNEMİ **11**
VI. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI **12**

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK HUKUKUNDA NAFAKANIN DÜZENLENİŞİ

A. GENEL OLARAK **14**
B. BAKIM NAFAKASI **16**
1. Tedbir Nafakası 16
a. Genel Olarak 16
b. Tedbir Nafakasının Türleri 17
(1) Evlilik Devam Ederken Ailenin Korunması Amacıyla İstenen Tedbir Nafakası 17
(2) Mutlak ve Nisbi Butlan Dâvasında Hükmedilecek Tedbir Nafakası 24
(3) Boşanma ve Ayrılık Dâvalarında Hükmedilecek Tedbir Nafakası 25
(4) Çocuklar Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası 28
(5) Evlât Edinilen Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası 31
c. Tedbir Nafakasının Özellikleri 33
(1) Tedbir Nafakasının Başlangıcı 33

(2) Tedbir Nafakasının Miktarının Belirlenmesi 35
(3) Tedbir Nafakasının Artırılması ve Azaltılması 39
(4) Tedbir Nafakasının Ödeme Biçimi 40
(5) Tedbir Nafakasının Sona Ermesi 42
(6) Tedbir Nafakası Davasının Usul Hükümleri 46
2. İştirak Nafakası 49
a. Genel Olarak 49
b. İştirak Nafakasının Mahiyeti 50
c. İştirak Nafakasının Özellikleri 53
(1) İştirak Nafakasının Başlangıcı 53
(2) İştirak Nafakasının Miktarının Belirlenmesi 54
(3) İştirak Nafakasının Artırılması ve Azaltılması 56
(4) İştirak Nafakasının Ödeme Biçimi 57
5. İştirak Nafakasının Sona Ermesi 58
6. İştirak Nafakası Davasının Usul Hükümleri 61
3. Yoksulluk Nafakası 64
a. Genel Olarak 64
b. Yoksulluk Nafakasının Özellikleri 65
(1) Yoksuluk Nafakasının Başlangıcı 65
(2) Yoksulluk Nafakasının Miktarının Belirlenmesi 66
i. Yoksulluk Kavramı 67
ii. Kusur 71
(3) Yoksulluk Nafakasının Süresi 72
(4) Yoksulluk Nafakasının Artırılması ve Azaltılması 76
(5) Yoksulluk Nafakasının Ödeme Biçimi 80
(6) Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi 81
(7) Yoksulluk Nafakasında Zamanaşımı 85
(8) Yoksulluk Nafakası Davasının Usul Hükümleri 86
C. YARDIM NAFAKASI 87
1. Genel Olarak 87
2. Yardım Nafakasının Borçlusu ve Alacaklısı 89
3. Yardım Nafakasının Şartları 93

a. Nafaka Alacaklısı Bakımından Şartları 93
b. Nafaka Borçlusu Bakımından Şartları..... 96
4. Yardım Nafakasında Sıra 98
5. Yardım Nafakasının Özellikleri..... 102
a. Yardım Nafakasının Hükümleri..... 102
b. Yardım Nafakası Davasının Usul Hükümleri 107

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK HUKUKUNDA NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ VE MAHKEME KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

A. NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ 112
1. Nafaka Alacağının Ödeme Şekli..... 112
2. Nafaka AlacağınınTakası..... 113
3. Nafaka Alacağının Rehni ve Haczi 115
4. Nafaka Alacağından Ferâgat 116
5. Nafaka Alacağının Üçüncü Kişiye Temliki ve Nafaka Borcunun Yüklenilmesi..... 118
6. Nafakanın Miras Yoluyla Geçmesi..... 120
7. Zamanaşımı..... 121
8. Nafakanın İç Hukukta Kamu Düzeni İle İlgili Olması..... 122
9. Yabancı Unsurlu Nafaka Alacağı Davalarında Uygulanacak Hukukun Tespiti 123
a. Genel Olarak 123
b. Kanuni Rejim ve Uygulanacak Hukuk..... 124
(1) Tedbir Nafakası..... 124
i. Genel Olarak..... 124
ii. Evlilik Birliği Devam Ederken Tedbir Nafakası..... 125
iii. Boşanma ve Ayrılık Dâvalarında Tedbir Nafakası 129
iv. Tedbir Nafakasının Niteliği ve Uygulanacak Hukuk..... 131
(2) İştirak Nafakası 136
(3) Yoksulluk Nafakası 137
(4) Yardım Nafakası 137

c. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi ve Uygulanacak Hukuk 142
(1) Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi 142
i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi 142
ii. Sözleşmeye Taraf Devletler 142
iii. Sözleşmenin Amacı 143
iv. Sözleşmenin Uygulanması 143
(2) 1973 Tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi 147
i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi 147
ii. Sözleşmeye Taraf Devletler 148
iii. Sözleşmenin Amacı 148
iv. Sözleşmenin Uygulanması 149
10. Yargılamaya İlişkin Hususlar 155
B. NAFAKAYA İLİŞKİN MAHKEME KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ 158
1. Nafakaya İlişkin Mahkeme Kararlarının Sonuçları 158
a. Nafakaya İlişkin Verilen Ara Karar ve Nihai Kararın Cebri İcra Yoluyla Tahsili 158
b. Nafaka İlâmına İlişkin İcranın Durdurulamaması 163
c. Nafaka Alacaklısının Hacze İmtiyazlı İştirak Yetkisi 164
d. Cezai Yaptırım 165
2. Nafakaya İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi 166
a. Kanuni Rejim ve Tanıma-Tenfiz 166
(1) Genel Olarak 166
(2) Tanıma ve Tenfiz Ön Koşulları 167
i. Tanıma Tenfiz Talebi, Yabancı Bir Ülke Tarafından Verilen Mahkeme Kararına Dayanmalıdır 168
ii. Tanınması ve Tenfizi İstenilen Kararın Özel Hukuk Dâvalarına İlişkin Olması Gerekmektedir 168
iii. Yabancı Mahkeme Kararın Kesinleşmiş Olması Gerekmektedir 169

(3) Tanıma ve Tenfiz Koşulları 174
i. Karşılıklılık 174
ii. Münhasır Yetki ve Aşkın Yetki 177
iii. Kamu Düzeni 179
iv. Savunma Hakkı 181
(4) Tanıma ve Tenfiz Usulû 183
b. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi ve Tanıma-Tenfiz 186
(1) Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyeti Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi 186
i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi 186
ii. Sözleşmeye Taraf Devletler 187
iii. Sözleşmenin Amacı 187
iv. Sözleşmenin Uygulanması 188
v. Sözleşmede Yer Alan Tanıma ve Tenfiz Şartları 188
vi. Usûl 192
(2) Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi 194
i. Sözleşmenin Yürülüğe Girmesi 194
ii. Sözlemeye Taraf Devletler 195
iii. Sözleşmenin Amacı 195
iv. Sözleşmenin Uygulanması 196
v. Sözleşmede Yer Alan Tanıma ve Tenfizin Şartları 198
vi. Usûl 200
vii. Çekinceler 203

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYENİN TARAF OLDUĞU NAFAKA ALACAKLARININ TAHSİLİNİ KOLAYLAŞTIRAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

A. NAFAKA ALACAKLARININ YABANCI ÜLKELERDEN TAHSİLİ HAKKINDA 1956 TARİHLİ NEW YORK SÖZLEŞMESİ 204

1. Genel Olarak 204
2. Sözleşmenin Tarihi Gelişimi 206
3. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi 208
4. Sözleşmenin Amacı 209
5. Sözleşmenin Uygulama Alanı 211
6. Sözleşmenin Uygulama Organları 212
7. Gönderici Makam Açısından Sözleşmenin Uygulama Biçimi 215
   a. Gönderici Makam 215
   b. Başvuruya Eklenecek Belgeler 223
      (1) Talep Formu 223
      (2) Mahkeme İlâmı veya Ara Kararı Örneği ve Çevirisi 224
      (3) Adlî Müzaheret Belgesi ve Çevirisi 226
      (4) Vekâletname 227
      (5) Çok Dilli Nüfus Kayıt Örneği 228
      (6) Tebligat Belgeleri ve Tercümeleri 229
      (7) Nafaka Alacaklıları ve Borçlunun Birer Fotoğrafı 229
      (8) Birikmiş Nafaka Alacağına Dair Liste ve Banka Hesap Formu 230
6. Aracı Kurum Açısından Sözleşmenin Uygulanması 231
7. İstinabe 235
8. Kararların Tadili 236
9. Muafiyetler 236
10. Kolaylıklar 236
11. İhtilafların Çözümü 237
12. Muhtelif Maddeler 237
13. Değerlendirme 237

B. NAFAKA ALACAĞININ TAHSİLİNDE ULUSLARARASI TEBLİGAT VE İSTİNABE TALEPLERİNE UYGULANAN SÖZLEŞMELER..... 241

1. Hukukî ve Ticari Konularda Adlî ve Gayrîadlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesi 241

2. Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında La Haye Sözleşmesi 250

SONUÇ.....258

KAYNAKÇA 263

EK 1: Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin 1956 Tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Taraf Olan Devletler Merkezî Makamları ve Yazışma Dilleri 283

EK 2: Türkiye İle İkili Olarak İmzalanan Sözleşmeler Listesi 293

KISALTMALAR

Art.	**:** Artikel
Av. K.	**:** Avukatlık Kanunu
AY	**:** Anayasa
BGB	**:** Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	**:** Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes, Amtliche Sammlung (Lausanne)
Bkz.	**:** Bakınız
CD	**:** Ceza Dairesi
CMK	**:** Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇNKTLS	**:** Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyeti Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi
ÇNUKLS	**:** Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi
E.	**:** Esas
ed.	**:** Edition
HCCH	**:** Hague Conference on Private International Law
HD	**:** Hukuk Dairesi
HGK	**:** Hukuk Genel Kurulu
HMK	**:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	**:** Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	**:** İcra İflâs Kanunu
İBK	**:** İçtihadı Birleştirme Kararı
K.	**:** Karar
KHK.	**:** Kanun Hükmünde Kararname
m.	**:** Madde
MK	**:** Medenî Kanun (743 sayılı)
MÖ	**:** Milâttan önce
MÖHUK	**:** Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
NKTLS	**:** Nafaka Yükümlülüğüne Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi

NUKLS	**:** Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi
R.G	**:** Resmi Gazete
s.	**:** Sayfa
S.	**:** Sayı
sy.	**:** Sayılı
T.	**:** Tarih
TBK	**:** Türk Borçlar Kanunu
TL	**:** Türk Lirası
TMK	**:** Türk Medenî Kanunu
TÜFE	**:** Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	**:** Türkiye İstatistik Kurumu
UHDİGM	**:** Uluslararası Hukuk ve Dışilişkiler Genel Müdürlüğü
ÜFE	**:** Üretici Fiyatları Endeksi
vd.	**:** ve devamı
Y.	**:** Yargıtay
YKD.	**:** Yargıtay Kararları Dergisi
YTL	**:** Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

I. KONUNUN TAKDİMİ

Çalışmamızın konusu, *"Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka"* dır. Dar veya geniş anlamda aile bireylerinin birbirlerine karşı bakım ve yardım sorumluluğunu ifade eden nafaka, aile kurumunu korumak ve devamlılığını sağlanmak, sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için önem taşımaktadır. Ayrılıklar nedeniyle aile birliğinin sona ermesi hâlinde, özellikle çocukların ve ekonomik açıdan kendi ayakları üzerinde durma imkânına sahip olmayan kadının hayatını idâme ettirebilmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Toplumumuzda çalışmayan kadın oranının yüksek olması, evliliklerin sona ermesinde ekonomik açıdan mağdur olan tarafın kadın olmasına neden olmaktadır. Bu itibarla, nafaka alacağının sağlıklı bir şekilde ihtiyacı olana ulaşması toplumda huzur ve refahı sağlamakta, özellikle anne ve çocuğun korunması için önemli bir araç olmaktadır.

Aile hukukunda nafaka borcunun kaynağı kanundan kaynaklanmakta olup, nafakanın kamu düzenini ilgilendiren bir yönü bulunmaktadır. Nafaka kurumu, sadece evlilik hukuku ve özellikle ayrılık, evliliğin boşanma veya iptali gibi sebeplerle sona ermesi hallerinde çocuklarla ve eşlerle sınırlı değildir. Nafaka, aile gibi ahlâkî bir kurumdur. Bu ahlâkî kurum kanunla düzenlenmek suretiyle hukukîleşmiştir. Ahlâkın emri olan yakın hısımlara yardım ödevi, kanunla düzenlenerek çocuklara, eşlere ve yakın hısımlara geçimlerini sürdürebilmeleri için hukukî alacak hakkı kaynağı olmuştur. Bu çerçevede, aile düzenini korumak ve ailede muhtaç durumda olanlara yardım edebilmek amacıyla yakın hısımlar arasında da nafaka yükümlülüğü düzenlenmiştir.

Günümüzde uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması, sınırların ortadan kalkması ve karma evliliklerin artması ile nafaka konusu ulusal sınırları aşan bir boyut kazanmıştır. Nafaka alacaklısı ile borçlusunun farklı ülkelerde bulunması durumunda, nafaka alacaklısının, borçlunun bulunduğu ülkede

doğrudan nafaka dâvası açması ya da kendi ülkesinde aldığı nafaka kararının tenfizini talep etmesi mümkün olmakta; ancak bu yöntemlerden birine başvurmak zaten ekonomik yönden güçsüz durumda bulunan nafaka alacaklısı için önemli bir külfet oluşturmaktadır. Bu nedenle, nafaka borcunun yabancı ülkede yerine getirilmesini sağlamak ve zor durumda olan nafaka alacaklısına artı bir külfet yüklemeden sorunu çözebilmek için uluslararası sözleşmeler kabul edilmiştir.

II. NAFAKA KAVRAMI

Örf, adet ve hukuk kurallarına göre kurulan aile; ana, baba ve çocuklardan oluşan toplumun en temel sosyal kurumudur. Yirminci asrın başındaki büyük kanunlaştırma hareketinin bir sonucu olan Fransız, Alman ve İsviçre Medenî kanunları, öncelikle karı kocadan oluşan en küçük aileyi düzenlemiş, bu yapıya çocukların katılımı ile çekirdek aile kavramı ortaya çıkmıştır[1]. Ailenin daha geniş tanımı, "*aynı soydan olup, bir aile sıra numarası altında kayıtlı olan kişilerle, onların eş ve çocukları; karı, koca ve çocuklardan oluşan en küçük toplumsal birlik*" olarak yapılabilir[2]. Aile, insan hayatının başlaması ile var olan en eski sosyal topluluktur. Devletlerin kısmî müdahalesi ile korunmakta olan aile, toplumun en önemli çekirdeği olma konumunu korumaktadır[3].

Aile bireylerinin arasında maddî ve manevî ilişkiden kaynaklanan dayanışma, yardıma muhtaç olan bireylere yardım etme yükümlülüğünü ortaya çıkarmaktadır. Türk hukuk sisteminde, sosyal yaşamın temel öğesini

---

[1] Cansel, Erol: ***"Türk Ailesinin Anayasanın 41'inci Maddesine Göre İncelenmesi"***, Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, s. 405-415, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 11, Konya 1991, s. 405; ŞAFAK, Ali: **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü**, 4. Baskı, Selim Kitapevi, Ankara 2002, s. 7.

[2] Yilmaz, Ejder; **Hukuk Sözlüğü**, 10. Baskı, Yetkin, Ankara 2011, s. 54.

[3] Öztan, Bilge: **Aile Hukuku**, 5. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2004, s. 4; Ailenin Anayasanın 41'inci maddesi ile koruma altına alındığına ilişkin geniş bilgi için bkz. Topuz, Seçkin: **Boşanma Dâvasının Eşin Mirasçılığına Etkisi**, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 221 vd.; Topuz, Seçkin: ***"Boşanma Dâvası Devam Ederken Ölen Eşe Sağ Kalan Eşin Mirasçılık Durumunu Düzenleyen TMK m. 181 F.2 Hükmünün Anayasanın Aileyi Koruyan 41'inci Maddesi Yönünden İncelenmesi"***, Hukuk Biliminin Güncel Sorunları III: Uluslararası Korgre Bildiri Kitabı, Cilt 2, Adalet, Ankara 2012, s. 437 vd.

oluşturan aile düzenini korumak ve aile fertlerinin maddî sıkıntı çekerek zaruret haline düşmesini engellemek için kanunda sayılan yakın hısımlar arasında nafaka yükümlülüğü düzenlenmiştir [4]. Bu yükümlülük, nafaka alacaklısının sosyal seviyesine uygun bir hayat sürebilmesi, bakım ve geçimini sağlayabilmesi için gereken hususları içermektedir. "*Hem nakdî hem de aynî*"[5] olabileceği kabul gören nafaka, "*yiyecek, giyecek ve mesken*"[6] ile ilgili tüm yardımları içerdiği gibi, aynı zamanda "*tahsil ve terbiye*" giderlerini de kapsamaktadır[7].

Türk Kanunu Medenîsinde (743 sayılı), nafaka kavramı yerine "*iaşe ve infak*" veya "*muavenet*" gibi kelimeler kullanılmıştır. "*Muavenet*", yardım anlamına gelmektedir ve genel olarak akrabalar arasında nafaka yükümlülüğünü ifade etmektedir. Kocanın, eşine ve çocuklarına karşı ödevi ise "*iaşe ve ibâte*" yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir. Dar ve geniş anlamda aile bireyleri arasındaki nafaka yükümlülüğünün dayandığı yasal ilkeler birbirinden farklıdır. Bu nedenle, nafaka yükümlülüğünün sınırları, şartları ve kapsamı da birbirinden farklılık arzetmektedir[8].

III. NAFAKANIN TARİHÇESİ

İnsanoğlu topluluk hâlinde yaşamaya başladıktan sonra, geçimini sağlamakta güçlük çeken ihtiyaç sahibi bireylere yardım etmeyi ahlâkî bir görev olarak görmüştür. Nafaka müessesesinin tarihi, aile kurumu kadar eskiye dayanmaktadır. Ailenin, hukukî kurum olarak benimsenmesi ile birlikte aile bireyleri arasında nafaka yükümlülüğü önem kazanmıştır.

---

[4] Ruhi, Ahmet Cemal: **Nafaka Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2010, s. 18; Yilmaz, Ejder, s. 1001.
[5] Türk Hukuk Kurumu, **Türk Hukuk Lügatı**, 4. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1998, s. 265.
[6] Başaklar, Emin; **Nafaka Dâvaları,** Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara 1974, s. 15.
[7] Doğanay, İsmail: **Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Dâvaları,** Ayyıldız Matbaası, Ankara 1961, s.1; ŞAFAK, s. 397.
[8] Kamacı, Mahmut: ***"Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Nafaka ve Bu Konudaki Türkiye'nin Katıldığı Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri"***, s. 508-539, Yargıtay Dergisi, Cilt 24, Sayı 4, Ekim 1998, s. 509.

Sosyal devlet anlayışının gelişimi, devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesini gerektirmiş ve bu alanda yapılan birçok düzenleme ile devlet, ihtiyaç sahiplerine yardım görevini eda etmeye başlamıştır. Devletin sosyal barış ve adaleti sağlamak amacıyla ekonomik hayata aktif katılımı, bireylerin birbirlerine olan ödevlerini ortadan kaldıramamıştır. Aksine, toplumda ihtiyaç sahiplerine yardım, özellikle akrabalar arasında ahlâkî bir borç olarak kendini göstermiştir. Bu sorumluluk, zaman içinde kanunlar ile düzenlenerek kanundan doğan bir borç halini almıştır.

Kadına nafaka hakkının tanınması ise, öncelikle kadının toplum tarafından bir birey olarak görülmesi ve kadının hak ehliyetine sahip olabileceğinin kabulü ile doğru orantılı bir tarihsel gelişim göstermiştir.

Roma Hukukunda koca, karısı ve çocukları üzerinde mutlak hak sahibiydi ve XII Levha Kanunu (MÖ 449) uyarınca karısını ve çocuklarını satma, hatta öldürme yetkisi kocaya verilmişti. Eski Roma'da elkoyma (Jus Manus) olarak tanımlanan ve zaman içerisinde azalarak devam eden bu hâkimiyet, Justinianus tarafından kaldırılmıştır. MÖ 3'üncü asırda kadın hala kocanın mutlak vesayeti altındaydı. Kadınların kocalarına tâbi olması ve kölelik müessesesinin yasal olması zaman geçtikçe insanları rahatsız etmeye başlamış ve bu durumu değiştirmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan belki de en önemlisi Fransız ihtilalinin bir sonucu olan ve 3 Ağustos 1789 tarihinde ilân edilen İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannâmesi'dir. Beyannâmenin 1'inci maddesi uyarınca, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu ilân edilmiştir[9].

Temelini İnsan Hakları Evrensel Beyannâmesi'nden alan 1980 tarihli "*Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi*"nin (CEDAW) yürürlüğe girmesi ile kadın hakları konusunda oldukça önemli gelişme katedilmiştir. Bu gelişmeler, Avrupa Birliği'nin Maastricht Anlaşması'na dayanan eşitlik politikaları sonucunda, kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasıyla devam etmiştir[10].

---

[9] Domaniç, Hayri: **Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunları**, Arıkan Basım Yayın, İstanbul 2007, s. 6-8.

[10] Özdamar, Demet: **CEDAW Sözleşmesi**, Seçkin, Ankara 2009, s. 57.

İslâm hukukunda ise nafaka; zevce nafakası, akraba nafakası, köle nafakası ve hayvan nafakası olmak üzere dört gruba ayrılmaktaydı. Koca, karısının ve çocuklarının infak ve iaşesini temin etmekle yükümlüdür. Her iki tarafın da içtimai haline uygun olması gereken nafaka, kadının iddet müddetini de içermektedir. Nafaka hakkı, tarafların rızası veya hâkimin kararı ile vuku bulur. Akraba nafakasında ise, ihtiyaç hâlinde bulunmak, iktisaba kudreti olmamak ve dinen ittihat hâlinde bulunmak gibi bazı şartların oluşması gerekmektedir. "*İhtiyaç hâlinde bulunmak*" şartı usul-füru için de geçerli olmakla birlikte, kocanın karısına karşı nafaka yükümlülüğünde aranmamaktadır. Zira kadın, zengin olsa bile infak ve iaşesini temin kocanın mükellefiyetidir[11].

Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile bu harbin sosyal ve ekonomik yapı üzerinde yarattığı derin etkiler, yazılı bir aile kanununa olan ihtiyacı artırdı. Türk Aile Hukukuna ilişkin ilk kanun olan ve 157 maddeden oluşan "*Hukuk-i Aile Kararnâmesi*", 1917 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girdi. Ancak anılan Kanun, aile hukukuna ilişkin bütün konuları değil, sadece "*evlenme*" ve "*boşanma*" hususlarını düzenliyordu. Bu iki hususa ilişkin hükümler 1917'de yürürlüğe girmekle birlikte, "*nesep, nafaka, çocuk büyütme*" gibi aile hukukunun diğer konularına ilişkin çalışmalar devam etti. Ancak, savaşın Osmanlı Devleti'nin mağlubiyetiyle sonuçlanması ve Mondros Mütarekesi'nin imzalanması, bu alanda yapılan çalışmaların kanunlaşmasına engel oldu. Dahası, kısa bir süre yürürlükte kalan Hukuk-i Aile Kararnâmesi, 19 Haziran 1919'da yürürlükten kaldırıldı[12].

Hukuk-i Aile Kararnâmesi'ne, hükümlerin gerekçeleri hakkında ayrıntılı bilgi veren ve bu hususlardaki tartışmaları içeren esbab-ı mucibe layihası eklenmiştir. Diğer taraftan, aile kanunları ile düzenlenmesi gereken nafaka, neseb, vesayet gibi konulara Kararnâme'de yer verilmemiştir. Bu konuların, muhtemelen daha sonra düzenlenmesi plânlanmış olmakla birlikte, yaşanan

---

[11] Doğanay, İsmail: **Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Dâvaları,** Ayyıldız Matbaası, Ankara 1961, s. 3-8.

[12] Ünal, Mehmet: ***"Medenî Kanununun Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 Tarihli Hukuk-i Aile Kararnâmesi"***, s. 195-231, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Cilt 34, Ankara 1977, s. 209-211.

olumsuz koşullar nedeniyle buna imkân bulunamamıştır. Ancak Şeyhülislâmlık, İslâm hukukunun kanun haline getirilmesinde söz sahibi olmasını eleştirdiği Hukuk-i Aile Komisyon'un önüne geçerek, nafaka hukukuna ilişkin "*Kitabu'n Nafakat*" adlı bir metin düzenlemiştir[13].

İsviçre'den iktisap edilen ve 1926 yılında yürürlülüğe giren Medenî Kanun'dan[14] önce, nafakaya ilişkin uyuşmazlıklara "*Kitabu'n Nafakat*"ın[15] hükümleri uygulanmaktaydı[16]. Mustafa Hayri Efendi, şeyhülislâmlığı zamanında *"Fetvâhanenin Hey'et-i İftâiyyesi Hakkındaki Nizamnâme"* ile fetvâhane bünyesinde "*Te'lif- i Mesâil*"ve "*Taharrî-i Mesâil*" adıyla iki ayrı daire kurmuştur (1916)[17]. Kitabu'n Nafakat adlı eser, kurulan bu heyet-i ilmiye tarafından hazırlanan e'l-Ahkâmi'ş-Şer'iyye fi'l-Ahvâli'şŞahsîye'nin ilk cildini oluşturmaktadır. Oluşturulan heyetin amacı, dört mezhepten faydalanarak fıkıh kitapları ve mecmuaları hazırlamaktı. Söz konusu heyetin "*Te'lif- i Mesâil*" dairesinin oluşturduğu tek eser olarak, Ali Haydar Efendi tarafından hazırlanan Kitabu'n Nafakat'ı saymak mümkündür. İslâm nafaka hukukuna ilişkin yayınlanmış ilk kanun özelliği taşıyan bu eser hazırlanırken Hanefi mezhebi temel alınmakla birlikte, çağın ihtiyaçları doğrultusunda diğer mezheplerin görüşlerinden de istifade edilmiştir[18]. 1915 yılında yürürlüğe giren Kitabu'n Nafakat, Mecelle'nin eksik bıraktığı "*nafaka*" konusunu düzenlemiştir. Bu düzenleme ile nafaka konusu, ilk defa maddeler hâlinde tertip edilerek bir bütün hâlinde ele alınmıştır[19]. Söz konusu metin, 634 maddeden oluşmakta olup, nafakaya ilişkin tüm hususları ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir[20]. Medenî Kanun'un yürürlülüğe girmesi ile nafakaya ilişkin

---

[13] Ekinci, Ekrem Buğra: ***"Akim Kalan Bir Teşebbüs: Osmanlı Aile Kanunu"***, s. 4, http://www.ekrembugraekinci.com/pdfs/OsmanliAileKanunu.pdf , **(**Erişim 05.12.2012).

[14] 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi (MK), 17.02.1926 tarihinde kabul edilmiş, 04.04.1926 tarihli ve 339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

[15] Eserin tamamının adı, "el-Cüz'ü'l- Evvel mine'l-Ahkâmi'ş-Şer'iyye fi'l-Ahvâli'şŞahsiye"dir.

[16] Doğanay, s. 3-8.

[17] Topçuoğlu, Ali Aslan: ***"Mecelle Şarihi Ali Haydar Efendi'nin Hayatı ve Hukukçuluğu"***, s. 329-350, Türkiye Araştırmaları Dergisi, s. 335-336, http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s28/topcuoglu.pdf, (Erişim 05.12.2012).

[18] Taşkan, Hayriye Kaliç: ***"Dürerü'l-Hükkam Şerhi Mecelleti'l-Ahkam 1-63 Maddeleri: Metin ve İnceleme"***, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006, s. 18.

[19] Topçuoğlu, s. 343-344.

[20] Nafaka Konusunda Yapılan Düzenlemeler, http://www.islamportali.com/evlilkte-mali-hak-sorunluluklar/4377-nafaka-konusunda-yapilan-duzenlemeler.html , (Erişim 05.12.2012).

dâva ve ihtilaflara "*Kitabu'n Nafakat*" hükümleri yerine Medenî Kanunumuzda yer alan düzenlemeler uygulanmaya başlanmıştır[21].

IV. NAFAKANIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Nafakanın hukuki niteliğini belirleyebilmek için borcun kaynaklarını incelemek gerekir. Borcun kaynağı, İlke olarak Roma Hukukunu takip eden Türk Borçlar Kanunu'nda[22], *"sözleşmeden doğan borçlar"*, *"haksız fiilden doğan borçlar"* ve *"sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar"* olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Ancak, borç ilişkisini kuran nedenler, sadece Kanunla düzenlenen bu üç başlıktan oluşmamaktadır. Zira, vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar, nafaka alacağından doğan borçlar gibi Borçlar Kanununca kabul edilen borcun kaynaklarına dâhil olmayan istisna niteliğindeki borç ilişkileri de bulunmaktadır. Bu tür borç ilişkilerinin varlığı nedeniyle, doktrinde bazı yazarlara göre "*diğer sebeplerden doğan borç ilişkileri*" adı altında dördüncü bir grubun bulunması gerektiği ifade edilmektedir[23].

Aslında böyle dörtlü bir ayrıma gerek duymadan, borçları kaynaklarına göre, irade sonucu doğan borçlar ve irade dışı doğan borçlar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Birinci gruba, "*hukukî muamelelerden doğan borçlar*" girer[24]. Bu borçlar, tek taraflı irade açıklaması ile veya çok taraflı irade açıklaması ile doğan borçlar olarak sınıflandırılabilir[25].

İrade dışı borçlar olarak tanımlanan ikinci gruba giren borçlar ise, haksız fiilden doğan borçlar, sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar, vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar gibi çeşitli hukukî ilişkilerden veya kanunun tayin ettiği bazı olaylardan kaynaklanır[26]. Doktrinde, ikinci grubu

---

[21] Doğanay, s. 8.
[22] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK), 11/01/2011 tarihinde kabul edilerek, 04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
[23] Eren, Fikret: **Borçlar Hukuk Genel Hükümler**, 13. Bası, İstanbul, Beta, 2011, s. 107- 108.
[24] Tekinay, Selâhaddin S./ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 34.
[25] Erdoğan, İhsan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitapevi, Ankara 2006, s. 62-78.
[26] Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 34.

oluşturan borçlara, "*doğrudan kanundan doğan borçlar*" da denilebilmektedir[27].

Haksız fiil, hukuka aykırı bir fiil ile bir başkasına zarar verme anlamına gelmekte ve bu tür fiillerde kusur şartı aranmaktadır (TBK m. 49). Sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar ise, bir kazandırıcı işlemin, hiçbir sebebe dayanmadan veya geçerli bir sebebe dayanmadan ya da sona ermiş bir sebebe veya geçersiz bir sebebe dayanarak yapılmasıyla doğar. Vekâletsiz iş görmeden doğan borçlarda ise, vekâleti bulunmadan bir başkasının lehine iş gören kişi, yapmış olduğu işin zarûri ve faydalı masrafları ile faizini ve borç altına girmişse bu borç miktarını iş sahibinden isteyebilir[28].

Borcun kaynağının kanunun yüklediği bir yükümlülük şeklinde ortaya çıktması hâlinde ise, "*kanundan doğan borçlar*"dan söz edilir. Nafaka borcunun kaynağı kanundan doğmakla beraber kanunun öngördüğü kategorilerden hiç birine girmez. Örneğin, sözleşmelerden doğan borçların temelinde taraf iradesi (TBK m.1)[29], haksız fiilden doğan borçların temelinde kusur (TBK m. 49), kusursuz sorumluluktan doğan borçların temelinde ise hakkaniyet, sebep olma ve tehlike ilkelerinin[30] yer aldığı söylenebilir. Ancak, nafaka borcunun esasını, bu sayılan unsurlardan hiçbiri oluşturmamaktadır. Zira, nafaka yükümlülüğü yerine getirilmesi gereken "*ahlâkî bir vazifedir*". Başka bir ifade ile, nafaka borcu ahlâk kurallarından kanuna geçmiş bir borçtur. Aslında yakın hısım ve akrabalara yardım, borç değil ahlâkî bir davranıştır[31].

Nafaka borcuna ilişkin en önemli farklardan bir diğeri ise, mahkeme tarafından karara bağlanan nafaka borcunun yaptırımı olarak düzenlenen

---

[27] Eren, s. 108-109.
[28] Erdoğan, s. 140-146.
[29] Hukuki muamelelerde, esas unsur olan "irade" olmaz ise hukuki muamelenin de bulunmadığı söylenebilir. Zira, iradeden mahrum bir hukuki muamele için hukuki sonuç ortaya çıkmayacaktır. (Erdoğan, s. 59).
[30] Erdoğan, s. 117.
[31] "Bu kimselere yardım etme borcu olmamakla beraber ahlâkın alanına giren bir davranıştır. O halde ahlâk alanına giren bir durumla ilgili olarak yardımda bulunma sebepsiz zenginleşme borcu doğurmaz." (Erdoğan, s. 144).

İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan tazyik hapsidir (İİK m. 344). Tazyik hapsi ise para cezasına çevrilemediği gibi tecil de edilemez[32].

Nafaka borcunun tarafları, nafakanın miktarı ya da ödeme koşullarına ilişkin sözleşme yapmış olabilirler[33]. Ancak, nafaka alacağı, nafaka borçlusu ve alacaklısı arasında düzenlenen sözleşmeden değil, kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi hâlinde kendiliğinden doğar ve yapılan sözleşme nafaka borcuna akdi bir nitelik kazandırmaz[34]. Örneğin, anlaşmalı boşanma dâvasında [35] nafaka borcunu da içeren bir protokolün [36] yapılması durumunda, anılan protokolün hâkim tarafından onaylanması gerekmektedir. Aksi hâlde, böyle bir protokolün geçerliliği bulunmamaktadır. Mahkemece protokolde yer alan nafaka maddelerine ilişkin kısım unutulmuş ve diğer hususlar kabul edilerek boşanmaya karar verilmiş ise, kararın kesinleşmesi

---

[32] UYSAL, Mehmet: ***"Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bakış"***, s. 1014-1048, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 3, İstanbul 2006, s. 1030, http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20063/ibd2006316.pdf, (Erişim 01.09.2013)

[33] Henrich, Dieter: **Eherecht, Scheidung, Trennung, Folgen (Kommentar)**, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1998, s. 526.

[34] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 19.

[35] Uygulamada *"anlaşmalı boşanma"* olarak geçen düzenleme, TMK m. 166/3'de şu şekilde ifade edilmiştir; "*Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.*"

Boşanma sebepleri Kanunda; *"zina"*, *"hayata kast"*, *"pek kötü veya onur kırıcı davranış"*, *"suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme"*, *"terk"*, *"akıl hastalığı"* ve *"evlilik birliğinin sarsılması"*dır. Bunlardan ilk altısı özel durumlardır. *"Evlilik birliğinin sarsılması"* sebebi ise içerisi doldurulması gereken bir kavramdır. 166'ncı maddenin birinci fıkrası evlilik birliğinin sarsılmasını, *"ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenemeyecek derecede temelinden sarsılmış"* olma olarak belirlemiştir. Evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olması hususunda hakim olayları değerlendirerek, karar verecektir. Maddenin 3'üncü fıkrasında eşlerin karşılıklı dava açması ya da açılan bir davanın kabul edilmesini evlilik birliğinin temelinden sarsılması olarak kabul edilmiştir. Birlikte dava açma veya eşlerden birinin açmış olduğu davanın diğerince kabul edilmesi, önceden tarafların boşanma konusunda bir anlaşmaya vardıkları varsayımına dayanır. Bu nedenle, bu nitelikte açılan boşanma davalarına işin mahiyetine uygun olarak uygulama *"anlaşmalı boşanma"* adını vermiştir.

[36] TMK m. 166/3'de *"protokol"* terimine yer verilmemiş olmakla birlikte, uygulamada maddede belirtilen *"anlaşma"* için protokol ifadesi kullanılmaktadır. Yargıtay kararlarında da aynı ifadenin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; "*Dâvacı vekili 3.2.2005 tarihli dâva dilekçesinde; taraflar ve vekillerinin anlaşarak boşanmak üzere 19.11.2004 tarihli protokol düzenlediklerini, protokole göre dâvalının aylık 400,00 YTL tedbir nafakasını boşanma kararı kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası olarak ödemeyi kabul ettiğini(...)"*Y. 3. HD, 21.02.2008 T., 2008/1470 E., 2008/2523 K. : Yayınlanmamış Karar.

ile nafaka alacağının tahsili için ilâmlı takip yapılması yolu kapanmış olacaktır. Kaldı ki, Yargıtay kararlarına göre, taraflar aralarında imzaladıkları bu protokole dayanarak ilâmsız takip bile yapamayacaklardır. Bahsi geçen Yargıtay kararında, taraf ilâmsız takip yaparak nafaka alacağını talep etmiş, dâvalı ise takibe itiraz etmiştir. Nafaka talebinde bulunan tarafın, itirazın kaldırılmasını talep etmesi üzerine, mahkemece "*protokolün sözleşme olarak tarafları bağladığı*" gerekçesiyle dâva kabul edilmiştir. Yargıtay ise, mahkeme kararının anılan gerekçe ile kabul edilmesini uygun bulmayarak bozmuştur[37].

Yargıtayın bu kararı yorumlandığında, nafaka konusunun kamu düzenini ilgilendirmesi, mahiyetinin ve şartlarının kanunda açık bir şekilde

---

[37] "*Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.*

Dâvacı vekili 3.2.2005 tarihli dâva dilekçesinde; taraflar ve vekillerinin anlaşarak boşanmak üzere 19.11.2004 tarihli protokol düzenlediklerini, protokole göre dâvalının aylık 400,00 YTL tedbir nafakasını boşanma kararı kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası olarak ödemeyi kabul ettiğini, ancak 26.11.2004 tarihli boşanma kararında nafakaya hükmedilmesinin unutulduğunu, kararın temyiz edilmeksizin kesinleşmesi üzerine, İİK'nun 38 ve Av. K. 35/A maddeleri uyarınca ilam sayılan bu protokol ile iki aylık nafaka alacağı 800,00 YTL' nin tahsili için ilamsız takip başlattıklarını, haksız olarak itiraz edildiğini ileri sürerek, itirazın iptali ile takibin devamına karar verilmesini ve %40 icra inkar tazminatına hükmedilmesini, ayrıca kasım 2004 tarihinden itibaren aylık 400,00 YTL yoksulluk nafakası tahsilini talep ve dâva etmiştir.

Dâvalı, hâkimce onanmayan protokolün geçerli olmadığını, öğretmen olan ve evi bulunan dâvacının yoksul olmadığını, bu nedenle dâvanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, protokolün sözleşme olarak tarafları bağladığı gerekçesiyle dâvanın kabulüne karar verilmiş, hüküm dâvalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabidir.

Taraf avukatları, ancak tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konularda karşı tarafla uzlaşma yapabilirler ve bu konudaki tutanaklar İİK'nun 38. maddesinde belirtilen ilam niteliğindedir (Av. K. m. 35/A). Oysa, boşanma dâvaları kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle tarafların kendi iradelerine tabi kılınmamış, hâkimin vicdanî kanaat getirmesi aranmış ve boşanma veya ayrılığın fer'i sonuçlarına ilişkin anlaşmaların ise hâkimin onaması sonucu geçerli olacağı (TMK m.184/5) hüküm altına alınmıştır.

Somut olayda; taraflar ve vekilleri boşanma dâvası öncesi anlaşma tutanağı düzenleyerek imza altına almış ve dâva dilekçesine eklemiş ise de, duruşmada bu anlaşmadan bahsedilmediği gibi, anlaşmaya konu hususlar taraflar veya vekilleri tarafından duruşmada tekrar edilerek altı imzalanmamış, mahkemece hüküm kısmına alınmak suretiyle infazı mümkün hale getirilmemiş, yasal geçerlilik kazandırılmamıştır. Bu nedenle, dâvacı vekili de, bu protokol ile dâvalı hakkında ancak ilamsız icra takibi başlatmıştır.

O nedenle, yasal dayanağı bulunmadığı halde, yazılı gerekçeyle dâvanın kabulü doğru görülmemiştir.

Bu itibarla, yukarıda açıklanan esaslar göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz, temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde olduğundan kabulü ile hükmün HUMK'un 428'inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine 21.2.2008 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." Y. 3. HD, 21.02.2008 T., 2008/1470 E., 2008/2523 K. : Yayınlanmamış Karar

düzenlenmiş olması nedenleri ile sözleşme serbestîsi içerisinde değerlendirilmeyerek, ilâmsız takip dâhi yapılamayacağının kabul edildiği görülmektedir.

Şahsa bağlı bir hak olan nafaka alacağı hakkı, açılacak olan nafaka dâvasından sonra malvarlığı hakkına dönüşecektir. Nafaka alacağına ilişkin dâvalar, kanundan kaynaklanan alacağın tespiti ve tahsili dâvası niteliğine sahiptir[38].

V. KONUNUN ÖNEMİ

Aile kavramı, özel hukuk ilişkisine dayanmasına rağmen toplumun temelini oluşturmasından dolayı taşıdığı önem nedeniyle Devletin koruyucu müdahalesini gerektiren bir alan olarak yerini korumuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın[39] 41'inci maddesinde, "*Aile, Türk toplumunun temelidir*" denilerek ailenin önemi vurgulanmıştır. Yine aynı maddede yer alan, "*Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile plânlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar*" ifadesi ile aile kurumu devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 20'nci maddesinin birinci fıkrasında ise, aile hayatının gizliliği ve dokunulmazlığı temel hak olarak kabul edilmiş olup, toplumun bütün fertleri, *"aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına"* sahip kılınarak, aileye verilen önem bir kez daha vurgulanmıştır[40].

Alman Anayasasının 6/1'inci maddesi ile düzenlenen, "*Evlilik ve aile, Devlet düzenin özel koruması altındadır*" ifadesi ile ailenin devletin koruması altında olduğu açık olarak vurgulanmıştır. Yine, İsviçre Anayasasının 54/1'inci maddesinde, "*Evlilik, (Evlenme hakkı) Devletin özel korunması*

---

[38] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 19.

[39] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (TC Anayasası), 18 Ekim 1982 tarihinde kabul edilmiş olup, 09/11/1982 tarihli ve 17863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

[40] Güven, Kudret: ***"4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Getirdiği Hukuki Tedbirler"***, Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, s. 1-23, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran-Aralık 1998, Cilt II, Sayı1-2, Ankara 1998, s. 1.

altındadır" şeklinde düzenlenmiş olup, evlilik müessesini Devletin koruması altına almıştır[41].

Sanâyi devrimi ile birlikte büyük aile tipi bozulmuş, aile bireylerinin ayrı ayrı geçimlerini sağlayabilmek için iş bulma ve hayatlarını kazanmaya çalışma çabaları küçük aileleri oluşturmuştur. 20. yüzyıl başlarında, İsveç, Alman ve Fransız Medenî Kanunları, öncelikle karı kocadan oluşan en küçük aileyi düzenlemiş, çocukların da aileye katılımı ile "*çekirdek aile*" oluşmuştur[42]. Bu durum, öncelikle eşlerin birbirine karşı, ebeveynlerin ise çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğünün temelini oluşturmuştur.

Zaman içerisinde, eş ve çocuklara ilişkin nafaka borcunun yerine getirilmesi kadar hısımlar arasında hükmedilecek nafakanın da önem taşıdığı kabul edilmiştir. Zira akrabalık bağlarının zayıflaması, toplumda birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunun zarar görmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, hısımlar arasında maddî ve manevî anlamda dayanışma, özellikle kültürümüzde ahlâkî bir vazife olarak kabul edilmiş, bu kurum yapılan nafaka alanındaki düzenlemelerle de korunmuştur.

Göçlerin ve uluslararası evliliklerin artması, nafaka borcunun yerine getirilmesini uluslarası bir platforma taşımış, farklı ülkelerde yaşayan taraflar arasındaki nafaka borcunun ifasının kolaylaştırılması için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Nafakaya ilişkin verilen kararların icrasının sağlanması, ülkeler için gün geçtikçe hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir konu olmuştur.

VI. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

İç hukukumuzda nafaka, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu [43] ile düzenlenmiştir. Çalışmamızda, anılan Kanun çerçevesinde, tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakasından oluşan bakım nafakası ile yardım

---

[41] Cansel, s. 406.
[42] Cansel, s. 405.
[43] 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu (TMK), 22 Kasım 2001'de kabul edilmiş olup, 08/12/2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

nafakası ayrıntılı olarak incelenecek, Yargıtay kararlarından da faydalanılarak özellikle nafaka borcunun yerine getirilmesi üzerinde durulacaktır.

Nafaka borcuna ilişkin mahkeme ilâmlarının yerine getirilmesi ile yabancılık unsuru taşıyan nafaka borcunun ifasının özellikleri de, doktrinde yer alan görüşler çerçevesinde irdelenecektir. Ayrıca, uluslararası nafaka borcunun yerine getirilmesine uygulanan "*Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili Hakkında 1956 tarihli New York Sözleşmesi*" ve nafaka borcunun ifasını kolaylaştıran diğer sözleşmelerin ilgili hükümleri yorumlanacaktır.

Bu çerçevede, çalışmanın merkezi medenî hukuk ilkeleri olarak belirlenmiş, ancak "*nafaka borcunun yerine getirilmesi*" başlığı altında yabancı unsurlu nafaka borcunun yerine getirilmesine ilişkin Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler de incelenecek, bu bağlamda milletlerarası özel hukuk kurallarına da değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA NAFAKANIN DÜZENLENİŞİ

A. GENEL OLARAK

Türk Hukukunda nafaka, bakım nafakası ve yardım nafakası olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Bakım nafakası ise, kendi içinde tedbir nafakası, yoksulluk nafakası ve iştirak nafakası olmak üzere üç grupta incelenebilir[44].

Türk hukukunda nafaka kurumu çeşitlilik arz etmekle birlikte, eşlerin evlilik birliğinden doğan ödevlerinden biri olan nafaka mükellefiyeti önceliği haizdir. TMK[45]'da nafaka mükellefiyeti 186'ncı maddede; "(…) *Birliği eşler beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar*" şeklinde düzenlenmiş ve anılan yükümlülük eşlere eşitlik ilkesi çerçevesinde verilmiştir. Diğer bir ifade ile, infak ve iaşenin kazanımında her iki eşin de giderlere katılma zorunluluğu kabul edilmiş, fakat giderlere katılmada ölçü olarak eşlerin mâli güçleri, emek ve malvarlıkları esas alınmıştır.

TMK m. 327 uyarınca ise, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler anne ve baba tarafından birlikte karşılanır. Aile mahkemesi hâkimi, boşanma dâvası ve ayrılık dâvası süresince, eşlerin barınmasına, geçimine, malların yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri almakla yükümlüdür (TMK m. 169). Boşanma ve ayrılık

---

[44]Akintürk, Turgut/ Karaman, Derya Ateş: **Aile Hukuku**, İkinci Cilt, 14. Baskı, Beta, İstanbul 2012, s. 444; Lale, İsmail/ Lale, Ömer: Evlilikte Hukuksal İlişkiler, Adalet, Ankara 2009, s. 286; RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 22; Tiryakioğlu, Bilgin: ***"Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar"***, T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 6, Ankara 1991, s. 53-55.

[45] *"(...) Hemen belirtilmelidir ki, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 1. maddesinin 1. fıkrası "Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olayların hukuki sonuçlarına, bu olaylar hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse kural olarak o kanun hükümleri uygulanır" hükmünü taşımaktadır. Buna göre; Türk Medenî Kanunu 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiş, görülmekte olan dâva ise 01.06.2007 tarihinde açılmış olduğundan, olayda 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.(...)"* Hukuk Genel Kurul Kararı, 13/04/2011 T., 2010/2-751 E., 2011/96 K.: Yayınlanmamış Karar.

halinde velayet kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (TMK m. 182/II).

Kanuna göre evlilik birliği devam ederken de nafakaya hükmedilebilir. TMK m. 196/I uyarınca hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Yine, evlilik birliği devam ederken haklı bir nedene dayanarak birlikte yaşamaya ara verilmesi halinde, eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkı belirlenebilir (TMK m. 197/II).

Türk hukukunda nafaka, yukarıda belirtilen maddeler çerçevesinde şekillenmiştir. Zira, Kanun'da tedbir ya da iştirak nafakası başlıkları altında düzenleme yapılmamıştır. Örneğin, TMK m. 169 uyarınca hâkim, geliri olmayan eş ve yanındaki çocuklar için dâva tarihinden geçerli olmak üzere uygun tedbir nafakası takdir edebilir[46]. Yine TMK'nın 196 ve 197. maddeleri uyarınca hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine evlilik birliği devam ederken ailenin geçimi için gerekli olan parasal katkıyı belirleyebilir. İştirak nafakası ise; TMK m. 182/II uyarınca, çocukların velayet hakkı kendisine verilmeyen eşin, çocuğun bakım ve eğitim giderleri karşılığı olarak gücü oranında yapacağı katkıdır[47].

TMK'da diğer nafaka türlerinin aksine yoksulluk nafakası, 175'inci maddede *"yoksulluk nafakası"* başlığı altında açıkça düzenlenmiştir. Sosyal ve ahlâkî düşüncelerle kabul edilen yoksulluk nafakası; boşanma ile zaruret haline düşmüş olan eşe, kusuru daha ağır olmamak şartı ile boşanma dâvası kesinleştikten sonra bağlanan nafakadır.

Görüldüğü üzere, bakım nafakası, sosyal yaşamın temelini oluşturan aile düzenini korumak ve aile bireylerinin yardıma muhtaç hale düşmelerini engellemek için özellikle yakın hısımlar arasında düzenlenmiş nafaka türlerini içermektedir.

---

[46] Özuğur, Ali İhsan: **Nafaka Hukuku**, Legal, Ankara 2004, s. 24-25; Köseoğlu, Bilal/Kocaağa, Köksal: **Aile Hukuku ve Uygulanması**, Ekin Yayınevi, Bursa 2011, s. 152; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 24-27; Akintürk/ Karaman, s. 283-285; Yavuz, Nihat: **Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Dâvalar**, Turhan Kitapevi, Ankara 2008, s. 3-5; Henrich, s. 406.

[47] Özuğur, s. 187; Akintürk/Karaman, s. 401-402; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 58-59; Köseoğlu/Kocaağa, s. 215; Yavuz, **Nafaka**, s. 437.

TMK'nda yer alan; "*Aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfe göre belirlenen bir ev başkanı varsa evi yönetme yetkisi ona ait olur*" (m. 367) ifadesi[48] ile çekirdek aile dışında örf ve adetlerin sonucu olarak devamlılığını koruyan büyük aile modeline yer verilmiştir. Elbette ki, bu tür düzenlemeler ile aile bireylerinin birbirlerine karşı olan bakım yükümlülükleri çocuklar ve eşler ile sınırlı kalmayacak, akrabalar arasında da bazı düzenlemeleri gerekli kılacaktır[49]. Yardım nafakası olarak kabul edilen, Kanunda sayılan hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğü, TMK m. 364, 365 ve 366'da düzenlenmiş olmakla birlikte, *"yardım nafakası"* ifadesine Kanun maddelerinde yer verilmemiştir.

B. BAKIM NAFAKASI

1. Tedbir Nafakası

a. Genel Olarak

Tedbir nafakası; evlilik birliğinin korunması amacıyla evlilik devam ederken, ayrılık, boşanma veya evliliğin iptali dâvasının açılması ile dâva süresince kararlaştırılabilir. Buna göre tedbir nafakasına, farklı durumlarda karar verilebilmektedir.

---

[48] TMK'dan önce yürürlükte bulunan 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 318'inci maddesinde, sözleşme veya örf adet gereği birlikte yaşayan kişilerin oluşturduğu büyük ailelerin bir neticesi olarak "*Ev reisliği*" müessesesi düzenlenmişti. Yeni Türk Medenî Kanunu ile ise, eşitlik ilkesi benimsenerek ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için eşlerin evlilik birliğini birlikte yönetecekleri belirtilmiştir (TMK m. 186/II).

[49] Örneğin; Alman Hukukunda, ebeveynler ve çocuklar arasındaki nafaka yükümlülüğü velayet hakkından değil, hısımlık ilişkisinden doğmaktadır. Bu durum neticesinde, büyük ebeveynler çocuklarına hatta torunlarına ve torunlarının çocuklarına dâhi nafaka vermekle yükümlü olabilecekleri gibi, çocuklarda ebeveynlerine karşı nafaka borçlusu olabileceklerdir. Bu çerçevede, nafaka ödevi çekirdek aile formatından sıyrılmış olup, daha geniş bir platformda yerini almıştır. (bkz. SCHLOMS, Heidemarie: ***"Alman Hukukunda Çocukların Nafaka Hakkına, Özellikle Adlî Memurlara Yüklenen Görevler Bakımından Genel Bir Bakış"***, s. 153-162, AÜHFD, Cilt 50, Sayı 1, Ankara 2001, s. 153).

b. Tedbir Nafakasının Türleri

(1) Evlilik Devam Ederken Ailenin Korunması Amacıyla İstenen Tedbir Nafakası

Eşler, evlilik birliğini saygı, sevgi ve fedakârlık temelleri üzerinde huzurlu ve mutlu bir şekilde devam ettirmek için üzerlerine düşen görevi yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu çerçevede, eşlerin birbirlerine karşı kanundan doğan hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Evlilik birliği devam ederken eşler arasında önemli bir uyuşmazlığın vuku bulması veya eşlerden birinin bahsi geçen yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda ayrı ayrı veya birlikte başvurarak hâkimin müdahalesini isteyebilirler (TMK m. 195/I). Böyle bir başvurunun yapılması hâlinde, hâkim, kanunla belirlenen tedbirlerden birini alır.

Maddenin incelenmesinde, kanun koyucunun özellikle *"evlilik birliği"* ve *"eşler"* ibarelerine yer verdiği görülmektedir. Evlenme akdinin[50] yapılması ile aile kurulduğu andan itibaren, eşlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı yükümlülükleri doğmaktadır. Burada önemli olan husus, nafaka talebi için eşlerin resmi olarak evli olmalarının[51] ve evlilik birliğinin devam etmesinin gerekmesidir[52]. TMK hükümlerine (134-144) göre yapılmış olan evlilikler hâricindeki birlikteliklerde nafaka yükümlülüğü doğmayacaktır.

---

[50] Evlenmenin hukuki yönden mahiyeti tartışmalıdır. Evlenmenin hukuki nitelendirilmesine ilişkin üç görüş bulunmaktadır. Bunlar, sözleşme görüşü, kurum görüşü ve şart-tasarruf görüşüdür. Türk hukukunda yaygın olan görüş ise, evlenmenin bir medenî hukuk sözleşmesi olduğudur. Yargıtayımız da bu görüşü savunmaktadır. Bu çerçevede, evlenmenin, mahiyeti itibariyle kendi özgü özellikleri bulunan bir *"medenî hukuk sözleşmesi"* olduğu söylenebilir. (Akıntürk/Karaman, s. 60-61).

[51] *"Resmi evlilikten"* anlatılmak istenilen TMK hükümlerine uygun olarak yapılan evliliktir.

[52] *"(...)Dâvacı vekili dilekçesinde, müvekkilinin dâvalı ile imam nikahı ile evli olduklarını ve bu evlilikten müşterek çocuklarının bulunduğunu, dâvalı kocanın eşini evden kovup ilgilenmediğini beyan ederek dâvacı için 100.000.000-TL. ve dâvacının yanında bulunan 2 çocuğun her biri için 100'er milyon TL. tedbir nafakasına karar verilme*
sini talep ve dâva etmiştir.

Dâvalı cevabında, iddiaların doğru olmadığını, dâvacının 3 yıl önce müşterek evi terk ettiğini ve nafaka talep edilen çocukların ise kendisinden olmadığını ifade etmiştir.

Mahkemece; dâvanın kabulüne karar verilmiştir.

Dosyada mevcut nüfus kayıtlarının incelenmesinden, nafaka talep edilen müşterek çocuk Ş'nin 28.08.2001 tarihli noter senedi ile dâvalı babası tarafından tanındığı ve nüfusta da babasının

Nafaka davasında, kural olarak davanın açıldığı tarihteki hukukî ve maddî durumlar önem arzetmekle birlikte, dava tarihinden önce başlayan ve dava aşamasında gelişen durumlarında incelenmesi gerekir[53].

Burada önemli olan bir diğer husus, hâkimin kendiliğinden hareket ederek evlilik birliğine müdahale edip nafakaya hükmedememesidir. Zira zarar gören eşin bu hususta talebinin olması gerekmektedir.

İfade edildiği üzere, TMK m. 195, 196 ve 197'nin uygulanmasında eşlerin ailevi görevlerini ihmal etmeleri ve bu ihmal sırasında kusurlu olmaları gerekmektedir. Kusurlu harekete örnek olarak, müşterek konut teminine yanaşılmaması, kazancın ailenin ihtiyaçlarını karşılamak yerine içki, kumar, gece kulübü gibi alışkanlıklara sarf edilmesi, çocukların eğitimleri ile ilgilenilmemesi, eşin tehdit edilmesi, hakarete uğraması, dövülmesi, sadakatsizlik, eşlerin ev içerisinde üzerlerine düşen görevleri yerine getirmemeleri gibi nedenler sayılabilir[54].

Medenî Kanunumuzun kaynağını oluşturan İsviçre Medenî Kanunu'nun 169'uncu maddesi uyarınca, eşlerden birinin birliğe karşı yükümlülüklerini unutması ve diğer tarafı tehlikeye, utanç ve zarara

---

hanesinde kayıtlı olduğu görülmüştür. Nafaka talep edilen diğer cocuk C'nin ise, nüfus kayıtlarında annesı olan dâvacının nüfus kütüğunde kayıtlı oldugu anlaşılmıstır.

TMK'nun 195. maddesi "evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır" hükmünü ihtiva etmektedir. Maddenin lafzının incelenmesinden, "evlilik birliği" ve "eşler" ibarelerinin kullanıldığı görülmüştür. O halde bu madde hükmu gereğince eslerin tedbir nafakası talep edebilmeleri icin resmi bir evlilik birliginin bulunması gerekır.

Mahkemece, yukarıdaki ilke ve esaslar gözetilmeden, dâvacı ve dâvalının resmen evli olup olmadıkları ve müşterek çocuk olduğu iddia edilen C'nin dâvalı ile soybağının kurulup kurulmadığı yeterince araştırılmadan, eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 30.09.2004 T., 2004/10446 E., 2004/10215 K.: Yayınlanmamış Karar.

[53] *"Kural olarak, her dâva açıldığı tarihteki hukukî ve maddî vakıalara göre incelenir ve sonuçlandırılır. Bu itibarla dâva tarihinden sonra beliren maddî bir vakıanın değerlendirilmesi ve hükme esas alınması olanaklı değildir. Nitekim, Hukuk Genel Kurulu'nun 19.04.1995 gün ve 1995/2-128-399 sayılı kararında da bu ilke benimsenmiştir. Ne var ki, dâva tarihinden önce başlayıp, dâva aşamasında gelişen durumların bu kural içinde değerlendirilemeyeceği de unutulmamalıdır"* Hukuk Genel Kurul Kararı, 13.07.2011 T., 2011/2-403 E., 2011/509 K. : Yayınlanmamış Karar.

[54] Özuğur, s. 23-24; *"(…)Dâvalı kocanın sorumluluk sahibi olmadığı, kumar oynadığı, evine harcama yapmayan bir kişi olduğu, eş ve çocuklarının alışveriş yapmaması için talimat verdiği, telefon faturalarının ödenmemesi nedeniyle telefonun kesildiği ifade edilmektedir. Bu bakımdan MK'nun 198. maddesinin öngördüğü koşulların gerçekleştiği kabul edilebilir. Ancak, dâvalı eşin düzenli ve haczi kabil geliri bulunmaktadır. Evlilik birliğinin nafakaya hükmedilmek suretiyle korunması (m.198) mümkündür.(…)"* Y. 3 HD, 18.10.2007 T., 2007/14193 E., 2007/14996 K.: Yayınlanmamış Karar.

uğratması hâlinde koruma talep eden eş lehine koruma öngörülmektedir. Anılan Kanuna göre, eşlerden birinin aileye olan yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya eşlerin aile birliğine ilişkin önemli konularda ihtilaf yaşamaları hâlinde kanun ile belirlenmiş tedbirlerden birinin alınması mümkün olabilecektir. Bu düzenlemede vurgulanması gereken husus, yaşanan uyuşmazlığın aile birliğine önemli ölçüde zarar vermesi şartının aranmasıdır. Zira, yaşanan her türlü ihtilafta bu tedbirlerin talep edilmesi kanunun amacına aykırı olacaktır[55]. Nitekim, TMK m. 195'de de *"evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi"* gerektiği ifade edilerek, bu hususun altı çizilmiştir.

Her ne kadar anılan tedbirlerin alınması için eşlerin birlikte veya ayrı ayrı mahkemeye başvurması gerekse de, aile mahkemesi hâkimi TMK'da belirtilen hükümler saklı kalmak kaydı ile 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un[56] 6'ncı maddesi uyarınca görev alanına giren konularda re'sen harekete geçebilecek ve gerekli gördüğü önlemleri alabilecektir[57]. Hâkim, TMK m. 195/I uyarınca talepte bulunulması hâlinde, eşleri uyararak uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin rızası dâhilinde uzman kişilerin yardımını isteyebilir (TMK m. 195/II).

Hâkim öncelikle, kusurlu olan eşe evlilik birliğinin getirdiği yükümlülükleri hatırlatarak, bu yükümlülükleri yerine getirmesini isteyecektir. Bu ihtarın amacı, yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin dikkatinin çekilerek, aile içinde barış ve birliğin yeniden kurulmasıdır. Hâkim, yükümlülüğün yerine getirilmesi için verilen süre içinde uyarının taraf üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığını görürse ya da uyarı esnasında yapılan ihtarın sonuçsuz kalacağına dair kesin kanaatı oluşmuş ise TMK m. 195/III uyarınca, kanunda öngörülen önlemlerden birini alır[58].

Ayrıca, hâkim alınan önlemlere ve kararlara uygun hareket edilip edilmediği hususunu 4787 sayılı Kanun'nun 5'inci maddesi uyarınca

---

[55] Güven, s. 12.
[56] 09/01/2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, 24997 sayılı ve 18.01.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
[57] Özuğur, s. 30-31.
[58] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 23; Özuğur, s. 31-32.

görevlendireceği uzman veya uzmanlar vasıtasıyla takip edebilecektir.

Ülkemizde evlilik ve aile danışma büroları kurulmuş olmadığından hâkim, eşlerin rızalarını ve görüşlerini de alarak mümkün ise olayın gösterdiği özelliğe göre konusuna hâkim uzman veya uzmanları sulh, uzlaşma, araştırma ve takip görevleri ile görevlendirebilecektir[59].

Türk Medenî Kanunu m. 196/I'e göre, *"Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.(…)"* Hâkim, bunu yaparken *"eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması"* hususlarına dikkat eder (TMK m. 196/II). Anılan maddenin üçüncü fıkrasında ise, *"bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir"* denilerek, ailenin geçimi için uzun zamandan beri katkıda bulunmayan eşten, dâvanın açıldığı tarihten itibaren geriye dönük bir yıllık nafakanın istenilebilmesi mümkün hale getirilmiştir[60]. Söz konusu tedbir nafakası, evlilik birliği devam ederken ve birlikte yaşam sürerken eşlerden birinin talebi üzerine hâkim tarafından takdir edilecek nafakadır.

Diğer taraftan TMK'nın 197'nci maddesinde[61], evlilik birliği devam ederken birlikte yaşama ara verilmesi hâlinde talep edilebilecek nafaka türü

---

[59] Özuğur, s.31-32.

[60] Akıntürk/Karaman, s. 140.

[61] *" (...) 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun: "Birliğin Korunması" üst başlıklı ve genel düzenleme içeren 195. maddesinde:*

" Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır."

"Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi" başlıklı 197. maddesinde:

"Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır."

"Hak ve Yükümlülükler" üst başlıklı 185. maddesinin ikinci fıkrasında:

"Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler."

"Konutun Seçimi, Birliğin Yönetimi ve Giderlere Katılma" başlıklı 186.maddesinin son fıkrasında:

"Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar"

"Hâkimin Takdir Yetkisi" başlıklı 4. maddesinde ise:

"Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir."
düzenlemeleri yer almaktadır.

düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, diğerinin yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır[62]. Haklı sebep, anılan maddenin ilk

---

Tüm bu hükümler göstermektedir ki, eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir ve birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Ayrıca, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, bu halde de gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine Kanunda öngörülen önlemleri alır. Tedbir ve iştirak nafakası da hâkimin alacağı bu önlemler arasındadır. Hâkim, Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hukuka ve hakkaniyete göre karar verecektir.

Diğer taraftan, ayrılık durumunda evlilik birliği hukuken devam ettiğine göre, eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katkıda bulunmak durumundadır. Bu nedenle, ayrı yaşamda haklı olan eş, diğer eşten tedbir nafakası isteyebilir. Tedbir nafakasının niteliği ve yasal düzenleme gereği dâvalı (koca), birliğin giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır (TMK m. 186/3). Dâvacının (kadının) gelirinin bulunması, dâvalının (kocanın) ortak giderlere (elektrik, su, telefon, kira, yakıt parası vs) katılma yükümlülüğünü tamamen ortadan kaldırmaz; bu durum sadece nafaka miktarının takdirinde etkili olabilir. Dâvacının (kadının) gelirinin bulunması, ona tedbir nafakası bağlanmasını engelleyici bir hal değildir. Hâkim, eşlerin birlikte yaşarken sürdürdükleri hayat seviyesini ayrı yaşamaları halinde de korumaları gerektiğini gözetmeli; "hakkaniyet" ilkesine uygun bir nafaka takdir etmelidir." Hukuk Genel Kurul Kararı, 23.11.2011 T., 2011/3-635 E., 2011/688 K. : Yayınlanmamış Karar.

[62] *"(...) Dâvacı vekili dilekçesi ile; dâvalının açtığı boşanma dâvasının reddedildiğini; terk edip gittiği eve geri dönmediğini; dâva sırasında hükmedilen nafakanın da kararın kesinleşmesi ile sona erdiğini; müvekkilinin nafakaya ihtiyacı bulunduğunu ileri sürerek, dâva tarihinden itibaren aylık 500 TL tedbir nafakasına hükmedilmesini talep ve dâva etmiştir.*

Dâvalı cevap dilekçesinde; dâvacının talep ettiği nafakanın fahiş olduğunu, zira hükmedilen 300 TL nafakayı bile ödeyemediğini savunmuştur.

Mahkemece; "kocanın açmış olduğu boşanma dâvasının kadının kusurunun ispat edilememesi sebebiyle reddine karar verildiği, bu tarihten sonra da tarafların bir araya gelmediği, buna karşılık hem dâvalı kocanın hemde dâvacı kadının birlikte yaşamı yeniden tesis etmek için herhangi bir girişimde bulunmadıkları ve bu yönde herhangi bir niyet sergilemedikleri, bu durumda eşi dâvalıya eve dönmesi çağrısında bulunmayan ve bu yöndeki isteğini ortaya koymayan dâvacı kadının ayrı yaşamakta haklı olduğunun kabul edilemeyeceği gerekçesi ile" dâvanın reddine karar verilmiş, hüküm dâvacı vekili tarafından süresinde temyiz edilmiştir.

TMK'nun 195. maddesi uyarınca, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.

Aynı yasanın 197. maddesine göre de; eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Somut olayda; dâvacı, ayrı yaşamakta haklılık iddiasına dayalı olarak tedbir nafakası istemektedir.

Dâvalı (koca) tarafından açılan boşanma dâvası, dâvacı (kadına) atfı kabil bir kusur bulunmadığından redle sonuçlanmıştır. Boşanma dâvası öncesinde müşterek evden ayrılan eşin eve

fıkrasında; *"Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir"* şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca haklı bir sebep bulunmasa bile, eşlerden birinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de tedbir nafakası talep edilebilir[63].

---

dönmesi asıldır ve kusurlu olan eş eve dönmelidir. Yine, bu durumda eşini birlikte yaşamaya ikna etmek dâvalı kocanın yükümlülüğündedir. Mahkemece, yukarıdaki yasal düzenlemeler çerçevesinde tarafların halen ayrı yaşadıkları gözetilerek, dâvacının geçimi için gerekli, dâvalının geliri ile orantılı olacak şekilde TMK.'nun 4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesi de gözetilerek, uygun bir miktarda nafakaya hükmedilmelidir.

Yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde dâvanın reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.(...)" Y. 3. HD, 11.09.2012 T., 2012/12362 E., 2012/18502 K. : Yayınlanmamış Karar.

[63] *"Dâvacı dilekçesinde; dâvalı ile evlendikten sonra dâvalı kocanın karısını hamile olarak anne ve babası ile Türkiye'de bırakarak yurt dışına çalışmaya gittiği ve daha sonra karısının ailesinin yanına gönderildiği, müşterek çocuğun burada dünyaya geldiği ileri sürülerek ayrı yaşamada haklılık nedeniyle eş için 300,00 YTL ve müşterek çocuk için 200,00 YTL tedbir nafakasının tahsiline karar verilmesini talep ve dâva etmiştir.*

Mahkemece, ayrı yaşamakta haklı olduğunu kanıtlayamayan dâvacının ve müşterek çocuğun tedbir nafakası talebinin reddine karar verilmiş, hüküm dâvacı vekili tarafından süresinde temyiz edilmiştir.

TMK'nun 195. maddesi uyarınca; evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.

Aynı Yasa'nın 197. maddesine göre de; eşlerden biri ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Somut olayda; dâvalı, eşini kendi anne babasının yanındı bırakarak yurtdışına çalışmaya gitmiştir. TMK'nun 186/1. maddesine göre; Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Dâvalı, eşini ve çocuğunu; çalıştığı yere önce götürmemiş, sonra da götürmeyeceğine ilişkin iradesini ortaya koymuş ve dâvacıyı çocuğu ile birlikte ortalıkta bırakmıştır. Evlilik birliğinin kendisine yüklediği görevleri yerine getirmeyen (birlikte yaşamaktan kaçınan) dâvalı olayda kusurlu olup, dâvacının; TMK'nun 197/3. maddesi gereğince nafaka talep etme hakkı bulunmaktadır.

Kaldı ki, dâvacı; TMK'nun 196/1. maddesi gereğince de, ailenin geçimi için dâvalının yapacağı parasal katkının belirlenmesini de mahkemeden talep edebilir.

Bundan ayrı olarakta, TMK'nun 327. maddesi gereğince çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli olan giderler ana ve baba tarafından karşılanır. Çocuğa nafaka verilmesi kadının ayrı yaşamda haklı olup olmamasına bağlı olmayıp, çocuğa fiilen bakan eş diğer eşten nafaka isteyebilir.

O halde mahkemece, dâvacının ve müşterek çocuğun geçimi için gerekli, dâvalının geliri ile orantılı olacak şekilde, TMK'nun 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek, uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde dâvacının tedbir nafakası talebinin reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir." Y. 3. HD, 24.03.2008 T., 2008/2365 E., 2008/5152 K.: Yayınlanmamış Karar.; Luderitz, Alexander: **Familienrecht ein studienbuch**, Münih, 1999, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, s. 377.

Hâkim tarafından nafakaya hükmedildikten sonra ayrı yaşamayı haklı gösteren sebepler devam ettiği müddetçe nafaka yükümlülüğü de devam edecektir. Nafaka talep eden eş ayrı yaşamada haklı olduğunu kanıtlayamazsa nafaka talebi reddedilebilir.

Elbette ki, ayrı yaşama hâlinde ailenin giderleri artacağından, eşlerin evlilik birliği devam ederken sahip oldukları standartların sağlanmasını istemeleri uygun olmayacaktır[64].

Ayrı yaşama hususunda haklı olduğunu kanıtlayan eş, aile mahkemesine başvurup tedbir nafakası istediği anda hâkim diğer eşin yapacağı parasal katkıyı belirleyecektir. Diğer bir ifade ile, 743 sayılı MK'nda yer alan kocanın kadın ve çocukların geçimini sağlamasına ilişkin yükümlülüğü, 4721 sayılı TMK ile kaldırıldığından ve eşlerin evlilik birliğine güçleri oranında emek ve mal varlığı ile katılımları öngörüldüğünden (TMK m. 186/III), hâkim eşlerin yapacağı parasal katkı tutarını tespit edecek ve tedbir nafakasına bu kriterleri temel alarak karar verecektir.

Çocuklara bakım yükümlülüğü anne ve babaya birlikte verilmiş olduğundan (TMK m. 327), çocukların yanında kaldığı eş diğerinden tedbir nafakası talebinde bulunabilecektir. Anılan durumda, çocuklar için nafakaya hükmedilmesinde ise *"ayrı yaşamada haklılık"* kriterinin aranmasına gerek yoktur [65] . Hâkim, haklılık ispat edilemese de çocuklar için nafakaya hükmedebilecektir[66].

Evlilik birliğini sürdürmek için müşterek konuta usulüne uygun olarak davet edilen eş (TMK m. 164), bu davete icabet etmez ise ayrı yaşamada haklılığını kaybettiği için daha sonraki tarihlere ilişkin tedbir nafakası

---

[64] Yavuz, **Nafaka**, s. 9.

[65] *"(...)Kaldı ki, dâvacı annenin yanında kalan müşterek çocuk için tedbir nafakasına hükmedilmesi icın ayrı yaşamada haklılık hususu aranmaz, müşterek çocuk için her halükarda nafakaya hükmedilmelidir.*

Mahkemece, dâva tarihinden geçerli olmak üzere herhangi bir işi ve geliri olmayan dâvacı ve dâvacı yanında bulunan müşterek çocuk yararına Türk Medenî Kanunu'nun 185/3, 186/3, 197/2. maddeleri uyarınca TMK'nun 4. maddesinde bulunan hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmelidir(…)" Y. 3. HD, 06.02.2006 T., 2006/95 E., 2006/504 K.: Yayınlanmamış Karar.

[66] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 26; Yavuz, **Nafaka**, s. 9.

isteyemeyecektir. Evlilik birliği devam ederken başka bir erkek ile ilişkisi olan kadın için de tedbir nafakasına hükmedilemez[67].

(2) Mutlak ve Nisbi Butlan Dâvasında Hükmedilecek Tedbir Nafakası

"Bir hükümsüzlük derecesi" [68] olarak tanımlayabileceğimiz butlan, evliliğin yokluğundan farklıdır. Evlenmenin yokluğundan söz edildiğinde, eşler arasında evlilik bağının hiç kurulmadığı anlaşılır. Oysa *"butlan"* kavramı, şeklen oluşmuş bir evliliğin bazı eksiklikler nedeniyle sakatlanmış olduğundan ortadan kaldırılmasıdır. Bu nedenle, butlan ile sakatlanan evlilikler hâkimin hükmüne kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurmaktadır[69].

Türk Medenî Kanunu'nun 145-147'nci maddeleri arasında evlenmenin mutlak butlanına ait düzenlemelere yer verilmiştir. Mutlak butlan dâvası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılabildiği gibi ilgisi olan herkes tarafından da açılabilecektir (TMK m. 146). Mutlak butlan dâvası kamu düzenine ilişkin olduğundan her zaman açılabilir.

Nisbi butlan ise Kanun'un 148-153'üncü maddeleri arasında düzenlenmiş olup, sadece tarafları ilgilendirdiği için eşlerin ve belirli durumlarda yasal temsilcinin dâva açma hakkı vardır (TMK m. 148, m. 153). Dâva açma süresi ise, altı aylık ve beş yıllık hak düşürücü süreler ile sınırlandırılmıştır (TMK m. 152).

Geçersiz olarak kurulmuş bir evliliğin mahkeme kararı ile sona erdirilmesi anlamına gelen butlan dâvası devam ederken, eşlerin ve çocukların geçimlerinin, barınma ve bakım ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu nedenle, söz konusu dâvalar devam ederken hâkim geçici

---

[67] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 25.
[68] Akintürk/Karaman, s. 208.
[69] *"(...) butlanla sakat yani batıl olan evlenmeden eşler arasında evlilik ilişkisi doğmuştur. Zira bu evlenmede, evlenme sözleşmesinin bütün esaslı ve kurucu unsurları mevcuttur; fakat kanunun taraflarda ya da iradelerinde aradığı niteliklerinden bazıları gerçekleşmemiştir."* (Akintürk/Karaman, s. 208).

tedbirleri kendiliğinden alacak ve bu tür dâvalarda boşanma hükümlerini kıyas yolu ile uygulayacaktır (TMK m. 157/II, m. 158/II).

Hâkim, dâva sırasında gereken geçici tedbirleri alırken, 4787 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca görevlendirilen uzmanlardan da faydalanabilecektir[70].

(3) Boşanma ve Ayrılık Dâvalarında Hükmedilecek Tedbir Nafakası

Tedbir nafakası, TMK'nun 169'uncu maddesinde *"Boşanma veya ayrılık dâvası açılınca hâkim, dâvanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır"* şeklinde düzenlenmiştir[71]. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 137'nci maddesi değişiklik yapılmadan, sadeleştirmek suretiyle aynen kabul edilmiştir.

Hâkim, farklı bir süre belirtilmemesi hâlinde dâva tarihinden itibaren hükmün kesinleşmesine kadar geçerli olmak üzere tedbir nafakasına hükmedebilir[72]. Eşlerin güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile evlilik birliğinin giderlerine katılması ilkesi (TMK m. 186) gereği, geliri ve mal varlığı

---

[70] Özuğur, s. 29.

[71] *"(...) Türk Medenî Kanununun 169. maddesi; boşanma veya ayrılık dâvası açılınca dâvaya bakan hâkimin, dâvanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alacağını hükme bağlamıştır. Daha önce açılıp reddedilmiş olan boşanma dâvasında dâvalı eş lehine tedbirin alınmamış olması, sonradan açılan dâvada yasada öngörülmüş olan sayılan tedbirlerin alınmasına engel değildir. Yasal düzenleme böyle olunca, dâvalı hâkimin almış olduğu tedbirle, başka anlam verilemeyecek ve başka türlü yorumlanamayacak şekilde açık ve kesin olan bir kanun hükmüne aykırı karar verdiği kabul edilemez (...)"* Hukuk Genel Kurulu Kararı, 29.04.2011 T., 2010/2-733 E., 2011/240 K.: Yayınlanmamış Karar.

[72] *"Boşanma veya ayrılık dâvası açılınca hâkim, dâvanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK m. 186/1) geçimine, (TMK m. 185/3) malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m. 185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (resen) almak zorundadır (TMK m. 169). O halde dâva tarihinden geçerli olmak üzere, herhangi bir işi ve geliri olmayan kadın yararına Türk Medenî Kanununun 185/3, 186/3 maddelerine uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır (...)"* Hukuk Genel Kurulu Kararı, 29.04.2009 T., 2009/2-99 E., 2009/146 K. : Yayınlanmamış Karar.; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 452-453; Lale/ Lale, s. 287; OY, Osman: Boşanmanın Hukuki Neticeleri Nafaka- Tazminat-Velayet- Mal Paylaşımı ve Aile Konutu, Beta, İstanbul 2008, s. 5.

olan eşlerin katkı oranları belirlenecek, malvarlıklarının ve gelirlerinin eşit olması hâlinde ise gerektiğinde nafakaya karar verilmeyebilecektir[73].

Tedbir nafakasına karar verilmesi için eşlerin kusurlu olup olmadığına bakılmaz. Dahası, lehine nafaka hükmedilen eşin daha çok kusurlu olması, hatta kusurun tamamen kendisinde bulunması hâlinde bile bu kural değişmez[74]. Boşanma ve ayrılık dâvası açılması ile eşler ayrı yaşama hakkını kazanır ve bu durumda *"ayrı yaşamada haklılık"* kriteri aranmaz[75]. Ancak, boşanma ve ayrılığa ilişkin dâva reddedilip karar kesinleştiğinde tedbir nafakası da sona erecek ve eşlerin birlikte yaşadıkları konuta dönmeleri gerekecektir. Şayet, kararın kesinleşmesinden sonra nafaka talep edilirse, talep *"evlilik birliği devam ederken tedbir nafakasının talep edilmesi"* halini alacağından ayrı yaşamanın haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı araştırılacaktır[76].

Tedbir nafakası re'sen gözetilmesi gereken bir hususdur. TMK m. 169'un emredici hukuk kuralı olmasından dolayı eşlerin talepte bulunmuş

---

[73] Özuğur, s. 24-25.

[74] Yavuz, **Nafaka**, s. 3; Hamzaçebi, Mehmet: ***"Boşanma Öncesinde ve Sonrasında Nafaka"***, s. 359-391, Yargıtay Dergisi, Cilt 26, Temmuz 2000, Sayı 3, s. 371;*"(…)Kanunda, hâkimin geçici bir önlem olarak tedbir nafakasına hükmedebilmesi için, tarafların kusurlu olup olmamaları bir unsur olarak yer almamakta; hangisinin daha az ya da çok kusurlu olduğunun belirlenmesi yönünde bir koşul da öngörülmemektedir.*

Bu nedenle, hâkimin kusur durumuna bakmaksızın dâvanın en başında bu geçici önlemi alması ve buna bağlı olarak da tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını tespit edip, uygun ve geçici nitelikte bir nafaka takdir etmesi gerekir.

Görülmektedir ki, bir tarafın kusurlu olması; onun lehine tedbir nafakası tayin edilmesine engel teşkil etmemektedir. Dolayısıyla, tedbir nafakası hâkimin kanun gereği, kendiliğinden alması gereken geçici bir önlem olup, tarafların kusurunun verilecek karar açısından bir önemi ve etkisi de yoktur.

Ekonomik olarak yardıma ihtiyacı olan kişi sonuçta tam kusurlu kabul edilse bile boşanma dâvası kesinleşene kadar tedbir nafakası devam edeceğine ve verilen tedbir nafakası geri alınamayacağına göre tedbir nafakası ile tarafların kusuru arasında hukuki bir bağ olduğundan bahsedilemez.

O halde, somut olayda boşanma dâvası açılmakla, ayrı yaşama hakkı kazanan ve yeterli geliri olmayan dâvalı kadın yararına uygun tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir.

Bu durumda, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, kadının kusuruna işaretle ve tedbir nafakasının hukuksal niteliğine aykırı gerekçelerle önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır(...)" Hukuk Genel Kurul Kararı, 2/11/2011 T., 2011/2-533 E., 2011/670 K.: Yayınlanmamış Karar.

[75] Y. 2. HD, 04.04.2002 T., 2002/1973 E., 2002/4716 K. (RUHİ, Ahmet Cemal: **Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Seçkin, Ankara, 2004, s. 311-312); Y. 2. HD, 13.05.1999 T., 1999/3262 E., 1999/5145 K. (RUHİ, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 302); Oy, 6.

[76] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 27.

olması aranmaz[77]. Ancak, görülmekte olan dâvada, ilgili açıkça nafaka istemediğini beyan etmiş ise nafakaya hükmedilmez[78]. Ayrıca, koşulları bulunmakta ise kadın ya da erkek olmak üzere her iki taraf da nafaka talep edebilecektir[79].

Bir diğer tartışılması gereken husus ise, tedbir nafakası talep eden kadının gelirinin bulunması veya gelirinin kocasından daha fazla olması hâlinde nafaka talebinin reddedilmesinin gerekip gerekmeyeceğidir. Bir Yargıtay Genel Kurulu kararında, evlilik birliğinden doğan ortak giderlere kocanın da katılması gerektiğine, kadının gelirinin olmasının buna engel teşkil etmeyeceğine, bu hususun sadece nafaka miktarının hesaplanmasında göz önünde bulundurulacağına karar verilmiştir[80]. Yargıtay 3. HD'nin bir kararı[81] çerçevesinde, boşanma dâvası açılması durumunda, kadının ya da kanunda belirtilen ayrı yaşama hakkı bulunan eşin gelirinin olması veya ekonomik durumunun eşinden daha iyi olması hâlinde bu durum tedbir nafakasına karar verilmesine engel teşkil etmeyecektir. Oysa ki, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi konu ile ilgili olarak daha farklı kararlar vermiştir. Söz konusu Daire'nin bir kararında[82] eşlerin ekonomik durumlarının birbirine yakın olması hâlinde tedbir nafakasına karar verilmeyeceğine hükmedilmiştir.

---

[77] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 452.
[78] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 27.
[79] Özuğur, s. 26.
[80] *"(...) Somut olay yönünden yapılan değerlendirme sonunda çoğunlukça; açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler ile yargısal uygulama gözetildiğinde, özellikle ayrı yaşam hakkını kazanan kadın için tedbir nafakası verilmesinin yıllardır kabul gördüğü; ayrı yaşayan eşin ekonomik durumu iyi olsa dâhi 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun yukarıda açıklanan hükümlerine göre az veya çok katkıda bulunacağı; kadının gelir durumunun ancak takdir edilecek nafaka miktarına etkili olabileceği görüşü benimsenerek, sonuçta dâvacı kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi gerektiği oy çokluğu ile kabul edilmiştir (...)"* Hukuk Genel Kurul Kararı, 23/11/2011 T., 2011/3-635 E., 2011/688 K.: Yayınlanmamış Karar.
[81] *"Tedbir nafakasında eşlerin birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katkıda bulunmaları gerekir (TMK m.186/son). Boşanma dâvası açılması ve kanunda öngörülen nedenlerle ayrı yaşama hakkı bulunan eşin, çalışıyor olması, maaşının ve malvarlığının bulunması böylece ekonomik durumunun dâvalıdan daha iyi düzeyde olması tedbir nafakasına hükmedilmesine engel değildir."* Y. 3. HD, 30.11.2004 T., 2004/13571 E., 2004/13306 K.: Yayınlanmamış Karar.
[82] *"Taraflar arasındaki dâvanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.*

1-Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesine göre dâvalının temyizi yersizdir.

2-Dâvacının temyizine gelince;

Kanaatimizce, eşlerin yakın ekonomik duruma sahip olması hâlinde tedbir nafakasına karar verilmesi her olaya göre ayrı değerlendirilmesi gereken bir husustur. Çocukların varlığı hâlinde, onlara ayrıca nafakaya hükmedileceği düşünüldüğünde, eşit durumda olan kadın lehine tedbir nafakasına hükmedilmesine gerek bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, nafakanın hesaplanmasında, eşlerin çalışma gücünün ve ailenin gereksinimlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Nafakanın üst sınırı eşlerin birlikte yaşadıkları dönemde ailenin standartları, alt sınır ise bundan sonra hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan asgâri geçim miktarı olacaktır[83].

(4) Çocuklar Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası

Çocukların lehine takdir edilecek tedbir nafakasında, çocuğun ergin olup olmaması, hangi eşin yanında kaldığı, çocuğun eğitim ve bakım gereksinimleri ile doğum tarihi gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, çocuk boşanma dâvası devam ederken doğmuşsa, nafaka, dâva tarihi itibariyle değil çocuğun doğduğu tarih itibariyle verilecektir. Çocuk, dâva açıldığı andan itibaren nafaka alacaklısı eşin yanında kalmakta ise çocuk lehine nafaka alacağına bu tarihten itibaren karar verilmesi gerekecektir. Diğer taraftan, çocuk dâva devam ederken nafaka alacaklısının yanında kalmaya da başlamış olabilir. Bu durumda, nafaka alacaklısının yanında kalmaya başladığı an, nafaka yükümlülüğünün doğduğu an olarak kabul edilir[84].

Aynı zamanda, çocukların ergin olması ve eğitim durumları da nafaka alacağının doğum anı ve süresinin belirlenmesinde etkili olacaktır. Zira, TMK m. 328'de, ana ve babanın bakım borcunun çocuğun ergin olmasına kadar

---

Kamu görevlisi olan tarafların aylık gelirleri ve ekonomik durumları birbirine yakın olup, kadın yararına tedbir nafakasına hükmedilmesi doğru görülmemiştir." Y. 2. HD, 21.02.2007 T., 2006/14738 E., 2007/2473 K.: Yayınlanmamış Karar.

[83] Yavuz, **Nafaka**, s. 9.

[84] Özuğur, s. 26.

devam edeceği, ancak çocuğun eğitimi devam ediyorsa, ana ve babanın koşulları oranında çocuğun eğitiminin sonuna kadar çocuğa bakmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Burada önemli olan nokta, lehine nafaka alacağına hükmedilen küçüğün reşit olması hâlinde nafaka alacağının devam edip etmeyeceği ile mevcut kararın çocuk ergin olduktan sonra da icrasına devam edilip edilemeyeceği hususudur.

Yargıtay, iştirak nafakasına ilişkin 13.03.1963 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararıyla [85], nafaka yükümlülüğünün çocuğun eğitimi müddetince devam edeceğini kabul etmiştir. Kararda; *"ana ve babanın beraber yaşaması halinde nasıl her ikisi beraberce çaba göstererek çocuğu sosyal durumlarına göre okutmakla ödevli idiyseler, boşanmadan sonra dâhi bu ödevleri sona ermez"* denilerek, anne ve babanın çocuğun eğitimine ilişkin yükümlülüklerine boşanmanın etki etmeyeceği vurgulanmıştır. Nitekim, 4721 sayılı Kanunun 328'inci maddesinin ikinci fıkrasında, çocuğun ergin olmasına rağmen eğitimi devam ediyorsa, ebeveynlerin, çocuğun eğitimi sona erinceye kadar durum ve koşullara göre güçleri oranında çocuğa bakmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Kıyasen, boşanma dâvası esnasında, henüz boşanma gerçekleşmeden çocuk ergin olmuşsa, verilmiş olan tedbir nafakasının da devam edeceği söylenilebilir.

Yargıtayın son kararlarında ise, nafaka alacağının çocuğun reşit olma anına kadar devam edeceği[86] ve çocuk reşit olduktan sonra bizzat yeni bir nafaka dâvası açması gerektiği kabul edilmiştir. Çocuk tarafından açılan nafaka dâvası sonucunda, şartlar oluştuğu takdirde hâkim nafaka alacağına

---

[85] *"Babanın sosyal durumu bakımından çocuğun okutulmasının gerekmesi halinde iştirak nafakasının çocuğun erginleşmesinden sonra da (okumaya devamı sebebiyle) ödenmesi, Medenî Kanunun hükümlerindendir. Bu sebeple bozma kararı doğrudur. Zira evlilik birliğinin boşanma ile ortadan kalkmış olması ana ve babanın çocuğa karşı borçlarında bir değişiklik meydana getirmez. Diğer deyimle, ana ve babanın beraber yaşaması halinde nasıl her ikisi beraberce çaba göstererek çocuğu sosyal durumlarına göre okutmakla ödevli idiyseler, boşanmadan sonra dâhi bu ödevleri sona ermez."* HGK. 13.03.1963 T., 99/21 sayılı K.: Yayınlanmamış Karar.

[86] *"(...) Dâvalı anne yanında bulunan tarafların müşterek çocuğu 14.1.1993 doğumlu Meleknur için, dâva tarihinden ergin olduğu (14.1.2011) tarihe kadar geçerli olmak üzere tedbir nafakası takdiri gerekirken, bu hususun gözetilmemesi de doğru bulunmamıştır(...)"* Y. 2. HD, 27.09.2012 T., 2012/18009 E., 2012/22760 K.: Yayınlanmamış Karar.

tekrar karar verilebilecekse de, bu durum yeni bir yargılamanın yapılmasını gerektirecektir[87].

Kanaatimizce, nafaka konusu velayet gibi kamu düzenini ilgilendiren bir niteliğe sahip olduğundan, ilgili mevzuatımızın çocuğun menfaati gözetilerek yorumlanmasının gerektiği düşünülmektedir. Zira kamu düzenini ilgilendiren bu özel müessese, ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile korunmaya çalışılmaktadır. Bu itibarla, önceden mahkeme kararı ile lehine nafaka hükmedilmiş ve eğitimi devam eden henüz reşit olmuş bir çocuğun[88], tekrar dâva açmasını istemek ve yargılamayı yeniden yaptırmak çocuğun menfaati ile çelişecektir. Kaldı ki, dâva esnasında çocuk lehine tedbir nafakası verilmesi TMK'da düzenlenmiş eda amaçlı ihtiyati tedbir niteliğindedir[89]. İhtiyati tedbirlerin değiştirilmesi veya kaldırılması ise durum ve şartların değişmesi halinde mümkündür. Bu durumda, HMK m. 396'ya göre talepte bulunmak zorunda olan taraf menfaati ihlal edilen taraftır[90]. Nafaka borçlusu, menfaatinin ihlal edildiğini düşünüyorsa tedbir kararının kaldırılmasını talep etmelidir.

Bakım nafakasının bir türü olan tedbir nafakasının sona ermesi için genelde önerilen süre, mesleki öğrenimin tamamlanması veya ekonomik bağımsızlığın kazanılmasıdır[91].

---

[87] *"(...) Ana ve babanın çocuklarına karşı bakım borcu kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK m. 328/1). Çocuk ergin olduğu halde, eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre, kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (TMK. m 328/2). Tarafların müşterek çocuğu Nilhan, 15.6.1981 doğumlu olup, dâva tarihinde ergindir. Özürlü olduğu ileri sürülmüş ise de, bu sebeple kısıtlandığına ve annesinin velayeti altında bırakıldığına ya da vasi atandığına ilişkin dosyada bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Ergin çocuk, ancak şartlarının varlığı halinde kendisi nafaka talep edebilir. Çocuk üzerindeki kanuni velayet hakkı çocuğun ergin olmasıyla sona ermiş olan annenin babadan çocuk adına nafaka talep etmesi yasal olarak mümkün değildir. Çocuk tarafından açılmış bağımsız bir yardım nafakası (TMK. m. 364) dâvası da bulunmamaktadır. Bu husus gözetilmeden tarafların ergin olan çocuğu için dâva tarihinden itibaren tedbir, kararın kesinleşmesinden sonra da iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru bulunmamıştır.(...)"* (Y. 2. HD, 12.9.2012 T., 2012/14566 E., 2012/21053 K.: Yayınlanmamış Karar).

[88] Hukukî anlamda ilk akla gelen, çocuk kavramının reşit olmayan küçükleri karşılıyor olması olsa da, yaşı kaç olursa olsun anne ve babanın evladı anne ve babanın çocuğudur. Bu kullanım, dildeki hukuk teriminin dışında genel bir kabuldür. Belirtildiği anlamda, çocuk kavramının erginlikle sınırlı olmadığı, TMK 328/2 fıkrasında *"(...)çocuk ergin olduğu halde(…)"* ifadesinden de anlaşılmaktadır.

[89] Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet: **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku,13**. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 874.

[90] Pekcanitez/Atalay /Özekes, s. 390.

[91] Serozan, Rona: **Çocuk Hukuku**, Genişletilmiş İkinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 113.

Çocuk adına dâva açma hakkı ise, TMK m. 329'uncu maddesi uyarınca küçüğe fiilen bakan ana veya babaya verilmiştir. Yine, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gerektiğinde kayyım veya vasi atanması ve nafaka dâvasının bu kişiler tarafından açılması da mümkün olabilecektir[92]. Kaldı ki, anılan maddenin son fıkrası uyarınca ayırt etme gücüne sahip küçüğün de nafaka dâvası açabileceği düzenlenmiştir.

Sonuç olarak, boşanma ve ayrılık dâvalarında hâkim, re'sen çocukların menfaatinin korunmasına ilişkin önlemleri almakla görevli olduğundan, çocuğun yaşını, bedenî ve ruhî gelişimini, eğitim durumunu ve masrafını, bakım ve koruma giderlerini değerlendirerek, dâva boyunca çocuğun velayetinin hangi eşte kalacağına, diğer tarafın çocuğun masrafları için ne kadar tedbir nafakası vereceğine, çocuğun mallarının idaresine ve korunmasına, çocukla şahsî ilişki kurulmasına ilişkin kararları alacaktır[93].

(5) Evlât Edinilen Çocuk Lehine Hükmedilecek Tedbir Nafakası

Evlât edinme, çocuk ile evlât edinen arasında soybağının kurulmasına neden olur (TMK m. 282/III). Bu sonuç, her iki taraf içinde hak ve yükümlülükler doğurur (TKM m. 314). Evlât edinme işlemi ile çocuğun

---

[92] *"(…)Taraflar arasında görülen nafaka dâvasının yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm dâvacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.*

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği düşünüldü:

KARAR : Dâvada, dâvalının açtığı boşanma dâvasının redle sonuçlandığı, tarafların halen ayrı yaşadığı belirtilerek kısıtlı bulunan dâvacı adına vasisi vekilince tedbir nafakası istenilmiş; mahkemece, vasinin dâva açma hususunda izin almadığı gerekçesiyle dâvanın reddine karar verilmiştir.

TMK'nun 462/8. maddesi uyarınca, vasinin "acele hallerde" geçici önlemler alma yetkisi bulunmaktadır. Buna göre vasinin, vesayet altındaki kısıtlının yeme-içme, giyinme ve barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yükümlüler aleyhine tedbir mahiyetinde dâva açabilmesi icin vesayet makamından izin alması zorunlu değildir.

Ancak bu şekilde açılmış bir dâvada yargılamanın sürdürülmesi ve nihai karar verilebilmesi için vasinin, görülmekte olan dâva için vesayet makamından izin alması şarttır (TMK m. 462/8).

Somut olayda da vasi, vesayet makamından izin almadan tedbir nafakası istemli bu dâvayı açtığına göre mahkemece, dâva ve usul ekonomisi ilkesi gözetilerek, vasinin izin alması için yeterli sure verilip bekletici mesele yapılmalı, vesayet makamınca izin verilmesi halinde yargılamaya devamla nihai karar verilmeli aksi takdirde sıfat yokluğundan istem reddedilmelidir.(…)" Y. 3. HD, 30.11.2004 T., 2004/13644 E., 2004/13297K.: Yayınlanmamış Karar.

[93] Özuğur, s. 26.

velayeti evlât edinene geçeceğinden, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler evlat edinenler tarafından karşılanacaktır (TMK m. 327/I).

Evlâtlık ilişkisi kurulması, çocuğun asıl ebeveynlerinin nafaka yükümlülüklerini ikinci plâna düşürür. Evlât edinen kişiler çocuk reşit oluncaya kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür ve çocuğun eğitimi devam ediyorsa eğitim devam ettiği müddetçe nafakaya hükmedilebilir[94]. Çocuk reşit olduktan sonra ödenen nafakanın çeşidi yardım nafakası olacaktır[95].

Şayet evlât edinen çocuğa karşı bakım yükümlülüğünü yerine getirmiyorsa, evlât edinilen çocuk, nafaka dâvası açabilecektir. Ancak, evlât edinenlerin acze düşmesi, talep edilecek nafakayı karşılayamayacak olmaları ve çocuğun bakımını yerine getirememeleri durumunda çocuk asıl ebeveynlerinden nafaka talep edebilecektir. Söz konusu nafaka dâvası, sulh hukuk mahkemesince atanan kayyım tarafından açılacaktır. Atanan kayyımın çocuk lehine nafaka dâvası açabilmesi için mahkemeden izin alması gerekmektedir. Aksi takdirde, nafaka dâvasında izin alma durumu bekletici mesele yapılmalı ve izin alındıktan sonra nafakaya ilişkin karar verilmelidir[96].

---

[94] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 29;

[95] *"(...)Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, sair temyiz itirazları yerinde değildir.*

Ancak, dâvacı reşit olup, Üniversitede okuduğundan bahisle nafaka talebinde bulunmuş olduğuna gore; mahiyeti itibariyle (TMK'nun 328/2- 364/1 m.) istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu "tedbir ve iştirak nafakası" olarak hükum olusturulması doğru degılse de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediginden bu yone ilişen temyiz itirazlarının kabulü ile, hükmün birinci maddesindeki "...dâva tarihinden itibaren gecerli olmak uzere aylık 250.000.000 TL tedbir nafakasının karar kesinleştikten sonra istırak nafakası olarak dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine" sözlerinin çıkarılarak yerine "dâva tarihinden geçerli olmak üzere aylık 250.000.000 TL yardım nafakasının dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine" sözlerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine(...)" Y. 3. HD, 23.02.2004 T., 2004/1453 E., 2004/1195 K.: Yayınlanmamış Karar.

[96] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 29.

c. Tedbir Nafakasının Özellikleri

(1) Tedbir Nafakasının Başlangıcı

Evlenme akdinin yapılması ile aile kurulduğu andan itibaren, eşlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı yükümlülükleri doğmaktadır. Evlilik akdinden sonra birlikte yaşam sağlanamamış olsa bile eşlerin birbirlerine olan yükümlülükleri devam etmektedir[97].

Nafaka dâvası, açıldığı tarihte varolan koşullar üzerinden incelenir ve dâva tarihi itibari ile sonuç doğuracak şekilde karar verilir[98]. Elbette ki, çocuklar için talep edilecek tedbir nafakasının başlangıç tarihi tespit edilirken sadece dâvanın açıldığı tarih değil, dâva tarihi sırasında çocuğun yaşı gibi unsurların da önemi bulunmaktadır. Zira, dâva devam ederken doğan bir çocuk için nafaka alacağı çocuğun doğmuş olduğu tarih itibariyle başlayacaktır[99].

Boşanma, ayrılık ve butlan dâvalarının açıldığı anda başlayan[100] tedbir nafakası karar kesinleştiği anda son bulacaktır[101]. Ancak, boşanma dâvası açılmadan önce nafaka dâvası açılmış ve bu iki dâva daha sonra birleştirilmiş ise şartlar oluştuğu takdirde nafaka alacağı, nafaka dâvasının açıldığı tarihten itibaren kararın kesinleştiği ana kadar devam edecektir. Şayet, dâva dilekçesinde çocuklar için nafaka talebinde bulunulmamış ve daha sonra gelişen durumlar çerçevesinde nafaka talep edilmiş ise istek tarihinden itibaren nafakaya karar verilmesi gerekmektedir[102]. Dâvacı daha önce nafaka

---

[97] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 31-32.
[98] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 453; Yavuz, **Nafaka**, s. 5; ÖZUĞUR, s. 49.
[99] Özuğur, s. 47.
[100] *"(…) 2-Boşanma veya ayrılık dâvası açılınca hâkim, dâvanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK. m. 186/1), geçimine (TMK m.185/3), malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m.185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (resen) almak zorundadır (TMK m. 169). O halde; Türk Medenî Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dâva tarihinden geçerli olmak üzere dâvalı kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur(...)"* Y. 2. HD, 4.9.2012 T., 2012/5314 E., 2012/20189 K.: Yayınlanmamış Karar.
[101] Hamzaçebi, s. 366.
[102] Özuğur, s. 49; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 32-33; *"(…) Hâkim talepten fazlasına hükmedemez (HUMK m. 74, HMK m. 26). Velayeti anneye verilen müşterek çocuk için 200 TL. iştirak*

istemediğini belirtmiş dâhi olsa, daha sonra nafaka isteme hakkı bulunmaktadır[103].

Nafaka alacağı dâvanın açıldığı tarih itibariyle muayyen ve muaccel olmadığından bu tarihten itibaren faiz istenmesi de mümkün değildir. Ancak, nafaka alacağına ilişkin bir ara karar verilmiş ise ve nafaka alacaklısı tarafından açıkça faiz istenmiş ise ara karar tarihinden itibaren faize hükmedilebilecektir. Yine, verilmiş olan kesinleşmiş bir karara ilişkin açıkça faiz istenmesi hâlinde de karar tarihinden itibaren faize karar verilir. Hâkim, yapılmış olan faiz talebine karşı olumlu veya olumsuz bir karar vermemiş ise, bu bozma nedeni olacaktır. Diğer taraftan, kararda faizin başlama tarihinin belirtilmemesi durumunda, karar tarihinden itibaren faiz hesaplanır[104]. Zira, nafaka kararı niteliği gereği inşai mahiyete sahip kararlardır [105] ve karar

---

nafakası istenildiği dikkate alınmadan istek aşılmak suretiyle 250 TL. iştirak nafakası taktir edilmesi doğru değil ise de, bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanması gerekmiştir (HUMK m. 438/7)(…)" Y. 2. HD, 13/09/2012 T., 2012/1443 E., 2012/21220 K.: Yayınlanmamış Karar.

[103] *"(...)Tedbir nafakası her an doğup işleyen alacak niteliğindedir. Dâvacı 28.09.2004 günlü oturumda nafaka istemediğini beyan etmekle birlikte 09.06.2005 tarihli celsede yeniden tedbir nafakası istediğine göre kadın yararına 09.06.2005 tarihinden başlamak ve boşanma hükmünün kesinleştiği tarihe kadar devam etmek üzere tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken dâva tarihinden itibaren tedbir nafakası verilmesi de doğru olmamıştır.(...)"* Y. 2. HD, 30.01.2006 T., 2005/16313 E., 2006/545 K.: Yayınlanmamış Karar.

[104] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 33; *"(…)Serik 2.Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen taraflar arasındaki boşanma dâvasının yargılama aşamasında; 28.07.2010 günlü duruşmada, dâvacı kadın yanında kalan çocuklar lehine aylık 200,00'er TL tedbir nafakasına hükmedilmiştir. Bunun üzerine, dâvacı taraf; 3200,00 TL birikmiş nafaka ve 99,20 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam: 3299,20 TL uzerinden 25.08.2010 tarihinde icra takibi başlatmıstır.*

Dâvalı (borçlu) süresinde verdiği dilekçe ile "çocukların yanında kaldığını, borçla birlikte faize de itiraz ettiğini" belirterek itiraz etmiştir.

Mahkemece, dâvalının faiz itirazları doğrultusunda hiçbir inceleme yapılmamıştır. Zira, boşanma dâvasında ara kararı ile hükmedilen nafakaya; ancak, (nafakanın muayyen ve muaccel olduğu) karar tarihi itibariyle faiz işletilebilir. Kararın verildiği 28.07.2010 tarihinden, icra takibinin yapıldıgı 25.08.2010 tarihine kadar (birikmiş toplam nafaka alacağı ve bunun için) işlemiş faiz tutarı bilirkişiye hesaplattırılmalı, takipteki miktarla karşılaştırılıp, doğacak sonuca göre hüküm kurulmalıdır. Bu yönden eksik inceleme ile hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir.(...)" Y. 3. HD, 02.07.2012 T., 2012/9865 E., 2012/16488 K.: Yayınlanmamış Karar.

[105] *"(…)Dâvacı kadın tedbir nafakasına faiz isteminde bulunmuştur. Tedbir nafakası alacağı dâva tarihinden itibaren hergün doğar ve yeniden işlemeye başlar. Miktarı da hâkim tarafından belirlenir. İnşai özelliğe haizdir. İşlemiş olanlar karar tarihinde, işleyecek olanlar ise her ayın başında ödenebilir (muaccel) hale gelir. Bu yön üzerinde durulmadan yazılı şekilde tedbir nafakasına faiz isteminin reddine karar verilmesi doğru olmamıştır(...)"* Y. 2. HD, 06.12.2006 T., 2006/10365 E., 2006/17026 K.: Yayınlanmamış Karar.

verilmeden nafaka oluşmadığından nafakaya ilişkin faiz de istenemeyecektir[106].

(2) Tedbir Nafakasının Miktarının Belirlenmesi

Nafakanın miktarının belirlenmesi için, ekonomik ve sosyal durum tespitinin yapılması gerekmektedir. Bu tespit uygulamada kolluk kuvvetleri aracılığıyla yapılmaktadır. Ayrıca, taşınmaz mallar için tapu sicil müdürlüğüne, motorlu taşıtlar için trafik ve tescil müdürlüğüne yazı yazılması uygun olacaktır. Yine, banka da bulunan para ve menkul kıymetler için bankalara yazı yazılması, taraflar çalışıyorsa işyerlerinden aylık kazançlarına dair yazı istenilmesi gerekmektedir. 4787 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca, sosyo-ekonomik durum uzmanlar aracılığıyla da tespit edilebilecektir. Aile mahkemelerine bağlı çalışan uzmanlar, devlet memuru özlük haklarına sahiptir. Gerekli olduğu takdirde, bağımsız uzmanlardan da faydalanılabilecek olup, onlar için ayrıca ücret belirlenmesi gerekecektir[107].

Ekonomik ve sosyal durumun kolluk kuvvetlerine tespit ettirilmeyip, bu işte uzmanlaşmış kişilere emanet edilmesi sistemin sağlıklı işlemesi açısından faydalı olacaktır. Zira mahkeme tarafından kolluk kuvvetlerine yazı yazıldığında, kolluk kuvvetlerince ekonomik durumun tespiti, genelde hakkında tespit talep edilen kişinin veya bir yakının ifadesini almak şeklinde yapılmaktadır. Örneğin kişi, nafaka alacağını karşılayacak yeterli maddî imkânının olmadığını beyan etmişse, tutulan tutanak imza altına alınarak mahkemeye gönderilmektedir. Uygulamada bu yöntem her durumda gerçeği yansıtmadığı için başarılı olmamaktadır. Bu nedenle, tapu sicil müdürlüğüne, trafik ve tescil müdürlüğüne ve bankalara yazılan yazılar ile tarafların iş yerlerinden gelen bildirimler önem taşımaktadır.

Nafakaya hükmedilirken, eşlerin birlikte sürdürdükleri hayat standartlarına uygun bir miktara karar verilmesi gerekir. Ancak, tespit

---

[106] Özuğur, s. 55.
[107] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 33-34.

yapılırken eşlerin sosyal ve ekonomik durumları göz önünde tutulmalıdır. Eşlerin ayrıldıktan sonra iki ayrı konutun giderlerini karşılayacakları gerçeği mutlaka dikkate alınmalıdır [108] . Eşlerden birinin nafaka borcuna hükmedebilmek için, o eşin nafakayı ödeyecek durumda olması gerekmektedir. Başka bir ifade ile, eşin kusuru olmadan nafaka ödeyecek maddi gücü yok ise, nafaka ödeme borcu ortadan kalkacaktır. Kötü niyetli olması sebebiyle veya ağır ihmalden iş bulamayan eş aleyhine hükmedilecek nafaka miktarına, çalışmış olsaydı ne kadar kazanabilecek ise o tutar üzerinden karar verilir[109].

Türk Medenî Kanunu 186/son maddesi uyarınca, eşlerin evlilik birliğinin giderlerine güçleri oranında katılma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle, dâvacı eşin gelirinin bulunması veya gelirinin dâvalıdan yüksek olması dâvalının ortak giderlere katılması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Örneğin, tedbir nafakasının niteliği gereği, sosyal güvenlik kurumlarından alınan emekli maaşı da nafaka bağlanmasına engel olmayacaktır[110].

---

[108] Yavuz, s. 5.

[109] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 451; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 35-36; *"(...)Dâvalı-karşılık dâvacının yargılama sırasında işe girdiği, ancak kendisinde mevcut "panik atak" hastalığı nedeniyle bir gün sonra işten ayrılmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK m. 175) Toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda dâvalı-karşılık dâvacı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, her hangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, dâvalı-karşılık dâvacı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir. (...)"* Hukuk Genel Kurul Kararı, 4.5.2011 T., 2011/2-156 E., 2011/274 K.: Yayınlanmamış Karar.

[110] *"(...) Dâvada, dâvalı kadının daha evvel açtığı tedbir nafakası dâvasında, kadın için aylık 150 TL, müşterek çocuk için aylık 150 TL tedbir nafakasına hükmedildiği, ancak dâvalı kadının sigortadan emekli olup aylık aldığı gerekçesiyle dâvalı için hükmedilen 150 TL tedbir nafakasının kaldırılması talep ve dâva edilmiştir.*

Mahkemece, yapılan araştırmalarda ve dâvalının duruşmadaki beyanına göre dâvalının emekli olduğu ve 800 TL maaş aldığının anlaşıldığı gerekçesiyle dâvanın kabulü ile 150 TL tedbir nafakasının kaldırılmasına karar verilmiş, hüküm dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

MK.186/son maddesine göre, "eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile katılır" hükmü yer almaktadır.

Tedbir nafakasının niteliği ve yasal düzenleme gereği, her iki eşin birliğin giderlerine katılma zorunluluğu vardır. Birliğin giderlerine katılmada ise eşlerin "güçleri" esas alınmıştır. Dâvacı (koca) birliğin giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Dâvalı (kadının) maaşı olması, gelirinin dâvacı (kocadan) az olması veya çok olması, dâvacı (kocanın) ortak giderlere katılma yükümlülüğünü büsbütün ortadan kaldırmaz. Zira evlilik birliğinin korunması ve devamını sağlamak için, eşlerin asgâri ölçüde uyması gereken bazı yükümlülükler ve karşılamaları gereken bazı ortak giderler mevcuttur. Bu giderlere örnek olarak, kira parası, yakıt parası, elektrik, su ve telefon parası gibi giderler gösterilebilir.

Alman uygulamasında, nafaka miktarı belirlenirken mahkemeler evlilik içi çocuklarda, *"nafaka tabloları"* (Leitlinie) olarak adlandırılan, eyalet yüksek mahkemeleri aile senatolarının tecrübelerinden yararlanılarak hazırlanan listeleri temel almaktadırlar. Bağlayıcılığı bulunmayan bu tabloların en ünlüsü, yaklaşık üç yılda bir yeniden belirlenen *"Düsseldorf Tabloları"*dır[111]. Söz konusu tablolar vasıtasıyla, nafaka miktarına karar verecek olan hâkim takdir yetkisini kullanırken daha objektif verilere dayanarak hüküm kurabilmekte, devletin yetkili mercileri tarafından tecrübeleri çerçevesinde hazırlanan bu tür referans tabloları ile mahkemelerin işi kolaylaştırılmaktadır.

Türk Hukukunda tedbir nafakası, dâva dilekçesinde, eş ve çocuklar için ayrı ayrı istenmemiş olsa bile hâkim, nafakaya ayrı ayrı hükmederek kararında göstermek zorundadır. Nafaka miktarına birlikte hükmedilmiş ve herhangi bir ayrıma gidilmemiş ise bu durum bozma nedeni olacaktır[112].

Hâkim, eşlerin birlikte yaşarken sürdürdükleri hayat seviyesini, ayrı yaşamaları halinde de korumaları gerektiğini gözetmelidir.

Tarafların mahkemece araştırılan sosyal ekonomik durumlarının incelenmesinde; dâvacının emekli olduğu ve 1.000,00 TL maaş aldığı, dâvalının da emekli olduğu ve aylık 800 TL maaş aldığı anlaşılmıştır.

Mahkemece, yukarda açıklanan ilke ve esaslar gözetilmeden dâvalının geliri olmasının nafakanın miktarını tayin ederken nazara alınacağı, ancak dâvacının birliğin giderlerine katılması yükümlülüğünü sona erdirmeyeceği düşünülmeden eş için tayin edilen tedbir nafakasının kaldırılmasına karar verilmesi doğru görülmemiştir.(...)" Y. 3. HD, 12.09.2012 T., 2012/13652 E., 2012/18638 K.: Yayınlanmamış Karar.

[111] Bu tablo, bir eş ve reşit olmamış iki çocuk temel alınarak hazırlanmıştır. Örneğin, anılan tabloya göre, aylık geliri 4000 DM olan babanın, evlilik içinde doğmuş ve 10 yaşındaki çocuğu için ödemesi gereken nafaka miktarı 570 DM'dir. Bu örnekte, çalışmayan anne çocuğa ilişkin bakım yükümlülüğünü, çocuğun himayesi ve eğitimi ile yerine getirir. Ebeveynleri yanında yaşamayan bir çocuk için ise, tabloya göre ödenmesi gereken nafaka miktarı 1050 DM'dir. (SCHLOMS, s. 156).

[112] *"Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü: Mahkeme kararlarında nelerin yazılacağı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 388. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, hüküm sonucu kısmında gerekçeye ait her hangi bir söz tekrar edilmeksizin isteklerin her biri hakkında verilen hükümle, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların mümkünse sıra numarası altında birer birer açık şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gerekir. Aynı kural HUMK'nun 389. maddesinde de tekrarlanmış; HUMK'nun 381. maddesinde ise "Kararın tefhimi en az 388. maddede belirtilen hüküm sonucunun duruşma tutanağına geçilerek okunması suretiyle olur" hükmüne yer verilmiştir. Bu biçim yargıda açıklık ve netlik prensibinin gereğidir. Aksi hal, yeni tereddüt ve ihtilaflar yaratır. Hatta giderek denebilir ki, dâva içinden dâvalar doğar ve hükmün hedefine ulaşması engellenir. Kamu düzeni ve barışı oluşturulamaz. Ayrıca, bozma kararı ile ilk hüküm hayatiyetini yitirdiğinden ona atıf suretiyle hüküm tesisinin yukarıda açıklanan kurallara uygun düşmeyeceği de aşikardır. Nitekim, Yargıtay'ın yerleşmiş görüşü de bu yöndedir (Hukuk Genel Kurulu'nun 19.6.1991 gün 323/391 sayılı;10.9.1991 gün 281-415 sayılı; 25.9.1991 gün 355-440 sayılı; 05.12.2007 gün ve 2007/3-981/936 sayılı; 23.01.2008 gün ve 2008/14-29/4 sayılı kararları)."* Hukuk Genel Kurulu Kararı, 09.02.2011 T., 2011/3-65 E., 2011/35 K.: Yayınlanmamış Karar.

Nafaka ile yükümlü olanların sırası, mevzuatta yer alan miras tertip sırasına göre belirlenmektedir. Örneğin, evli bir kadın ilk sırada çocuklarından nafaka talep edemez. Öncelikle, nafaka talebinde bulunulacak kişi ödeme gücü olan koca olacaktır[113].

Nafaka alacağının bir miktarı, nafaka dâvası devam ederken ödenmiş ise kararda bu miktarın nafaka alacağından mahsup edilmesine ilişkin düzenleme de yapılmalıdır. Nafaka alacağı hesaplanırken bilirkişi görüşünün alınmasına gerek yoktur. Zira hâkim, nafaka miktarını tespit etmek ile görevlidir. Dolayısıyla, nafaka alacağının hakkaniyete uygun bir şekilde takdir edilmesi ve nafaka borçlusunu ödeme zorluğuna düşürür bir karar verilmemesi gerekmektedir[114]. Nafaka borçlusunun geliri, her iki tarafında zarûri ihtiyaçlarını karşılayamıyorsa ve nafaka borcu, zarurete düşülmesine neden olacaksa, her iki tarafında eşit miktarda zarurete düşmesi beklenemez[115].

Alman hukukuna göre, nafaka mükellefiyeti bulunan kişilerden, her durumda nafaka ödemesi istenemez. Zira nafaka alacağına hükmedilmesi için, yükümlünün kendi nafakasının tehlikeye atılmaması gerekmektedir. Dolayısıyla, yeterince geliri olmayan bir kişi, başkasına nafaka ödemek için ehil değildir. Maddî imkânları, nafaka ödemeye elverişli olmayan kişiler aleyhine nafakaya hükmedilerek, onları başkalarının yardımına muhtaç hale getirmemek gerekir. Ancak, bu durumu göz önünde bulundururken, ebeveynlerin reşit olmayan çocuğun geçimi için ellerinden gelen çabayı gösterdiğine emin olunmalı, hatta gerekiyorsa nafaka mükellefiyetinin yerine getirilmesi için meslek değiştirilmelidir. Zira nafaka mükellefi, daha çok gelir getirecek kendi mesleğini yapmak yerine başka bir işte çalışıyorsa, ödemeye ehil olmaması mazeret olarak gösterilemez[116].

---

[113] Özuğur, s. 49.
[114] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 34-35.
[115] Yavuz, **Nafaka**, s. 4.
[116] Schloms, s. 154.

(3) Tedbir Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

Nafakaya ilişkin ilâmlar özelliği gereği, kesinleşmeden de icra edilebilen kararlardır[117]. Örneğin, hâkim ara karar ile tedbir nafakasına karar vermişse, bu kararın icrası için kesinleşme şerhine ihtiyaç yoktur[118]. Nafaka kararının, değişen şartlara, tarafların sosyo-ekonomik durumlarına ve paranın satın alma gücündeki düşüşe göre değişebilme imkânı vardır. Bu çerçevede, nafakanın artırılmasına veya azaltılmasına ilişkin dâva açılabilir[119].

Nafaka artırılması ve azaltılması dâvalarında, artırıma ve azaltmaya dâva tarihinden itibaren karar verilir. Artırma talebinin kabulü için, nafaka talep edildiğinde varolan koşulların devam etmesi gerekmektedir[120].

Nafaka artırımı dâvası açıldığında, tarafların ekonomik durumlarında normalden fazla bir değişiklik olmayabilir ve artırım talebinin nedeni daha çok paranın satın alma gücünün değişmesi ile ilgili olabilir. Yargıtay kararına göre, artırıma, tüketici fiyatları endeksine göre değil, üretici fiyatları endeksine göre karar verilmelidir[121].

---

[117] HMK 367'inci maddesinde, *"Temyiz, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflas Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36'ncı maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez"* denilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, *"Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynî haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez"* ifadesi yer almaktadır.

[118] Alman hukuk, nihai nafaka kararlarında kesinleşme şerhi yanında icra edilebilirlik şerhi de aramaktadır. Dolayısıyla, borçlusu Almanya'da olan nafaka alacaklarında, uluslararası mevzuat çerçevesinde hazırlanan talebin içerisinde yer alan nihai nafaka kararının üzerinde kesinleşme şerhi dışında icra edilebilirlik şerhinin de bulunması, nafaka kararının Alman hukukuna göre tenfiz edilerek borcun tahsil edilmesi için gerekli bir unsurdur (*"Nafaka Alacaklarının Yabancı Devletlerde Tahsili"* adlı 16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge).

[119] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 36; OY, 5.

[120] Özuğur, s. 56.

[121] *"(...) Dâvada, ayrı yaşamada haklı olduğu ileri sürülerek aylık 450 TL tedbir nafakasına hükmedilmesi ve her yıl ÜFE oranında artışı istenilmiştir.*

Dâvalı cevabında, ödeme gücü bulunmadığını, gelir getiren tek dairesinin kirasını da dâvacının aldığını belirterek dâvanın reddini dilemiştir.

Mahkemece; aylık 400 TL tedbir nafakasına hükmedilmiş ve kararın kesinleşme tarihinden itibaren her ay enflasyona göre TÜFE oranında artışa hükmedilmiştir.

Dâva, TMK'nun 197/2. maddesi gereğince; ayrı yaşamakta haklı olduğu iddiasına dayanan tedbir nafakasına ilişkin olup, evlilik birliği devam ettiği sürece eşlerin birlik düzeninin devamı için diğer eşe parasal katkıda bulunması gerektiği belirtilmiştir. Tedbir nafakasının niteliği gereği de dâvalının birliğin giderlerine gücü oranında katkıda bulunması zorunludur (TMK 186/3 madde).

Somut olayda, yapılan ekonomik ve sosyal durum araştırmasında; dâvalının, sigortalı olarak çalıştığı işinden dâva tarihinden önce (2010 yılı 4. ayında) ayrıldığı, aylık gelirinin 400 TL olduğu, babasının evinde kira vermeden oturduğu, Yalova'da bir dairesinin bulunduğu ve kiranın dâvacı

Temyiz sınırının tespitinde ise, artırım sonucunda kararda yer alan yıllık nafaka miktarının toplamı temel alınır[122]. Nafakanın gelecek yıllar için artırımının talep edilmesi durumunda, Yargıtay içtihatlarında farklılık gözlemlenmektedir. Zira Yargıtay daha önceki kararlarında gelecek yıllar için nafakanın artırımını üretici fiyat endeksine göre hükmederken, son zamanlarda verdiği kararlar, yasal bir dayanak olmaması nedeniyle gelecek yıllar için tedbir nafakasının artırılmasının mümkün olmadığı yönündedir[123]. Faiz istenilmesi hâlinde ise, nafaka artırım kararının verildiği tarih itibariyle faize hükmedilebilir[124].

(4) Tedbir Nafakasının Ödeme Biçimi

"Tedbir nafakası, ilke itibariyle para olarak ödenir. Hâkim, nafakayı Türk Lirası olarak kararlaştırmalıdır. Zira BK'nun 83. maddesi ancak sözleşmelerde uygulanır. Eşlerden biri, diğerine, nafaka yerine, kendisinin de oturduğu evde oturmasını ve bakımını (ayın) olarak karşılamayı teklif edemez. Tedbir nafakası kural olarak, dâva tarihinden itibaren karar verilir ve

---

tarafından alındığının bildirildiği, dâvacının ise sabit işi olmadığı, babasına ait evde 100 TL kira ödeyerek oturduğu belirlenmiştir.

Dâvalının aylık geliri tam ve sağlıklı olarak saptanmamış, hükmedilen nafakayı ödeyecek ekonomik gücünün olup olmadığı denetime imkan verecek nitelikte araştırılmamıştır.

Mahkemece yapılacak iş, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarını tam ve sağlıklı olarak saptadıktan sonra, dâvacı tarafın geçimi için gerekli, dâvalının geliri ile orantılı olacak şekilde "hakkaniyete uygun" nafakaya hükmetmek olmalıdır.

Bundan ayrı olarak, DİE'nün yayınladığı ÜFE oranında artış yerine yazılı şekilde hüküm kurulması da doğru değildir(...)" Y. 3. HD, 5.7.2012 T., 2012/11834 E., 2012/16974 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(...) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, sair temyiz itirazları yerinde değildir.

Ancak, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği ve özellikle ekonomik göstergelerdeki değişim ile TÜİK' un yayınladığı ÜFE artış oranı nazara alındığında takdir edilen miktar çok olup, TMK' nun 4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun bulunmamıştır(...)" Y. 3. HD, 15.3.2012 T., 2012/2546 E., 2012/6958 K.: Yayınlanmamış Karar.

[122] "(…) *Hukuk Genel Kurulunun 6.4.2005 tarih ve 2005/3-169 E- 235 K. sayılı kararı ile nafaka dâvalarında temyiz ve karar düzeltmede yıllık nafaka miktarının dikkate alınacağı açıklanmıştır.(...)"* Y. 3. HD, 20.09.2012 T., 2012/13195 E., 2012/19341 K.: Yayınlanmamış Karar.

[123] Y. 2. HD, 18.09.2008 T., 2007/12439 E., 2008/12179 K. (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 36).

[124] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 36.

nafaka (yine) kural olarak, peşin olarak her aybaşında ödenir"[125]*.* Ancak, tarafların anlaşmaları hâlinde yabancı para ile tedbir nafakasına hükmedilebilir, aksi takdirde hâkim nafaka alacağına dair kararı Türk Lirası üzerinden vermelidir[126].

Alman hukukunda da, nafaka alacağı, esas olarak aylık olarak önceden ödenen bir miktar olarak kabul edilmektedir. Ancak, özel durumlarda nafaka borçlusuna, nafakayı başka bir şekilde ödemesi için izin verilebilecektir. Evlenmemiş çocuğa nafaka ödeme yükümlülüğü bulunan anne veya baba, nafakanın tarzını belirleyebilir. Örneğin, çocuk, nafaka yükümlüsü ebeveyn ile birlikte yaşıyorsa, ebeveynin mutad nafakayı peşin para ödemesi olarak değil, uygun bir harçlık verilmesi gibi tâbii yollardan yapması uygun olacaktır. Böylelikle, ebeveynin maddî olarak yükü azaltılırken, çocuk üzerinde daha kapsamlı bir etkisinin bulunması amaçlanmaktadır. Bu durum reşit olmuş çocuk için de geçerlidir. Reşit olmuş çocuk üzerinde de ebeveynin gözetimi bulunacak, yönlendirici bir etkisi olacaktır. Ancak, çocuğun başvurusu ile vesayet mahkemesi ebeveynin idaresi üzerinde değişiklik yapabilecektir. Alman hukukunda, reşit çocuk ile reşit olmayan çocuk arasında bir fark karşımıza çıkmaktadır. Nitekim böyle bir başvuruda reşit olmayan çocuğa ilişkin karar hâkim tarafından verilirken, reşit çocuğun başvurması durumunda adlî memur (hâkim yardımcısı) karar verebilecektir[127].

Bu değişikliğin reşit çocuk açısından vesayet mahkemesinin adli memuru tarafından yapılabilmesi, ancak özel sebeplerin varlığında mümkün olacaktır. Örneğin, reşit çocuğun tek başına ayrı bir evde yaşamak istemesine ilişkin tek taraflı kararı yeterli bir neden değildir. Makul neden olarak, ebeveyn tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmak veya yetişkin kız

---

[125] Yavuz, **Nafaka**, s. 5; *"(...) Nafaka her ay peşin olarak ödenir. Hâkim istem halinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir (TMK m. 182/3). Dâvacı kadının iştirak nafakasına gelecek yıllar için artırım talebi konusunda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir(...)"* Y. 2. HD, 27.09.2012 T., 2012/4085 E., 2012/22768 K.: Yayınlanmamış Karar.

[126] Özuğur, s. 51.

[127] Schloms, s. 156.

çocuğun erkek arkadaşının eve kabul edilmemesi ya da yaşanılan bölgede yüksek öğrenim imkânının bulunmaması gibi nedenler sayılabilir. Böyle bir değişiklik yapılmasına karar verilirse, vesayet mahkemesi tarafından, eda edilen nafakanın para olarak belirli bir süre için ödenmesine karar verilebilir. Sözü edilen paranın miktarının belirlenmesi, adlî memur tarafından değil, hakim kararı ile yapılır[128].

Görüldüğü üzere, Türk hukukunda nafaka borçlusu velayet kendisine verilmeyen eş olurken, Alman hukukunda çocuğun birlikte yaşadığı eşin de nafaka borçlusu olabilmesi mümkündür. Elbette ki, TMK m. 328 uyarınca, Türk hukukunda da çocuğun yanında kaldığı eşin çocuğa bakım ve gözetim yükümlülüğü devam etmektedir. Diğer taraftan, Türk hukuk sisteminde nafakaya ilişkin kararlar, kamu düzenini ilgilendirmesi ve sahip olduğu özel niteliği sonucu hâkimler tarafından verilirken, Alman hukukunda idari mercilerin de bu hususta yetkili olduğu görülmektedir. Nitekim bu husus daha sonra incelenecek olan yabancı mahkemelerin nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin bölümde ayrıca irdelenecektir[129]

(5) Tedbir Nafakasının Sona Ermesi

Evlilik birliği devam ederken hükmedilen nafaka borcuna ilişkin olarak borçlu, evlilik birliğinden doğan yükümlülüğünü yerine getirmeye başladığı anda mahkemeden nafakanın kaldırılmasını isteyebilir (TMK m. 200).

Yine sosyal ekonomik şartların değişmesi hâlinde nafakanın kaldırılması istenebilir. Şartlarda meydana gelen değişikliklere; tarafların bir araya gelerek evlilik birliğini devam ettirmeleri, nafaka borçlusunun acze düşmesi veya askere gitmesi nedeni ile hiçbir gelirinin olmaması gibi durumlar örnek verilebilir[130]. Anılan hallerde, nafaka alacağının kaldırılması

---

[128] Schloms, s. 157.
[129] Bkz. 2. Bölüm, D, 3.
[130] *"(...)Boşanma veya ayrılık dâvası açılınca hâkim, dâvanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK. md.186/1) geçimine, (TMK md.185/3) malların yönetimine (TMK. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK.md.185/2) ilişkin*

talep edilebilecektir. Nafaka kararından sonra eşlerin barışarak bir araya gelmesi sonucunda ayrı yaşama iradesi ortadan kalkacağından, barışma tarihi itibariyle nafakanın kalkması, şayet barışmadan sonra yine bir ayrılık vukuu bulursa yeni bir tedbir nafakası dâvasının açılması gerekmektedir[131].

TMK 197'nci madde uyarınca hükmedilen tedbir nafakasında, ayrı yaşamakta haklılığın kalkmasıyla nafaka için gerekli olan şart ortadan kalkacağından nafakanın kaldırılmasına karar verilebilecektir (TMK m. 200).

Boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvaları devam ederken hükmedilen tedbir nafakası, söz konusu dâvalara ilişkin verilen kararlar kesinleşinceye kadar devam eder[132]. Karar kesinleştiği anda tedbir nafakası sona erecektir[133]. Çocuklara ilişkin tedbir nafakaları, boşanma dâvasının kesinleşmesi ile sona erecek olup, gerekli görülmesi halinde iştirak nafakasına dönüşebilir[134].

Çocuk lehine hükmedilen tedbir nafakası, çocuğun ergin olması ile sona erecektir (TMK m. 328/I)[135]. Çocuğun eğitimi devam ediyorsa, nafaka

---

geçici önlemleri kendiliğinden (resen) almak zorundadır (TMK.169). O halde; Türk Medenî Kanununun 185/3. ve 186/3. maddeleri uyarınca, tarafların ekonomik ve sosyal durumları da gözetilerek dâva tarihinden geçerli olmak ve dâvacı kocanın askerde bulunduğu dönemler hâricinde kalan süre için dâvalı kadın yararına uygun miktarda tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, bu yönün düşünülmemesi doğru olmamıştır (...)" Y., 2. HD, 09.06.2010 T., 2009/9797 E., .2010/11426 K.: Yayınlanmamış Karar.

[131] Özuğur, s. 56.

[132] *"(…) Dâvalı eş ve müşterek çocuk için dâva tarihinden itibaren hükmedilen ve iştirak boşanma hükmünün kesinleştiği tarihe kadar devam edeceğinden ve borçlunun da herhangi bir ödeme iddiası bulunmadığına göre, alacaklının bu miktar için takibe devam etmesinde yasaya aykırılık bulunmamaktadır." somut olayda dâvalı eş ve müşterek çocuk için dâva tarihinden itibaren hükmedilen tedbir ve iştirak nafakası boşanma hükmünün kesinleştiği 30.05.2002 tarihine kadar devam edeceğinden ve borçlunun da herhangi bir ödeme iddiası bulunmadığına göre alacaklının bu miktar için takibe devam etmesinde yasaya aykırılık bulunmamaktadır.(...)"* Y. 12. HD, 06.03.2007 T., 2007/1494 E., 2007/4019 K.: Yayınlanmamış Karar.

[133] Burada dâvaların kesinleşmesinden anlatılmak istenilen, bütün kanun yollarının tüketilerek kararın kesinleşmesidir. Karar, Yargıtay tarafından bozulmuş ise ilk derece mahkemesine dönen kararın yargılaması bitip, kanun yolları tükenmeden tedbir nafakası sona ermez.

[134] Hamzaçebi, s. 366.

[135] **"***(...) Dâvacı, boşanma dâvası öncesinde Alman Mahkemesine müracaat ederek kendisi ve 3 çocuk adına hak kazanan dâvalı, nafaka alma hakkı sona ermesine rağmen icraen 5 yıl fazladan nafaka tahsiline devam ettiği ve bir kısım gayrimenkullerin icraen satılmasını sağladığını ve kendisi de satın alarak böylece haksız kazanç elde ettiğini beyan ederek sebepsiz zenginleşen dâvalıdan şimdilik 50.000.000.000 lira tazminatın tahsilini talep ve dâva etmiştir.*

Dâvalı, nafakayı mahkeme kararı ile aldığını savunarak dâvanın reddini dilemiştir.

Mahkemece, icra takibinin yabancı ve Türk mahkemelerinden verilen kararların infazı sonucu olduğu bu nedenle hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle dâvanın reddi cihetine gidilmiş, hüküm dâvacı tarafından temyiz edilmiştir.

alacağı için ergin olan çocuğun yeniden dâva açması gerekecektir. Yeni açılan nafaka dâvası sonucunda verilecek nafakanın türü artık tedbir nafakası olmayacak yardım nafakası olacaktır (TMK m. 364/I)[136].

TMK 328/1. maddesine göre; "ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder". Çocuk reşit olmakla iştirak sona erer.

TMK 185 v.d. maddelere göre; "boşanma kararının kesinleşmesi ile birlikte sona erer".

Somut olayda; Almanya Charletterburg Hukuk Mahkemesinin 25 Temmuz 1990 tarihli ilamı ile kendisi ve müşterek çocukları Ömer, Nurcan, Rukiye ici almaya hak kazanan dâvalı bu ilamı Ünye İcra Müdürlüğü'nün 1991/1591 (iken yenileme ile 1995/2213) sayılı dosyasında takibe koymuştur. Takip devam ederken Ömer'in 1.8.1992, Nurcan'ın 19.8.1994, Rukiye'nin 30.3.1998 tarihinde reşit oldukları, tarafların ise Ünye Asliye Hukuk Mahkemesinin 1999/35-98 sayılı kararı ile boşanmalarına karar verildiği, kararın 3.6.1999 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Dâvalı icra takibine dayalı tahsilata ise dâvacının Alman Sulh Mahkemesinden "ayrılık nafakasının kesinleşen bosanma kararı uzerine 1.3.1999 tarihinde sona erdigine" dair ilamı getirerek tenfiz ettirmek suretiyle en takibin durdurulması talebinin kabulüne (15.8.2003 tarihine) kadar devam etmiştir.

O halde, konusunda uzman bilirkişiye inceleme yaptırılarak icraen yapılan tahsilatların yasal sınırlar içinde kalıp kalmadığı incelenmeden eksik araştırma ve inceleme sonucunda yazılı gerekçe ile dâvanın reddi doğru görülmemiştir." Y.3. HD, 21.02.2005 T., 2005/876 E., 2005/1632 K.: Yayınlanmamış Karar.

[136] *"(...)Dâva; reşit kız çocuğunun yurtdışındaki üniversite eğitimini devam ettirebilmek için dâvalı babasına karşı açtığı yardım nafakası talebine ilişkindir.*

Dâvacı vekili, müvekkilinin Amerika'da üniversite eğitimine devam ettiğini, dâvalı babanın 2010 yılı Ocak ayına kadar müvekkilinin giderlerini karşıladığını, dâvacının annesi ile boşanma sürecinin başlaması ile birlikte öğrenim masraflarını ödemekten kaçındığını belirterek toplam 144.220 Amerikan Dolarının dâvalıdan tahsilini talep etmiştir.

Dâvalı vekili savunmasında; dâvacının Amerika'da eğitim almasını dâvalının istediğini, 2006 yılından itibaren tekstil sektöründeki kriz nedeniyle dâvalının ekonomik durumunun bozulduğunu, dâvalının hakkında çok sayıda icra takibi bulunduğunu, dâvacının okuldan kaydını sildirdiğini, Türkiye'de muadil bir okula kayıt yaptırması halinde dâvalının dâvacıya destek olacağını belirtmiştir.

Mahkemece; dâvanın kısmen kabulü cihetine gidilerek; 130.000 Amerikan Doları yardım nafakasının dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine karar verilmiş; hüküm dâvalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Türk Medenî Kanununun 364/1 maddesine göre; herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan alt soyuna nafaka vermekle yükümlüdür.

Türk Medenî Kanunu'nun 328/2 maddesine göre; çocuk ergin olduğu halde eğitime devam ediyorsa, ana ve babasının durum ve koşullarına göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler.

Hukuk Genel Kurulu'nun 07.06.1998 gün, 1998/656; 688 sayılı ilamında yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların yoksul kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Okumakta olan kişi kendi emek ve geliriyle yaşamını sürdürmekten yoksun ise ana babasından öğrenimini tamamlayıncaya kadar yardım nafakası isteyebilir. Ne var ki bunu vermekle yükümlü tutulacak kişilerin geçim sıkıntısına düşürülmemesi asıldır. Bunun için belirlenen nafakanın; dâvacının geçinmesi için yeterli, nafaka yükümlüsünün geliriyle orantılı olacak şekilde Medenî Kanun'un 4. maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek takdir edilmesi gerekir.

Somut olayda; tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları nafakanın niteliği, dâvalının gelir durumu, mirasçılıkta da aynı sırada yer alan dâva dışı annenin de nafakaya katılma yükümlülüğü, nazara alındığında hükmedilen nafaka miktarı fazla olup, Türk Medenî Kanunu'nun 4. Maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun görülmemiş ve bu husus bozmayı gerektirmiştir.

O halde mahkemece yapılacak iş; dâvacının okulu dondurduğuna ilişkin beyanları ve dâvalı vekilinin dâvacının okuldan kaydını sildirdiğine dair savunmaları karşısında; dâvacının okuluna müzekkere yazılarak; eğitimine devam edip etmediği, ediyor ise eğitiminin aylık ve yıllık maliyeti,

Dâva devam ederken, çocuğun vefat etmesi hâlinde, dâva açılma tarihi ile çocuğun vefatına kadar olan dönem için tedbir nafakasına karar verilir. Yine, dâva devam ederken nafaka alacaklısı eşin yanında yaşayan çocuk, nafaka borçlusunun yanında yaşamaya devam ederse tedbir nafakası sona erecektir[137].

Nafaka hakkından ferâgat hukukî sonuç doğurmadığı gibi[138] *g*elecekte doğacak nafaka alacağından vazgeçmek de mümkün değildir. Buna karşın doğmuş bir nafaka alacağından vazgeçmek mümkündür[139]. Ferâgat, kişinin ferâgat iradesini açıkladığı ana kadar olan nafaka alacağına ilişkindir ve gelecekteki nafaka haklarını içermez. Zira, doğmamış haktan önceden ferâgat caiz değildir. Nafaka dâvasında, dâvacı ferâgatte bulunduğu takdirde hâkim dâvanın reddine karar verir[140]. Ferâgat kesin hükmün sonuçlarını doğuracağından, ferâgat tarihinde nafaka alacağı sona erecektir[141]. TMK m. 23 çerçevesinde, tedbir nafakası aile hukukundan doğan kişiye bağlı bir haktır. Nafakadan vazgeçme irade fesadına dayanıyorsa, vazgeçen eş bundan dönebilir[142].

"Tedbir nafakası dâvası görülmekte iken, dâvacı vefat ederse mirasçıları bu dâvaya devam edebilirler. Fakat, mahkeme koşulları varsa dâva tarihi ile tedbir nafakası isteminde bulunan dâvacının vefat ettiği tarihler arasında tedbir nafakasına karar verir. Tedbir nafakası dâvası görülmekte iken dâvalı vefat ederse, koşulları varsa dâva tarihi ile dâvalının vefat ettiği

---

okulun çevresinde öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılayacak yurt imkânının bulunup bulunmadığı, bulunuyor ise aylık ve yıllık maliyeti sorularak alınacak cevap doğrultusunda, dâvacının giderleriyle, nafaka yükümlüsünün geliriyle orantılı şekilde, dâva dışı annenin de dâvacının masraflarına katlanma yükümlülüğü dikkate alınarak hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmetmek olmalıdır(...)" Y. 3. HD, 4.6.2012 T., 2012/4351 E., 2012/14124 K.: Yayınlanmamış Karar.

[137] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 38.

[138] Özuğur, s. 49.

[139] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 452; ***"(…)*** *Antalya 1. Aile Mahkemesinin 2007/937 Sayılı boşanma dâvası sırasında verilen 1.2.2008 tarihli duruşma zaptı ve ara karar içeriğinden, 2002/294 E. 2002/547 K. sayılı dayanak ilamının halen geçerliliğini koruduğu da anlaşılmaktadır.Bu itibarla, alacaklı ferâgat ettiği döneme ilişkin nafakayı tekraren ikinci takipte isteyemez ise de, ferâgat dönemi dışında kalan birikmiş kısmını istemesinde usul ve yasaya uymayan bir yön bulunmamaktadır(...)"* Y. 12. HD, 11.11.2008 T., 2008/16792 E., 2008/19785 K.: Yayınlanmamış Karar.

[140] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 27.

[141] Y. 2. HD, 23.10.2003 T., 2003/12944 E., 2003/14166 K. (Ruhi, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 330).

[142] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 452; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 38-39; Özuğur, s. 49.

tarih arasında tedbir nafakasına karar verilir. Mahkeme tarafından karara bağlanmış olan tedbir nafakası, taraflardan herhangi birinin vefatı ile sona erer[143]*."*

(6) Tedbir Nafakası Davasının Usul Hükümleri

Evlilik birliği devam ederken tedbir nafakası dâvası açılması durumunda, dâvacı ailenin geçimi için katkının belirlenmesini isteyen eş, dâvalı ise bakım yükümlülüğünü yerine getirmeyen diğer eştir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi hâlinde ise dâva, ayrı yaşamaya hakkı olan eşin talebi üzerine diğer eş aleyhine açılacaktır[144].

Boşanma dâvasındaki tedbir nafakası boşanma dâvasının eki niteliğinde olduğu için ayrıca vekâlet ücretine gerek kalmayacaktır. Ancak, boşanma dâvası devam ederken karşılık bir dâva açılarak tedbir nafakası talep edilirse, bu dâva bağımsız bir dâva olacağından gerekli olduğu takdirde ayrıca vekâlet ücretine karar verilecektir[145].

Türk Medenî Kanunumuzun 329/II uyarınca, ayırt etme gücüne sahip olan küçüğe de hiçbir izne gerek duymadan tek başına nafaka dâvası açma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla, küçük adına anne ve babasının açtığı nafaka dâvasının yanında, isteğe bağlı olarak ayırt etme gücüne sahip olan küçük tarafından da tedbir nafakası dâvası açılabilecektir. Şayet, küçüğün velayeti anne ve babadan alınmış ve bir vasi atanmış ise ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük adına nafaka dâvası, vasisi tarafından açılacaktır.

Çocuğun reşit olması hâlinde ise, artık tedbir nafakasından söz edilemeyeceği gibi, açılacak olan dâva bizzat reşit çocuğun kendisi tarafından yardım nafakası adı altında açılacaktır[146].

---

[143] Y. 2. HD, 04.12.1995 T., 1995/12057 E., 1995/13137 K. (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 39).
[144] Özuğur, s. 44.
[145] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 39.
[146] Y. 2. HD, 11.11.1973 T., 1973/1 E., 1973/130 K. (Ruhi, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 543).

4787 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre, TMK'nın 118'inci maddesinden 395'inci maddesine kadar olan kısma ilişkin ihtilaflar aile mahkemelerinin görevine girmektedir[147].

Bu itibarla, tedbir nafakasına ilişkin dâvalar aile mahkemelerinde görülecek, aile mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatı ile söz konusu dâvalara bakacaktır[148].

Görev meselesi çözüldükten sonra hangi mahkemenin yetkili olacağı hususu gündeme gelmektedir. Bu husus, TMK'nın 201'inci maddesinin birinci fıkrasında; *"Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir"* şeklinde düzenlenmiştir[149].

---

[147] İngiliz hukukuna göre, sulh ceza mahkemesi (magistrates' court) tarafından eşlerin ayrılmasına ve buna bağlı olarak nafakaya karar verilmiş ise aynı mahkemenin yetkisi devam eder. Yine, nafakaya ilişkin ara kararlar içinde bu kural geçerlidir. Zira, İngiliz mahkemelerinin takdiri (discretion) nafaka kararına ilişkin olarak devam eder. (North, P.M., Fawcett, J.J.: **Private International Law**, Butterworths, London, 1992, s. 709).

[148] 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulüne İlişkin Kanun'un 2'nci maddesi uyarınca, Aile Mahkemelerinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun görüşü alındıktan sonra Adalet Bakanlığınca her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üstünde olan her ilçede tek hâkimli olarak Asliye mahkemesi derecesinde kurulacağı düzenlenmiştir. Türkiye'de ilçeler için nüfus şartı konulmakla birlikte Almanya gibi bazı ülkelerde aile mahkemelerinin kurulması için nüfus sınırı yoktur.(Aras, Bahattin: **Boşanma Dâvalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 84); Hamzaçebi, s. 368.

[149] *"(…) Dâvada; dâvalı eşin dâvacıyı gezme bahanesi ile götürdüğü Malatya'da bulunan baba evine bırakıp gittiği, bırakıp gittikten sonra da arayıp sormadığı, bu nedenle dâvacının baba evine sığındığı, böylece ayrı yaşamaya başladıkları ileri sürülerek ayrı yaşamda haklılık iddiasına dayanılarak dâvacı eş için aylık 600 TL tedbir nafakasına hükmolunması talep ve dâva edilmiştir.*

Dâvalı, süresi içerisinde verdiği cevabında; ikametgahının İstanbul/Kartal'da bulunduğunu, İstanbul/Kartal Mahkemelerinin yetkili olduğunu ileri sürerek yetki itirazında bulunmuştur.

Mahkemece; her iki tarafın da dâva tarihinde mernis adres kayıtlarına göre İstanbul/Kartal'da ikamet ettiği, bu nedenle yetkili mahkemenin İstanbul/Kartal Mahkemeleri yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmiş, hüküm dâvacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

TMK'nun 19/1.maddesinde "yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir." hükmü getirilmiştir.

TMK'nun 201/1 maddesinde de; "evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir" hükmü yer almaktadır,

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 06.06.2007 tarih 2007/2-331 E-2007/332 K.sayılı ilamında; TMK'nun 168. maddesindeki boşanma ve ayrılık dâvalarındaki yetki ile ilgili olarak; boşanma dâvası öncesinde tarafların ayrı yaşadığı dönemde dâvacı kadının sığındığı baba evindeki ikamet adresinin bağlı bulunduğu yer Aile Mahkemesinde de boşanma dâvası açabileceği kabul edilmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 09.04.2007 tarih, 2007/5139 E-2007/5403 karar sayılı kararında da; dâvacı kadının ayrı yaşamda haklılık iddasına dayalı olarak açtığı tedbir nafakasında sığındığı baba evindeki ikamet adresinin bağlı bulunduğu yer mahkemesinde de dâva açabileceği kabul edilmiştir.

Eşlerin her ikisi de önlem alınması talebinde bulunmuş ise ve yerleşim yerleri farklı ise yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeridir (TMK m. 201/II). Tedbirlerin değiştirilmesi, tamamlanması ve kaldırılması asıl tedbir kararını veren mahkeme tarafından karara bağlanacaktır (TMK m. 201/III). Şayet, eşlerden her ikisinin de yerleşim yeri değişmiş ise, yetkili mahkeme yine eşlerden herhangi birinin bulunduğu yer mahkemesi olabilecektir (TMK m. 201/III).

Boşanma, ayrılık ve butlan dâvaları devam ederken tedbir nafakası istenilmesi hâlinde yetkili mahkeme asıl dâva olan boşanma, ayrılık veya butlan dâvalarının görüldüğü mahkeme olacaktır. Bu mahkeme ise, eşlerin her birinin yerleşim yeri mahkemesi veya son kez 6 ay birlikte oturdukları yer mahkemesi olacaktır. Dâvacı, bu mahkemelerden birini seçebilir (TMK m. 168).

Müşterek konutu terk ederek, anne babasının yanında sürekli olarak kalma niyeti ile giden eş burada bulunan yer mahkemesinde dâva açabilecektir. Kanunda belirtilen yetki kuralları hâricindeki yetki itirazları ilk itiraz olarak mahkemeye sunulur (HMK m. 116, m. 117). Yetki itirazına ilişkin verilen kararlar nihai karar niteliğindedir ve yetkisizlik kararı sonucunda mahkeme dosyayı re'sen yetkili mahkemeye göndermez, ancak yasal süre içinde talepte bulunulması hâlinde dâva yetkili mahkemeye gönderilir[150].

Bir diğer değinilmesi gereken konu ise, tedbir nafakası dâvalarında ispat yükünün kime ait olduğu hususudur. TMK'nun 6'ncı maddesinde, *"Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispat ile yükümlüdür"* denilmektedir. Yine ispat yükü ile ilgili HMK m. 190'da hüküm vardır. Söz konusu maddeye göre ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadadıkça iddia edilen vakıaya

---

Somut olayda; dâvacı Malatya'da bulunan baba evine sığınarak eldeki dâvayı açmış olup, dâvada Malatya Mahkemeleri yetkilidir. Dâvanın esasına girilerek sonucu dairesinde hüküm verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenlerle bozulması gerekmiştir(...)" Y. 3. HD, 12.09.2012 T., 2012/13262 E., 2012/18616 K.: Yayınlanmamış Karar.

[150] Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/ Yilmaz, Ejder: **Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı**, 22. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s. 135 vd.; RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 41.

bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Bu genel kurallar, tedbir nafakasına ilişkin açılan dâvalar için de geçerlidir.

Tedbir nafakası dâvalarında, dâvalının *"500 YTL verebilirim"* gibi bir beyanı HUMK'nun 95'inci maddesinde (HMK m. 308) düzenlenen dâvanın kabulü niteliğinde değildir. Bu itibarla, tarafların delilleri sorulmalı, dâvacının ayrı yaşamakta haklı olup olmadığı belirlenmeli ve bu bilgiler ışığında karar verilmelidir[151].

Nafakanın ne kadar süre ödenmeye devam edeceğine ilişkin karar vermek hâkimin takdirindedir. Ancak belirtmek gerekir ki, eşler arasındaki bakım yükümlülüğü, çocukların, anne ve babanın, diğer bütün akrabaların bakımından önce gelir[152].

Tedbir nafakası talebi evlilik birliği devam ettiği müddetçe her zaman yapılabilecektir. Örneğin, evliliğin ilk yıllarında dâva açılmamış olması, daha sonra dâva açılamayacağı anlamına gelmemektedir. Şartları var olduğu müddetçe hak sahibi her zaman dâva açabilecektir[153].

2. İştirak Nafakası

a. Genel Olarak

TMK m. 182/II uyarınca, velayet kendisine bırakılmayan eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmalıdır. İştirak nafakası; çocuğun giyinme, barınma, beslenme, eğitim, sağlık gibi zorunlu ihtiyaçlarından oluşmaktadır[154]. İştirak nafakasının, kamu düzeniyle ilgili olması nedeniyle herhangi bir talebe gerek kalmadan hâkim tarafından re'sen

---

[151] Özuğur, s. 51.

[152] (BGE 59 II 2; 82 II 113; Egger (Çağa), Art. 328, n. 14, 21, s. 333, 337; Lemp, Art. 160, n. 15, s. 39; Bühler/Spühler, Art. 145, n. 116, s. 255; BGE 82 III 113) Naklen Öztan, **Aile Hukuku**, s. 453.

[153] Özuğur, s. 53.

[154] "(…) Çocuğa ödenecek olan bakım (çocuk) nafakasının kapsamına, onun bedensel ve zihinsel gelişimi için gerekli olan her değer girer. Sadece giyim kuşam, yiyecek içecek ve yatak döşek anlaşılmamalıdır bundan. Tüm kültürel gereksinimler, dinlence ve eğlence gereksinimleri, boş zamanı değerlendirme, tedavi ve mahkeme masrafları, cep harçlığı, hatta örgütlenme (dernek aidatı) gereksinimleri de girer bu çocuk nafakasının kapsamına." (Serozan, s. 245); Yavuz, **Nafaka**, s. 437; OY, 7-8.

takdir edilmesi gerekmektedir[155]. Dava devam ederken takdir edilen tedbir nafakası, karar kesinleştikten sonra iştirak nafakasına dönüşebilir.

b. İştirak Nafakasının Mahiyeti

Boşanma dâvası açıldığında, çocukların velayetinin kime verileceği çözümlenmesi gereken bir husus olacaktır. Türk hukukunda velayetin birlikte kullanılması ancak evlilik birliği devam ederken mümkündür. Anne ve babanın birinin ölümü halinde velayet, sağ kalan eşe; boşanma hâlinde ise velayet, hâkim kararı ile çocuğun kendisine bırakıldığı eşe aittir (TMK m. 336)[156].

Boşanma dâvası açıldığında hâkim eşlerin bir yıldan üç yıla kadar ayrı yaşamasına da karar verebilir. Bu hâlde ya da doğrudan ayrılık dâvası açılması hâlinde, hâkim velayet hususunu re'sen gözetmelidir. Velayet kamu düzenine[157] ait olduğu için üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur. Velayetin verilmediği eş, boşanma dâvasında olduğu gibi çocuğun bakım ve eğitim giderlerine katılmak zorundadır. Zira, velayet hakkına sahip olmayan eş de, TMK m. 327/I uyarınca çocuğun bakım ve eğitim giderlerini

---

[155] Ceylan, Ebru: **Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları**, Doktora tezi, İstanbul, Ocak, 2006, s. 177.

[156] Oysa, Alman hukuku gibi çeşitli hukuk sistemlerinde boşanma veya ayrılık hallerinde eşlerin çocukların velayetini birlikte kullanmalarına hükmedilebilmektedir. İleride de ayrıntılı olarak değinileceği üzere, yabancı ülkelerde verilen velayet kararlarının Ülkemiz'de "Çocukların velayetine ilişkin kararların tanınması ve tenfizine dair Avrupa sözleşmesi" gereği tanınması ve tenfizi talep edilebilmekte, bu kararlarda velayetin her iki ebeveyne verilmesi durumunun söz konusu olması halinde, kararların tanınması ve tenfizi TMK 336/3 gereği reddedilmektedir. Ülkemizde, anne ve babanın birlikte velayet hakkını kullanılamayacağı ve bu nedenle velayetin her iki ebeveyne verilmiş yabancı ülke kararlarının tanınıp tenfiz edilemeyeceği hususu Yargıtay kararları ile de desteklenmektedir. Örneğin, Yargıtay 2. HD.'nin 2004 tarihli bir kararında; *"1- Evlilik devam ettiği sürece ana-baba velayeti birlikte kullanırlar. Boşanma ve ayrılığa karar verilmesi halinde hâkim velayeti eşlerden birine vermek zorundadır. (TMK m.336) Velayetin düzenlenmesi kamu düzeni ile ilgilidir. Yabancı mahkemenin çocukların velayetini yazılı şekilde düzenlemesi Türk Medenî Kanununa aykırıdır. (MÖHUK m. 38/c)"* denilmektedir . (Y. 2. HD, 22.11.2004 T., 2004/12285 E., 2004/13680 K.: Yayınlanmamış Karar).

[157] Y. 2. HD, 18.02.2000 T., 2000/1593 E., 2000/2024 K. (RUHİ, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 562).

karşılamakla yükümlüdür[158]. Diğer bir ifade ile nafaka yükümlülüğü, velayet hakkından bağımsız bir görev niteliğindedir[159].

Evliliğin butlanı durumunda ise, çocuklar evlilik içinde doğmuş sayılacağından, anne ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkiye de boşanmaya ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (TMK m.157/II).

Yukarıda sayılan boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvalarının hiçbirinde velayet hakkı düzenlenmemiş, iştirak nafakasına hükmedilmemiş ve hüküm de kesinleşmişse, açılacak bağımsız bir dâva ile velayet hakkının ve nafakanın düzenlenmesi istenebilir. Çocuğun, bu dâvaların kesinleşmesinden sonra doğması hâlinde de aynı durum söz konusudur[160].

Görülmekte olan babalık dâvasında, babalığa karar verilerek kararın kesinleşmesi ile baba ile çocuk arasında soybağı kurulabilir. Babası ile soybağı kurulan çocuk için şartları oluştuğu takdirde evlilik içinde doğmuş çocukta olduğu gibi iştirak nafakası talebinde bulunulabilir. Hatta babalık dâvası devam ederken, babalık karinesinin güçlü olması durumunda mahkeme tarafından tedbir nafakasına karar verilebilir ve kararın kesinleşmesi ile bu nafaka iştirak nafakasına dönüşebilir[161].

Açılmış olan dâvalarda öncelikle velayet hususu çözümlenmeli ve daha sonra velayet hakkı kendisine verilmeyen tarafın ödemesi gereken nafaka alacağına ilişkin karar verilmelidir[162]. Çocuğun velayetini alan taraf ise, çocuğun bakıp gözetilmesinin yanında ekonomik durumu nispetinde eğitim giderlerine de katılmak zorundadır[163].

Velayete sahip eş, çocuk için nafaka istemediğini açık olarak ifade etmişse nafakaya karar verilmez. Verilen nafakanın niteliği mahkeme

---

[158] Alman hukukunda (BGB'nin 1606/3), annenin reşit olmayan evlenmemiş çocuğuna karşı nafaka mükellefiyetini kural olarak bakım ve eğitim olarak yerine getirilmesi beklenirken, babanın çocuğun parasal bakımını üstlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Modern toplumlar açısından ise, ebeveyn sorumluluklarına ilişkin olarak farklı durumlar ortaya çıkabilir. Örneğin, evlilik birliği devam ederken nafaka mükellefiyetinin kime ait olacağı ebeveynlerin seçimine bırakılmıştır.(SCHLOMS, s. 155).
[159] Yavuz, **Nafaka**, s. 442; Özuğur, s. 188-189; Serozan, s. 112.
[160] Özuğur, s. 188.
[161] Baygin, Cem: Soybağı Hukuku, XII Levha, İstanbul, 2010, s. 93; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 61-62.
[162] Özuğur, s. 187.
[163] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 474.

tarafından belirtilmelidir. Ayrıca, iştirak nafakasını talep eden eş, velayeti de talep etmiş kabul edilir.[164].

Çocuğun yaşı, bakımı, eğitim ihtiyaçları, genel ihtiyaçları gibi hususlar her dâvada ayrı ayrı incelenmesi gereken konulardır[165]. Diğer taraftan, annenin yeniden evlenmesi ve eşinin mali durumunun iyi olması, çocuğun gerçek babasını nafaka yükümlülüğünden kurtarmaz[166].

Yoksulluk nafakası alan tarafın iştirak nafakası ödeme yükümlülüğü yoktur. Diğer taraftan, nafaka talebinde bulunulan çocuğun maddî durumunun iyi olması veya ihtiyaçlarının karşılanıyor olması, iştirak nafakasının reddedilmesini gerektirmez. Zira iştirak nafakası anne ve babanın bakım yükümlülüğünden doğmaktadır. Oysa Yargıtay bazı kararlarında, çocuğun gelirinin bulunması ve durumunun iyi olması hâlinde iştirak nafakası verilmesini zorunlu bulmamaktadır. Hatta bazı kararlarında, çocuk ergin olmadan gelir sahibi olmuşsa ve maddî durumu ihtiyaçlarını karşılamaya yetiyorsa iştirak nafakasının istenemeyeceği ifade edilmektedir. Ancak, TMK m. 182 uyarınca, eşlerin çocuğun bakım ve eğitim giderlerine güçleri oranında katılmaları gerekmektedir. Çiftlerin boşanmış olması, çocuklar üzerindeki sorumluluklarını ortadan kaldırmayacak, evlilik birliği içinde var olan yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmeleri gerekecektir[167]. Dolayısıyla bu durum, eşleri nafaka yükümlülüğünden kurtarmamalı, ancak nafaka miktarının takdirinde dikkate alınmalıdır.

Alman hukukunda ise, evlilik dışı çocuk özel korumaya muhtaç olduğundan, nafaka hususunda imtiyazlı bir korumaya sahip bulunmaktadır. Örneğin, evlilik içi doğmuş çocuklarda nafaka alacağının belirlenmesinde nafaka alacaklısının zaruret hali ile nafaka borçlusunun ödeme kabiliyeti temel kriterler olarak karşımıza çıkmaktaydı. Alman hukukunda bu kural evlilik dışı doğmuş çocuklar için de geçerli olmakla birlikte, evlilik dışı doğan çocuğun babasının *"kural nafaka"* olarak adlandırılan her durumda bağımsız

---

[164] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 62-66, Yavuz, **Nafaka**, s. 437.
[165] Özuğur, s. 187; Yavuz, **Nafaka**, s. 437; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 58.
[166] Yavuz, **Nafaka**, s. 440.
[167] Y. 2. HD, 24.05.1995 T., 1995/5219 E., 1995/6119 K. (Ceylan, s. 183-184).

bir ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır ki bu miktar *"asgâri nafaka"* (Mindestunterhalt) olarak kabul edilir. *"Kural nafaka"* miktarının belirlenebilmesi için, Duesseldorf tablolarında olduğu gibi değişen ekonomik duruma göre üç yılda bir uyarlanan *"kural nafaka yönetmelikleri"* düzenlenmiştir. Alman Hukukunda, evlilik içi çocuklardan farklı olarak, evlilik dışı çocuklar için geçmişe yönelik nafaka talep edilebilmektedir. Yine evlilik dışı çocuklar için baba veya babanın hısımları ile gelecek nafaka taleplerinin tazmini için bir tazminat anlaşması yapılabilir. Tazminat anlaşmasının yapılabilmesi için çocuğun korunmasına yönelik olarak adlî memur tarafından verilen, vesayet mahkemesinin izninin alınması gerekmektedir[168].

Alman hukukunda, evlilik dışı çocuklara ilişkin nafaka talep edilirken öncelikle, babanın ikametgâhındaki genel hukuk mahkemesinde somut miktar belirtmeksizin dâva açılır. İkinci aşamada ise, çocuğun ikametgâhındaki genel hukuk mahkemesinde adlî memur kural nafaka yönetmeliğine dayanarak ödenecek nafaka miktarını müzakere olmaksızın tespit eder. İki aşamalı bu sistemin faydası, çocuğun başka bir yaş grubuna geçmesi veya üç senede bir miktarın uyumlaştırılması hallerinde ortaya çıkmaktadır. Zira, bu durumlarda, *"kolaylaştırılmış dâva"* yoluyla, adlî memur tarafından karar alınabilmekte, anılan karar tespit kararı niteliği taşımaktadır[169].

c. İştirak Nafakasının Özellikleri

(1) İştirak Nafakasının Başlangıcı

Velayete sahip olan kişi iştirak nafakasına ilişkin talepte bulunma hakkına sahiptir. Bu talebin başlangıcı çocuğun yanında bulunma anı ile başlar. Bir diğer ifade ile boşanma ve ayrılık dâvalarında çocuk dâvanın açılma tarihinden velayet verilinceye kadar diğer eşin yanında kalıyorsa bu

---

[168] Schloms, s. 158.
[169] Schloms, s. 160-161.

dönem için nafaka talep edilemez. Kısacası, velayet kararının verilmesi ve çocuğun teslimi ile iştirak nafakasının talep edilme tarihi başlar. Evlilik dışında dünyaya gelen çocuklarda ise, babalık dâvası açılması hâlinde, dâvanın kesinleştiği tarih itibariyle iştirak nafakası talep edilebilir. Soybağının reddine ilişkin bir dâva açılmışsa, velayet ve nafakaya karar verilmesi için bu dâvanın sonucunun beklenmesi gerekmektedir. Şayet iştirak nafakası, boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı ve babalık dâvaları dâhilinde değil de, daha sonra bağımsız bir dâva ile talep edilmiş ise, dâva tarihinden itibaren nafakaya karar verilir[170].

(2) İştirak Nafakasının Miktarının Belirlenmesi

Nafaka miktarının belirlenmesinde, öncelikle tarafların sosyal ve ekonomik durum araştırılmasının yapılması gerekmektedir ki, bu araştırma usulü tedbir nafakasında yapılan ile aynıdır[171]. Mahkeme, nafakayı takdir ederken çocuğun yaşını, eğitim durumunu, ihtiyaçlarını, anne ve babanın ödeme gücünü, bakmakla yükümlü oldukları çocuk sayısını, sosyal statülerini göz önünde bulunduracak ve değerlendirmeyi yaparken 4787 sayılı Kanunun 5'inci maddesi uyarınca, sosyal çalışmacılardan ve uzmanlardan yararlanabilir[172].

Nafaka yükümlüsünün maddî durumunun çok iyi olması, fahiş düzeyde nafaka takdir edilmesini gerektirmez. Nafaka borçlusunun gücünü aşacak düzeyde nafakaya karar verilemeyeceği gibi, takdir edilen nafaka miktarı nafaka alacaklısının zenginleşmesine de neden olmamalıdır. Zira, hâkim

---

[170] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 66-68.
[171] Bkz. 1. Bölüm, B, 1; *"Amerika Birleşik Devletlerinde eşlerin yaptığı görevlere bir ekonomik değer biçilmekte ve nafaka buna göre saptanmaktadır (...) Çocuk nafakası tespitte Almanya'da geçerli olan Alman Federal İstatistik Dairesi tarafndan yayınlanan, yaşam için saptanan belirli bir mal sepetini alabilmek için tüketici paritesinin ne olduğuna ilişkin indeksler göz önünde bulundurulur."* (YAVUZ, **Nafaka**, s. 442).
[172] Özuğur, s. 190.

tarafından nafaka takdir edilirken TMK m. 4 uyarınca hakkaniyet ilkesi göz önünde tutulmalıdır[173].

Velayet kendisine ait olmayan tarafın çocuk için yaptığı masraflar onu nafaka yükümlülüğünden kurtarmamakla birlikte, yapılan masrafların belgelenmesi hâlinde nafaka tutarından mahsup edilmesi söz konusu olabilir[174]. Talep edilen nafaka miktarından fazlasına karar verilemez[175].

Faiz taleplerinde ise, kararın verilmesi ile faiz yürütülebilecektir, zira nafaka alacağının muaccel olduğu tarih itibariyle faiz istenebilir. Hâkim, talep olmadan faize karar veremez[176].

---

[173] Ceylan, s. 182; *"(...) Dâvada, aylık 200 TL. olan iştirak nafakasının aylık 1000 TL.'ye çıkartılmasına karar verilmesi talep ve dâva edilmiştir.*

Mahkemece, aylık 600 TL. nafaka ödenmesine karar verilmiştir.

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler anne ve baba tarafından karşılanır (TMK. nun 327/1. maddesi).

Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder(TMK 328/1. maddesi).

Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerlerine karşı çocuk adına nafaka dâvası açabilir (TMK. nun 329/1. maddesi).

Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun ihtiyaçları da göz önünde bulundurulur (TMK. nun 330/1. maddesi).

Somut olayda, mahkemece yapılan ekonomik durum araştırmasına göre, dâvacı annenin ev hanımı olup, bankada parası ve iki adet dairesinin olduğu, dâvalı babanın ise, aile şirketlerinin olduğu, ancak ekonomik kriz nedeni ile kapandığı, dâvalının da halen işsiz olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece yaptırılan ekonomik durum araştırması yeterli olmadığı, yaptırılan ekonomik durum araştırmasına göre de, dâvalının halen işsiz olduğunun bildirilmesine rağmen, fahiş oranda nafakaya hükmedilmesi doğru görülmemiştir.

Öyle ise mahkemece, tarafların ekonomik durumlarının yeterince araştırılıp, gelir durumlarının saptanmasından sonra, çocuğun ihtiyaçları da dikkate alınarak, hakkaniyete uygun bir nafakaya karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile fahiş oranda nafakaya karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.(...)" Y. 3. HD, 11.09.2012 T., 2012/12673 E., 2012/18487 K.: Yayınlanmamış Karar.

[174] Yavuz, **Nafaka**, s. 438; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 68.

[175] *"(...) Hâkim talepten fazlaya hükmedemez. Dâvacı kadın müşterek çocuklar için 1500'er TL iştirak nafakası talep etmesine rağmen mahkemece velayeti anneye verilen müşterek çocuk Selim için karar tarihinden itibaren 2000 TL iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru değil ise de bu yanlışlığın düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanması gerekmiştir (HUMK m. 438/7).*

Temyiz edilen hükmün yukarıda 2. bentte gösterilen sebeple gerekçeli kararın hüküm fıkrasının 5. bendinde yer alan "2.000.00 TL" rakamının hükümden çıkarılmasına, yerine "1.500.00 TL" rakamının yazılmasına, hükmün bu bölümünün düzeltilmiş şekliyle, temyize konu diğer bölümlerinin ise yukarıda 1. bentte gösterilen sebeple ONANMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatıranlara geri verilmesine, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oyçokluğuyla karar verildi(...)" Y. 2. HD, 27.09.2012 T., 2012/3190 E., 2012/22799 K.: Yayınlanmamış Karar.

[176] Özuğur, s. 200; Ceylan, s. 186.

Alman hukuku açısından durum incelendiğinde, nafaka miktarının, ihtiyaç sahibi çocuğun sosyal durumuna göre belirleneceği belirtilmiştir. Nafaka miktarının, eğitim ve mesleğe yönelik uygun ön eğitim masrafları ile çocuğun yaşamını sürdürmesi için gereken bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Bu tanımın içine, gıda ve kalacak yer temin edilmesinin yanında sağlık yardımı da girmektedir. Ayrıca nafaka, makul bir çerçevede çocuğun hobilerine yapılan harcamaları da içerir. Elbette ki bu hesaplamada, ebeveynin ve çocuğun yaşam standartları önemli bir rol oynamaktadır[177].

(3) İştirak Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

Türk Medenî Kanunu'nun 331'inci maddesi uyarınca, değişen şartlar ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak iştirak nafakasının azaltılmasına, artırılmasına veya tamamen kaldırılmasına ilişkin dâva açılabilir. Çocuğun ihtiyaçlarının artması, anne-babanın ödeme gücünün veya paranın alım gücünün değişmesi gibi koşullar sonucunda eşlerden birinin veya çocuğun talebi üzerine mahkeme tarafından nafakanın miktarının yeniden belirlemesi, artırılması veya azaltılması mümkün olabilir[178].

Gelecek yıllara ait nafakanın belirlenmesine ilişkin talep olmadan, mahkemenin re'sen gelecek yıllar için nafaka artırımını takdir etmesi uygun değildir. Böyle bir durum, HMK m. 26'ya aykırı olacağından kararın bozulmasına sebep olabilir[179].

İştirak nafakasının artırılması ile ilgili açılmış olan bir dâva varken, ikinci bir artırım dâvasının açılması mümkün olmakla birlikte açılan ilk dâvanın bekletici mesele yapılması gerekmektedir. Bu durumun, derdestlik

---

[177] Schloms, s. 155.
[178] Yavuz, **Nafaka**, s. 438; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 71; Özuğur, s. 192. "Nafakaya ilişkin mahkeme kararı, teknik anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Durumun değişmesi halinde hakim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır (MK m. 331)." Bkz. BAYGIN, S. 129.
[179] Özuğur, s. 190; Y. 3. HD, 13.05.2002 T., 2002/3782 E., 2002/5308 K. (RUHİ, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 570-571).

ilkesi çerçevesinde değerlendirilmemesinin nedeni, dâvalarda talep edilen miktarın ve dönemlerin farklı olmasıdır[180].

Nafakanın artırılması veya azaltılması kararı, dâvanın açılma tarihi itibariyle hüküm doğurur. Nafaka kararı verildikten sonra, borçlunun ekonomik durumunda yaşanan azalma sonucunda nafaka alacağının miktarında bir değişiklik yapılması gerekebilir. Örneğin, borçlunun başka çocukları olmuşsa, iştirak nafakasının miktarının indirilmesi gerekebilir[181]. Nafaka artırımının ise hakkaniyete uygun yapılması gerekmektedir[182].

(4) İştirak Nafakasının Ödeme Biçimi

İştirak nafakası, her ay peşin[183] olarak ödenmek üzere irat şeklide belirlenir[184](TMK m. 330/II,III). İstem hâlinde, tarafların sosyal ve ekonomik durumları ile paranın alım gücünün değişmesi hususları göz önünde

---

[180] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 71-72; Derdestlik ile ilgili geniş bilgi için bkz. Tanrıver, Süha: **Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı**, Adalet, Ankara 2007, s. 71 vd.

[181] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 476; Yavuz, **Nafaka**, s. 441.

[182] *"(...) Dâvada; aylık 150,00 TL olarak ödenen iştirak nafakasının artırılarak, aylık 300 TL'ye çıkartılması talep edilmiştir.*

Mahkemece, dâvanın kabulü ile dâva tarihinden geçerli aylık nafakanın 300 TL'ye yükseltilmesine karar verilmiş, hüküm dâvalı tarafından süresinde temyiz edilmiştir.

Tarafların, 14.06.2007 tarihinde kesinleşen kararla boşandıkları ve velayeti anneye verilen 1999 doğumlu müşterek çocuk için aylık 150 TL iştirak nafakasına hükmedildiği anlaşılmaktadır.

Yapılan ekonomik ve sosyal durum araştırmasında da; dâvacı annenin, halı fabrikasında temizlik işlerine gittiği ve asgâri ücret tutarında aylık aldığı; dâvalı babanın ise, inşaatlarda çalıştığı, 500-600 TL gelirinin olduğu, aylık 250 TL kira ödediği, evli ve bir çocuklu olduğu belirtilmiştir.

İştirak nafakası; çocuğun yaşı, eğitim durumu, günün ekonomik koşulları ile genel ihtiyaçlar ve ana-babanın mali durumlarına göre takdir edilir.

Mahkemece, nafaka takdir edilirken; çocuğun yaşı ve ihtiyaçlarının yanında, ana-babanın gelir durumu da gözetilmeli ve nafaka yükümlüsünün (babanın) gelir durumu ile orantılı olacak şekilde hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmelidir.

Somut olayda, nafaka yükümlüsünün (dâvalı babanın) gelir durumu nazara alındığında; artırılan iştirak nafakası miktarı çok fazla olup, TMK'nun 4.maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine aykırı görülmüştür.

Mahkemece, yukarıda açıklanan hususlar gözetilmeksizin, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 11.09.2012 T., 2012/12330 E., 2012/18500 K.: Yayınlanmamış Karar.

[183] İsviçre Medenî Kanunu'nun 288'inci maddesinin 1'inci fıkrasında ise, *"Çocuğun yararı gerektiriyorsa, taraflar iştirak nafakasının toptan ödeneceğine karar verebilirler. Tarafların yaptıkları anlaşmayı vesayet makamı veya hâkim onaylamışsa veya onların belirledikleri nafaka toptan re'sen ödenmişse bu anlaşma çocuğu bağlamaktadır."* ifadeleriyle, iştirak nafakasının toptan ödenebileceği hükme bağlanmıştır. (Ceylan, s. 181)

[184] Yavuz, **Nafaka**, s. 442; Özuğur, s. 190.

bulundurularak TÜİK tarafından belirlenen üretici fiyat endeksi üzerinden gelecek yıllara ait nafaka alacağı miktarı da belirlenebilir (TMK m. 330/III). Taraflar aralarında anlaşarak nafaka miktarını belirleyebilirler. Ancak bu anlaşma, hâkim tarafından kabul edilmesi ile geçerlilik kazanır[185]. Maddî gücü yeterli olmayan anne babanın, çocuklarına olağan dışı bir masraf yapmasının gerekmesi hâlinde hâkimin kararı ile çocuğun malvarlığından faydalanmak mümkündür[186].

Anlaşma olması hâlinde nafakaya yabancı para üzerinden karar verilebilir. Ancak, söz konusu anlaşmanın hâkim tarafından tasdik edilmesi gerekmektedir[187]. Uyarlama dâvasına konu edilmesi, hal ve koşullarda esaslı değişiklik olmasına bağlı olacaktır[188].

5. İştirak Nafakasının Sona Ermesi

Nafaka çocuğun ergin[189] olmasıyla sona erer. Ancak, çocuk ergin olduktan sonra eğitimine devam ediyorsa, nafakanın devam edip etmeyeceğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre, TMK m. 328 uyarınca, anne babanın bakım borcu çocuğun ergin olmasına kadar devam eder[190]. Bu tarihten sonra iştirak nafakası talep edilemez. Ancak, çocuk eğitimine devam ediyorsa ve ailenin sosyal durumu çocuğun okula gönderilmesini gerektiriyorsa çocuğun reşit olması ile nafaka alacağı sona ermez. Çocuğun anne ve babası kendilerinden beklenebilecek ölçüde eğitimi boyunca çocuğa bakmakla

---

[185] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s.68-69.
[186] Serozan, s. 244; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 69.
[187] Özuğur, s. 190.
[188] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 72-73; Özuğur, s. 203.
[189] *"İsviçre Federal Mahkemesi, boşanma yargılamasında çocuğun velayeti kendisine verilen tarafın kendi adına ve ergin olmayan çocuk yerine çocuğa verilecek nafaka için dâva açılabileceğini kabul etmektedir. 1 Ocak 1996'da yürürlüğe giren 7 Ekim 1994 tarihli İMK. değişikliği ile ergin olma yaşı yirmi yaştan on sekize indirilmiştir."* (Ceylan, s. 178).
[190] *"New York Aile Mahkemesi Kanununa göre, çocuk 18 yaşında ergin sayıldığı halde, anne/babanın nafaka yükümlülüğü, çocuk eğitimde olsun olmasın yirmibir yaşına kadardır (m.413). Ebeveynin çocuk nafakasını tespitte son ödediği vergi esas alınır."* (Yavuz, **Nafaka**, s. 442).

mükelleftirler[191]. Ancak bu nafakanın, hukukî anlamda bir yardım nafakası olduğu kabul edilmekte ve çocuğun ödenen nafakayı reddetmesi hâlinde tekrar dâva açarak bu nafakanın ödenmesini isteyemeyeceği ifade edilmektedir[192]. Sonuç olarak iştirak nafakasının, çocuğun eğitimi bitinceye kadar ve şartlara göre beklenebilecek ölçüde devam edeceği, TMK m. 328'in uygulanmasında, hâkimin çocuğun eğitimini başarılı bir şekilde devam ediyor olmasını göz önünde bulunduracağı kabul edilmektedir[193].

Bu görüş, Yargıtay içtihatları ile de desteklenmekteydi. Zira, 13.03.1963 tarihli Hukuk Genel Kurulu kararıyla[194], nafaka yükümlülüğünün

---

[191] *"(...) Dâva, yardım nafakası istemine ilişkindir. Anne ve babanın boşandıkları, dâvacı çocuğun ergin olması nedeniyle iştirak nafakasının sona erdiği, dâvacının Açık İlköğretim sekizinci sınıfta okuduğu, işi bulunmadığı ve annesiyle kaldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece; okul giderlerinin devletçe karşılandığı, okula devam mecburiyeti bulunmadığı, dâvacının iş bulup çalışabileceği belirtilerek dâvanın reddine karar verilmiştir.*

Yardım nafakası, yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan yakına yaşaması için gerekli yardımın teminine yönelik ahlâkî ve hukuki bir yükümlülük olup, TMK'nun 364. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Somut olayda; her ne kadar dâvacı reşit ve okula devam mecburiyeti olmadığından çalışabilecek durumda ise de, işsiz olması, öğrenim sürecinin devam etmesi, geliri ve malvarlığı bulunmaması, öğrenci olması, ekonomik ve sosyal olgular ile yardım nafakasının niteliği gözetildiğinde, dâvalı babanın zaruret içinde bulunan çocuğuna yardımda bulunması gerektiği sonucuna varılarak uygun miktarda yardım nafakası takdir edilmesi gerekirken mahkemece dâvanın reddine karar verilmesi bozma nedenidir(...)" Y. 3. HD, 1.2.2012 T., 2011/18816 E., 2012/2266 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(...) Dâvacı İmam (...) tarafından dâvalı (...) aleyhine açılan asıl dâvada; iştirak nafakasının 18 yaşını dolduran dâvalı yönünden kaldırılması, dâvacı (...) tarafından dâvalı İmam (...) aleyhine açılan karşı dâvada iştirak nafakasının yardım nafakası olarak devamı talep ve dâva edilmiştir.

Mahkemece hem asıl dâvanın, hem karşı dâvanın reddine karar verilmiş, hüküm, dâvacı (k.dâvalı) İmam (...) tarafından temyiz edilmiştir.

1-TMK'nun 328/1.maddesi hükmü gereğince "Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder." Aynı yasanın 2.fıkrasında ise, "Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitim sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler." Hükmü mevcut bulunmaktadır.

Bu hale göre iştirak nafakasının TMK'nun 328/2.maddesi hükmü gereğince yardım nafakasına dönüşmesi çocuk ergen olduğu halde eğitimi devam ediyorsa mümkündür. HUMK'nun 438/7.maddesi hükmü gereğince hükmün gerekçesinin bu şekilde düzeltilerek ONANMASINA,

2-TMK'nun 364/1.maddesinde "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür." Hükmü mevcuttur. Her iki hükmün birlikte değerlendirilmesi halinde, dâvalı-karşı dâvacının yardım nafakası talebinin eğitime devam etmesi sebebiyle şartları değerlendirilerek, tarafların gelir ve içinde bulundukları muhtaçlık durumu, yoksulluğa düşecek olma şartı gözönünde bulundurularak yardım nafakasının tayin ve takdiri gerekirken, bu kısma ilişkin dâvanın reddi bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 28.3.2012 T., 2012/4452 E., 2012/8976 K.: Yayınlanmamış Karar.

[192] Yavuz, **Nafaka**, s. 441; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 475.

[193] Ceylan, s. 185.

[194] *"Babanın sosyal durumu bakımından çocuğun okutulmasının gerekmesi halinde iştirak nafakasının çocuğun erginleşmesinden sonra da (okumaya devamı sebebiyle) ödenmesi, Medenî Kanunun hükümlerindendir. Bu sebeple bozma kararı doğrudur. Zira evlilik birliğinin boşanma ile ortadan*

çocuğun eğitimi müddetince devam edeceği ifade edilmiştir. Böylece, ergin çocuğun eğitimine devam ettiğinin belgelendirilmesi ile iştirak nafakasının ödenmesine devam edilmekte idi.

Diğer görüş ise, çocuk lehine ödenen iştirak nafakasının, çocuğun ergin olması ile sona ereceği ve eğitiminin devam etmesinin iştirak nafakasının sona ermesini engellemeyeceği yönündedir. Bir başka ifade ile, reşit olan nafaka alacaklısı eğitimine devam ediyor olsa bile bizzat veya bir vekil aracılığıyla yeniden dâva açarak yardım nafakası talebinde bulunabilecek, iştirak nafakası ise isteyemeyecektir[195].

Bu yaklaşım, Yargıtay'ca son zamanlarda kabul gören ve uygulamaya yön veren görüş olarak kabul edilmektedir. Ergin çocuğun eğitim görmesi ve öğrenimini normal süre içinde bitirene kadar anne ve babası tarafından ödenen iştirak nafakasının devam edeceğinin kabul edilmesi, TMK'nın düzenini ve hatta sistemini zedeleyeceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle, TMK m. 328/2'nin yorumlanmasında, iştirak nafakası alacaklısının eğitiminin devam etmesi hâlinde, nafakanın TMK m. 364 uyarınca yardım nafakası şeklinde devam edeceğinin kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır[196].

---

kalkmış olması ana ve babanın çocuğa karşı borçlarında bir değişiklik meydana getirmez. Diğer deyimle, ana ve babanın beraber yaşaması halinde nasıl her ikisi beraberce çaba göstererek çocuğu sosyal durumlarına göre okutmakla ödevli idiyseler, boşanmadan sonra dâhi bu ödevleri sona ermez." HGK. 13.03.1963 T., 99/21 sayılı K.: Yayınlanmamış Karar.

[195] Özuğur, s. 192; OY, 7; Ceylan, 185;*"(...)Çocuk üzerindeki kanuni velayet hakkı çocuğun ergin olmasıyla sona ermiş olan annenin babadan çocuk adına nafaka talep etmesi yasal olarak mümkün değildir. Çocuk tarafından açılmış bağımsız bir yardım nafakası (TMK. m. 364) dâvası da bulunmamaktadır. Bu husus gözetilmeden tarafların ergin olan çocuğu için dâva tarihinden itibaren tedbir, kararın kesinleşmesinden sonra da iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru bulunmamıştır.(...)" (Y. 2. HD, 12.9.2012 T., 2012/14566 E., 2012/21053 K.: Yayınlanmamış Karar).*

[196] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 73,; *"(...) Dâvacı, annesi ile dâvalı babasının boşandığını, 2010 Mayıs ayında reşit olduğunu, iştirak nafakasının kesildiğini, ODTÜ'de öğrenci olduğunu, annesinin eğitim giderlerini karşılayamadığını belirterek aylık 1.000,00 TL yardım nafakası isteminde bulunmuştur.*

Mahkemece dâvacının ODTÜ'de öğrenci olması dâvalı ve annesinin mali durumuna göre dâva tarihinden itibaren 500,00 TL yardım nafakasına karar verilmiştir.

Karar taraflarca temyiz edilmiştir.

Dâvacı, dâvasını açarken ODTÜ'de öğrenci olduğuna dair bir belge dosyaya ibraz etmiştir. Mahkeme yargılama sırasında dâvacının öğrenciliğinin devam edip etmediği hususunda okula yazı göndererek sormamıştır. Dâvalı baba, dâvacının 21.01.2011 tarihinde devamsızlıktan okulla ilişiğinin kesildiğini bildirmiştir. Mahkemece, dâvacının okuduğu okula yazı yazılarak öğrenim durumunun devam edip etmediği, etmiyor ise hangi tarihte, hangi nedenden kaydının silindiğinin sorularak varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucunda hüküm kurulmuş olması bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 22.02.2012 T., 2011/22321 E., 2012/4367 K.: Yayınlanmamış Karar.

Kanaatimizce, her ne kadar anne babanın bakım yükümlülüğünün, çocuğun ergin olması ile sona ereceği düzenlenmişse de, ergin olmak tek başına yeterli olmamalıdır. Nitekim, on yedi yaşında bir çocuğun da evlenme ile reşit olacağı, şeklen ve hukuken bağımsız hale geleceği kabul edilmekle birlikte, bu çocuğun ekonomik ve sosyal alanda bağımsızlık kazanması için ergin olması yeterli olmayacaktır. Genelde tavsiye edilen, çocuğun öğrenimini tamamlayıncaya kadar nafakanın devam ettirilmesidir[197]. Örneğin, İsviçre'de bakım nafakası, çocuğun kişiliğine ve yeteneklerine uygun olan eğitim sürecinin sonuna kadar devam eder. Şayet, bu çerçevede ikinci bir eğitim alınması gerekiyorsa, nafaka bu dönemi de kapsayacaktır[198].

Belirtildiği üzere, anne babanın nafaka borcu, çocuğun ergin olması veya vefat etmesi ile sona erer[199]. Cebri icra yolu ile takip edilen iştirak nafakası çocuğun ergin olması ile sona ereceğinden[200], çocuğun reşit olduğuna dair bir belgenin icra dairesine verilmesi yeterli olacaktır. Ancak uygulamada, icra mahkemesine başvurularak nafakanın kalktığına dair karar getirilmesi istenilmektedir. Ayrıca, nafaka alacaklısının velayet hakkının kalkması gibi durumlarda da nafaka alacağı sona erer[201].

6. İştirak Nafakası Davasının Usul Hükümleri

Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuk için ebeveynlerine karşı nafaka dâvasını atanacak kayyım ya da vasi açabilir. TMK'nda yapılan değişiklik ile ayırt etme gücüne sahip olan küçük kendi adına dâva açabilir (TMK m. 329/III). İştirak nafakasında dâva hakkı, velayeti kendisine verilen tarafa aittir. Başka bir ifade ile, dâva açma hakkı velayete bağlı bir haktır. Evlilik dışı doğan çocuk ile baba arasında soybağı kurulduktan sonra,

---

[197] Doktrinde Baygın'a göre, ana babanın, eğitimi devam eden çocuğa ilişkin bakım yükümlülüğünün ne zamamana kadar devam edeceğine ilişkin bir yaş sınırı belirlemek gerekirse, bu yaş sınırının 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 34.maddesine kıyasen yirmi beş yaşın doldurulması esas alınmalıdır. Bkz. BAYGIN, S. 123.

[198] Serozan, s. 245.

[199] Yavuz, **Nafaka**, s. 438, 441, 442; Özuğur, s. 195-196; OY, 7.

[200] Bkz. 1. Bölüm, B, 2, a, (4).

[201] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 73.

velayete sahip olan kişi dâva hakkına sahip olur. Evlâtlık ilişkisinde, evlât edinene karşı dâva açma hakkı, mahkeme tarafından evlâda atanan kayyıma verilmiştir. Kayyım, dâva açmadan önce mahkemeden izin almalıdır. Genel olarak iştirak nafakasına ilişkin açılan dâvalarda, dâvalı, velayet hakkına sahip olmayan taraftır. Çocuğun velayetine ilişkin kararın verilmediği durumlarda iştirak nafakası istemi ile eş, çocuğun velayetinin kendisine verilmesini de talep etmiş olur[202].

İştirak nafakası dâvalarına, aile mahkemeleri, aile mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde ise belirlenen asliye hukuk mahkemeleri aile mahkemesi sıfatı ile bakar (4787 sy. Kanun m. 4/1).

Bağımsız açılan iştirak nafakası dâvasında yetkili mahkeme, nafaka alacaklısının yerleşim yeri [203] mahkemesidir (TMK m. 177). Maddenin gerekçesine göre, anılan düzenlemenin amacı zayıf taraf olarak kabul edilen nafaka alacaklısının korunmasıdır[204]. Aynı zamanda dâva, dâvalının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir (HMK m. 6). Diğer taraftan TMK'da, evlilik dışı doğan çocuk lehine açılan iştirak nafakası dâvasında yetkili mahkeme hususunda bir düzenleme yapılmamış olmakla birlikte, soybağına ilişkin hükümlerin yer aldığı ikinci kısım birinci bölüm beşinci ayrımda, *"Kişisel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğun oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir. Boşanma ve evlilik birliğinin kurulmasına ilişkin yetki kuralları saklıdır"* (TMK m. 326/I,II) ifadesine yer verilmiştir. Bu madde uyarınca, evlilik dışı doğan çocuğa dair iştirak nafakası dâvalarında bu yetki kuralının da uygulanabileceği düşünülmektedir[205]. Yetki itirazı ilk itirazlardan olup, yetki itirazında bulunan yetkili mahkemeyi doğru olarak göstermelidir (HMK m.116).

---

[202] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 75.

[203] TMK nın 19'uncu maddesinde, *"Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalmak niyetiyle oturduğu yerdir"* ifadesi yer almaktadır. Örneğin, memurların yerleşim yeri idari bir karar ile her zaman değiştirilebilecektir. Bu itibarla, memurların nüfusa kayıtlı oldukları yer yerleşim yerleri açısından karine olarak kabul edildiğinden, nafaka alacaklısının nüfusa kayıtlı olduğu yer de onun yerleşim yeri olacaktır. Elbette ki, karinenin aksinin ispat edilmesi her zaman mümkündür. (YAVUZ, **Nafaka**, s. 439).

[204] Yavuz, **Nafaka**, s. 439; Ceylan, s. 188.

[205] Özuğur, s. 196-197.

Bağımsız olarak açılan nafaka dâvasında, öncelikle velayet daha sonra nafaka konusu karara bağlanacaktır[206]. Ayrıca, anne ve babanın nafaka yükümlülüklerini yerine getirmeyeceklerine dair delillerin ileri sürülmesi, anne ve babanın mallarını gelişi güzel harcaması ya da ısrarla ve sürekli olarak nafaka yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya kaçma hazırlığı içinde olmaları durumunda, mahkeme tarafından her olayın özelliğine göre araştırma yapılarak gelecek dönemdeki nafaka alacağının güvence altına alınması borçludan istenilebilir. Böyle bir durumun varlığı tespit edilirse, gerekli görülen diğer tedbirler de alınabilir (TMK m. 334)[207].

İştirak nafakası borcu çocuk ergin oluncaya kadar talep edilebilecek olup[208], hak sahibinin dâva hakkı zamanaşımına uğramaz. Ancak, TBK m. 146 uyarınca, kanunda başka bir düzenleme yapılmamışsa, her dâva on senelik zamanaşımına tâbidir. Dolayısıyla, nafaka alacağı muaccel olduğu tarihten itibaren on yıl içinde talep edilebilecektir[209].

Boşanma ve ayrılık dâvalarında, nafaka dâvasının asıl dâvaya bağlı bir dâva olması sebebiyle, red veya kabul edilen bölümleri ayrıca harca tâbi olmamakta, asıl dâva dışında vekâlet ücreti alınmamaktadır[210].

---

[206] Akıntürk/Karaman, s. 285-286; Y. 2. HD, 01.04.1997 T., 1997/3367 E., 1997/3566 K. (Ruhi, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 556).

[207] Özuğur, s. 194; OY, s. 4.

[208] *"(...) Ana ve babanın çocuklarına karşı bakım borcu kural olarak çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK. m. 328/1). Çocuk ergin olduğu halde, eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre, kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (TMK. m. 328/2). Tarafların müşterek çocuğu Nilhan, 15.6.1981 doğumlu olup, dâva tarihinde ergindir. Özürlü olduğu ileri sürülmüş ise de, bu sebeple kısıtlandığına ve annesinin velayeti altında bırakıldığına ya da vasi atandığına ilişkin dosyada bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Ergin çocuk, ancak şartlarının varlığı halinde kendisi nafaka talep edebilir. Çocuk üzerindeki kanuni velayet hakkı çocuğun ergin olmasıyla sona ermiş olan annenin babadan çocuk adına nafaka talep etmesi yasal olarak mümkün değildir. Çocuk tarafından açılmış bağımsız bir yardım nafakası (TMK. md. 364) dâvası da bulunmamaktadır. Bu husus gözetilmeden tarafların ergin olan çocuğu için dâva tarihinden itibaren tedbir, kararın kesinleşmesinden sonra da iştirak nafakasına hükmedilmesi doğru bulunmamıştır(...)"* Y. 2. HD, 12.9.2012 T., 2012/14566 E., 2012/21053 K.: Yayınlanmamış Karar.

[209] Özuğur, s. 199.

[210] Özuğur, s. 203; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 66.

3. Yoksulluk Nafakası

a. Genel Olarak

Türk Kanunî Medenîsinin (743 sayılı Kanun) 144'üncü maddesinde, yoksulluk nafakası *"nafaka"* başlığı ile düzenlenmişti. Anılan madde, 4.5.1988 tarihli ve 3444 sayılı Kanunla değiştirilerek, kenar başlığı *"yoksulluk nafakası"* [211] şekline dönüştürülmüştür. 4721 sayılı TMK'da değişikliği benimseyerek yoksulluk nafakası ifadesini kabul etmiş, böylece doktrinde tartışılan bazı sakıncalar ortadan kaldırılmak istenmiştir. Bu itibarla, Kanunda yoksulluk nafakasının verilmesi için aranılan şartlar ile nafakanın ödeme süresi açıkça düzenlenmiştir.

Türk Medenî Kanunu'nun 175'inci maddesi ile düzenlenen yoksulluk nafakasına ilişkin önemli unsurlar aşağıdaki gibi sayılabilir;

- Nafaka talebinde bulunacak eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olması,
- Nafaka talep eden eşin kusurunun diğer eşten daha fazla olmaması,
- Nafaka miktarının nafaka borçlusunun mali gücü ile orantılı olması,
- Nafakanın süresiz olarak istenebilmesi[212],
-Nafaka alacağının boşanma nedeni ile yoksulluğa düşecek eş tarafından talep edilmesinin gerekmesi[213],
- Nafaka yükümlüsünün kusurunun aranmaması[214].

---

[211] 3444 sayılı ve 4.5.1988 tarihli *"743 Sayılı Türk Kanunu Medenîsinin Bazı Maddelerinin ve 818 Sayılı Borçlar Kanununun 49. maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun"* 12.05.1988 tarihli ve 19812 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

[212] *"TMK'dan farklı olarak İsviçre Hukukunda İMK.'da açık bir hüküm olmasada dâhi yoksulluk nafakası süreli olarak kabul edilmektedir.(...) İsviçre Federal Mahkemesi, yoksulluk nafakasının süreli olmasını kabul etmektedir. Bu sınırlamayı, sağlık durumu iyi olan ve kazanç getiren bir faaliyette bulunabilecek olan genç bir eş veya çocuğu olmayan eş için kabul etmiştir."* (Ceylan, s. 116)

[213] *"(...) Dâvalının yoksulluk nafakası talebinin bulunmadığı gözetilmeden, istek dışına çıkılarak dâvalı yararına yoksulluk nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırıdır (HUMK.m.74)(...)" (Yargıtay 2.HD 27.09.2012 tarihli ve E. 2012/18009, K.2012/22760 sayılı kararı); "(...) Dâvalı için yargılama sırasında "bağlanan nafakanın boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren aynen devamına" karar verildiğine göre, niteliği belirtilmemiş olsa bile devamına karar verilen nafakanın "yoksulluk" niteliğinde olduğu açık ve tartışmasızdır. Oysa dâvalının yoksulluk nafakası talebi bulunmamaktadır. İstek olmadığı halde dâvalı yararına yoksulluk nafakası takdir edilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.(...)"* Y. 2. HD, 19/09/2012 T., 2012/4961 E., 2012/21725 K.: Yayınlanmamış Karar.

Yoksulluk nafakası, boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvasında istenebileceği gibi bağımsız bir dâva açılarak da istenebilecektir.

Aslında yoksulluk nafakasını, ahlâkî ve sosyal sorumluluk temeline dayandırmak doğru olacaktır. Bir başka ifadeyle, yoksulluk nafakasındaki amaç, evlilik birliği içerisinde eşler arasındaki dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kısmen devam etmesi şeklinde yorumlanabilir. Anılan hüküm boşanma sonucunda eşlerin korunmasına yönelik olduğundan, nafaka borçlusuna yükletilecek bir ceza veya tazminat niteliği taşımamaktadır. Zira bir ceza veya tazminat niteliği taşısaydı sadece kusurlu eşten talep edilebilirdi. Oysa yoksulluk nafakası kusuru olmayan eşten de istenebilir[215].

b. Yoksulluk Nafakasının Özellikleri

(1) Yoksuluk Nafakasının Başlangıcı

Bağımsız dâvada, nafakanın başlangıç tarihi dâvanın açıldığı tarihtir ve ayrı görülen bir dâva olduğu için dâva harcı yatırılarak, gerekirse vekâlet ücreti verilir[216]. Boşanma dâvası ile birlikte açılan yoksulluk nafakası dâvası ise, boşanma kararının kesinleşmesi ile başlayacak olup, fer'i nitelikte olan

---

[214] *"(...) Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK.m.175) Toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda dâvalı kadının daha ağır kusurlu olmadığı, her hangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, dâvalı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir(...)"* Y. 2. HD, 4.9.2012 T., 2012/5314 E., 2012/20189 K.: Yayınlanmamış Karar.

[215] Akıntürk/Karaman, s. 302; Ceylan, s. 104.

[216] *"(...)Tedbir nafakasına ise boşanma veya ayrılık dâvasının devamı süresince hükmolunabilir (TMK. md. 169) Evliliğin sona ermesinden sonra tedbir nafakasına hükmedilemez. Tarafların 3.10.2005 tarihinde boşandıkları dikkate alınarak dâvacı yararına dâva tarihinden bu tarihe kadar geçerli olacak şekilde tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekirken, bu yön gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmamıştır."* Y. 2. HD, 12.9.2012 T., 2012/14566 E., 2012/21053 K.: Yayınlanmamış Karar.

bu dâvaya ayrı bir harç ve vekâlet ücreti istenilmez. Yoksulluk nafakasında faiz, istem hâlinde karar tarihinden itibaren işlemeye başlar[217].

(2) Yoksulluk Nafakasının Miktarının Belirlenmesi

Yoksulluk nafakası talebinde bulunan eşin yoksulluğa düşüp düşmeyeceği hâkim tarafından araştırılarak hükme bağlanır. Nafaka talep eden eşin yoksulluktan kurtulması hâlinde yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin dâva açmak mümkündür.

Mahkeme, eşlerin ekonomik ve sosyal durumları, aleyhine nafaka alacağına hükmedilen eşin ödeme gücü, nafaka talep eden eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşüp düşmeyeceği[218], yaşam standartları, ihtiyaçları gibi durumları araştırır ve 4787 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca

---

[217] Özuğur, s. 309-310, Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 49.

[218] *"(...) Somut olaya gelince; Tarafların eşit kusurlu olduğu Özel Daire bozma ilamında belirtilmiş ve Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmelerde de bu bozma nedenine oybirliği ile iştirak edilmiştir. Diğer bir deyişle nafaka isteminde bulunan dâvalı kadının kusurunun daha ağır olmadığı hususu Özel Dairenin ve Hukuk Genel Kurulu'nun kabulündedir. Hal böyle olunca, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175.maddesinde yer alan ve yoksulluk nafakasının takdiri için gerekli olan "kusuru daha ağır olmama" koşulunun, somut olay yönünden dâvalı kadın yararına gerçekleştiği belirgindir. Hemen belirtmelidir ki, bu koşulun varlığı yanında dâvalının "boşanma yüzünden yoksulluğa düşmesi" koşulunun da gerçekleşmesi gerekmektedir. Bozma ilamında bu koşulun da gerçekleştiği kabul edilmişse de; Hukuk Genel Kurulundaki görüşmede, dosya kapsamındaki deliller karşısında bu konuda kesin bir kanaate varılamadığı, bu nedenle dâvalı kadının "boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olma" halinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunun araştırılması ve varılacak sonuca göre, bu hususun varlığının tespiti halinde dâvalı yararına geçimi için uygun bir miktarda yoksulluk nafakası takdir edilmesi gerektiği oybirliği ile kabul edilmiştir. Şu hale göre, mahkemece tarafların eşit kusurlu olduğunun kabulü ile dâvalı kadının boşanma yüzünden yoksulluğa düşüp düşmeyeceği hususunun araştırılması ve varılacak sonuca göre de; bu hususun varlığının tespiti halinde dâvalı yararına geçimi için uygun bir miktarda yoksulluk nafakası takdir edilmesi, aksi halde ise bu koşul gerçekleşmediğinden dâvanın reddedilmesi gerekirken, oluşa ve dosya kapsamına uygun düşmeyen, dâvalı kadının daha fazla kusurlu olduğu, gerekçesiyle yoksulluk nafakası isteminin reddedilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır. O nedenle, direnme kararının dâvalının yoksulluk nafakası talebine ilişkin bölümünün, yukarıda izah edilen değişik gerekçelerle bozulması gerekir.*

Dâvalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile; 1. Direnme kararının tarafların kusuruna, dâvacının maddî ve tazminat istemine, velayete ilişkin bölümünün yukarıda (I) maddede açıklanan ve bozma ilamının (3). ve (4). Bentleri ile (2).bendinin ilk paragrafında yer alan nedenlerle H.U.M.K.nun 429.maddesi gereğince BOZULMASINA, 2- Direnme kararının yoksulluk nafakasına ilişkin bölümünün yukarıda (II) .maddede açıklanan değişik gerekçe ve nedenlerle H.U.M.K.nun 429.maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine 04.05.2011 gününde, oybirliği ile karar verildi." Hukuk Genel Kurul Kararı, 4.5.2011 T., 2011/2-155 E., 2011/278 K.: Yayınlanmamış Karar.

uzman araştırmasına, incelemesine ve görüşlerine başvurabilir[219]. Yoksulluk nafakasının tespitinde, talep edenin ihtiyaçları ile talep edilenin ödeme gücü arasında orantının bulunması gerekmektedir. Hâkim bu konuda yeterli inceleme yaparak, takdir yetkisini kullanmalıdır[220].

i. Yoksulluk Kavramı

Türk Medenî Kanunu'nda (TMK m. 175) yoksulluk kavramından ne anlaşılması gerektiği düzenlenmemiştir. Bu hususta, HGK'nun 2012 tarihli bir kararı vardır. Söz konusu karara göre, *"(...) Maddede geçen "yoksulluğa düşecek" kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda yasal bir tanımlama olmaması karşısında bu husus yargısal uygulamada kurallara bağlanmıştır. (…)"yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim" gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların "yoksul" kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir.(...)* "[221]*.* HGK'nın söz konusu kararı da dikkate alındığında, asgâri ücret sınırının altında gelire sahip olanların yoksul olduğu söylenebilir. Bu nedenle, nafaka talep eden eşin geliri asgâri ücretin altında ise ve koşulları oluşmuş ise yoksulluk nafakasına hükmedilmelidir[222]. *"Önceki Kanunda yapılan değişiklikten önce 144'üncü madde de "büyük" bir yoksulluğa düşmekten söz edilmiş iken, yeni düzenlemede "büyük" sıfatına*

---

[219] Özuğur, s. 314.

[220] *"(...) Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz. (TMK.m.175) Toplanan delillerle, boşanmaya sebep olan olaylarda dâvacı-dâvalı kadınının daha ağır kusurlu olmadığı, her hangi bir geliri ve malvarlığının bulunmadığı, boşanma yüzünden yoksulluğa düşeceği gerçekleşmiştir. O halde, dâvacı-dâvalı kadın yararına geçimi için uygun miktarda yoksulluk nafakası takdiri gerekirken isteğin reddi doğru görülmemiştir(...)"* Y. 2. HD, 18.09.2012 T., 2012/2248 E., 2012/21647 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(...) Temyize konu dâvalı kadın yararına takdir edilen maddî tazminatın miktarı ve yoksulluk nafakası yönünden dâvalı kocanın ekonomik ve sosyal durumu araştırılmadan dâvacı kadının ise hasta bakıcı olarak çalıştığı bildirilen özürlü rehabilitasyon merkezinden aylık kazancı, sosyal güvencesi olup olmadığının sorulup boşanma nedeniyle yoksulluğa düşüp düşmeyeceği tespit edilmeden hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır(...)" Y. 2. HD, 4.9.2012 T., 2012/4546 E., 2012/20176 K.: Yayınlanmamış Karar.

[221] Hukuk Genel Kurul Kararı, 12.09.2012 T., 2012/2-387 E., 2012/551 K.: Yayınlanmamış Karar.

[222] Özuğur, s. 313.

yer verilmemiştir. O halde, yoksulluk nafakasına hükmedebilmek için, bir tarafın düşeceği yoksulluğun mutlaka da büyük bir yoksulluk olması gerekmez. Normal ve vasat düzeydeki bir yoksulluk tehlikesi de nafaka için yeterli olacaktır" [223] *.* Kendi imkânları ile asgâri düzeyde geçimini sağlayamayan kimse yoksul grubuna girmektedir [224] . Lehine yoksulluk nafakasına hükmedilen eş, boşanma nedeni ile yoksulluğa düşen ve yiyecek, barınma, sağlık gibi giderlerini karşılayacak mal varlığına sahip olmayan taraftır[225].

Yoksulluk kriteri her olaya göre ayrı değerlendirilmesi gereken bir hususdur[226]. Örneğin, nafaka talep eden eşin asgâri ücret düzeyinde gelir seviyesine sahip olması, lehine nafakaya karar verilmesine engel değildir[227]. Ancak, nafaka borçlusunun da asgâri ücret ile çalışıyor olması hâlinde diğer taraf lehine nafakaya hükmedilmez. Nafaka talep edilen kişinin, nafaka talep edenden daha fazla gelirinin olması durumunda, nafakaya hükmedilmesi mümkün olabilir. Burada önemli olan, boşanma neticesinde yoksulluğa düşmüş veya düşülecek olmasıdır. Yoksulluğun gerçek bir yoksulluk olması, yani nafaka talep eden eşin kendi isteği ile yoksulluğa düşmüş olmaması gerekmektedir. Örneğin, kendi eğitim düzeyine uygun iyi gelir getiren bir işte çalışan eş, bu işten kendi isteği ile ayrılarak yoksulluk sınırları içerisine

---

[223] Akıntürk/Karaman, s. 304; Ceylan, s. 107-108.

[224] *"Örneğin; asgâri ücretin altında dul veya yetim aylığı alan (Yargıtay 3.HD. 31.03.2009, E.2009/4896, K.2009/56149 veya sakat aylığı (Yargıtay 2. HD. 11.11.2004, E.2004/12155, K.121/13489) alan kişi yoksul sayılır."* (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s.42); Henrıch, s. 910 vd.

[225] Özuğur, s. 311; Luderıtz, Alexander: **Familienrecht ein studienbuch**, Münih, 1999, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, s. 199.

[226] Her dâva kendi şartları çerçevesinde değerlendirilecektir. Örneğin; nafaka talep eden ve yoksulluğa düşen kişinin hiçbir geliri yoksa ya da geliri var olmasına rağmen ihtiyaçlarını karşılamıyorsa, hasta veya güçsüz ise, eve sahip olmakla birlikte sadece barınma ihtiyacını karşılayabiliyorsa ya da iyiniyetli bir şekilde iş aramasına rağmen iş bulamamışsa diğer şartların da gerçekleşmesi halinde lehine yoksulluk nafakasına hükmedilebilir.

[227] Ceylan, s. 109; *"(…) Yine Yargıtay'ın yerleşik kararlarında "asgâri ücret seviyesinde gelire sahip olunması" yoksulluk nafakasının bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu olarak kabul edilmemektedir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 07.10.1998 gün ve 1998/2-656-688; 26.12.2001 gün ve 2001/2-1158-1185; 01.08.2002 gün ve 2002/2-397-339; 28.02.2007 gün ve 2007/3-84-95; 16.05.2007 gün ve 2007/2-275-275; 11.03.2009 gün ve 2009/2-73-118; 13.05.2009 gün ve 2009/3-165 -186 sayılı kararları). Ne var ki, asgâri ücret seviyesinde gelir elde edilmesi yoksulluk nafakası bağlanmasına engel değilse de, bu durumun nafaka miktarının tespitinde esas alınacağı da unutulmamalıdır. Yoksulluk durumu günün ekonomik koşulları ile birlikte, tarafların sosyal ve ekonomik durumları ve yaşam tarzları değerlendirilerek takdir edilmelidir.(…)"* Hukuk Genel Kurulu, 4.5.2011 T., 2011/2-155 E., 2011/278 K.: Yayınlanmamış Karar.

girmişse, bu eş lehine nafakaya hükmedilmemesi gerekmektedir [228] . Askerliğini yapmakta olan eş gibi kanuni bir mazereti nedeni ile nafaka ödeyemeyecek olan eş aleyhine nafakaya karar verilemez[229].

Yoksulluk nafakası dâvasının şartları [230] , boşanma kararının kesinleştiği ana göre tespit edilir[231]. Zira boşanma anında yoksul olmayan, ancak daha sonra yoksullaşan dâvacı lehine yoksulluk nafakasına karar verilemez[232].

Yine, yoksulluk nafakası alan eş çalışmaya başlar ve bu iş onun yoksulluktan kurtulmasına neden olmuşken bu işten kendi iradesi ile ayrılır ise tekrar yoksulluk nafakası isteyemez [233] . Nafaka borçlusunun tekrar

---

[228] *"(...) Dâvalı kadın bir tekstil firmasında çılışırken yargılama sırasında 13.09.2002 tarihinde istifa suretiyle işten ayrılmıştır. Yoksulluk durumunu kendi iradesi ile yaratmıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında yoksulluk nafakası ile ilgili isteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.(...)"* Y., 2. HD, 16.06.2003 T., 2003/7790 E., 2003/8775 K.: Yayınlanmamış Karar.

[229] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 45; Ceylan, s. 109.

[230] İsviçre Federal Mahkemesi, yoksulluk nafakasına karar verirken, tarafların evlilik sürelerini, sağlık durumlarını ve iş hayatının şartlarını göz önünde bulundurmaktadırlar. Evlilik birliliğinin beş yılın sonunda bitmesi halinde, eşlerin kendi kazançlarını kazanabilme imkânları vardır. Evliliğin kısa sürmesi, yeni bir hayata başlamayı ve yeni bir işe uyum sağlamayı kolaylaştıracak, uzun süren evliliklerin sona ermesi ise sağlık problemleri ve iş hayatına tekrar uyum sağlayamama açısından olumsuz olacaktır .(Ceylan, s. 113-114).

[231] *"(...) yoksulluk nafakası boşanmanın eki niteliğinde bir istek olduğundan boşanma kararı ve onun gerekçesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Kusur unsurunu tespit edecek olan hüküm, boşanmaya ilişkin karardır. Boşanmada kusur unsuru tespit edilmiş ise bu husus sonradan istenecek yoksulluk nafakası için kesin hüküm ve bunun sonucu olarak kesin delil oluşturur. Boşanma dâvası ile yoksulluk nafakası dâvası arasında hukuki sebep birliği yoksa da biri diğerinin eki olması itibariyle, aralarında sıkı sıkıya bağlı, biri olmadan diğerinin varlık kazanamayacağı sebep ve sonuç ilişkisi vardır. Onun için, boşanma dâvasıyla belirlenen kusurluluk unsuru nafaka dâvası için dâhi kesin hüküm ve kesin delil oluşturur. Kesinlik sadece hüküm fıkrası için söz konusu ise de, hüküm fıkrası ile gerekçesi arasında zorunlu bir bağ varsa hükmün gerekçesi de kesinlik kazanır. Dâvacı, boşanmada tam kusurlu bulunmuş ve verilen boşanma kararı şekli ve maddî yönden kesinleşmişse; kesinlik kazanan bir hükmün sonuçlarının ortadan kaldırılması yargılamanın iadesi ile mümkündür. Bunun dışında hükmün sonuçlarını ortadan kaldırmak mümkün değildir. Boşanma dâvasıyla kesinleşen kusurluluk olayı, yoksulluk dâvası için de kesin hüküm ve kesin delil oluşturur. 2. HD. 10.02.1993 gün, 668/1096 E., K. sayılı kararı; Esat Şener, Nafaka, 1994, s. 130- 131 (…)"* Hukuk Genel Kurul Kararı, 02.11.2011 T., 2011/2-561E., 2011/668 K.: Yayınlanmamış Karar.

[232] Özuğur, s. 314; Örneğin, boşanma dâvası 01.05.2002 tarihinde kesinleşmiştir. Ancak eşler boşanma dâvası ile birlikte yoksulluk nafakası talep etmeyip, bağımsız bir dâva ile 05.04.2003 bulunmamışsa, dâvacı eşin boşanma nedeniyle yoksullaşıp yoksullaşmadığına 01.05.2002 tarihi itibariyle bakılacaktır. Boşanma dâvasının kesinleştiği tarihte düzenli geliri varsa, ancak daha sonra yoksullaşmış ise nafaka istemi reddedilecektir. (Y. 2. HD, 11.02.2002 T., 2002/1104 E., 2002/1667 K.: Yayınlanmamış Karar).

[233] Özuğur, s. 313; *"(...) Tarafların boşanmaları sonucu 13.11.1990 tarihli ilam ile bu dâvanın dâvalısının dâvacıya 75.000 TL. yoksulluk nafakası ödenmesine karar verilmiş, daha sonra dâvacı 18.11.1992 gününde açtığı dâva ile yoksulluk nafakasının arttırılmasını istemiştir.*

Mahkemenin isteği kabul etmesi üzerine Dairemizde incelenen karar "Dâvacı yoksulluk nafakasına hükmedildikten sonra çalışmaya başlamıştır. Nafakanın kaldırılmasının istenmemesi

evlenmesi hâlinde ise, yeni eşin nafaka hakkı daha önceliklidir. Yine, yoksulluk nafakası bir bakım nafakası türü olduğundan, yardım nafakasına göre daha önceliklidir[234].

Yoksulluk nafakası talep etme hakkı olan eşin, kan hısımlarından nafaka talep edecek durumda olması boşanmış olduğu eşinden nafaka talep etme hakkını zayi etmez[235].

Sosyal güvenlik kurumlarından emekli maaşı alan eş yoksul sayılmaz. Aynı zamanda, yurtdışından emekli maaşı ya da işsizlik sigortasından gelir alan eş de Türkiye koşulları göz önünde bulundurulduğunda yoksul sayılmayacaktır. Bu durumda yoksulluk nafakasına karar verilmeyecektir[236].

---

nafakanın arttırılmasına neden olamaz. Dâvanın reddi gerekirken, bu yön gözardı edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirir" biçimindeki gerekçe ile bozulmuş, mahkemece yoksulluk nafakasının artırılması istemi red edilip 12.04.1994 tarihli 33.296 sayılı karar 04.07.1994 tarihinde kesinleşmiştir.

"Sozleşme veya hüküm ile kendisine... nafaka olarak bir irad tahsis edilmiş eşin yoksulluğunun zail olması... Halinde, aksi, taraflarca kararlıştırılmadıkça bu irad kesilir... nafakayı gerektiren sebep ortadan kalkar... ise iradın indirilmesine veya kaldırılamsına karar verilebileceği..." Medenî Kanunun 145. maddesinde hükme bağlanmıştır.

Dâvacı kadının şimdik artırma istemi üzerine dâvalı erkek açtığı karşılık dâvada kadının çalıştığını ileri sürüp yoksulluk nafakasının kaldırılmasını istemiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere, dâvacı kadının çalıştığı, en azından asgâri ücret seviyesinde muntazam gelir elde ettiği 12.04.1994 tarihli 39-296 sayılı kesin hükumle sabittir. Bu seviyede bir gelir elde eden kisinin artık muavenete muhtac olduğunun ve yoksuluğunun devam ettiginın kabulü hayatın olağan akışı ile bağdaşmaz. Esasen dâvacı da az maaşlı bir teknisyen olup kira ödediği ve bu kararla çocukları için 1.000.000 TL. iştirak nafakası ödemeye mahkûm olduğu dikkate alındığında kendisine asgâri ücret seviyesinde bir gelir kalmayacağı ortadadır. Dâvacı için erkeğin yoksulluk nafakası ödemesi ve hele hele bu nafakanın artırılması hakkaniyet kuralları ile bağdaşmaz.

Dâvacının kendisini yoksulluktan kurtaracak bir iş bulduktan sonra o işten çıkması veya çıkarılması dâvalıyı yeniden yoksulluk nafakası mükellefiyeti altına sokmaz. Zira Medenî Kanunun 145/3. maddesinde yer alan "kesilir" sozü amir nitelikte olup mahkemenin hükmü acıklayıcı niteliktedir.

Mahkemece kadının dâvasının reddi ile kocanın dâvasının kabulüne, kadına 13.11.1990 tarihli 243-480 sayılı ilamla bağlanan nafakanın kesilmesine karar verilmesi gerektiginın düsünulmemesi doğru görülmemiştir(...)" Y. 2. HD, 21.11.1995 T., 1995/11857E., 1995/12547 K.: Yayınlanmamış Karar.

[234] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 43.

[235] Özuğur, s. 313; Ceylan, s. 109.

[236] Özuğur., s. 313; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 44.

ii. Kusur

Türk Medenî Kanunu m. 175/I'de belirtildiği üzere, yoksulluk nafakasının takdir edilmesinde hâkimin göz ününde tutması gereken en önemli hususlardan biri de *"kusur"*dur. Nafaka talep eden eşin kusurunun, nafaka talep edilen eşten daha az olması, kusurların eşit olması veya talep eden eşin kusurunun hiç olmaması gerekmektedir[237]. Bu üç halde, kanunda belirtilen diğer şartlar da oluştuğu takdirde yoksulluk nafakasına karar verilebilir (TMK m. 175)[238].

Türk Medeni Kanunu, boşanan eşleri aynı oranda korumaya ilişkin düzenlemeler içirmektedir. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinde, erkeğin nafaka talep edebilmesi için kadının refah içinde olması gerekmekteydi[239]. Söz konusu düzenleme, cinsiyet ayrımı yapması, kadın erkek eşitliğine ve adalete aykırı olması nedeniyle kaldırılmıştır[240]. Bundan sonra, erkek de aynı şartlar altında kadından nafaka talep edebilme hakkına sahiptir[241].

Burada önemli olan husus, her eşin boşanmadan sonra kendi ihtiyaçlarını kendinin kazanıp kazanamayacağıdır. Yoksulluk nafakası esas olarak dâvacı eşin ihtiyaçlarına dayanmaktadır[242]. Şayet nafaka talep eden

---

[237] *"(...) Her ne kadar taraflar eşit kusurlu kabul edilmiş ise de, yapılan tahkikat ve toplanan delillerden dâvacı kadının kocasına hakaret etmesine karşılık dâvalı kocanın eşine hakaret içeren sözler söylediği, eşini ortak konuttan kovduğu ve birlik görevlerini yerine getirmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda dâvalı kocanın eşine göre daha ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekir. Durum böyleyken; mahkemece tarafların eşit kusurlu olarak belirlenmesi ve bu hatalı kusur belirlemesine bağlı olarak dâvacı kadının maddî ve manevî tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi isabetsiz olmuş bozmayı gerektirmiştir.*

Temyiz edilen hükmün yukarıda 2. bentte gösterilen sebeple kusur belirlemesi ve dâvacının reddedilen tazminat talepleriyle ilgili bölümler yönünden BOZULMASINA, yoksulluk nafakasına yönelik bölümünün ise yukarıda 1. bentte gösterilen sebeple ONANMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi(...)" Y. 2. HD, 10.09.2012 T., 2012/2771 E., 2012/20741 K.: Yayımlanmamış Karar.

[238] Akıntürk/Karaman, s. 303; Ceylan, s. 110-111.

[239] Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Medenî Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2003, s. 18; Akıntürk/Karaman, s. 304.

[240] Özuğur, s. 297; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 45.

[241] Hatemi, Hüseyin: **Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku) Ders Kitabı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 118, Özuğur, s. 297; Yetik, Nurten: **Boşanma Anlaşmalı Boşanma ve Mal Rejimleri**, Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Bilge Yayınevi, 2008, Ankara, s. 73.

[242] *"İsviçre Hukukunda, boşanmadan sonra eşlerin ekonomik bağımsızlıklarını yeniden kazanacakları kuralının mutlak olarak uygulanmasının sosyo-ekonomik açıdan yıkıcı olabileceği, zira bu kuralın,*

taraf lehine boşanma dâvasında manevî tazminata karar verilmiş ise, tazminat almasına rağmen dâvacının yoksul sayılıp sayılmayacağı değerlendirilmeli, aynı zamanda tazminat ödeyen dâvalının da ödemeden sonraki maddî durumu incelenmelidir[243].

(3) Yoksulluk Nafakasının Süresi

Yoksulluk nafakası süresiz istenilebileceği gibi (TMK m. 175/I), belirli bir süre için de istenebilir[244]. Talepte herhangi bir süre belirtilmemiş olsa bile hâkim nafakanın belli bir süre için ödenmesine karar verebilir ve lehine belirli süre için nafaka alacağına karar verilen taraf anılan hüküm kesin hüküm oluşturduğu için tekrar yoksulluk nafakası dâvası açıp nafaka isteyemez. Boşanma dâvası kesinleştikten sonra, boşanan eşlerden birinin nafaka talebi yoksulluk nafakası talebi olarak değerlendirilmelidir. Talepte bulunan taraf, talep miktarını da belirtmelidir. Şayet talep edilen yoksulluk nafakası miktarı belirtilmemişse, mahkeme tarafından bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekmekte olup, bu miktar göz önünde bulundurularak nafaka alacağına hükmedilmelidir[245].

Yoksulluk nafakasına ilişkin 743 sayılı Kanun'un 144'üncü maddesinde yapılan en temel değişiklik, nafaka alacağının süresine ilişkindir. Zira, değişiklikten önce nafaka alacağına sadece bir yıl için hükmedilebiliyordu. Anılan düzenleme, kaynak olarak alınan İsviçre Medenî Kanunu'nda dâhi bulunmamaktaydı. Bu husus, doktrinde uzun süre eleştirilmiş olup, yapılan değişiklik ile boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eşin süresiz nafaka

---

eşleri aile birliğinin yükümlülüklerini yerine getirmeleri yerine daha çok kendi mesleki ve kişisel çıkarlarına öncelik vermelerine yöneltebileceği ifade edilmiştir." (Ceylan, s. 112).

[243] Akintürk/Karaman, s. 304; Ceylan, s. 111-112.

[244] "*Yoksulluk nafakası 3444 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 12.05.1988 tarihinden önce ancak bir yıl süreli olarak verilebiliyordu. Bu tarihten sonra 3444 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle, yoksulluk nafakasına süresiz olarak ve Medenî Kanunumuzun 176. Maddesindeki olumsuz koşullar gerçekleşinceye kadar hükmolunabilecek ve süresiz yoksulluk nafakası istenebilecektir. Yine, 3444 sayılı Yasanın yürürlüğünden önce boşanmış eşler ancak bir yıl süreli olarak nafaka talep edebileceklerinden 12.05.1988 tarihinden önce boşanan eşler artık yoksulluk nafakası talep edemeyeceklerdir.*" Özuğur, s. 295-296.

[245] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 47.

talebinde bulunabileceği benimsenmiştir [246] . Bununla birlikte, nafakanın süresiz olarak bağlanmasının Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülmüş ve *"süresiz olarak"* ibaresinin iptali talep edilmiştir. Anayasa Mahkemesi 17.05.2012 tarihinde söz konusu iptal talebini incelemiş ve *"süresiz olarak"* ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir[247].

---

[246] Akıntürk/Karaman, s. 306.

[247] **"***...Başvuru kararında, itiraz konusu "...süresiz olarak..." ibaresi nedeni ile boşanma neticesinde eşlerden birinin diğeri lehine ömür boyu sürecek bir mali yükümlülük altına girdiği, nafakaya hangi hallerde hükmedileceğinin, hangi hallerde kaldırılacağının ve tarafların ekonomik koşullarının ne şekilde dikkate alınacağının yasada açıkça belirtilmemiş olduğu, yoksulluk nafakasının boşanan eşlerin yeniden evlenmelerini engelleyici niteliği bulunduğu belirtilerek, kuralın, Anayasa'nın 2., 10. ve 41. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.*

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "sosyal hukuk devleti", vatandaşlarına asgari bir yaşama düzeyi sağlamayı kendisine görev bilen ve bu yüzden devletin sosyal ve ekonomik yaşama aktif müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder. Vatandaşların sosyal durumlarıyla ilgilenen sosyal hukuk devleti, "insan onuru"nun korunmasını amaçlar ve bunun için sosyal adaleti sağlamaya çalışır. Sosyal hukuk devleti, kişi ve toplum yararı arasında denge kuran, toplumsal dayanışmayı üst düzeyde gerçekleştiren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak eşitliği, sosyal adaleti sağlayan ve toplumsal dengeleri gözeten devlettir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesine göre yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için boşanmaya hükmedilmiş olması, nafaka talep eden eşin boşanma yüzünden yoksulluğa düşmüş ya da düşecek olması, diğer eşle eşit kusurlu veya diğer eşe nazaran daha az kusurlu veya boşanmaya neden olan olaylarda tamamen kusursuz olması ve nafaka talep edilen eşin nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunması gerekir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eş, kusuru daha ağır olmamak şartıyla geçimi için diğer eşten mali gücü oranında ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 176. maddesinde sayılan yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin şartlar gerçekleşmediği müddetçe, herhangi bir süre sınırı olmaksızın nafaka isteyebilecektir. 176. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, yoksulluk nafakası, nafaka alacaklısının evlenmesi ya da taraflardan birisinin ölümü halinde kendiliğinden, alacaklının evlenmeden fiilen evli gibi yaşaması, yoksulluğun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi, nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün tamamen yitirilmesi durumlarında ise mahkeme kararıyla ortadan kalkmaktadır.

İtiraz konusu "süresiz olarak" ibaresi, nafaka alacaklısının her zaman ölünceye kadar yoksulluk nafakası alacağı anlamına gelmemektedir. Kanun koyucunun 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 175. maddesinde "süresiz olarak" ibaresine yer vermesinin amacı, boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek olan eşin diğer eş tarafından, şartları bulunduğu sürece ekonomik yönden desteklenmesi ve asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanmasıdır.

Evlilik birliğinde eşler arasında geçerli olan dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğünün, evlilik birliğinin sona ermesinden sonra da kısmen devamı niteliğinde olan yoksulluk nafakasının özünde, ahlâki değerler ve sosyal dayanışma düşüncesi yer almaktadır. Yoksulluk nafakasının amacı nafaka alacaklısını zenginleştirmek değildir. Yoksulluk nafakasıyla, boşanma sonucunda yoksulluk içine düşen eşin asgari yaşam gereksinimlerinin karşılanması düşünülmüştür. Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için nafaka talep eden eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olmasının yanı sıra, nafaka talep edilen eşin de nafaka ödeyebilecek ekonomik gücünün bulunması gerekmektedir.

İtiraz konusu kuralda, boşanma sebebiyle yoksulluğa düşen eşi korumak için diğer eşin, koşulları bulunduğu sürece, herhangi bir süre sınırı olmaksızın yoksulluk nafakası vermesi düzenlenmiş olup bu yükümlülüğün sosyal hukuk devleti ilkesinin gereği olarak getirildiği kuşkusuzdur.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Şayet, dâvacı tarafından yoksulluk nafakası belirli bir süre için istenilmiş ve nafakanın şartları oluşmuş ise yoksulluk nafakasına istenilen süre kadar karar verilir[248]. Boşanma dâvası sırasında, açıkça yoksulluk nafakası talep etmediğini belirten veya talep etmiş olsa bile daha sonra bu hakkından ferâgat eden eş daha sonra yoksulluk nafakası isteyemez[249].

Anlaşmalı boşanma (TMK m. 166) dâvalarında ise, maddî istemlerin içeriği taraflarca açıkça belirtilmeli veya bu husus taraflara açıklatılmalıdır. Anlaşmalı boşanmada yoksulluk nafakasını açıkça istemediğini beyan eden veya yapılan protokolde hiçbir şekilde yoksulluk nafakasından bahsetmeyen eş, karar kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası isteyemez. Taraflar arasında yapılan protokolde, yoksulluk nafakası isteme hakkının saklı olduğu açıkça belirtilmiş ise daha sonrasında nafaka istenebilir[250].

Yoksulluk nafakası, boşanma dâvasına ilişkin dilekçe verildiğinde, dâva esnasında veya karar kesinleştikten sonra bir yıl içinde bağımsız bir dâva ile istenilebilir. Yoksulluk nafakası, boşanma kararı kesinleştikten sonra işlemeye başlayacak olup, boşanmaya karar verilmemişse yoksulluk nafakasına da karar verilemez[251]. Bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakası dâvası, evlilik sona erdikten sonra bir yıl içinde açılabileceğinden, bu süre geçtikten sonra açılan dâvada, bu durumun ilk itiraz şeklinde mahkemeye sunulması gerektiği ileri sürülmektedir[252]. Kanaatimizce, zamanaşımının ilk itiraz olarak nitelendirilmesi doğru değildir. Çünkü HMK m. 116'da ilk itiraz halleri sınırlı sayıda sayılmış ve bunlar arasında zamanaşımına yer verilmemiştir. Zamanaşımı, usul hukuku bakımından bir defidir. Defilerin ve

---

Kuralın Anayasa'nın 10. ve 41. maddesi ile ilgisi görülmemiştir." Anayasa Mahkemesi Kararı, 17.5.2012 T., 2011/136 E., 2012/72 K., R.G. Tarih-Sayı : 26.06.2012-28335.

[248] Özuğur, s. 298; Yoksulluk nafakası talebi olmamasına rağmen eşlerden birinin, diğer taraf lehine evleninceye kadar nafaka ödemek istediğine dair mahkeme önündeki beyanı geçerli olacaktır. (Öztan, **Aile Hukuku**, s. 504).

[249] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 47-48; *"(...) Boşanma dâvası esnasında yoksulluk nafakası istemediğini belirten tarafın bu beyanı yoksulluk nafakası isteğinden ferâgat neteliğindedir. Daha sonra yoksulluk nafakası talep edemez.(...)"* Y. 2. HD, 05.11.1998 T., 1998/10054 E., 1998/11848 K. (Ruhi, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 454).

[250] Özuğur, s. 311; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 47-48.

[251] Y. 2. HD, 22.03.1999 T., 1999/646 E., 1999/2666 K. (RUHİ, **Türk Hukukunda Boşanma**, s. 455).

[252] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 48.

ilk itirazların ileri sürülmesi ise birbirinden oldukça farklıdır. Zira HMK m. 117'ye göre ilk itirazların hepsi cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır. Aksi halde dinlenilmez. HMK m. 131'e göre ise, cevap dilekçesinin verilmesinden sonra, cevap süresi dolmamış olsa bile ilk itirazlar ileri sürülemez. Oysa zamanaşımı def'i, dâvalının savunma vasıtalarından birisidir ve dâvalı, savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı çerçevesinde zamanaşımı def'ini ileri sürebilir. Bu husus, özellikle yazılı yargılama usulünün uygulandığı dâvalarda daha da önemlidir. Zira HMK m. 141'e göre taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakatı ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına, taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia ve savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Bu açıdan, zamanaşımını ilk itiraz olarak nitelendirmek isabetli olmaz.

Bir yıllık süre geçmesine rağmen yoksulluk nafakasına ilişkin dâva açılmış ve dâvaya ilişkin nafaka kararı verilerek karar kesinleşmiş ise, bu karar tarafları bağlayacaktır[253].

Yoksulluk nafakasının, bağımsız bir dâva ile boşanma dâvası kesinleştikten sonra istenip istenemeyeceğine dair doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüş, boşanma dâvasının kesinleşmesinden sonra maddî tazminat dâvalarında olduğu gibi ayrıca nafaka talebinde bulunulmayacağını ileri sürmektedir[254]. Diğer görüş ise, gerek maddî tazminat gerekse yoksulluk nafakasının bağımsız bir dâva ile istenebileceğini savunmaktadır[255]. Bu çerçevede, eski Kanunda yer alan *"yoksulluğa düşen eş"* ifadesi, 3444 sayılı Kanun ile bilinçli olarak *"yoksulluğa düşecek eş"* şeklinde değiştirilmiş, 4721 sayılı Kanunda da *"yoksulluğa düşecek eş"* ifadesi kullanılmıştır[256].

---

[253] Özuğur, s. 313.
[254] (Köprülü/Kaneti, s.196; Velidedeoğlu, s. 258; Arsebük, s. 794; Saymen/Elbir, s. 279; Birsen, s. 325; Akgün, s. 112, Yalçınkaya/Kaleli, s. 1803,1813) Naklen Akıntürk/Karaman, s. 299, 305.
[255](Tekinay, s. 256; Zevkliler, s. 843; Gönensay, s. 103; Gürkan, s. 317) Naklen Akıntürk/Karaman, s. 298-299, 306.
[256] Akıntürk/Karaman, s. 306.

Dolayısıyla, karar kesinleştikten sonra da, nafakaya ilişkin dâva açma hakkının mevcut olması gerekmektedir. Bu tartışmalara, Yargıtay içtihatları[257] yön vermiştir. Zira, önceleri ilk görüşü destekleyen Yargıtay, manevî tazminatın boşanma kararının kesinleşmesinden sonra istenebileceğine dair İçtihadı Birleştirme Kararından [258] sonra ikinci görüşü desteklemeye başlamıştır. Hatta bir kararında, boşanma dâvasından sonra nafaka talebinin sınırlanmasının, hak arama özgürlüğünün sınırlanması anlamına geldiğinden Anayasaya aykırı olduğunu ifade etmiştir[259].

(4) Yoksulluk Nafakasının Artırılması ve Azaltılması

Tarafların aralarında yaptıkları bir sözleşme ile nafaka miktarını belirlemelerinden ve anılan bu sözleşmenin mahkemeye sunulması ile kesinleşmesinden sonra, öngörülemeyen bir değişikliğin olduğu ispat edilirse artırma veya azaltma için dâva açabilir. Yine taraflar aralarında bir sözleşme ile yoksulluk nafakasını ve daha sonraki yıllar için artırımı da kararlaştırabilirler. Mahkemeye sunulan bu sözleşmeye ilişkin karar verildikten sonra, anılan sözleşme iki tarafı da bağlar. Sözleşmedeki artırımın makul olmaması hâlinde eşlerden biri, bu oranın değiştirilmesini mahkemeden isteyebilir. Anlaşmalı boşanma dâvasında yapılan protokol ile nafakayı kabul eden eş, makul bir neden olmadan nafakanın kaldırılmasını isteyemez[260].

Yoksulluk nafakasına hükmedildikten sonra, nafakanın artırılması veya azaltılması dâvalarında tekrar kusur şartına ilişkin inceleme yapılmaz [261].

---

[257] *"Medenî Kanunun 144.(şimdiki 175) maddesi gereğince yoksulluk nafakasının boşanma dâvasından sonra ayrı bir dâva ile istenmesini engelleyen bir hüküm yasada yoktur. Nitekim, 22.01.1998 tarih, 5/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile benzer düzenleme ile istenilebilen manevî tazminat dâvasının boşanma dâvasından sonra açılabileceği kabul edilmiştir". Y. 2. HD, 12.03.1993 T., 1993/1469 E., 1993/2509 K.*(Akıntürk/Karaman, s. 306).

[258] 22.01.1998 tarih, 5/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı (Akıntürk/Karaman, s. 306).

[259] Y. 2. HD, 15.06.1999 T., 1999/6360 E., 1999/6848 K., YKD, C. 26, S. 1, s. 20 (Akıntürk/Karaman, s. 306).

[260] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 52, Özuğur, s. 304-306.

[261] Ceylan, s. 123.

Nafakanın artırılması için eşlerin mali durumlarında bir değişimin olması veya hakkaniyet gereği artırımın zorunlu bulunması gerekmektedir[262].

Eşlerin sosyal ve ekonomik durumlarındaki değişimin süreklilik oluşturması ve boşanma dâvasında öngörülememesi hâlinde nafaka alacağının miktarının artırılması veya azaltılması için dâva açılabilir[263].

---

[262] *"(...) Dâvacı vekili dilekçesi ile; tarafların (1996 tarihinde açılan) boşanma dâvası sonucunda (1998 tarihli kararla) boşandıklarını ve dâvacı lehine (5.000.000 TL) (yeni 5 TL) yoksulluk nafakasına hükmedildiğini; ancak, dâvalının nafaka borcunu ödemediği gibi, hükmedilen nafakanın aradan geçen zaman içinde de çok düşük kaldığını ileri sürerek; nafakanın artırılarak 1.000 TL'ye yükseltilmesine karar verilmesini talep ve dâva etmiştir.*

Dâvalı ise cevap dilekçesinde; emekli olduğunu, başkaca geliri bulunmadığını, kira ödediğini; dâvacının ise babasından maaş aldığını, maddî durumunun kendisinden iyi olduğunu savunarak; dâvanın reddini istemiştir.

Mahkemece; "... Somut olayda, tarafların boşanmalarına ilişkin dâvanın açıldığı 1996 yılındaki mevcut koşullara göre takdir edilen ve ülkenin ekonomik ve sosyal değişmeleri, paranın satın alma gücündeki azalma itibariyle zamanla ekonomik değer ifade etmeyen ve dâvacının dâhi ikrarı ile hiç tahsil edilmeyen nafakaya, dâvacının aradan 15 yıl geçtikten sonra ihtiyacı olsa bile, artık talep etmesini hukuk korumaz... gerekçesiyle" dâvanın reddine karar verilmiş, hüküm dâvacı vekili tarafından süresinde temyiz edilmiştir.

TMK'nun 175.maddesi "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz" hükmüne amirdir. Kanunda öngörülen şartlar dâvacı lehine gerçekleştiği takdirde, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına ve hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekir.

TMK'nun 176/IV. maddesine göre de; "Tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir."
Yukarıda sözü edilen yasal düzenlemeye göre, iradın artırılması veya azaltılması için ya tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin bunu zorunlu kılması gerekmektedir.
Somut olayda, yaklaşık 13 yıl önce hükmedilen yoksulluk nafakasının, paranın satın alma gücünü yitirmesi nedeniyle artırılması talep edilmektedir. Geçen süreçte, ülkemizde seyreden yüksek enflasyon nedeniyle, paranın satın alma gücünün azaldığı ve en azından değerinin düştüğü bir gerçektir.

Mahkemece, yoksulluk şartlarının halen devam ettiğinin tespit edilmiş olmasına göre, nafakanın tarafların sosyal ve ekonomik durumları nazara alınarak; hakkaniyete uygun arttırılması gerekmektedir. Hükmedilen nafakanın, bugüne kadar tahsil edilmemiş veya edilememiş olmasının, dâvacı nafaka alacaklısı aleyhinde olumsuzluk olarak değerlendirilmesi ve artırma talebinin reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 11.09.2012 T., 2012/12379 E., 2012/18503K.: Yayınlanmamış Karar.

[263] *"(...) Dâvacı vekili dâva dilekçesi ile; boşanma dâvasında tarafların karşılıklı talebi olmadığından nafakaya hükmedilmediği ancak boşanma dâvasından sonra müvekkilinin ekonomik olarak zor duruma düştüğü iddiasıyla dâvacı kadın lehine 200 TL yoksulluk nafakası, müşterek çocuk lehine 300 TL iştirak nafakası bağlanmasını talep ve dâva etmiştir.*

Mahkemece, dâvanın kısmen kabulü ile 200 TL yoksulluk, 200 TL iştirak nafakasına hükmedilmiş, hüküm dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

TMK'nun 175. maddesine göre; "Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir."

Somut olayda, dâvacının, geçici işlerde çalıştığı düzenli bir gelirinin olmadığı, kirada oturup 250 TL kira bedeli ödediği, biri nafaka alacaklısı olup ilköğretim öğrencisi olan diğeri asgârî ücretle garsonluk yapan 2 çocuğuyla birlikte yaşadığı, dâvalının ise Şeker Piliçte paketleme bölümünde çalıştığı, aylık 599,22 TL geliri olduğu, kirada oturup 250 TL kira ödediği, evli olup eşinin ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır.

Türk Medenî Kanunu'nun 176/son maddesinde yer alan; *"Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat ve nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir"* [264] ifadesi ile, talep olmadan mahkeme tarafından bir karar verilmesinin mümkün olmayacağı ve hâkimin gelecek yıllarda öngörülebilecek değişiklikleri dikkate alarak irat şeklinde ödenmesine karar verilen nafakanın miktarındaki değişime[265] ilişkin hüküm kurabileceği düzenlenmiştir.

İrat şeklinde ödenmesine karar verilen nafakanın sabit bir oran ile artırılmasına karar verilemez[266]. Nafaka alacağının her yıl enflasyon oranına göre artırılması aslında nafaka olarak ödenen paranın satın alma gücünün korunmaya çalışılmasından ibarettir [267] . Yargıtaya göre, eşler yoksulluk nafakası ve daha sonraki yıllara ilişkin artış hususunda anlaşmışlarsa, o yılki

---

Tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın niteliği ve özellikle ekonomik göstergelerdeki değişim nazara alındığında takdir edilen yoksulluk ve iştirak nafakalarının miktarları yüksek olup, TMK'nun 4. maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun bulunmamış hüküm bu haliyle bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 12.09.2012 T., 2012/13663 E., 2012/18649 K.: Yayınlanmamış Karar.

[264] *"Nafaka dâvalarında, zaten muhtaç durumda olan alacaklının birisi bitmeden diğeri gelen nafaka arttırım dâvalarıyla mağdur edilmemesi gerekir. İşte bu nedenle TMK. muzda düzenlenmiş olan bütün nafakalarda yargıçlara, gelecek yıllarda nafaka miktarında yapılacak arttırımı da hüküm altına alabilmesi olanağı getirilmiştir.(...) TMK. m. 178 f. V'deki çözüm tarzı ana veya babanın çocuklar için ödediği iştirak nafakası için de TMK. m. 330'da aynen tekrar edilmiştir. "* (KILIÇOĞLU, Ahmet: **Medenî Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler,** s. 23).

[265] İsviçre Hukukunda, yoksulluk nafakasının değişmesinde, öngörülen durumlar ve öngörülemeyen durumlar şeklinde ikili ayrıma gidilmiştir. Öngörülen durumlarda, eşler aralarındaki bir anlaşma ile nafakanın hayat şartlarına göre uyarlanacağına karar verebilirler. Böyle bir anlaşma yoksa, hâkim re'sen yoksulluk nafakası hayat şartlarına uyarlar. Öngörülemeyen durumlarda ise, taraflar nafaka alacağının sözü edilen koşullara uyarlanması için artırılmasını veya azaltılmasını mahkemeden talep edebilirler.(Ceylan, s. 123).

[266] *"(...)Kadın ve cocuk yararına takdir edilen nafakaların her yıl %50 oranında artırılmasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırı ise de bu yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılamayı gerektirmedigından Hukuk Usulu Muhakemeleri Yasasının 438/7. maddesi gereğince hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmistir.*

SONUÇ : Temyiz edilen hükmün 2. bentte gosterilen sebeple hüküm kısmının 4. bendindeki "her yıl %50 oranında Medenî Kanununun 176. maddesi gereğince artırılması" cümlesinin çıkarılarak, "%50 oranını gecmemek uzere TÜFE enflasyon oranı geregınce Medenî Kanunun 176. maddesi gereğince artırılması " cümlesinin yazılarak hükmün 1. bentte gösterilen nedenlerle ve 2. bentte gösterilen düzeltilmiş şekli ile ONANMASINA, aşağıda yazılı harcın dâvacıya yükletilmesine, peşin harcın mahsubuna, istek halinde temyiz peşin harcını yatıran dâvalıya geri verilmesine, 26.01.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi." Y. 2. HD, 26.01.2004 T., 2004/244 E., 2004/931 K.:Yayınlanmamış Karar.

[267] RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 52.

enflasyon oranı anlaşmadaki artış miktarından fazla bile olsa anlaşmada yer alan artıştan fazlasına karar verilemez[268].

Boşanma dâvası ile yoksulluk nafakası talep edilmiş, aynı zamanda gelecek yıllar için de artışın karara bağlanması istenilmişse[269], artışın başlangıç tarihi boşanma kararının kesinleştiği tarih olacaktır. Boşanma dâvasından sonra açılan yoksulluk nafakası dâvasında artışın karara bağlanması talep edilmişse, artırım tarihi yoksulluk nafakası dâvasının açıldığı tarihtir. TMK'ndaki bu yeni düzenleme ile amaç, kısa aralıklarla dâva açılmasını engelleyerek, gerek mahkemelerin iş yükünü azaltmak gerekse ekonomik yönden yardıma muhtaç olan nafaka alacaklısının sürekli açılan dâvalar ile maddî harcamalarını ve emek kaybını sona erdirebilmektir[270]. Ancak, böyle bir talep karşısında karar verirken dikkat edilmesi gereken husus, nafaka borçlusunun gelirinin de bu artmaya paralel olarak artış göstermiş olmasıdır[271].

---

[268] Y. 2. HD, 19.10.1992 T., 1992/10062 E., 1992/9875 K. (Ceylan, s.122); *"Tarafların mali konularda yaptıkları anlaşma, tarafları bağlar. Sözleşmenin yapıldığı anda kurulan edimler arasında mevcut olan denge sonradan şartların olağanüstü değişmesiyle büyük ölçüde bozulmuş ve taraflardan biri yönünden katlanılamayacak bir hal almışsa, akde sıkı sıkıya bağlılık adalet, hakkaniyet ve objektif iyiniyet kurallarına aykırı bir durum yaratır hale gelir. İşte bu hukuki zıtlık, sözleşmenin değişen şartlara uydurulmasını zorunlu kılar. MK.'nun m. 145'in son cümlesini bu ölçütler içinde değerlendirmek gerekir."* (Ceylan, s. 122).

[269] *"(...) Dâvacı kadın, yoksulluk ve iştirak nafakası talepleri yanında, bu nafakaların ilerki yıllarda artış oranının da belirlenmesini istemiş, mahkemece yoksulluk ve iştirak nafakasına hükmedilmiş, artış talebi ise reddedilmiştir. Tarafların temyizi üzerine yapılan ilk incelemede, dâvacı kadının yoksulluk nafakası yönünden de talebi olduğu gözden kaçırılmış, hüküm sair yönlerden onanmış, iştirak nafakasının ileriki yıllarda artış oranına karar verilmesi gerektiğinden bahisle bozulmuştur. Dâvacı kadının yoksulluk nafakasının ileriki yıllarda artış oranının belirlenmesine ilişkin karar düzeltme isteği yerine bulunduğundan kabulüne, dairemizin bu kısım ile ilgili onama kararının kaldırılmasına, yoksulluk nafakası yönünden de ileriki yıllarda artış oranı belirlenmesi gerektiğinden hükmün bu yönden de bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*

Dâvacının yoksulluk nafakasının artış oranın belirlenmesine yönelik karar düzeltme isteminin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 440/1-4. maddesi gereğince kabulüne, Dairemizin 30.04.2012 tarih 2011/14665 esas 2012/11214 sayılı kararın yoksulluk nafakasına yönelik onama kısmının kararının kaldırılmasına, yukarıda 2. bentte açıklanan sebeple hükmün yoksulluk nafakasının ileriki yıllarda artış oranının belirlenmemesi yönünden de BOZULMASINA, dâvacının diğer karar düzeltme isteklerinin ise yukarıda 1. bentte gösterilen sebeple REDDİNE, istek halinde karar düzeltme harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi (...)" Y. 2. HD, 4.10.2012 T., 2012/16283 E., 2012/23641 K.: Yayınlanmamış Karar.

[270] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 53.

[271] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 507.

(5) Yoksulluk Nafakasının Ödeme Biçimi

Yoksulluk nafakasının iki şeklide ödenmesi mümkündür (TMK m. 176)[272];

- İrat şeklinde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakasında, tarafların sosyal ve ekonomik durumundaki değişikliğe göre nafakanın artırılmasına, azaltılmasına veya kaldırılmasına[273] talep olduğu takdirde karar verilebilir.

---

[272] Eski Medenî kanun, tazminatlar ve nafakanın ödenmesini *"irad"* başlığı altında ve tek fıkra ile düzenlemişken, 3444 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle tek fıkralık madde dört fıkraya çıkarılarak esaslı değişiklikler yapıldı. Ayrıca, 4721 sayılı Kanun bu değişikliği benimseyip yeni bir fıkra daha ekledi.

[273] *"Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği düşünüldü.*

Dâvada; aylık 300,00 TL olarak ödenmekte olan yoksulluk nafakasının 100,00 TL artırılarak aylık 400.00 TL'ye çıkartılması, karşı dâvada ise; yoksulluk nafakasının kaldırılması istenilmiştir. Mahkemece, dâvalı erkeğin asgâri ücretle çalıştığı, dâvalı baba yanında kalan müşterek çocuğun üniversite öğrencisi olduğu gerekçeleri ile dâvacı (karşı dâvalı) kadının yoksulluk nafakasının yükseltilmesine ilişkin talebinin reddine, dâvalının (karşı dâvacı) yoksulluk nafakasının kaldırılmasına ilişkin talebinin kabulüne karar verilmiş; hüküm dâvacı (karşı dâvalı) kadın vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Yoksulluk nafakasına hükmedildikten sonra nafakanın kaldırılmasına ancak Türk Medenî Kanununun 176. Maddesinde yazılı hallerin gercekleştiğinin kanıtlanması halinde karar verilebilir.

Türk Medenî Kanunun 176/3. maddesi uyarınca; irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla kaldırılır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 07.10.1998 tarih ve 2-656-688 sayılı kararında da kabul edildiği gibi yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, eğitim gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanları yoksul kabul etmek gerekir.

Hukuk Genel Kurulu'nun yerleşik kararlarında "asgâri ücret seviyesinde gelire sahip olunması" yoksulluk nafakası bağlanmasını olanaksız kılan bir olgu kabul edilmemiştir. (HGK.07.10.1998 gün, 1998/2-656 E, 1998/688 K. 26.12.2001 gün 2001/2-1158-1185 sayılı ve 01.05.2002 gün 2002/2-397-339 sayılı kararları)

Somut olayda dâvalı (k.dâvacı); dâvacının (k.dâvalının) yoksulluğunun sona erdiği iddiasıyla nafakanın kaldırılmasını istemektedir.

Toplanan delillere ve dosya kapsamına göre; ev hanımı olan dâvacı (k. dâvalı) kadının 01.08.2008 tarihinden itibaren almaya başladığı 414,13 TL yetim aylığı ve dâvalıdan aldığı nafaka dışında başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Dâvacının gelir durumuna göre değerlendirme yapıldığında; dâvacının (kadının) yetim aylığı ile aldığı nafaka miktarı toplamının, dâvacı (k.dâvalı) kadını yoksulluktan kurtaracak nitelikte olmadığının kabulü gerekir.

Mahkemece, dâva tarihindeki şartlara göre; dâvacı (k.dâvalı) kadının yoksulluğunun zail olmadığı gözetilerek, dâvalının (karşı dâvacı) nafakanın kaldırılmasına yönelik dâvasının reddine karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde yoksulluk nafakasının kaldırılması doğru görülmemiş, bu nedenle kararın bozulmasına karar verilmiştir.

O halde Mahkemece yapılacak iş; dâvalının yoksulluk nafakasının kaldırılması istemine dair dâvayı reddetmek; dâvacının nafakanın artırılması talebini ise; TMK'nın 4. maddesinde vurgulanan "hakkaniyet" ilkesini de gözeterek tarafların nafaka tesisi ile işbu dâva tarihindeki sosyal ve ekonomik

- Mahkeme tarafından nafakanın toplu şekilde ödenmesine de karar verilebilir. Nafakanın toplu olarak ödenmesi hâkimin takdirinde olup, gerekçesi kararda açıklanmalıdır. Toptan ödenmesine karar verilen nafaka ödendiği takdirde nafaka borcu sona erer[274].

Doktrinde, parasal değerin bir defada ödenmesine *"sermaye"* şeklinde ödeme denirken, *"irad"* dönemli bir gelir olarak tanımlanmaktadır[275]. Yoksulluk nafakasının, irat şeklinde ödenmesine hükmedilmesi daha yaygın olmakla birlikte, nafakanın ayın olarak verilmesi de mümkün olabilir. Şayet nafaka borçlusu özellikle ayın olarak ödemeyi talep ediyorsa, bu imkânın borçluya tanınması uygun olacaktır[276].

Yoksulluk nafakasının irat olarak ödenmesine karar verildiği ve nafaka borçlusunun yükümlülüğünü yerine getirmemesinin kuvvetle muhtemel olduğu hallerde, nafaka alacaklısının talebi ile teminata karar verilebilir[277]. Mahkeme tarafından, tarafların açıkça irade beyanları olmadığı sürece nafakanın yabancı para olarak ödenmesine karar verilemez[278].

(6) Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi

Yoksulluk nafakasının toptan ödenmesine karar verilmesi halinde nafaka borcu; alacaklıya ödenmesi ile sona erer. Toptan ödemeye ilişkin nafaka hükmü kesinleşmekle artık nafaka alacaklısının malvarlığında yer alır. Kesinleşen toptan ödeme kararından sonra nafaka alacaklısının ölmesi halinde, malvarlığına dâhil olan alacak hakkı mirasçılara geçeceğinden ödemenin mirasçılara yapılması ile de borç sona erer.

---

durumunu değerlendirerek; dâvalının gelir durumunun düşük olmasının nafakanın artırılması gerekliliğini büsbütün ortadan kaldırmayacağı hususunu dikkate almak suretiyle, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları ile nafakanın niteliğine göre değerlendirerek hasıl olacak sonucuna göre hüküm kurmak olmalıdır.(...)" Y. 3. HD, 17.09.2012 T., 2012/13040 E., 2012/18937 K.: Yayınlanmamış Karar.

[274] Akıntürk/Karaman, s. 308.

[275] Ceylan, s. 117.

[276] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 504-505.

[277] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 54.

[278] Özuğur, s. 312; Ceylan, s. 117.

İrat biçiminde ödenmesine karar verilen yoksulluk nafakası ise, nafaka şahsa sıkı surette bağlı bir hak olduğu için tarafların ölümü ile sona erer[279]. Mirasçılar sadece ölüm tarihine kadar tahsil edilemeyen nafaka alacağını talep edebilir. Nafaka alacağı, nafaka alacaklısının yeniden evlenmesi ile de sona erecektir (TMK m. 176/III)[280]. Sayılan nedenler dışında yoksulluk nafakası ancak mahkeme kararı ile ortadan kalkar.

Bu durum, TMK'nın 176/III'üncü maddesinde;

"(…) nafaka (...) alacaklı tarafından evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararı ile kaldırılır" [281].

---

[279] *"(…) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle dâvalı, hükmün boşanmaya ilişkin bölümünün kesinleşmesinden sonra 30.06.2012 tarihinde ölmüş olup, dâvacı yararına aylık irat biçiminde takdir edilen yoksulluk nafakasının nafaka yükümlüsünün ölümüne kadar devam edeceğinin bu tarihte kendiliğinden kalkacağının (TMK m. 176/3) tabii olmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edene yükletilmesine peşin alınan harcın mahsubuna ve 90.00 TL. temyiz başvuru harcı peşin alındığından başkaca harç alınmasına yer olmadığına, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi(…)"* Y. 2. HD, 19.09.2012 T., 2012/2738 E., 2012/21772 K.: Yayınlanmamış Karar.

[280] Özuğur, s. 300-301; Ceylan, s. 119-120 ; Henrıch, s. 536.

[281] *"(...) Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü:*

Dâva, dâvalı eş lehine boşanma kararı ile bağlanan yoksulluk nafakasının kaldırılması istemine ilişkindir.

Mahkemece, dâvalının aldığı gelirin dâvalıyı yoksulluktan kurtarmaya yeterli olduğu gerekçesi ile dâvanın kabulüne karar verilmiş; hükmün dâvalı tarafından temyizi üzerine karar Özel Dairece yukarıda açıklanan gerekçelerle bozulmuştur. Mahkemece önceki kararda direnilmiş; hükmü dâvalı vekili temyiz etmiştir.

Dosya içeriği ve toplanan delillerden: Eskişehir 1.Aile Mahkemesinin 1.12.2004 Tarih, 325-1447 sayılı ilamı ile tarafların boşandıkları, 26.12.2006 tarihinde de dâvalıya bağlanan nafaka miktarının 340 TL'ye çıkartıldığı, dâvalının Dedeman Otelinde çalıştığı ve Nisan ayı 2010 bordrosuna göre net 1.115,50 TL maaş aldığı anlaşılmaktadır.

Yerel Mahkeme ile Özel Daire arasında, dâvalının gelirinin yoksulluktan kurtaracak düzeyde olduğu konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır.

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; gelirinin onu yoksulluktan kurtaracak düzeyde olduğu anlaşılan dâvalının yoksulluk nafakasının kaldırılması mı, yoksa miktarının mı azaltılması gerektiği noktasında toplanmaktadır.

Bilindiği üzere 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu (TMK)'nun 175.maddesine göre, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Aynı yasanın 176.maddesinde de; irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkacağı düzenlenmiştir. Öte yandan alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi halinde de mahkeme kararıyla kaldırılacağı belirtilmiştir.

Şeklinde ifade edilmektedir. Yoksulluk nafakasının kaldırılması, dâvanın açılma tarihi itibariyle olur. Şayet, dâva açıldığı tarihten itibaren ödeme yapılmış ise ve daha sonra nafakanın kaldırılmasına karar verilmiş ise, dâva açılma tarihi anından itibaren ödenen miktar sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde istenilebilecektir. Nafakanın kaldırılmasına ilişkin durumlar vukuu bulduğu halde borçlu, nafakanın kaldırılmasına ilişkin dâva açmayarak nafakayı ödemeye devam ediyorsa, ödenen miktar nafaka yükümlüsü tarafından geri istenemez[282].

Yoksulluk nafakası, eşler tarafından, kanunda belirtilen şartlara uygun düzenlenen bir sözleşmeye göre belirlenmiş ve bu sözleşme hâkime sunularak karara bağlanmış ise, kanunda nafakanın kaldırılmasını gerektiren nedenler ortaya çıkarsa nafaka alacağı sona erer mi?

Konuya ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, yoksulluk nafakası eşlerin yapmış olduğu bir sözleşme uyarınca karara bağlanmış olsa dâhi kanunda belirtilen ve yoksulluk nafakasını sona erdiren nedenler ile dâva açılması hâlinde nafakanın kaldırılmasına karar verilmesi

---

Madde metinlerinden de anlaşılacağı üzere yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için, "boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek olma" esaslı unsurlardan olup, alacaklının yoksulluğunun ortadan kalkması halinde ise mahkeme kararı ile nafaka sona erdirilebilecektir.

Somut olayda dâvalının yoksulluktan kurtulduğu konusunda yerel mahkeme ile özel daire arasında uyuşmazlık olmadığına göre, nafakanın bağlanmasına esas olan gerekçe ortadan kalkmış bulunmaktadır.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 176.maddesi uyarınca nafakaya hükmedilirken, muhtemel bir zarardan dolayı şarta bağlı hüküm kurulması olanağı bulunmadığından, dâvalının yoksulluğunun kalktığının kabul edilmesine karşın, nafakanın tamamen ortadan kaldırılması halinde ilerde bir daha yoksulluk nafakası talebinde bulunulamayacağı ve dâva açılamayacağı endişesi ile, nafakanın kaldırılması yerine miktarının indirilmesi de olanaklı değildir.

Önemle belirtilmelidir ki, nasıl boşanma sırasında yoksulluk nafakasına hükmedilme koşulları olmamakla beraber sonradan bu koşulların ortaya çıkması halinde, yoksulluk nafakasına hükmedilemeyecekse, başlangıçta nafaka hükmedilmesi için gerekli koşullar varken, sonradan bu koşulların ortadan kalkması halinde de nafaka kaldırılabilecektir. Örneğin, nafaka bağlanan kadın yeniden evlendiğinde, ilerde boşanabilir düşüncesi ile nafakanın kaldırılmaması yoluna gidilemeyeceği gibi, yoksulluk nafakası bağlanmasına rağmen yoksulluktan kurtulan eş de gelecekteki durumlar düşünülerek, ilerde tekrar yoksulluğa düşebilir düşüncesi ile nafaka miktarının kaldırılması yerine, indirilmesi yoluna gidilemeyecektir.

O halde, Yerel Mahkemenin direnme kararı açıklanan nedenlerle usul ve yasaya uygun olup, onanmalıdır.

Dâvalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile direnme kararının yukarıda açıklanan nedenlerle onanmasına ve gerekli temyiz ilam harcı peşin alınmış olduğundan başkaca harç alınmasına mahal olmadığına, 21.9.2011 günü oyçokluğu ile karar verildi." Hukuk Genel Kurul Kararı, 21.09.2011 T., 2011/3-514 E., 2011/542 K.: Yayınlanmamış Karar.

[282] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 55.

gerekmektedir[283]. Zira TBK m. 27 uyarınca, taraflarca yapılan sözleşmeler emredici hukuk kurallarına aykırı olamaz[284].

Diğer bir görüşe göre ise, eşlerin, nafaka alacaklısının evlenmesi, haysiyetsiz yaşam sürmesi veya resmi bir evlenme olmadan evli gibi yaşaması gibi durumlarda bile yoksulluk nafakası alacağının devam edeceğini kararlaştırabilecekleri kabul edilmektedir. Bu görüşün gerekçesi, Borçlar Kanunu'nda yer alan sözleşme serbestîsi[285] ve sözleşmeye verilen değerdir. Bu hususta çıkabilecek uyuşmazlıkların, tarafların aralarında yapmış oldukları sözleşme hükümlerince çözümlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Şayet sözleşme ile veya anlaşmalı boşanma ile yoksulluğun ortadan kalkması durumunda bile nafaka alacağının devam edeceği kararlaştırılmışsa, bu düzenlemenin geçerli olduğu, böyle bir durumda nafakanın kaldırılmayacağı, sadece nafakanın artırılmasına karar verilemeyeceği ifade edilmektedir[286].

Kanaatimizce, nafaka hukuku kamu düzenini ilgilendirmektedir ve kamu düzeni, toplumun temel yapısını ve kamusal menfaatleri koruyan kurallar bütünüdür. Dolayısıyla, kamu menfaatine ilgilendiren alanlarda yapılan düzenlemelere daha hassas yaklaşılması gerekmektedir. Kaldı ki, hiçbir sözleşme emredici hukuk kurallarına aykırı olamayacaktır. Sözleşme serbestîsi ilkesinin kişilere tanımış olduğu geniş hareket alanı, kanundan kaynaklanan birtakım sınırlamalarla daraltılmıştır. Türk Borçlar Kanununun 27'nci maddesinde, *"Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak*

---

[283] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 56.

[284] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 27; *"Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur."

[285] *"Borçlar Hukukunda fertlerin irade serbestisi prensibi hâkimdir. Medenî Hukukun diğer alanlarına nazaran Borçlar Hukukunda emredici kurallardan çok tamamlayıcı ve yorumlayıcı hukuk kuralları yer alır."* (Oğuzman, Kemal/ÖZ, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 19).

[286] Özuğur, s. 301-302, örnek olarak; eşler usulüne uygun sözleşme veya anlaşmalı boşanma ile kararlaştırılan yoksulluk nafakasının, nafaka alacaklısının evlenmesi halinde bile devam edeceğine karar vermişler ise yoksulluk nafakasının kaldırılması veya kendiliğinden kalktığının tespiti talebi reddedilecektir.

hükümsüzdür." ifadesi yer almaktadır. Sonuç olarak, sözleşme ile nafaka alacağının, TMK md 176/III[287]'de yer alan düzenlemenin tersine devam edeceğinin hükme bağlanmasının geçerli olmaması gerekir.

(7) Yoksulluk Nafakasında Zamanaşımı

Boşanmadan doğan dâva hakları boşanma hükmünün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde zamanaşımına uğrar. Diğer taraftan, nafaka alacağı muaccel olduğu tarihten itibaren on yıl içinde talep edilebilecektir[288].

Zamanaşımı; TMK'nun 178'inci maddesinde,

"Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dâva hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar" şeklinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin gerekçesi, eşlerin boşanmadan yıllar sonra birbirlerinden maddî ve manevî tazminat ile yoksulluk nafakası talep etmelerinin önüne geçmektir. Elbette ki, bütün alacak taleplerinde olduğu gibi boşanmadan doğan alacak taleplerinde de bir zamanaşımı süresinin öngörülmesi gerekmekteydi[289]. Ancak, 743 sayılı Kanunda boşanmanın sonucu olan tazminat ve nafaka alacakları için bir süre düzenlenmemişti. Bu nedenle, bu tür dâvaların her zaman açılması mümkündü. 4721 sayılı Kanun ile boşanmadan doğan dâva hakları açıkça bir yıllık zamanaşımı süresine bağlanmış olup, bu süre boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren başlar (TMK m. 178)[290].

---

[287] *"(…)İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır(…)"* (TMK m. 176/3)

[288] Özuğur., s. 307; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 509.

[289] Yavuz, **Nafaka**, s. 439.

[290] Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Medenî Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, s. 19.

(8) Yoksulluk Nafakası Davasının Usul Hükümleri

Yoksulluk nafakası kişiye sıkı surette bağlı bir hak olduğu için dava, fiil ehliyetine sahip olan eş veya bu eş tarafından tevkil edilen bir vekil aracılığıyla açılabilir. Tarafların haklarını adil bir biçimde kullanabilmeleri için, ayırt etme gücüne sahip olmayan eş adına şahsa sıkı surette bağlı hakkı kanuni temsilcisinin kullanabilmesi gerektiği yönünde bir anlayış vardır. Böylece kanuni temsilci, örneğin akıl hastası olan eş adına nafaka dâvası açabilecektir[291].

Yoksulluk nafakası davalarında görevli mahkeme aile mahkemeleridir. Aile mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde ise belirlenen asliye hukuk mahkemeleri aile mahkemesi sıfatı ile bu davalara bakar (4787 sy. Kanun m. 4/1).

Boşanma dâvası kapsamında talep edilen yoksulluk nafakası, eşlerin birinin yerleşim yeri veya dâvadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılır[292]. Bağımsız olarak açılan yoksulluk nafakası dâvasında yetkili mahkeme, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi[293] (TMK m. 177) olarak düzenlenmiştir. TMK, yetki hususunda getirdiği yenilik ile zaten ekonomik durumu kötü olan nafaka alacaklısını, dâvalının yerleşim yerinin bulunduğu yargı çevresine gelmek zorunda bırakarak zor duruma düşürmek istememiş, kendi yerleşim yerinde dâva açılmasını kabul ederek nafaka alacaklısını korumaya çalışmıştır. Genel yetki kurallarına göre, dâvalının yerleşim yeri mahkemesinde de dâva açılması mümkündür (HMK m. 6)

Türk Medenî Kanunu'nun 6'ncı maddesindeki ve HMK'nın 190'ıncı maddesindeki ispat yüküyle ilgili düzenlemeler dikkate alınarak, ispat

---

[291] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 56.
[292] Ceylan, s. 124.
[293] Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Medenî Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, s. 19; Yetik, s. 74; Akıntürk/Karaman, s. 307.

yükünün kime düştüğü belirlenmelidir. Söz konusu hükümlere göre, yoksulluk nafakası dâvasında taraflar kendi iddialarını ispat etmekle yükümlüdürler[294].

C. YARDIM NAFAKASI

1. Genel Olarak

Topluluk hâlinde yaşayan bireylerin, zaruret hâlinde olana yardım etmesi ahlâkî bir vazife olarak görülmüştür. Bu vazife hısımlar arasında daha yoğun yaşanırken, sosyal devlet anlayışının gelişmesi sonucu yükümlülük devlet tarafından üstlenilmiş, hısımlar arasındaki yardımlaşmanın alanı ise daraltılmıştır. İhtiyacı olana yardım etmek, ahlâkî sorumluluktan ziyade kanuni sorumluluk halini almıştır. Belirli hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğü ise özel olarak düzenlenerek yardım nafakası adını almıştır[295].

Yardım nafakası, aile bireylerinin, yoksulluğa düşen veya düşme ihtimali olan ve kendi imkânları ile kurtulamayan diğer bir ferdine yaşaması için gerekli yardımı, ödeme gücü oranında yapmasıdır. Aile bireyleri, yoksulluğa düşen veya düşecek olan üstsoyu-altsoyu ile kardeşlerine süre ile sınırlı olmaksızın yardım nafakası vermekle yükümlüdürler. Kardeşlerin yardım nafakası vermesi için refah içinde bulunmaları koşulu aranır (TMK m. 364).

---

[294] *"(...)Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.(TMK.m. 6) Kural olarak ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkarak tarafa aittir. (6100 s. HMK. m.190/1)*

Hemen bütün ilim adamlarının birleştiği ve Yargıtay uygulamasında kararlılık ifade eden ölçüye göre, isbat yükü hayatın olağan akışına aykırı iddia ve savunmada bulunana düşer.(Prof.Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, l968 sh.372; Prof. İlhan Postacıoğlu, Medenî Yargılama Usulü, l970 sh.464; Prof.Necip Bilge, Hukuk Yargılamaları Usulü, l967 sh.449; Prof.Sabri Şakir Ansay Hukuk Muhakemeleri Usulü, l957 sh.248-249; Prof.Saim Üstündağ, Hukuk Muhakemeleri Usulü, l973 sh.378; H.G.K.nun l9.7.l967 gün ve 239-340 sayılı, 7.6.l974 gün ve l972/84 sayılı kararları). İleri sürdürdüğü bir vakıadan lehine haklar çıkaran kimse iddia ettiği olayları ispat etmelidir.(Prof. Saim Üstündağ, age. l973 sh. 397)(...)" Y. 2. HD, 4.9.2012 T., 2012/4546 E., 2012/20176 K.: Yayınlanmamış Karar.

[295] Dural, Mustafa/ Oğuz, Tufan/ Gümüş, Mustafa Alper: **Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş İkinci Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2008, s. 341.

Nafaka alacaklısına bakan resmi veya kamuya yararlı kurumların da dâva açma hakkı bulunmaktadır (TMK m. 365/4). 4721 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemeye göre, *"korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler"*. Maddede özellikle korunmaya muhtaç çocuklardan değil, korunmaya muhtaç kişilerden bahsederek, korunmaya muhtaç kişilere ilişkin özel yasalara gönderme yapılmaktadır. Yardımda bulunan bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsünden isteyebilir[296].

Belirtildiği üzere, ergin olan çocuk hakkında verilmiş olan tedbir ve iştirak nafakası sona erer. Ancak, eğitimi devam eden ergin çocuğa, anne ve babasının mali güçleri oranında yardım etmeye devam etmesi gerekmektedir (TMK m. 328/2)[297]. Ergin çocuğun nafaka dâvasını, kendisi veya vekili aracılığıyla yardım nafakası adı altında açması gerekir[298]. Şayet ergin çocuk tarafından, iştirak nafakası dâvası veya iştirak nafakasının artırılması dâvası adı altında talepte bulunulmuş ise dâvanın mahkeme tarafından reddedilmemesi gerekmektedir. Zira, hukukî nitelendirme hâkim tarafından yapılarak, şartlar oluştuğu takdirde yardım nafakasına karar verilmelidir[299].

---

[296] Yavuz, **Nafaka**, s. 571.

[297] Bkz. 1. Bölüm, B, 2, a, (4).

[298] *"(...) Dâvacı vekili dilekçesinde; boşanma dâvasında hüküm altına alınan iştirak ve yoksulluk nafakalarının yetersiz kaldığını ileri sürerek; nafakaların 250'şer TL'den 750'şer TL'ye artırılmasını ve müşterek çocuğun ergin olduğu tarihten itibaren iştirak nafakasının yardım nafakası olarak devamına karar verilmesini talep etmiştir.*

Mahkemece, dâvanışn kısmen kabulü ile yoksulluk nafakasının 450 TL'ye, iştirak nafakasının ise 400 TL'ye artırılmasına ve iştirak nafakasının müşterek çocuğun ergin olduğu tarihten itibaren yardım nafakası olarak devamına karar verilmiş; hüküm, dâvalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

1-Dâvalı tarafın iştirak (yardım) nafakasına yönelik temyiz itirazları yönünden;

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle yargılama sırasında ergin olan müşterek çocuğa ait vekâletnamenin dâva dosyasına sunularak dâvada vekili aracılığı ile temsil edilmesinin sağlanmış olmasına göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA (…)" Y. 3. HD, 27.2.2012 T., 2012/955 E., 2012/4821 K.: Yayınlanmamış Karar.

[299] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 78-80; *"(…) Ancak, dâvadaki istem; reşit çocuğun üniversitede okuması nedeni ile, babasından nafaka istemine ilişkin olup; niteliği itibariyle yardım nafakası istemine ilişkindir. Mahkemece, yanılgılı değerlendirme ve yanlış nitelendirme sonucu iştirak nafakasının artırılması şeklinde hüküm tesisi doğru değilse de; bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmşediğinden, bu yöne ilişen temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün birinci bendindeki "Daha önce 150,00 TL olarak takdir edilen iştirak nafakasının dâva tarihinden geçerli olmak üzere aylık 300,00 TL'ye çıkartılmasına" sözlerinin silinerek yerine "Dâva tarihinden geçerli olmak üzere aylık 300,00 TL yardım nafakasının dâvalıdan alınarak dâvacıya ödenmesine" sözlerinin yazılması*

Bu değerlendirme yapılırken, 4787 sayılı Kanunun 5'inci maddesi uyarınca, sosyal çalışmacılardan ve uzmanlardan yararlanabilir[300].

Günümüzde, çocuklar açısından yardım nafakasına ya hiç gerek kalmamakta ya da böyle bir nafakanın ödenmesi mümkün olamamaktadır. Yardım nafakasına gerek kalmamasının nedeni, geçimin sosyal sigorta aracılığıyla devlet tarafından karşılanması, ödemenin mümkün olmamasının nedeni ise çocukların ekonomik bağımsızlıklarını gitgide daha geç kazanmalarıdır. Bugünün şartlarında, anne babanın bakım nafakasını çocuğun öğreniminin sonuna kadar, en fazla yirmiyedi yaşına kadar, ödemekle sorumlu tutulması ve diğer bütün hısımlığa ilişkin yardım nafakalarının kaldırılması yönünde bir eğilim bulunmaktadır[301].

2. Yardım Nafakasının Borçlusu ve Alacaklısı

Yardım nafakasında, iki taraf da birbirine nafaka vermekle yükümlüdür. Bir diğer ifade ile yardım nafakasında yükümlülük çift taraflıdır[302]. Anne-babanın çocuğuna olduğu kadar çocuğun da anne babaya nafaka yükümlülüğü vardır[303].

---

suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekliyle ONANMASINA, 2.75.TL bakiye temyiz harcının temyiz edene yükletilmesine, 17.01.2012 tarihinde oybirliği ile karar verildi(...)" Y. 3. HD, 17.1.2012 T., 2011/17365 E., 2012/910 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(...) Dâvacılardan Neşe'nin dâvalı ile evli olup ayrı yaşaması nedeniyle takdir edilen nafakanın hukuken tedbir nafakası niteliğinde olmasına karşın mahkemece yardım nafakası olarak nitelendirilmesi doğru değilse de bu yanılgının giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden kararın düzeltilerek onanması uygun bulunmuştur(...)" Y. 3. HD, 14.3.2012 T., 2012/2868 E., 2012/6786 K.:Yayınlanmamış Karar.

"(...)Dâvacı Dilan reşit olup, eğitim ve öğreniminin devam ediyor olması nedeniyle nafaka talebinde bulunulmuş olduğuna göre; mahiyeti itibariyle (TMK. nun 364/1 m.) istenilen nafaka yardım nafakası niteliğindedir. Mahkemece, yanlış nitelendirme sonucu "iştirak nafakası" olarak hüküm oluşturulması doğru değilse de, bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılamayı gerektirmediğinden bu yöne ilişen temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün birinci maddesindeki "... iştirak nafakasının...." ibaresinin çıkarılarak yerine "...yardım nafakasının..." sözlerinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilmesine(…)" Y. 3. HD, 23.5.2012 T., 2012/9411 E., 2012/13150 K.:Yayınlanmamış Karar.

[300] Özuğur, s. 459.

[301] Serozan, s. 247.

[302] Dural/Oğuz/Gümüş, s. 342; Schloms, s. 153.

[303] Alman Medenî Kanunu'nda, çocukların nafaka alacağına ilişkin talepleri 1601-1615 paragrafları arasında düzenlenmiştir. Alman Medenî Kanuna uyarınca, çocuk ile anne ve baba arasında

Anne ve babanın çocuğa karşı bakım yükümlülüğü, çocuğun yaşı ile doğru orantılı değildir. Çocuk lehine yardım nafakasına hükmedilmesi için çocuğun zarurete düşmesi gerekmektedir. Ancak, çocuk lehine takdir edilecek bakım nafakasında böyle bir sınır bulunmamaktadır[304].

Evlilik dışında doğan çocuk ile babası arasında soybağının kurulması ile, altsoy ve üstsoy ile çocuğun arasında nafaka yükümlülüğüne dair bir bağ kurulmuş olur[305]. Evlâtlık ile gerçek anne ve babası arasındaki nafaka yükümlülüğü ise ortadan kalkmaz, ikinci dereceye iner[306]. Diğer bir ifade ile, evlât edinen anne ve babanın nafaka yükümlülüğü önceliklidir[307].

Türk Kanunî Medenîsinde (743 sayılı Kanun), yardım nafakasına ilişkin yükümlülüğün, sadece evlât edinen ile evlâtlık arasında var olan bir yükümlülük mü, yoksa evlât edinen ile evlâtlığın alt soyu arasında var olan bir yükümlülük mü olduğu hususu tartışmalara yol açıyordu. Bir görüşe göre,

---

hükmedilen nafaka alacağı, velayet ilişkisinden değil, hısımlık ilişkisinden doğmaktadır. 1601'inci paragrafta, alt soy ve üst soyun birbirine olan nafaka yükümlülükleri düzenlenmiş olup, alt soy ve üst soy, sadece ve anne baba arasındaki ilişki ile sınırlandırılmamış, Türk hukukunda oldu gibi büyük ebeveyn, hatta onların ebeveynleri ile torunlar ve hatta onların çocukları arasında da nafaka yükümlülüğü düzenlenmiştir. (Alman Hukukunda Çocukların nafaka hakkına özellikle adlî memurlara yüklenen görevler bakımından genel bir bakış, SCHLOMS, s. 153).

[304] Serozan, s. 245; *"(...) Dâva, yardım nafakası istemine ilişkindir. Dâvalı baba tarafından açılan boşanma dâvası nedeniyle annenin ayrı yaşama hakkı bulunduğu, dâvacı Soner'in kısıtlanmasına karar verilerek anne ve babanın velayeti altına alındığı, daha önce açılan nafaka dâvası sonucunda anneye tedbir nafakası verilmesine, Soner hakkında ise vesayet kararı bulunmadığından istemin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. Mahkemece; boşanma dâvasının kesinleşmediği, Soner'in velayetinin anne ve babada bulunduğu ve adı geçen için önceden nafaka takdir edildiği belirtilerek dâvanın reddine karar verilmiştir.*

Yardım nafakası, yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan yakına yaşaması için gerekli yardımın teminine yönelik ahlâkî ve hukuki bir yükümlülük olup, TMK.'nun 364.vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Dâvacı Soner'in onsekiz yaşını bitirdiği, özürlü durumu nedeniyle kısıtlanmasına karar verildiği ve annesiyle birlikte kaldığı, daha önce Soner'e nafaka verilmediği anlaşılmaktadır. Adıgeçenin belirtilen durumu, geliri ve mal varlığının bulunmaması, ekonomik ve sosyal olgular ile yardım nafakasının niteliği gözetildiğinde dâvalı babanın özürlü ve kısıtlı bulunan çocuğuna yardımda bulunması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Boşanma kararının kesinleşmemesi, velayetin anne ve babada bulunması olguları çocuğun yardım ihtiyacını etkilemez. Mahkemece takdir edilecek yardım nafakası ile dâvalının sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken, dâvanın reddine karar verilmiş olması bozma nedenidir(...)" Y. 3. HD, 15.2.2012 T., 2012/2224 E., 2012/3727 K.: Yayınlanmamış Karar.

[305] Özuğur, s. 452; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 341-342; Çocuk ile annesi arasında soybağı doğumla birlikte kurulurken (TMK m. 282/I), baba ile soybağının kurulması için çocuğun anne babasının evlenmesi (TMK m. 292) veya mahkeme tarafından babalık kararının verilmesi (TMK m. 301) ya da çocuğun babası tarafından tanınması (TMK m. 295) gerekmektedir.

[306] Yavuz, **Nafaka**, s. 573; Özuğur, s. 457; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 78-79; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 342.

[307] Baygın, s. 235; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 78-79.

nafaka alacağı sadece evlât edinen ile evlâtlığın arasındaki ilişkiden doğan bir alacak olduğundan, evlâtlık edinen ile evlâtlığın alt soyu arasında yükümlülüğün olmadığı yönündeydi[308]. Diğer görüş ise, evlât edinen ile evlâtlık ve evlâtlığın alt soyu arasında yükümlülük doğduğunu savunuyordu[309]. TMK'nun 282/III maddesinde yapılan düzenleme ile bu tartışma sona ermiştir. Zira anılan madde uyarınca evlât edinme ile soybağı kurulacağından, evlât edinen ile evlâtlığın, evlâtlığın altsoyunun ve kanunda yardım mükellefiyeti öngörülen hısımlarının arasında nafaka ilişkisi kurulacaktır[310]. Kanunda sayılan kan hısımları dışında kalan hısımlar[311] arasında nafaka yükümlülüğü bulunmamaktadır[312].

Yargıtay'ın bir kararına göre, TMK m. 338/1 uyarınca eşlerin ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlü oldukları, ancak bu yükümlülüğün sadece özen ve ilgi göstermekle sınırlı olduğu, üvey çocukların üvey altsoy ve üstsoy ile üvey kardeşlerden yardım nafakası isteyemeyeceği hükme bağlanmıştır[313].

Kanunda belirtildiği üzere, kardeşlerin nafaka yükümlüsü olması için refah içinde yaşamaları gerekmektedir. Refah içinde olunması, sosyal seviyesinin gerektirdiği giderleri karşılamanın üstünde bir mali güce sahip, ihtiyaçları dışında bolluk içinde yaşamak olarak nitelendirilebilir[314]. Yardım nafakası çerçevesinde kardeşlere ilişkin nafaka yükümlülüğü, hukuk sistemlerinde tartışmalı bir konu olarak yer almış ve bazı devletler tarafından kardeşlerin nafaka mükellefiyeti kabul görmemiştir. Örneğin, Alman hukukunda, kardeşlerin birbirlerinden nafaka talep etme hakkı bulunmamaktadır[315].

---

[308] (Silbernagel/Weber, Art 328 Vorbem 19; Tekinay, 468; Feyzioğlu, 491; Atıntürk, 387) Naklen Dural/Öğüz/Gümüş, s. 342.
[309](Hegneuer, Art. 268 N 39; Egger, Art.268 N 8; Oğuzman/Dural, 260) Naklen Dural/Öğüz/Gümüş, s. 342.
[310] Yavuz, **Nafaka**, s. 574.
[311] Alman hukukunda, "Kardeşler (onlar sadece civar hımsı şeklinde birbiriyle hısımdırlar) ve sıhri hısım olan kişiler ise karşılıklı olarak nafaka talebinde bulunma hakkına sahipdeğildirler." (Schloms, s. 153).
[312] Akintürk/Karaman, s. 445; Yavuz, **Nafaka**, s. 572.
[313] Y. 2. HD, 27.01.1942 T., 1941/5214 E., 1942/276 K. (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 84).
[314] Akintürk/Karaman, s. 450; Özuğur, s. 453; Yavuz, **Nafaka**, s. 572.
[315] Schloms, s. 153.

Türk Medenî Kanunu'nun 366'ncı maddesi, resmi veya kamuya yararlı bir kurum tarafından bakılan nafaka talep hakkına sahip kimse adına o kurum tarafından yapılacak yardım nafakasını düzenlemiştir[316]. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü[317], bünyesinde bakımını üstlendiği nafaka hakkına sahip kişiler adına nafaka yükümlüsü aleyhine dâva açabilir (TMK m. 366).

---

316 *"(...)Dâvacı vekili dilekçesinde,Akhisar Bakım ve Rehabilitasyon merkezinde bakım ve koruma altında bulunan H.Nevruz Bulacanlı'nın vasisinden nafaka alınmasını dâva ve talep etmiştir.*

Mahkemece yapılan yargılama neticesinde dâvanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Aile Mahkemelerinin kuruluşuna dair 4787 Sayılı Kanun'un 1.maddesinde "Amaç ve Kapsam" başlığı altında;

"Bu Kanunun amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Bu Kanun, aile hukukundan doğan dâva ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar."

Hükmüne;

Yine 4.maddesinde de "Aile Mahkemelerinin Görevleri" başlığı altında; "Aile mahkemeleri, aşağıdaki dâva ve işleri görürler:

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun (Ek ibare: 14/04/2004-5133 s.k. 2.m.) Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 03/12/2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dâva ve işler,

20/05/1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler."

Düzenlemesine yer verilerek aile mahkemelerin görevi düzenlenmiştir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 366. maddesi uyarınca korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır.Bu kurumlar yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.Bu durumda dâvacı Sosyal Hizmetler Müdürlüğünün nafaka talebi 4721 sayılı Yasanın 366. maddesinden kaynaklanması nedeniyle talep konusunun hukuki nitelikçe aile hukuku hükümleriyle sıkı sıkıya bağlantılı olduğu açıkça görülmektedir.Şu halde dâvanın Aile Mahkemesinde(Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemelerinde Aile Mahkemesi Sıfatıyla) görülüp karara bağlanması gerekirken bu husus düşünülmeden Sulh Hukuk Mahkemesi olarak yargılamaya devam edilip yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir(…)" Y. 3. HD, 29.3.2012 T., 2012/3659 E., 2012/8577 K.: Yayınlanmamış Karar.

317 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması, 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 3/6/2011 tarihinde kararlaştırılmıştır. (Karar Sayısı: KHK/633).

3. Yardım Nafakasının Şartları

a. Nafaka Alacaklısı Bakımından Şartları

Yardım nafakası dâvasının açılması için, nafaka hakkına sahip olan yoksulluğa düşmüş veya yardım edilmez ise yoksulluğa düşecek kişi tarafından istemde bulunulması gerekmektedir[318]. Aksi takdirde, yardım nafakasına mahkemece karar verilmesi mümkün olmaz (TMK m. 364).

Yoksulluğa düşme kavramının kanunda tanımı bulunmamakla birlikte, kendi imkânları ile yaşaması için gerekli ihtiyaçları edinemeyen kimse yoksul olarak tanımlanabilir. Ancak, her olayda düzenli olarak gelir sahibi olan kişinin gelirinin o kimseyi yoksulluktan kurtarıp kurtarmadığını değerlendirmek gerekir[319]. Yardım nafakasının miktarının belirlenmesi, sadece talepte bulunan kişinin ihtiyaçları ile doğru orantılı değildir. Zira bir kişinin hayat standartlarının düşmesi nafaka talebi için yeterli olmayacaktır. Kişinin geçinebilmesi için ihtiyacı olan vasıtalara sahip olması gerekmektedir. Gerekli vasıtalara sahip olmayan kişinin başkalarının yardımına ihtiyacı olacaktır. Dolayısıyla, talepte bulunanın tüm imkânlarını kullanmasına rağmen zaruret hâlinden kurtulamaması hâlinde hısımlarından yardım nafakası talep etme hakkı doğar[320].

Yargıtay farklı içtihatlarında, hiçbir geliri olmayan ergin kız çocuklarının, yardım nafakası isteyebileceğine karar vermiştir[321]. TMK'nun m.

---

[318] (Silbernage/Weber, Art.328 N 1; Feyzioğlu, 580; Ergenekon, 62; Oğuzman/Dural, 380) Naklen Dural/Öğüz/Gümüş, s. 343.

[319] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 81; Özuğur, s. 452-453.

[320] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 343.

[321] *"(...) Dâvacı, 06.01.2011 tarihli dâva dilekçesinde; dâvalı babasının, annesi ile İstanbul 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 20.12.1999 tarihli 1999/435 E.- 1999/565 sayılı kararı ile boşandıklarını, kendisi için hükmedilen 65 TL nafakanın hiç artırılmadan 11 yıldır devam ettiğini, günün ekonomik koşullarına göre yetersiz kaldığını belirterek, aylık 750 TL'ye yükseltilmesini talep etmiştir.*

Mahkemece; dâvacının 19.11.1991 doğumlu olduğu ve karar tarihi itibariyle 18 yaşından büyük olduğu, çalışmasına engel bir durum bulunmadığı, ailesinin yardımıyla Yüksek Öğrenim gördüğüne dair beyan bulunmadığı, dâvalının ise tespit edilen miktardan fazla nafaka ödeyecek durumunun olmadığı gerekçe gösterilerek nafaka artırılması talebinin reddine karar verilmiştir.

TMK.nun 364.maddesine göre; "Herkes yardım etmediği takdirde yosulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür."

Hukuk Genel Kurulunun 07.06.1998 gün, 656 E.-688 K.sayılı ilamında da; "...yeme, giyme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür (eğitim) gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve

328/II maddesine göre, eğitimine devam eden ergin çocuğa öğrenimini bitirmesi gereken makul süre içinde anne ve babasının yardımda bulunması gerekmektedir[322].

Üniversite hazırlık kurslarına devam eden[323] veya yüksek lisansa devam eden ergin çocuğa istem hâlinde yardım nafakasına karar verilir.

---

gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların" yoksul kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Somut olayda, dâvacının işsiz olduğu anlaşılmaktadır. İş bulma ihtimali de düşüktür, böylece hiçbir malvarlığı bulunmayan ve geliri olmayan kız çocuğunun zaruret içinde bulunduğunun kabul edilmesi zorunludur.

Dâva dilekçesinde her ne kadar önceki nafakanın artırılması istenilmiş ise de, dâva tarihinde reşit olan dâvacının asıl istemi; yardım nafakası mahiyetindedir. Dâvacının nafakayı yanlış nitelendirmesi talebin esasını değiştirmez.

O halde mahkemece; dâvanın (yardım nafakası) niteliği gözetilerek inceleme ve araştırma yapılıp, dâvacının geçimi için gerekli dâvalının geliri ile orantılı olacak şekilde TMK.nun 4.maddesindeki hakkaniyet ilkesi de gözetilerek uygun bir nafakaya hükmetmek olmalıdır. (...)" Y. 3. HD, 16.02.2012 T., 2011/20621 E., 2012/3868 K.: Yayınlanmamış Karar.

[322] *"(...) Dâvacı vekili dilekçesinde; dâvalının, dâvacının öz kızı olduğunu, meslek yüksek okulundan mezun olup üniversiteye dikey geçiş yaptırdığını ancak devam mecburiyeti olmadığını ayrıca dâvacının işte çalışmaya başladığını belirterek dâvalı için mahkemece hükmedilen aylık 200,00 TL yardım nafakasının kaldırılmasına karar verilmesini talep ve dâva etmiştir.*

Dâvalı cevabında; meslek yüksek okulundan mezun olup üniversiteye dikey geçiş yaptırdığını bu nedenle halen Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi 3.sınıf öğrencisi olduğunu bu nedenle yersiz olan dâvanın reddini dilemiştir.

Mahkemece, dâvalının meslek yüksek okulundan 20.07.2010 tarihinde mezun olup üniversiteye dikey geçiş yaptırdığı ancak devam mecburiyeti olmadığı ve dâvalının işte çalışmaya başladığı gerekçesiyle dâvanın kabulü ile yardım nafakasının kaldırılmasına karar verilmiş; hüküm, dâvacı ve dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

TMK.nun 328/2 maddesinde "çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullarına göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler" Aynı yasanın 364/1.maddesinde de; herkes, yardım etmediği taktirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür" düzenlemesi yer almaktadır.

Somut olayda, dâva tarihinde dâvalının meslek yüksek okulundan mezun olup üniversiteye dikey geçiş yaptırdığı, halen Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi 3.sınıf öğrencisi olduğu ve böylece eğitimini devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda reşit olan ancak halen eğitimi devam eden dâvalının TMK.nun 328/2. maddesinden yararlanmasına olanak bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca her ne kadar dâvalının 18.03.2011 tarihinde sigortalı olarak işe başladığı belirtilmiş ise de dâva tarihi olan 27.01.2011 tarihi itibariyle dâvalının herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

O halde mahkemece, TMK'nun 328/2.maddesi gereğince; halen eğitimi devam eden dâvalı için hükmedilen yardım nafakasının kaldırılması talebinin reddine karar verilmesi gerekirken dâvanın kabulü yönünde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 22.03.2012 T., 2012/3570 E., 2012/7540 K.: Yayınlanmamış Karar.

[323] *"(...) Dâvacılar vekili, boşanma dâvasında hüküm altına alınmış olan nafakaların aradan geçen sürede yetersiz hale geldiğini ileri sürerek; iştirak nafakasının 25 TL den 700 TL'ye, yoksulluk nafakasının ise 50 TL den 800 TL ye artırılmasını talep etmiştir.*

Dâvalı, dâvanın açılmasından sonra işten çıkartıldığını savunarak dâvanın reddini dilemiştir.

Mahkemece; dâvacının yoksulluk halinin ortadan kalktığı, müşterek çocuk Zeynep'in ise yargılama sırasında ergin olduğu gerekçe gösterilerek; yoksulluk nafakasının artırılması isteminin reddine, iştirak nafakasının artırılması isteminin ise kısmen kabulü ile nafakanın 225 TL ye

Yüksek öğrenimini bitiren çocuğun ikinci bir yüksek öğrenim yapması hâlinde[324], örneğin öğrenim gördüğü meslek dalında sağlık nedenleri ile

---

yükseltilerek müşterek çocuk Zeynep'in ergin olduğu 25.08.2011 tarihine kadar devamına karar verilmiş, hüküm dâvacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre sair temyiz itirazları yerinde değildir.

Türk Usul Hukukuna göre, her dâva açıldığı tarihteki maddî ve usuli esaslar çerçevesinde hükme bağlanır. Buna göre, dâva açıldığı tarihte var olan alacakların hüküm altına alınması istenebilir; dâva tarihinden sonra doğacak haklar için (o dâvada) karar verilmesi mümkün değildir (Prof. Baki Kuru, Hukuk Usulü, Cilt 2, İstanbul 2001, sh.1678 vd., Prof. İlhan Postacıoğlu, Medenî Usul Hukuku Dersleri, İst.1966 sh.297 vd). Türk Usul Hukukunun gereği olan bu yön ayrıca 28.11.1956 gün ve 15/15 sayılı İBK. ile de teyit edilmiş bulunmaktadır. Ancak, tekrarlanacak edimleri ihtiva eden dâva türlerinde (nafaka, kira, irat şeklinde tazminat gibi) ileriye dönük olarak hüküm verilebilmesi, bu ilkeyi zedeleyecek nitelikte değildir. Zira bu tür dâvalarda da İBK. na uygun olarak dâva tarihindeki şartlar göz önüne alınarak sonuca varılacaktır.

Somut olayda; dâva açıldığı sırada dâvacı annesinin velayeti altında olan Zeynep'in üniversite sınavına hazırlanmak amacıyla dershaneye gittiği, yargılama sırasında ergin olması üzerine tayin ettiği avukatı aracılığı ile dâvayı takip ettiği anlaşılmaktadır.

Şu durumda, ergin olmasına rağmen dâvayı takip eden dâvacı Zeynep bu davranışı ile iştirak nafakasının, yardım nafakası olarak devam etmesi isteğini ortaya koymuştur.

O halde mahkemece; dâvacı Zeynep için ergin olduğu tarihten geçerli olmak üzere hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 28.5.2012 T., 2012/10183 E., 2012/13472 K.: Yayınlanmamış Karar.

[324] *"(...) Dâvacı vekili; müvekkilinin oğlu olan dâvalının üniversite eğitiminin sona erdiğini, diğer taraftan müvekkilinin elde ettiği gelir ile ailesinin geçimini sağlamakta zorlandığını ileri sürerek; müvekkili için ağır bir yük oluşturan yardım nafakasının kaldırılmasını talep etmiştir.*

Dâvalı, Gazi Üniversitesinde görmekte olduğu eğitimin sona erdiğini, ancak Anadolu Üniversitesinin açık öğretim bölümünde eğitimine devam ettiğini savunarak dâvanın reddini dilemiştir.

Mahkemece; dâvalının halen Anadolu Üniversitesinde öğrenci olduğu gerekçesiyle dâvanın reddine karar verilmiş; hüküm, dâvacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun 328/2. maddesinde; "Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler." hükmü yer almakta olup, aynı kanunun 364. maddesinde ise; "Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür." düzenlemesine yer verilmektedir.

Yine aynı kanunun 331. maddesinde de; "Durumun değişmesi halinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır." denilmektedir.

Yardım nafakası, aile bireylerini yoksulluk ve düşkünlükten kurtarmaya ilişkin bir nevi sosyal yardımlaşma olup, ahlâk kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı bir ödevdir. Kanun koyucu, aile bireylerinin birbirlerine yardım etmelerini sadece ahlâk kurallarına bırakmayarak bunu TMK. nun 328/2 ve 364. maddelerinde yapılan düzenlemeler ile yasal bir ödev haline getirmiştir. Yoksulluğa düşen aile bireyinin, yaşamını sürdürebilmesi için zorunlu olan yardım isteğini içermesi de göz önüne alındığında, yardım nafakasının düzenlendiği anılan yasa maddeleri birbirini tamamlamaktadır. Bu nedenle, nafakanın bağlanmasında olduğu gibi kaldırılmasında da bu özellik dikkate alınarak araştırma ve inceleme yapılması, gerek hakkaniyete gerekse usul ekonomisi ilkesine uygun düşecektir.

Bundan ayrı yardım nafakası, durumun değişmesi halinde mahkeme kararıyla yeniden belirlenebilecek veya kaldırılabilecektir. Türk Medenî Kanununun 364.maddesi uyarınca tayin olunan nafaka için açık kural konulmamış olması, nafakanın özelliği itibariyle zarûri olan bu yönünü ortadan kaldırmamaktadır.

Tüm bu açıklamalar ve ortaya konulan yasal düzenlemeler ışığında somut olay irdelendiğinde; Dâvacı, nafakanın takdir edildiği tarihteki durumun değiştiğini, zira nafaka

çalışamıyorsa anne ve babanın yardım yükümlülüğü devam eder[325]. Yine kanuni bir nedenle çalışması mümkün olmayan örneğin askerlik yapan çocuk anne ve babasından yardım nafakası isteyebilir. Kısacası, çalışmaya muktedir olan ve bütün gayretine rağmen gerek kanuni gerekse başka koşullar nedeniyle zaruretini gideremeyen hüsnüniyet sahibi kimseye[326] durumunu ispat etmek şartıyla akrabalarının yardım yükümlülüğü bulunmaktadır[327]. Bir diğer ifade ile yoksulluk halinin gerçeği yansıtması ve bu duruma düşen hüsnüniyetli (TMK m. 2) kimsenin elinden gelen her şeyi yapmış olmasına rağmen geçimini temin edemeyerek zarurete düşecek olması gereklidir[328].

b. Nafaka Borçlusu Bakımından Şartları

Üstsoy ve altsoy arasındaki yardım nafakası taleplerinde nafaka yükümlüsünün ödeme gücü önem arzetmektedir. Nafaka yükümlüsü bu nafakayı ödemekle, mali durumunda sıkıntı yaşamadan, geçimi tehlikeye düşmeden hayatını devam ettirebilmelidir. Nafaka alacağının

---

alacaklısının eğitim hayatının sona erdiğini ileri sürerek yardım nafakasının kaldırılmasını talep etmiştir.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden; Gazi Üniversitesi Maliye Bölümünde eğitim gören dâvalının açmış olduğu dâva sonucunda lehine aylık 300 TL yardım nafakasına hükmedildiği, dâvalının 14.06.2010 tarihinde bu bölümden mezun olduğu ve halen Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümünde eğitim gördüğü anlaşılmaktadır.

Bu durum karşısında; dâvalının örgün eğitim döneminin sona erdiği, dolayısıyla nafakanın hükmedildiği tarihteki şartların değiştiği bir gerçektir. Öte yandan halen düzenli bir işi ile sağlık, kültür vb. zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli geliri bulunmayan dâvalının yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşeceği ve buna bağlı olarak yaygın (açık) eğitimine de devam edemeyeceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Yapılan bu açıklamalar doğrultusunda; mahkemece, kaldırma isteminin reddine karar verilmesi doğrudur. Ancak böyle bir istemin, (çoğun içinde az da vardır ilkesi gereğince) nafakanın indirilmesini de kapsadığı kabul edilerek nafakada hakkaniyete uygun bir miktar indirime karar verilmemesi isabetli bulunmamıştır (...)" Y. 3. HD, 6.2.2012 T., 2011/21212 E., 2012/2405 K.: Yayınlanmamış Karar.

[325] Schloms, s. 156.

[326] Yardım nafakasına hak kazanmak için geçimini sağladığı malvarlığını hileli veya bedelsiz olarak başkasına devreden kişinin hüsnüniyet sahibi olduğu düşünülemez. Bu durum hakkın kötüye kullanılması anlamına geleceği için, anılan kimse lehine yardım nafakasına hükmedilemeyecektir. Y. 2. HD, 27.03.1997 T., 1997/2393 E., 1997/3369 K. (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 84).

[327] Y. 2. HD. 17.06.1986 T., 1986/5970 E., 1986/6108 K.(RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 83).

[328] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 343.

belirlenmesinde, nafaka talep edilecek kimsenin eşinin malvarlığı dikkate alınmayacak, ancak dâvalının bakmakla yükümlü olduğu kimseler var ise bu durum göz önünde bulundurularak karar verilecektir. Nafaka yükümlüsünün ödeme gücü hesaplanırken dâva açıldığı andaki tarih esas alınır. Geliri olmasa bile çalışabilecek durumda olan nafaka yükümlüsünün ödeme gücünün tespitinde, şayet sahip olduğu mesleki alanda çalışsaydı ne kadar geliri olacaksa bu miktar üzerinden nafakaya karar verilir[329].

TMK 364/II m.'sine göre ise kardeşlerin nafaka yükümlüsü olabilmesi için refah içinde bulunması gerekmektedir[330]. Refah içinde yaşamak, bolluk, varlık ve rahat içinde yaşamak anlamına gelmektedir. Şayet nafaka yükümlüsü kendisi ve ailesinin sosyal statüsüne uygun ihtiyaçlarını gereği gibi karşıladıktan sonra, geriye gönlünce harcayabileceği kadar geliri kalıyorsa ve nafaka ödemesine rağmen yoksulluğa düşmüyorsa bu kişinin refah içinde yaşadığı söylenebilir. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus, her lüks hayat yaşayan kişinin refah içinde yaşıyor olduğu sonucunun çıkarılamayacağıdır. Zira borç altına girerek lüks hayat yaşayan kişi nafaka yükümlüsü olamaz. *"Refah içinde yaşama"* kriteri belirlenirken sadece kişinin kendi ödeme gücüne bakılır, ailesinin durumuna bakılmaz[331].

Ayrıca, refah içinde bulunma kriterinin tespiti için kardeşin yaşadığı toplumun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin, yabancı ülkede çalışan ve o ülkenin insanca yaşam şartlarından fedakârlık ederek para biriktiren işçinin parasının, Türk lirasına çevrilmesi durumunda Türkiye standartlarına göre çok büyük bir meblağa karşılık gelmesi bu işçinin zengin olduğu anlamına gelmez[332].

---

[329] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 85; Özuğur, s. 462-463.

[330] İsviçre Kanunlarına göre, kardeşlerin nafaka yükümlülüğü bulunmamaktadır. Diğer taraftan, altsoydan ve üstsoydan nafaka talep edebilmek için sadece ödeme güçlerinin bulunması yeterli olmayacak, refah içinde bulunmaları şartı da aranacaktır.(Dural/Öğüz/Gümüş, s. 347).

[331] Özuğur, s. 453; Akıntürk/Karaman, s. 450; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 86.

[332] *"(...)Dâva, Medenî Kanunun 315 ve 316. maddesi uyarınca kardeşten yardım nafakası istemine ilişkindir. Nafakaya karar verilebilmesi için, dâvacının yardım edilmemesi halinde yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması ve özellikle kendisinden nafaka istenilen kardeşin refah halinde bulunduğunun gerçekleşmesi gerekir (MK. 316/?). Mali durumu fevkalâde masrafları karşılamaya elverişli ve ihtiyarlık günleri için tasarrufa da imkan bulabilecek geliri bulunan kişi, refah içinde kabul edilir (Prof. A. Egger, Medenî Kanun Şerhi Aile Hukuku, 1949 baskısı, T. Çağa çevirisi 5. 345). Diğer bir anlatımla, geliri çevresine ve sosyal durumuna göre lüks sayılabilecek şeyleri*

Nafaka miktarına karar verilirken amaç, nafaka alacaklısının yoksulluğunu gidermek olmalı, kardeşler her ne kadar zengin olursa olsun amaç dâvacıyı zenginleştirmek olmamalıdır[333].

4. Yardım Nafakasında Sıra

Yardım nafakasında dâva hakkı TMK m. 365/I'de, *"Nafaka dâvası, mirasçılıktaki sıra göz önünde tutularak açılır"* ifadesi ile düzenlenmiştir. Maddeye göre, nafaka yükümlüsünün birden fazla olması hâlinde, nafaka alacaklısının keyfi olarak hareket etmesi engellenerek, adil bir düzen getirilmeye çalışılmıştır[334].

Türk miras hukukunda zümre sistemi benimsenmiştir. Sırasıyla[335];

- Miras bırakanın alt soyu birinci derecede mirasçılarıdır. Dolayısıyla, nafaka yükümlüsü olarak öncelikle çocuklar, daha sonra torunlar, torunların çocukları ve onların çocukları birinci derecede sorumludurlar[336]. İlk sırada yer

---

sağlamaya elverişli bulunan ve normal ihtiyaçları dışında her şeyi elde edebilecek bir bolluk ve zenginlik içinde olan kimse refah halinde sayılır (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 28.9.1972 günlü ve 5248 - 5323 sayılı kararı). Mahkemenin üzerinde önemle duracağı konu budur. Bir kimse az önce belirlenen biçimde yasayabilecek derecede para kazanabiliyorsa ve çevresinde yukarıdaki ölculere gore zengin kimse olarak benimsenebiliyorsa, refah halinde bulundugu kabul edilir. Dâvalının yurt dışında işçi olduğu tartışmasızdır. Miktarı ne olursa olsun tavan ve tabanı belirli işçi ücretinin yurt dışında, oranın ekonomik ve toplumsal şartları içerisinde zengin bir hayat yaşamaya elverişli bulunmadığı her türlü tereddütten uzaktır. Çoğunlukla yurt dışında çalışan işçilerin tasarruf gerekçesiyle o çevrenin normal saydığı olağan ve insanca yaşam koşullarından fedakârlıkta bulunarak para biriktirebilmeleri ve yabancı paraların Türk Lirası'na dönüştürüldügünde. Türkiye için onemli bir miktara ulaşması, bunların zengin bir hayat yasadıklarının ve dolayısıyla refah halinde bulunduklarının kabulünu gerektirmez. Daha acık bır ifade ile, yurt dışında çalışan işçilerimiz o ülkenin işçileri gibi yaşamlarını sürdürmeleri halinde, herhangi bir tasarrufta bulunmaları söz konusu olamayacağı gibi, yaşamlarında refah göstergesi olarak benimsenmesi kesinlikle mümkün değildir. Dünyanın neresinde olursa olsun özel geliri yoksa, bir işçinin zengin sayıldığı duyulmamıştır.

Bütün bu sebeplerle Medenî Kanunun 316/2. maddesinde ön- görülen refah hali olayımızda gerçekleşmediği için dâvanın reddi gerekirken nafakaya hükmolunması usul ve kanuna aykırıdır(...)" Y. 2. HD, 05.11.1985 T.,1985/ 9089 E., 1985/8985 K.; (Dural/Öğüz/Gümüş, s. 346).

[333] Özuğur, s. 464.

[334] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 347.

[335] Özuğur, s. 454-456; Yavuz, **Nafaka**, s. 571-572; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 347-348.

[336] *"(...) Dâvacı vekili; 2008 yılında açılan dâva ile müvekkilinin annesi olan dâvalıya aylık 200 TL yardım nafakası ödemekle yükümlü kılındığını, bir süre sonra özürlü olan dâvalının ihtiyaçlarının artması ve oturduğu evin bakımı gibi nedenlerle nafakanın artırılarak aylık 400 TL ye ulaştığını, ancak dâvalının artık Aksaray Bakım Merkezinde kalmaya başladığını ve tüm ihtiyaçlarının bedelsiz olarak karşılandığını, diğer taraftan dâvacının gelirinin ailesinin ihtiyaçlarını karşılamaya ancak*

alanların ödeme güçleri araştırılarak nafaka yükümlüsü olup olamayacaklarına bakılmalıdır.

- Şayet, nafaka talep edecek kimsenin altsoyu yok ise, bu durumda ikinci derecede sorumlu olan üstsoyuna anne ve babasına sıra gelir. (TMK m. 496/1)

- Anne baba hayatta değil ise veya aciz halde ise kardeşlerin refah içinde olup olmadığına bakılır (TMK m. 496/2).

---

yettiğini ileri sürerek, yardım nafakasının kaldırılmasını, bunun mümkün olmaması halinde ise uygun bir miktara indirilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

Dâvalı vasisi, annesi olan dâvalıyı özel bakım merkezine yatırdığını, dâvacı tarafından ödenilen nafakanın 300 TL sini bu bakım merkezine verdiğini, geriye kalan miktarla da dâvalının ihtiyaçlarını karşıladığını savunarak; dâvanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, nafakanın artırılmasına ilişkin kararın kesinleştiği tarih ile bu dâvanın açıldığı tarih arasında tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında bir değişiklik olmadığı, dâvalıyı bir bakım evine yerleştiren vasisinin ise aylık 300 TL yi bu kuruma teslim ettiği gerekçesiyle dâvanın reddine karar verilmiş; hüküm, dâvacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

4721 Sayılı Türk Medenî Kanununun 364. maddesine göre; Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Aynı kanunun 365. maddesine göre de; dâva, dâvacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın mali gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.

Yardım nafakası, aile bireylerini yoksulluk ve düşkünlükten kurtarmaya ilişkin bir nevi sosyal yardımlaşma olup, ahlâk kuralları ile geleneklerin zorunlu kıldığı bir ödevdir. Kanun koyucu, aile bireylerinin birbirlerine yardım etmelerini sadece ahlâk kurallarına bırakmayarak bunu TMK. nun 364. maddesinde yapılan düzenleme ile yasal bir ödev haline getirmiştir.

Bundan ayrı yardım nafakası, yoksulluk durumun değişmesi halinde mahkeme kararıyla yeniden belirlenebilecek veya kaldırılabilecektir.

Tüm bu açıklamalar ve ortaya konulan yasal düzenlemeler ışığında somut olay irdelendiğinde; Dâvacı, nafakanın takdir edildiği tarihteki durumun değiştiğini, zira nafaka alacaklısının ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması nedeniyle yoksulluk durumunun sona erdiğini ileri sürerek yardım nafakasının kaldırılmasını talep etmiştir.

Gerçekten de, tek odalı bir evde kalan ve özürlü maaşı dışında bir geliri bulunmaması nedeniyle geçimini sağlamakta zorluk çeken dâvalı annenin açmış olduğu dâva sonucunda lehine yardım nafakasına hükmedildiği, bilahare dâvalının sağlık giderleri ve oturduğu evin ihtiyaçları nedeniyle nafakanın artırıldığı, ancak bu karar kesinleşmeden dâvalının Aksaray Valiliği Toplum Merkezi Müdürlüğünce tüm giderleri devletçe karşılanmak üzere özel bir bakım merkezine ücretsiz olarak yatırıldığı, dâvalının kişisel harcamalarının ise yine devlet tarafından verilen aylık 75 TL harçlık ve özürlü aylığı ile karşılanıldığı, vasi tarafından yatırılan paralarında bu merkez tarafından dâvalı hesabına kasaya alındığı anlaşılmaktadır.

Bu durum karşısında, nafakanın hükmedildiği (ve artırıldığı) tarihteki şartların büyük ölçüde değiştiği bir gerçektir.

Öte yandan, birden çok sağlık sorunu bulunan dâvalının özürlü olduğu da gözetildiğinde dâvacının yardımına eskisi gibi olmamakla birlikte halen ihtiyaç duyduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Yapılan bu açıklamalar doğrultusunda; mahkemece, yazılı gerekçe ile kaldırma isteminin reddine karar verilmesi doğrudur. Ancak böyle bir istemin, nafakanın indirilmesini de kapsadığı kabul edilerek nafakada hakkaniyete uygun bir miktar indirime karar verilmemesi isabetli bulunmamıştır.(...)" Y. 3. HD, 13.02.2012 T., 2011/22150 E., 2012/3108 K.: Yayınlanmamış Karar

- Şayet, kardeşler de refah içinde değil ise büyük ana ve büyük baba nafaka yükümlüsü haline gelir (TMK m. 497/1)

- Büyükanne ve büyükbabanın anne ve babası, Türk miras hukukunda mirasçı olarak düzenlenmedikleri halde TMK m. 364 uyarınca beşinci sırada nafaka yükümlüsü olarak sayılırlar.

Yardım nafakasının sırası belirlenirken, bir üst sıradaki kişilere karşı dâva açılması için alt sırada ödeme gücüne sahip nafaka yükümlüsünün kalmaması gerekmektedir[337]. Şayet, bir önceki sırada yer alan nafaka yükümlüsünün sonradan vefat etmesi veya ödeme gücünün bulunmaması durumunda öncelikle aynı sırada başka nafaka yükümlüsünün olup olmadığına bakılacak, yok ise diğer sıraya geçilecektir[338]. Evlilik birliği devam ederken zarurete düşen kadın veya boşanmış olan kadın, öncelikle kocasından nafaka talep etmelidir. Zira bakım nafakasının, yardım nafakasına göre önceliği bulunmaktadır. Daha sonra, sırası ile alt soyundan, yoksa üst soyundan, o da yoksa refah içindeki kardeşlerinden nafaka talep edilebilir[339].

Söz konusu maddenin düzenlenmesindeki amaç, miras hukukundaki zümre sisteminin uygulanmasından ziyade, nafaka hukukunun aile hukukuna yakınlığıdır. TMK m. 365/I'in lafzından, nafaka yükümlüsünün üçüncü zümre başları ile sınırlandığı düşünülmemelidir. Zira mirasçı olmayan büyükanne ve

---

[337] Özuğur, s. 458; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 347.

[338] *"Örneğin, M'nin birinci sırada nafaka yükümlüsü olan oğlu A ölmüş ve torunu B hayta ise, M, B'den nafaka ister yoksa babasına başvuramaz. Çünkü B, M'nin altsoyudur ve bu sebeple de birinci sırada nafaka borçlusudur. Aynı şekilde M'nin nafaka yükümlüsü oğulları A ve B'den B ölmüşse, yerini çocukları alır ve bu halde de M babasına başvuramaz. Şayet, bu son örnekte B'nin çocukları yoksa, A'nın ödeyeceği nafaka miktarını artırarak B'nin bıraktığı boşluk gideriliyorsa bu yola başvurmak gerekir. Ancak, bu mümkün değilse M babasına başvurabilir. O halde, bir sırayı atlayıp bir sonraki sırada yer alan bir kimseden nafaka isteyebilmek için, bir önceki sırada nafaka yükümlüsü olabilecek hiçbir hısım bulunmamalı ya da bulunmakla beraber onun ödeme gücü olmamalıdır. Buna göre, M'nin altsoyu yoksa ya da var olmakla beraber hiçbiri ödeme gücüne sahip değilse işte o zaman babasından ve anasından nafaka isteyebilir. Anası babası hayatta değilse ya da ödeme güçleri yoksa o zaman, refah içinde bulunmaları şartıyla kardeşlerine başvurur. Kardeşleri de yoksa ya da var olmakla beraber refah içinde değilseler, o zaman büyük anaları ve büyükbabalarına başvurabilir."* (Dural/Öğüz/Gümüş, s. 348).

[339] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 87.

büyükbabaların anne ve babalarından da gerektiğinde nafaka talep edilebilir[340].

Nafaka alacağı, farklı derecelerde nafaka yükümlülüğü olan kişilerden aynı anda talep edilemez. Ancak, aynı derecede olan nafaka yükümlülerinden birlikte talep edilmelidir. Bu durum mecburi bir dâva arkadaşlığı olmamakla birlikte müteselsil sorumluluk da doğurmaz. Aynı sırada olan nafaka yükümlülerinin sosyal ve ekonomik durumları araştırılarak ödeme gücüne göre ayrı ayrı ne kadar ödeneceğine karar verilmelidir[341]. Eğer dâvacı, aynı sırada bulunan nafaka yükümlülerinden birine dâva açmıyorsa, bu durumda dâva açılmayan kişi veya kişilerin sorumlu olacağı miktar dikkate alınarak dâvalıdan nafaka talep edilir. Bir kişinin alt soyu varken üst soyunun nafaka ödemesi durumunda nafakayı ödeyen, altsoya rücü edemez[342].

Belirtildiği gibi, nafaka borcu, dâvalılar arasında ödeme gücüne göre paylaştırılır[343]. Bir yükümlünün nafaka ödeyemeyecek durumda olması

---

[340] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 347.
[341] Özuğur, s. 463.
[342] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 88-89.
[343] *"(...) Dâvacı vekili dâva dilekçesinde, dâvacı annenin eşinden 450 TL maaş aldığı, bunun dışında geliri olmadığı, dâvalı çocuklarının durumunun iyi olduğunu belirterek dâvalı oğulları Kenan'dan 150 TL, Ruhi'den 400 TL yardım nafakasının dâvalılardan tahsilini talep etmiştir.*

Dâvalılar cevabında, dâvacı annelerinin maaşı olduğunu, evi bulunduğunu beyan etmişlerdir.

Mahkemece; dâvalıların Kazançları ve giderleri nazara alındığında refah içinde olmadıkları ve yardım nafakası ödeme yükümlülüklerinin bulunmadığından bahisle dâvanın reddine karar verilmiş, hükmü dâvacı vekili temyiz etmiştir.

TMK'nun 364. maddesine göre, "Herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üst ve alt soyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür". Aynı kanunun 365/2. maddesinde "Dâva, dâvacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın mali gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir" hükmü getirilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunun 07.06.1998 gün ve 1998/656-688 sayılı ilamında; "...yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür (eğitim) gibi bireyin maddî varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların" yoksul kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Dâvada, ekonomik durumu iyi olmayan, yoksul kabul edilen anne için dâvalı çocuklarından yardım nafakası talep edilmektedir.

Dâvacının (annenin) eşinden 522 TL dul maaşı aldığı, dâvalı oğlu Kenan'ın emekli olup, 818 TL maaş aldığı, diğer dâvalı oğlu Ruhi'nin ise yurtdışında yaşadığı 1.300 Euro aylık ile SGK'dan 711 TL maaş aldığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda mahkemece; tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre yoksul sayılan dâvacı anne yararına kanunun amacına uygun ve TMK'nun 4.maddesi gereğince hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 10.01.2012 T., 2011/16202 E., 2012/262 K.: Yayınlanmamış Karar.

nedeniyle, diğer yükümlüden nafakanın tamamı istenemez. Diğer borçlunun maddî durumunun nafakanın tamamını karşılayacak kadar iyi olması dâhi bu kuralı değiştirmez[344].

Diğer taraftan, her ne kadar sıraya göre hareket etmek gerekse de, sıradaki nafaka yükümlüsünün nafaka alacağının tamamını ödeyemeyecek olması ve o sırada başka kimsenin bulunmaması durumunda, diğer sıraya geçilerek nafakanın geri kalanı bu sırada yer alan yükümlüden istenebilir[345].

Ölünceye kadar bakım sözleşmesi yapmış olan nafaka talebinde bulunacak kişiye bakma yükümlülüğü, öncelikle sözleşme yaptığı kişiye aittir[346].

5. Yardım Nafakasının Özellikleri

a. Yardım Nafakasının Hükümleri

Nafaka dâvasının başlangıcı, nafaka dâvasının açıldığı tarihtir[347]. Yine, nafakanın artırılması veya azaltılması için dâva açılması durumunda, artırma veya azaltmanın başlangıç tarihi dâva tarihidir[348]. Soybağının reddi

---

[344] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 348.

[345] Örneğin; "M'nin 3000 YTL nafaka ihtiyacı bulunuyorsa ve oğlu A'nın ancak 2000 YTL ödeyecek gücü varsa, hâkim A'yı ancak 2000 YTL ödemeye mahkum eder. M, geri kalan 1.000 YTL'sını refah içinde bulunan kardeşinden isteyebilir" (Dural/Oğüz/Gümüş, s. 348).

[346] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 89; Özuğur, s. 462.

[347] "(…) Her dâvada açıldığı tarihte tespit edilen vaziyet hükme esas ittihaz olunması iktiza eylemesine ve böyle bir dâvada da talebinin kabule şayan olduğunu ispat eden dâvacıya karşı dâvanın ikamesiyle dâvalı mütemerrit hale düşmüş addedilmesi Muvafık bulunmasına binaen nafakanın bağlanmasında olduğu gibi artırılma veya eksiltilmesine dair taleplerin kabulünde de buna dâva tarihinden itibaren hükmolunması icap ettiğine ilk müzakerede 28.11.1956 tarihinde ittifakla karar verildi.(…)" İçtihadı Birleştirme Kararı, 28.11.1956 T., 1956/15 E., 1956/15 K.: Yayınlanmamış Karar.

[348] *"(...) Dâvalı tarafın yoksulluk nafakasına yönelik temyiz itirazları yönünden;*

TMK. nun 176/4. maddesine göre; tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin gerektirdiği hallerde iradın arttırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.

Yukarıda sözü edilen yasal düzenlemeye göre iradın arttırılması veya azaltılması için ya tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin bunu zorunlu kılması gerekmektedir. Bu doğrultuda yerleşen dairemiz uygulamasına göre; nafaka alacaklısı dâvacının ihtiyaçları ile nafaka yükümlüsü dâvalının gelir durumunda, nafakanın takdir edildiği tarihe göre olağanüstü bir değişiklik olmadığı takdirde; yoksulluk nafakası TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılmalı ve böylece taraflar arasında önceki nafaka takdirinde sağlanan denge korunmalıdır.

dâvası açılmış ise, nafaka dâvasında bu hususun bekletici mesele yapılması gerekmektedir. Zira nafaka alacağına ilişkin karar vermeden önce soybağının açıklığa kavuşturulması gerekir. Yardım nafakası, açıldığı tarihten önceki zamanı kapsayamaz. Yardım nafakası adlî tatilde görülen dâvalar arasındadır (HMK m.103,1,b).

Faiz talep edilmesi hâlinde ise, nafaka karar tarihinden itibaren faize hükmedilir, çünkü daha önce nafaka muaccel olmaz[349]. Faiz borcu fer'i bir borç olup, varlığı asıl borcun doğmasına bağlıdır[350]. Bu tür dâvalarda, karar verilmeden nafaka alacağı talep edilemeyeceğinden dolayı faiz karar anından itibaren işletilecektir[351].

Yargıtay'a göre, yardım nafakası dâvası sürerken, tedbir nafakasına ilişkin hüküm kurulamaz [352]. Yargılamada, dâvalının zarûri ihtiyaçlarını karşılayarak hayatını devam ettirebileceği asgâri yaşayış tarzına uygun bir miktara hükmedilmesine dikkat edilmelidir. Nafaka miktarına karar verirken, nafaka yükümlüsünün ödeme gücü göz önünde bulundurulacaktır[353]. Diğer taraftan, talep sahibinin yoksulluğa düşmüş olması aranmamakla birlikte, yardım edilmezse yoksulluğa düşecek olması yeterli olacaktır[354].

Yukarıda da bahsedildiği gibi, dâva hakkında mirasçılıktaki sıra göz önünde tutulur. Dolayısıyla, alt sıradakilerin dâva açma hakkı varken üst sıradakilere dâva açılamaz. Diğer taraftan, bakım nafakası yardım nafakasından öncelikli olduğu için boşanmış olan kadın, öncelikle kocasından yoksulluk nafakası talep edebilir. Yoksulluk nafakası alan kadın zaruret hali devam ederse, yardım nafakası da talep edebilecek midir? Yoksulluk

---

Somut olayda; tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında boşanma dâvasından sonra olağanüstü bir değişiklik olduğu ileri sürülmemiştir.

O halde; yoksulluk nafakasının niteliği ve takdir edildiği tarih gözetilerek, nafakanın TÜİK'in yayınladığı ÜFE oranında artırılması suretiyle dengenin yeniden sağlanması gerekirken yanılgılı değerlendirme ile yüksek nafaka takdiri doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 27.2.2012 T., 2012/955 E., 2012/4821 K.: Yayınlanmamış Karar.

[349] Özuğur, s. 460; Oy, s. 13.

[350] Oğuzman, s. 242.

[351] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 110; Özuğur, s. 460.

[352] Y. 3. HD, 18.10.2004 T., 2004/10810 E., 2004/11177 K. (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 90).

[353] Akintürk/Karaman, s. 451; Özuğur, s. 456 vd.

[354] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 713.

nafakası alan eşin, yardım nafakası talep edip edemeyeceğine dair farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre, yasal bir nedenden dolayı eşinden nafaka talep edemeyen kadın ya da yoksulluk nafakası almasına rağmen geçinmekte zorluk çeken ihtiyaçlarını karşılayamayan boşanmış kadın, şartların uygun olması hâlinde sırasıyla altsoyundan, daha sonra üst soyundan, üçüncü sırada da refah içinde bulunan kardeşlerinden yardım nafakası talep edebilir[355].

Diğer görüşte ise, boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın, geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebileceğinden, yardım nafakası talep eden eşin yoksulluk nafakası talep hakkı mevcut ise, yardım nafakası dâvasında bu hususun bekletici mesele yapılması gerektiği savunulmaktadır. Şayet, yoksulluk nafakası koşulları oluşmuş ise yardım nafakası talepleri ile ilgili dâvanın reddedilmesi gerektiği kabul edilmektedir [356] . Yine bu görüşe göre, yardım nafakası bakım nafakasının talep edilememesi durumunda gündeme gelecek olup, bakım nafakası yardım nafakasına göre önceliklidir. Bakım nafakası borçlusunun ödeme gücü olduğu sürece yardım nafakasının talep edilemeyeceği kabul edilmektedir[357].

Bilindiği üzere, TMK m. 175'de düzenlenen yoksulluk nafakası hâkim tarafından takdir edilirken, nafaka miktarının değerlendirilmesinde, nafaka talep eden eşin yoksulluğa düşecek olması ve nafaka miktarının nafaka borçlusunun mali gücü ile orantılı olması aranmaktadır. Bu itibarla, nafaka borçlusunun ödeme zorluğu çekmesi durumunda yoksulluk nafakasına hükmedilemeyeceği gibi [358] , nafakaya hükmedilmesi hâlinde dâvalının

---

[355] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 87.
[356] Özuğur, s. 454.
[357] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 706.
[358] *"Yargıtay, bakım nafakası ile ilgili 13.03.1967 tarihli ve 5/11 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında. Askerlik görevini yapan ve hiç geliri olmayan kocadan, üstelik kocanın yükümlülüğü bulunmamasına rağmen, karının bakım nafakası isteyemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu konuda Tekinay geliri olmayan nafaka borçlusunun, yeteneğine uygun bir işte çalışsaydı elde edeceği kazancın nafakanın belirlenmesinde ele alınması gerektiği görüşündedir. Ancak bu durumda, nafaka borçlusu çalışmadığına göre, nafakaya mahkum edilse bile, ödemeyi nasıl yapacağı sorusuna cevap bulmak gerekir".* (Dural/Öğüz/Gümüş, s. 345); *"(...) Dâvalı kocanın; yargılama sırasında askerde*

ekonomik gücü oranında nafaka miktarı takdir edilecektir. Takdir edilen miktar ise, nafaka alacaklısının geçimini sağlaması ve ihtiyaçlarını gidermesi için yeterli olmayabilir. Dolayısıyla, nafaka alacaklısının, yoksulluk nafakası almasına rağmen zaruret hali devam ediyor olabilir. Kanımızca böyle bir durumda, nafaka alacaklısına yardım nafakası talep hakkı tanımamak adil olmayacaktır. Diğer taraftan, kanunda yoksulluk nafakası alan eşin yardım nafakası talebinin reddedileceğine dair bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, ihtiyacı olan eşin talep etmesi hâlinde, yoksulluk nafakasına hükmedilmişken, şartları oluşmuş ise yardım nafakasındaki sıra hususu gözetilerek yardım nafakasına da hükmedilebilmelidir.

"Yoksulluk nafakası istenebilecek hal varken, yardım nafakası istenemez"[359] kuralı, çocuklar açısından incelendiğinde, öncelikli olanın anne ve babanın bakım yükümlülüğü olduğu, ancak yeterli olmadığı takdirde diğer hısımlardan da yardım nafakası talep edilebileceği yönünde yorumlanmalıdır. Kural olarak, yardım nafakası talep edebilmek için bakım nafakasının tüketilmesi gerekmekte ise de, bakım nafakasının zaruret halini sona erdirmediği durumlarda aynı zamanda yardım nafakasına başvurmakta herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Örneğin, baba aleyhine hükmedilen bakım nafakasına, büyükbaba aleyhine hükmedilen yardım nafakası eşlik edebilir[360]. Kaldı ki, yardım nafakasının koşullarından biri zaten nafaka alacaklısının zaruret hâlinde bulunmasıdır. Alacaklının hâlihazırdaki gelirleri bu hali sona erdirmiyorsa, yardım nafakasının şartlarından biri gerçekleşmiş kabul edilir.

---

olduğu ve başka yerden gelirinin ve malvarlığının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Nallıhan Askerlik Şube Başkanlığının 30.05.2012 tarihli cevabi yazısında, dâvalı kocanın 23.05.2011 tarihinde askerlik görevine başladığı ve terhis tarihinin 23.08.2012 olduğu bildirilmiştir. Mahkemece kocanın askerlik görevini yapması nedeniyle tedbir nafakalarından sorumlu tutulmaması gerektiği kabul edilmekle birlikte, karar tarihi olan 31.05.2012 tarihi ile terhis tarihi olan 23.08.2012 tarihi arasındaki dönemle ilgili olarak tedbir nafakalarından sorumlu tutulmaması yönünde karar verilmiştir. Gerekçe gösterilmeden dâvalı kocanın askerlik görevine başladığı 23.05.2011 ile 31.05.2012 tarihleri arasındaki dönemle ilgili olarak tedbir nafakalarından sorumlu olacak şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.(12.12.1966 tarihli 5/11 sayılı içtihadı birleştirme kararı) Ancak bu yanlışlık yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden hükmün bu bölümünün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir (HMUK.438/7).(...)" Y. 2. HD, 5.9.2012 T., 2012/18605 E., 2012/20282 K.: Yayınlanmamış Karar.

[359] Özuğur, s. 463.

[360] Serozan, s. 246.

Değişen koşullar itibariyle yardım nafakasının artırılmasına, azaltılmasına veya kaldırılmasına ilişkin dâva açılabilir. Bu tür dâvalarda da TMK'nun 4'üncü maddesi uyarınca hakkaniyet kuralına dikkat edilmesi gerekmektedir[361]. Dâva sonucunda verilen karar, dâva tarihi itibariyle geçerli olur. Yardım nafakası talebi yapıldığında, nafakanın gelecek yıllar için artırılması da istenilebilir. Burada amaç sık sık artırım nafakası açılarak hem mahkemenin iş yükünün önüne geçmek hem de zaruret hâlinde bulunan nafaka alacaklısının emek ve maddî kayba uğramamasını sağlamaktır. Nafaka artırım dâvası açılıp dâva kesinleşmeden, yeni bir nafaka artırım dâvası açılabilir. Bu durumda, bu dâvanın bekletici mesele yapılması gerekmektedir. Şayet, nafaka alacaklısının mali durumunun düzelmesine rağmen borçlu tarafından nafaka ödenmeye devam edilmişse, bu nafaka geri istenemez. Fakat nafakanın kaldırılmasına ilişkin dâva açılmış ve nafakanın kaldırılmasına karar verilmiş ise, bu dâvanın açıldığı tarih ile kesinleşme anına kadar ödenen nafaka miktarı talep edilebilir[362].

Nafaka borcu, aylık peşin olarak takdir edilen nafaka miktarının alacaklıya ödenmesi şeklinde eda edilir[363]. Toptan ödeme mümkün olmadığı gibi taraflar açıkça beyan etmedikleri sürece yabancı para ile ödemeye de karar verilemez[364]. Diğer taraftan hâkim, örneğin, kırsal kesimde her ayın belli bir gününde para yerine belli bir miktar yiyecek verilmesine de hükmedebilir[365].

---

[361] *"(…) Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, sair temyiz itirazları yerinde değildir.*

Ancak, tarafların gerçekleşen sosyal ve ekonomik durumları, nafakanın yardım nafakası niteliğinde olması ile dâvacının özel üniversiteye gitmesi nazara alındığında takdir edilen miktar az olup, TMK'nun 4.maddesinde vurgulanan hakkaniyet ilkesine uygun bulunmamış ise de bu hususun düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün ikinci fıkrasından "150,00 TL" rakamının çıkartılarak yerine "250,00 TL" rakamı yazılmak suretiyle hükmün düzeltilmesine ve düzeltilmiş bu şekliyle ONANMASINA, 2.75 TL bakiye temyiz harcının temyiz edene yükletilmesine, 23.01.2012 günü oybirliğiyle karar verildi(...)" Y. 3. HD, 23. 01. 2012 T., 2011/18396 E., 2012/1404 K.: Yayınlanmamış Karar.

[362] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 91-92.

[363] Kanunda nafakanın ödeneceği zamana ilişkin bir düzenleme bulunmamakla birlikte, genel kabul gören görüş her ay peşin olarak ödenmesi yönündedir.(Öztan, **Aile Hukuku**, s. 719).

[364] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 92, Özuğur, s. 460-461.

[365] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 350.

Dâva esnasında, dâvalının dâvacıyı yanına alarak bakmayı önermesi hâlinde bu yönde karar verilemez. Dâvalının bu yöndeki savunması dikkate alınmayacaktır[366].

Nafaka alacağı, nafaka alacaklısının ölümü hâlinde mirasçılarına geçmez. Ancak, alacaklı vefat etmeden önce muaccel olan nafaka mirasçıları tarafından talep edilebilir[367]. Nafaka borcu iki taraftan birinin ölmesi veya nafaka alacaklısının evlenmesi ile sona erer. Aynı zamanda, alacaklının nafaka alacağından icra müdürlüğüne giderek ferâgat ettiğini beyan etmesi durumunda aynı karar ile icraya devam edilemez. Evlâtlık ilişkisinin sona ermesi durumunda da nafaka yükümlülüğü ortadan kalkar. Alacaklının yoksulluktan kurtulması, borçlunun ödeme gücünü kaybetmesi veya kardeşlerin refah halinin sona ermesi gibi durumlarda nafakanın sona ermesi için nafakanın kaldırılmasına ilişkin dâvanın açılması gerekmektedir[368].

Nafaka yükümlüsü, nafaka alacaklısının mali durumunun düzelmesine rağmen bilmeden nafaka ödemeye devam ederse, bu paranın geri ödenmesinin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edilip edilemeyeceği hususu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, baskın görüş geri ödemenin talep edilemeyeceği yönündedir[369].

b. Yardım Nafakası Davasının Usul Hükümleri

Yardım nafakası dâvasında taraflar, üstsoy, altsoy ve kardeşlerdir (TMK m. 364/I). *"Dâva, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmi veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir."* (TMK m. 365/IV)

Şahsa sıkı surette bağlı bir hak olan nafaka dâvası ancak nafaka alacaklısı tarafından veya onun tevkil edeceği bir vekil ile açılabilir. Diğer taraftan, ayırt etme gücüne sahip olmayan nafaka alacaklısının hakkının zayi olmaması için, kanuni temsilcinin bu hakkı ayırt etme gücüne sahip olmayan

---

[366] Özuğur, s. 462.
[367] Dural/Öğüz/Gümüş, s.352; Akıntürk/Karaman, s. 453.
[368] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 92-93.
[369] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 720.

alacaklı adına kullanması mümkün olabilecektir. Vesayet altında bulunan alacaklı için dâvayı, vasisi sulh hukuk mahkemesinden izin aldıktan sonra açabilir[370].

Yardım nafakasına ilişkin dâvalar aile mahkemelerinde görülür ve aile mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde belirlenen asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatı ile söz konusu dâvalara bakar[371].

---

[370] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 94; *"(...)Dâvada; dâvacı çocuğun halen hükümlü olarak cezaevinde bulunduğu ve annesinin gelirinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği ileri sürülerek; dâvacı adına kayyımı vekili tarafından dâvalı babadan yardım nafakası talep edilmiş, mahkemece istemin kısmen kabulüne dair verilen hüküm, dâvalı tarafça temyiz edilmiştir.*

Dosya kapsamından, cezaevinde hükümlü olarak bulunan dâvacının kısıtlanarak anne ve babasının velayeti altına alındığı, dâvanın ise iştirak nafakasının kaldırılması dâvasında dâvacıyı temsil etmek üzere atanan kayyım tarafından tayin edilen vekil aracılığı ile açıldığı anlaşılmaktadır.

Temsil kayyımı, baba tarafından açılmış olan iştirak nafakasının kaldırılması dâvasında kısıtlı dâvacıyı temsil etmek üzere atanmıştır (TMK. md. 426/2). Temsil görevi bununla sınırlıdır. Belli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamının talimatına uymak zorundadır (TMK. md.459). Vesayet makamı tarafından kısıtlı adına yardım nafakası dâvası açmak üzere kayyıma temsil yetkisi verilmediğine göre, kayyımın kısıtlı adına nafaka dâvası açması, vesayet makamınca verilen yetkinin dışına taşmak anlamına gelir.

Şu durumda mahkemece, yetkili kanuni temsilci tarafından açılmayan dâvanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile işin esası hakkında hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır(...)" Y. 3. HD, 26.03.2012 T., 2012/5166 E., 2012/7956 K.:Yayınlanmamış Karar.

[371] Yavuz, **Nafaka**, s. 572; Özuğur, s. 461; Akıntürk/Karaman, s. 453;*"(...) 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4.maddesine göre: "22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre" aile hukukundan doğan dâva ve işler, 2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,*

3. Kanunlarla verilen diğer görevler kapsamına giren dâva ve işlere (TMK 118-494. maddelerinde belirtilen) Aile Mahkemelerinde bakılacağı, hükme bağlanmıştır.

Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüzbinin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Aile mahkemelerinin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülki sınırlarıyla belirlenir. Ancak yargı çevresi, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değiştirilebilir.

Gerektiğinde birinci fıkradaki usule göre bir yerdeki aile mahkemesinin birden çok dairesi kurulabilir. Bu durumda daireler numaralandırılır. Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu Kanun kapsamına giren dâva ve işlere, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesince bakılır (4727 SY.md.2).

Yardım nafakası dâvalarının da aile hukukuna ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır.

O halde, dâvaya Aile Mahkemesinde bakılması gerektiği gözetilerek, öncelikle ayrı Aile mahkemesi varsa dâva dilekçesinin görevsizlik nedeniyle reddi, yoksa dâvaya Aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken esas hakkında hüküm kurulması doğru görülmemiştir(...)" (Yargıtay 3. HD. tarihli ve E. 2012/2566, K. 2012/7251 sayılı kararı).

"(...) Dâvada, dâvacı oğlu olan dâvalıdan Türk Medenî kanunu'nun 364 ve devamı maddelerine göre yardım nafakası talep etmiş mahkemece dâvanın kısmen kabulüne karar verilmiş hüküm dâvalı dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve yargılama usulüne dair 4787 sayılı Kanunun 4.maddesi uyarınca 4721 sayılı Türk Medenî Kanunun ikinci kitabı ile(3.kısım hariç) 4722 sayılı Türk

Türk Medenî Kanunu m. 365/6 uyarınca, yetkili mahkeme taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir[372]. Nafaka yükümlüsünün birden fazla olması hâlinde, dâvanın herhangi bir nafaka yükümlüsünün bulunduğu

---

Medenî Kanunun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkında kanun kapsamındaki Aile Hukukundan doğan dâva ve işler Aile Mahkemesinde görülür.

Dâva yardım nafakası talebine ilişkin olup alacağın TMK.364.ve devamı maddelerinden kaynaklandığı ve dolayısıyla Aile Hukukuna ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır. Alacak Aile Hukukundan doğduğuna göre, açılan bu dâvanın 4787 sayılı kanunun 4.maddesi gereğince Aile Mahkemesinde bakılması gerekir.

Hal böyle olunca dâvaya Aile Mahkemesinde bakılması gerektiği gözetilerek öncelikle ayrı Aile mahkemesi varsa dâva dilekçesinin görevsizlik nedeniyle reddine, yoksa dâvaya Aile Mahkemesi sıfatıyla bakılması gerekirken, bu yönün gözardı edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir(...)" Y. 3. HD, 26.3.2011 T., 2012/3864 E., 2012/7885 K.: Yayınlanmamış Karar.

[372] Dural/Öğüz/Gümüş, s. 351; Yavuz, **Nafaka**, s. 572; Özuğur, s. 461; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 94-95; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 718; *"(...) Dâvacı vekili; dâvacı Şengül için Amasra Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/153 esas ve 2005/67 karar sayılı kararı ile aylık 200 TL tedbir nafakasına, dâvacı Şengül'ün kendisine vasi olarak atandığı öz kızı Öznur için de Amasra Asliye Hukuk Mahkemesinin 2005/36-75 E.K. sayılı kararı aylık 125 TL yardım nafakasına hükmedildiğini ancak hükmedilen nafakaların geçen zaman içerisinde ihtiyaçların artması nedeniyle yetmediğini belirterek dâvacı Şengül için hükmedilen 200 TL tedbir nafakasının aylık 500 TL'ye, Öznur için hükmedilen 125 TL yardım nafakasının da aylık 400 TL'ye çıkarılmasını talep etmiştir.*

Dâvalı vekili, dâvalı tarafından İznik Asliye Hukuk Mahkemesinde dâvacı aleyhine boşanma dâvası açıldığını belirterek dâvaların birleştirilmesini talep etmiştir.

Mahkemece; dâvacı tarafından açılan işbu dâva ile İznik Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011/122 esas sayılı dâva dosyası arasında fiili ve hukuki irtibat bulunduğundan her iki dosyanın nafaka dâvasının esasını etkileyecek olan İznik Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011/122 esas sayılı boşanma dosyası üzerinden devam etmesi gerektiği gerekçesiyle dâvanın, taraflar arasındaki boşanma dâvası ile birleştirilmesine karar verilmiş, hüküm dâvacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Ayrı yerlerde açılan dâvaların; dâvacı Şengül yönünden, evlilik birliğinin korunması (Md.195-201) hükümlerine dayalı olarak TMK. nun 197. maddesine göre açılan tedbir nafakası dâvası ve diğer dâvacı Öznur yönünden TMK nun 364. maddesine göre açılan yardım nafakası ile dâvalı tarafından boşanma hükümlerine dayalı olarak açılan boşanma dâvasından ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Taraflar arasında boşanma dâvası olsun yahut olmasın eşler evlilik birliğinin ayrı dâva ile korunmasını isteyebilir ve MK. md.201 uyarınca nafaka isteyen eş yerleşim yerinde açtığı dâva ile tedbir alınmasını; nafaka verilmesini isteyebilir. Tedbir isteğinin boşanma dâvasında istenilmesini zorunlu kılan bir hüküm yasada yer almamaktadır. Kaldı ki tedbir nafakası ile yardım nafakası dâvası, boşanma dâvası ile aynı sebepten doğmadığı için biri hakkında verilecek hüküm diğerini etkileyecek nitelikte bulunmamaktadır.

Ayrıca, 4721 sayılı TMK'nun 365/6.maddesine göre yardım nafakasına dair dâvalarda yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Buna göre dâvacılar isterlerse kendi yerleşim yeri mahkemesinde, isterlerse HUMK'nun 9. maddesi gereğince dâvalının ikametgahı mahkemesinde dâva açabilecektir.

O halde mahkemece, birleştirme talebinin reddi ile taraf delilleri toplanarak sonucuna göre dâvanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken aksi düşüncelerle yazılı şekilde dâvaların birleştirilmesine karar verilmesi usul ve yasaya uygun görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 1.3.2012 T., 2012/158 E., 2012/5506 K.: Yayınlanmamış Karar.

yerleşim yerinde (HMK m. 6) ya da dâvacının yerleşim yerinde açılması mümkündür[373].

Yardım nafakası dâvasında, genel hukuk dâvalarında da olduğu gibi taraflar iddialarını ispat ile mükelleftir (TMK m. 6). Bu çerçevede dâvacı, yoksulluk içinde olduğunu veya yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşeceğini, bütün hüsnüniyeti ile elinden geleni yapmasına rağmen bu halden kurtulamadığını[374], dâvalı ile arasında kanunda belirtilen hısımlık bağının bulunduğunu, şayet nafakayı kardeşlerinden istiyorsa kardeşlerinin refah içinde olduğunu ispat etmekle mükelleftir[375]. Dâvacının, nafaka yükümlüsünün varlıklı olduğunu ispat etmek gibi bir sorumluluğu yoktur[376].

Dâvalı ise, ödeme gücünün bulunmadığını, dâvacının yoksul olmadığını veya kendisinden önce gelen nafaka yükümlülerinin bulunduğunu, şayet kardeş ise refah içinde bulunmadığını ispat etmelidir[377].

Yardım nafakası, yenilenebilir nitelikte bir borç olduğundan koşulları bulunduğu takdirde her zaman açılabilir. Diğer taraftan, nafaka alacağı muaccel olduğu tarihten itibaren on yıl içinde talep edilebilecektir[378].

---

[373] Yavuz, **Nafaka**, s. 572; Özuğur, s. 461; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 94-95; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 718.
[374] Özuğur, s. 459.
[375] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 95.
[376] Öztan, **Aile Hukuku**, s. 717.
[377] Özuğur, s. 459; Öztan, **Aile Hukuku**, s. 717.
[378] Özuğur, s. 461.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ VE MAHKEME KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

Borç ilişkilerinin amacı ifa ediminin yerine getirilmesidir. Borçlar hukukunda borç, borçlanılmış olan edimin ifası ile sona erer. Dolayısıyla, en doğal sona erme sebebi borcun ifasıdır[379]. Borcun tamamen sona ermesi için, ilişkiden doğan borçların tümünün ifası gerekmektedir. Sürekli ve belli dönemlerde ifası gereken borçların[380] zamanı geldiğinde ara ara ödenmesi[381] ile borç ilişkisi tamamen sona ermeyecektir[382]. Zira bu tür borç ilişkilerinde, ifa edilen borç münferit edime ilişkindir. Diğer bir ifade ile, ifa ile sona eren borç ilişkisi değil, ilişkinin içerdiği münferit edimdir[383].

Bu çerçevede, aile hukukundan doğan nafaka borcunun da kendine has özellikleri bulunmaktadır. Zira, nafaka borcu bir defa ödenmekle sona ermez. Kanun koyucu sadece yoksulluk nafakasında toplu ödemeyi belirli şartlar altında kabul etmiştir (TMK m. 176/I). Taraflar aralarındaki bir sözleşme ile yoksulluk nafakasının irat veya toptan ödeneceğine karar verebilirler. Ancak, yapılan bu sözleşmenin mahkeme tarafından kabul edilerek karara bağlanması gerekmektedir[384]. Nafaka hukukunda da borç ilişkisinin temel amacı ifa ediminin yerine getirilmesi olmakla birlikte, nafaka

---

[379] Eren, s. 867; Şenyüz, Doğan: **Borçlar Hukuku**, 3. Bası, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2006, s. 143.

[380] Kira akdi ve hizmet akdi bu tür borç ilişkilerine örnek olarak verilebilir. Zira, ifa zamanı geldiğinde ödenen borç, borç ilişkisini tamamen sona erdirmeyecek, bir sonraki ifa zamanına kadar ilişki devam edecektir.

[381] İfa zamanı olarak ayın başlangıcı belirlenmiş ise bundan ayın ilk günü, ayın sonu belirlenmiş ise ayın son günü anlaşılır. İfa zamanı olarak ayın ortası belirlenmiş ise ödeme günü olarak ayın onbeşi kabul edilir (TBK m. 91/1). Borcun ifa günü sözleşmede belirlenmemiş, sadece ödenecek ay belirlenmişse, bu ifadeden borcun o ayın son günü ödeneceği anlaşılmalıdır (TBK m. 91/2). Böylece, eski Kanunda düzenlenmeyen bu olasılık yeni Borçlar Kanununda düzenlenmiştir. Söz konusu değişiklik, kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nda da yer alamamaktadır. (Yavuz, Nihat: **Türk Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 189).

[382] Reisoğlu, Safa: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yirmibirinci Bası, Beta, İstanbul 2010, s. 278; Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku**, 11. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara 2009, s. 398.

[383] Eren, s. 868.

[384] Bkz. 1. Bölüm, B, 2, c, (3).

borcunun sosyal niteliği gereği bu amaç nafaka alacaklısının korunmasına hizmet etmektedir.

Sonuç olarak, nafaka alacaklısı ile borçlusu arasındaki nafaka ilişkisi devamlı bir niteliğe sahiptir. Bu ilişki, zaman içinde değişen şartlar gerektirdikçe farklı bir şekil alabilecektir. Ancak, o ana kadar nafakaya ilişkin daha önce verilen karar kesin hüküm niteliği taşımaktadır[385].

A. NAFAKA ALACAĞININ ÖZELLİKLERİ

1. Nafaka Alacağının Ödeme Şekli

Türk Borçlar Kanunu'nun 99'uncu maddesi uyarınca konusu para olan borcun memleket parası ile ödeneceği ifade edilmiştir. Madde belirtilen memleket parasından kasıt *"Türk Lirası"*dır[386]. Taraflar arasında açıkça anlaşma yapılmış ve bu anlaşma mahkemeye sunularak karara bağlanmış ise nafaka alacağının yabancı para üzerinden ödenmesine karar verilebilir. Aksi takdirde, hâkim re'sen nafaka alacağının yabancı para ile ödenmesine karar veremez[387]. Şayet borçlu, yapılan anlaşma gereği yabancı para ile ödeyeceği borcunu Türk Lirası ile ödemek isterse nafaka alacağı, ödeme anında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından belirlenen resmi kur üzerinden Türk Lirası olarak ödenir[388].

Borçlunun borcunu ödeyeceği para birimi hususunda seçimlik hakkı bulunmaktadır. Alacaklı borcunu yabancı memleket parası ile ödemesi için borçluyu zorlayamaz. Ancak borçlu seçimlik hakkını kullanarak, borcunu yabancı para üzerinden ödeyeceğini beyan etmesine rağmen buna uymaz

---

[385] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 106.

[386] Mülga Borçlar Kanunu'nda, borcun "*memleket parası*" ile ödeneceği, yeni 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda ise borcun, "*ülke parası*" ile ödeneceği ifade edilmektedir. Memleket parası veya ülke parası ifadeleri açıklanmamış olmakla birlikte, bu ifadelerin "*cari para*" veya "*tediye para*" anlamında kullanıldığı söylenebilir. Diğer taraftan, "*milli para*" veya "*dar anlamda para*" anlamlarına da geldiği kabul edilmektedir. (Yavuz, **Türk Borçlar Kanunu**, s. 194); Eren, s. 933.

[387] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 109.

[388] Yavuz, **Türk Borçlar Kanunu**, s. 194; Eren, s. 935; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 109.

ise, alacaklı yabancı para üzerinden ifa dâvası açma hakkı kazanır[389]. Diğer taraftan, yapılan sözleşmede borcun yabancı para üzerinden ve aynen ödeneceğine dair bir ifade kullanılmış ise, nafaka borçlusunun borcun ödenmesine ilişkin seçimlik hakkı ortadan kalkar ve borç sözleşmede belirtilen yabancı para üzerinden aynen ödenir[390].

Nafaka alacağı, yoksulluk nafakası istisna olmak kaydıyla her ay nakit olarak ödenmelidir. Yoksulluk nafakasında ise, eşlerin yapmış olduğu sözleşmenin mahkeme tarafından kabul edilmesi halinde toplu ödeme yapılabilir (TMK m. 176).

Nafaka dâvalarında faiz talep edilmiş ise faize karar verilir. *"Hukuki açıdan faiz, para alacaklısına, parasından yoksun kaldığı süre için bir hukuki işlem veya yasa uyarınca ödenmesi gereken karşılıktır, tazminattır"*[391]*.* Faiz borcu fer'i bir borç olup, varlığı asıl borcun doğmasına bağlıdır[392]. Nafaka dâvalarında faiz, talep edilmesi halinde karar anından itibaren işletilir[393].

2. Nafaka AlacağınınTakası

"Takas, iki kişi arasındaki aynı cinsten karşılıklı borçların, bunlardan birinin tek taraflı beyanı ile sona erdirilmesidir. (…) İsviçre ve Türk hukukunda, şartları mevcut olsa dâhi, karşılıklı borçlar kendiliğinden takas edilmiş olmaz. Karşılıklı borçlar, ancak taraflardan birinin takas etmek kastının (iradesini) karşı tarafa bildirmesi ile, az olan borcun miktarı nispetinde sona erer"[394]*.* Takas müessesesi, uygulamada taraflara kolaylık sağlamakta olup, takas sonucu karşılıklı borçlar daha az olan borç oranında

---

[389] Reisoğlu, s. 293; Eren, s. 936.
[390] 4.12.1929 tarihli ve 17/16 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, sözleşmede öngörülen altın Fransız Frangının aynen ödenmesi gerektiği yönünde karar verilmiştir (Yavuz, **Türk Borçlar Kanunu**, s. 194); Reisoğlu, s. 293, 295.
[391] Reisoğlu, s. 300.
[392] Tekinay, s. 786; Eren, s. 939; Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku**, s. 461.
[393] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 110.
[394] Reisoğlu, s. 402-403.

sona erer. Böylelikle taraflar bir tek hukuki işlem ile aynı türden olan karşılıklı borçlarını sona erdirirler[395].

Kanunumuzda takas müessesini düzenleyen hükümler emredici nitelikte değildir. Taraflar, istenildiği takdirde takasın şartlarını ve sonuçlarını kararlaştırabilir. Tarafların aralarında kararlaştırdığı takas türüne *"akdi takas"* adı verilmektedir[396]. Ancak, takas müessesesinin kendi hakkını zorla almak şeklinde kullanılmaması gerekmektedir. Zira borcun sona ermesine neden olan *"takas"* kavramının, dürüstlük kuralına, kamu düzenine ve ahlâka uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Bu itibarla, bazı borçlar için istisnalar getirilmiş olup, bu borçların alacaklının izni olmadan takası mümkün olmaz[397].

Türk Borçlar Kanunu m. 144/b.3 uyarınca, *"(…) nafaka ve işçi ücretleri gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar"* alacaklının izni olmadan takas edilemezler[398]. Bu istisnalar içinde yer alan nafaka alacakları, nafaka alacaklısının ihtiyaçları ve ailesinin geçimi ile ilgili olduğu için özel düzenlemeye tâbidir. Bir başka ifade ile, borçluya nafaka alacağına ilişkin takas imkanı vermek, alacaklıyı zor durumda bırakabileceğinden nafakanın amacıyla çelişir. Bu nedenle, sadece nafaka alacaklısı, borçluya olan borcu ile nafaka alacağını takas etmek isterse takas geçerli olacaktır[399]. Nafaka alacağının, alacaklının geçimi için gereken miktardan daha fazla olması durumunda, bu fazla kısım için takas söz konusu olabilir[400].

Aslında, TBK m. 144/b.3'de belirtilen alacaklar sınırlayıcı olmayıp, önemli olan husus, takas edilmek istenen alacağın alacaklının ve ailesinin geçimini temin için zarûri olup olmadığıdır. Bu hususta takdir yetkisi hâkime aittir. Söz konusu madde kapsamına giren alacakların belirlenebilmesi için alınacak kıstas, icra hukukunda da yer alan *"asgâri ihtiyaç"* kriteridir. TBK m.

---

[395] Aral, Fahrettin: **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, Savaş Yayınları, Ankara 1994, s. 1 vd.; Eren, s. 1225.
[396] Erdoğan, s. 227.
[397] Tekinay, s. 1023; Reisoğlu, s. 405-406.
[398] Serozan, s. 248; Akintürk/Karaman, s. 453.
[399] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 106-107; Reisoğlu, s. 405-406; Eren, s. 1230; Tekinay, s. 1025.
[400] Aral, s. 82; Eren, s. 1230; Tekinay, s. 1025.

144/b.3, alacaklının geçimi için zarûri alacakları elde edebilmesi amacını taşıdığından mutlak gerekli alacaklar hâricindeki alacaklara tatbik edilemez. Örneğin, nafaka alacağı İİK m. 83'üncü maddesi çerçevesinde asgâri ihtiyaç sınırını aşıyorsa, aşan kısım için takas mümkün olabilir[401].

3. Nafaka Alacağının Rehni ve Haczi

Alacak ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkı, TMK'nun 954'üncü maddesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

"Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.

Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslime bağlı rehin hükümleri uygulanır."

Rehin hakkı fer'i bir hak olduğundan, asıl alacağa bağlıdır. Bu hak, alacaktan ayrı olarak devredilemeyeceğinden, rehinli alacak devredildiği takdirde devredilebilecektir[402].

Görüldüğü üzere, kanun koyucu devredilebilen alacaklar açısından rehin hakkı tanımıştır. Nafaka alacağının ise temliki mümkün olmadığından rehnedilme imkânı bulunmamaktadır.

İlama dayanan nafaka alacaklarının haczi de mümkün değildir[403]. Zira mahkeme tarafından nafaka talebinde bulunan kişinin geçimi için zorunlu miktar tespit edilerek nafaka alacağı takdir edilmiştir. Sadece, taraflar arasındaki sözleşmeye dayanan nafaka alacağının kısmen haczi mümkündür (İİK m. 83). Bu tür nafaka alacaklarında, icra memurunca, borçlu ve ailesi için lüzumlu olan miktar çıkarıldıktan sonra haciz yapılabilir[404].

---

[401] Aral, s. 82; Develioğlu, Hüseyin: **Takas, Kavram-Takas Beyanında Bulunma Hakkının Oluşum Şartları ve Kullanılması-Takasın Hukuki Sonuçları**, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 190-191.

[402] Öztan, Bilge: **Medenî Hukukun Temel Kavramları**, 32. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara 2010, s. 939.

[403] Kuru, Baki: **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 522.

[404] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 107.

4. Nafaka Alacağından Ferâgat

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 307'nci maddesinde,

"Ferâgat, dâvacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir" [405].

Şeklinde ifade edilmiştir. Anılan maddenin 1086 sayılı Kanunu'nun 91'inci [406] maddesinden farkı, kısmen ferâgatin düzenlenmesi olmuştur. Böylece, dâvacı talep sonucundan tamamen vazgeçebileceği gibi kısmen de vazgeçebilir. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, kural olarak her dâvada ferâgat mümkün olmakla birlikte, Cumhuriyet savcısının hazır bulunması gereken dâvalarda, taraflar serbestçe tasarrufta bulunamayacaklarından (HMK m. 70,3) dâvacının ferâgati sonuç doğurmaz[407].

Ferâgatte, karşı tarafın muvafakati aranmaz. Bir diğer ifade ile, dâvacının feragat beyanın mahkemeye ulaşması ile feragat gerçekleşir[408]. Ferâgat, yalnızca mevcut olan haktan değil, dâvada talep edilen haktan da vazgeçmeyi kapsamaktadır. Diğer bir ifade ile, ferâgat ile dâvaya konu hak

---

[405] "*Uygulamada, dâvadan ferâgat bazen, HMK. m. 123'deki "dâvayı geri alma" terimi ve bu terim ile aynı anlamda da kullanılan "dâvadan vazgeçme" terimiyle karıştırılmaktadır. Dâvayı geri almada (dâvacının takibinden vazgeçmesinde) dâvacı talep sonucundan (yani dâva konusu yaptığı hakkından) vazgeçmemekte (ferâgat etmemekte) sadece dâvasını geri almakta ve onu ileride geri açabilme hakkını saklı tutmaktadır. Oysa ferâgatte dâvacı dâva konusu yapmış olduğu haktan ferâgat etmektedir.*" (Yilmaz, Zekeriya: **Açıklamalı İçtihatlı 6100 Sayılı HMK ve Getirdiği Yeni Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 660); KURU/ARSLAN/YILMAZ, S. 526 vd.; Postacioğlu, İlhan E.: **Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı**, 6. Bası, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., İstanbul 1975, s. 478-479.

[406] "*Ferâgat, iki taraftan birinin neticei talebinden vazgeçmesidir.*"(1086 sayılı Kanunun 91'inci maddesi);"*(…)Ferâgat, HUMK'nun 91. maddesinde, taraflardan birinin dâvadaki neticei talebinden vazgeçmesi olarak tanımlanmış, 95. maddede ise ferâgatin kesin hükmün sonuçlarını doğuracağı açıklanmıştır.*

Hükmün kesinleşmesinden önceki herhangi bir aşamada dâvadan ferâgat edilebilir. Ancak, hükümden sonra ortaya çıkan ve temyiz incelemesine usulen engel oluşturan ferâgat hakkında bir karar verme yetkisi ise hükmü veren mahkemeye aittir.

Bu itibarla, mahkemece dâvadan ferâgat hakkında bir karar verilmek üzere hükmün BOZULMASINA, *peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 06.06.2012 günü oybirliğiyle karar verildi(...)*" Y. 3. HD, 6.6.2012 T., 2012/11564 E., 2012/14466 K.: Yayınlanmamış Karar.

[407] Kiliçoğlu, Mustafa: **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi**, Birinci Bası, Legal, İstanbul 2012, s. 1223; Yilmaz, Zekeriya, s. 660.

[408] Tutumlu, Mehmet Akif: **Kuram ve Uygulama Açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu**, 2. Bası, Seçkin, Ankara 2012, s. 265-266; Yilmaz, Zekeriya, s. 660; Kuru/Arslan/Yilmaz, s. 526; Postacioğlu, s. 480.

sona erer[409]. Kısmî ferâgat yapılması halinde ise, vazgeçilmeyen kısım için uyuşmazlık son bulmuş olmaz. Ferâgat yapılmayan kısım için dâvaya devam edilir[410].

Nafaka alacağından ferâgatin mümkün olabilmesi için öncelikle nafaka borcunun doğmuş olması gerekmektedir[411]. Nafaka alacaklısı ile borçlususun ferâgate ilişkin bir sözleşme yapması ve alacaklının ileride nafaka talep etmeyeceğini beyan etmesi ve hatta ferâgati ivaz karşılığında yapması dâhi ferâgati geçerli kılmayacaktır[412]. Açılmış olan bir nafaka dâvasında veya

---

[409] Postacioğlu, s. 479.

[410] Kuru/Arslan/Yilmaz, s. 527.

[411] Akıntürk/Karaman; s. 249; "*(...)Dâvacı vekili dilekçesinde, müşterek çocukların velayetlerinin müvekkilinde olduğunu beyan ederek, her bir çocuk için ayrı ayrı 350 TL. iştirak nafakasına karar verilmesini talep ve dâva etmiştir.*

Dâvalı savunmasında, dâvacı ile anlaşmalı olarak boşandıklarını, evlilik birliği içindeki tüm mallardan ferâgat ettiğini, dâvacının da, boşanma sırasında çocuklar için nafaka talep etmeyeceğini belirttiğini beyan ederek dâvanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, dâvacı babanın boşanma sırasında çocuklar için nafaka talep etmeyeceğini belirttiği, boşanma tarihinden bu güne kadar da tarafların ekonomik ve sosyal durumlarında değişikliğin olmadığı gerekçesi ile dâvanın reddine karar verilmiştir.

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler anne ve baba tarafından karşılanır (TMK'nun 327/1. maddesi).

Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder (TMK 328/1. maddesi). Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerlerine karşı çocuk adına nafaka dâvası açabilir (TMK'nun 329/1. maddesi). Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur (TMK'nun 330/1. maddesi). Dâvada, yukarıda belirtilen hükümler gereğince; müşterek çocuklar için iştirak nafakasına hükmedilmesi istenilmektedir.

Somut olayda, her ne kadar, dâvacı baba anlaşmalı boşanma sırasında dâvalıdan iştirak nafakası talep etmemiş ise de, doğmamış bulunan bir haktan ferâgat mümkün olmadığından, velayet hakkı kendisine verilen taraf her zaman için karşı taraftan iştirak nafakası talep edebilecektir.

Öyle ise mahkemece, bu ilke ve esaslar gözetilerek, tarafların ekonomik ve sosyal durumları ve çocukların ihtiyaçları gözetilerek, uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 19.6.2012 T., 2012/10453 E., 2012/15529 K.: Yayınlanmamış Karar.

[412] "*(...)Dâvacı vekili dilekçesinde; boşanma sırasında dâvacının çocuk için nafaka talep etmediğini, zamanla dâvacının gelirinin de çocuğun giderini karşılayamadığını belirterek 400 TL iştirak nafakasına karar verilmesini talep etmiştir.*

Mahkemece; boşanma sırasında düzenlenen protokolde dâvacının "Çocuk için nafaka istemiyorum" beyanının bulunduğu, boşanma kararının 05/07/2011'de kesinleştiği, bu dâvanın 20/07/2011'de açıldığı, arada 15 günlük kısa bir sürenin bulunduğu, bu sürede dâvacının ekonomik durumunun bozulmasının mümkün olmadığı, protokol hükümlerinin yerine getirilmediği, dâvanın iyiniyetle açılmadığı gerekçesi ile dâvanın reddine karar verilmiştir.

TMK'nun 182/2. maddesine göre boşanma ve ayrılık olduğunda velayet kendisine verilmeyen eş, küçük çocuğun bakım ve eğitim giderlerine "gücü" oranında katılmak zorundadır.

Boşanma dâvası sırasında annenin velayeti altında bulunan küçüğün menfaatine aykırı olarak ve henüz tahakkuk etmemiş (Doğmamış bir alacaktan) iştirak nafakasından ferâgati geçersizdir. Ferâgate ilişkin beyanı, küçüğün ergin olacağı tarihe kadar sürecek olan nafakayı kapsamaz. İştirak nafakası her an doğup işleyen haklardandır.

nafaka ilâmına dayanarak yapılan icra takibinde ferâgat yapılması mümkündür. Ancak, iki durumda da ferâgat edilmiş olması halinde yeni bir dâva açılarak nafaka talep edilebilir. Nafaka alacaklısı, işlemiş nafaka alacağından ferâgat edebilir. Ferâgat, nafaka alacaklısı veya vekâletnamesinde ferâgate ilişkin özel yetki bulunan vekili tarafından yapılabilir (HMK m. 74)[413]. Diğer taraftan, açılmış olan bir nafaka dâvasında ferâgat edilmesi ve daha sonra ferâgatten vazgeçip tekrar nafaka talep edilmesi halinde nafakaya karar verilebilir[414].

5. Nafaka Alacağının Üçüncü Kişiye Temliki ve Nafaka Borcunun Yüklenilmesi

6098 sayılı Borçlar Kanunun 183'üncü maddesinde[415];

"Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.

Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanımasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez" denilmektedir.

O halde, mahkemece; tarafların ekonomik ve sosyal durumları ile küçüğün ihtiyaçları nazara alınıp, uygun bir nafaka takdir edilmesi gerekirken, aksi yazılı düşüncelerle dâvanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır(...)" Y. 3. HD, 25/6/2012 T., 2012/10922 E., 2012/15884 K.: Yayınlanmamış Karar.

[413] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 107-108.

[414] "*(...) Dâvacı kadın 17.5.2011 tarihli dâva dilekçesinde, dâvalı eşinden kendisi ve müşterek çocuğu için nafaka ve tazminat istemediğini beyan etmiş, sonradan dosyaya verdiği 1.7.2011 tarihli dilekçede ise kendisi ve çocuğu için nafaka verilmesi talebinde bulunmuştur. Dâvacı kadının dâva dilekçesindeki, nafaka ve tazminat istemediği şeklindeki beyanı, yoksulluk nafakası (TMK m.175) ve tazminat (TMK. m. 174/1-2) taleplerinden ferâgat niteliğindedir. Bu beyanı dâvacıyı bağlar. Dâvacı 1.7.2011 tarihli dilekçesinde bu kez nafaka talebinde bulunduğundan; bu tarihten geçerli olarak hem kendisi hem de yanında bulunan ortak çocuğu için yararına tedbir nafakası ile boşanma/velayet hükmünün kesinleşme tarihinden itibaren de iştirak nafakasına hükmedilmesi gerekirken, tedbir nafakasının dâva tarihinden itibaren başlatılması ve ayrıca dâvacı için de yoksulluk nafakasına hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir(...)"* Y. 2. HD, 20/09/2012 T., 2012/2202 E., 2012/21943 K.: Yayınlanmamış Karar.

[415] Maddede yapılan arılaştırma dışında 818 sayılı Borçlar Kanunu ile aynı içeriğe sahiptir. (Helvaci, İlhan: **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli hakkında Kanun**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 370).

Aslında, bir borç ilişkisi kimler arasında kurulmuş ise, alacaklı ve borçlu o ilişkiyi meydana getiren kişilerdir ve alacak hakkı, borçlu kime karşı borcunu ödeme yükümlülüğü altına girmiş ise o kişiye aittir. Ancak, TBK m. 183 uyarınca, alacağın bir başkasına devredilmesine izin verilmiştir[416]. Bütün alacakların, kanun ve sözleşmenin maddeleri veya niteliği gereği yasaklanmış olmadıkça devri mümkündür[417].

Alacağın temlikinin istisnaları üç grupta incelenebilir[418];

- Kanuna göre temliki yasak olan alacaklar; kanunda sayılan bazı alacaklardır (Örneğin, TBK m. 323/I).

- Sözleşmeye göre temliki yasak olan alacaklar; tarafların aralarında yapmış oldukları sözleşme hükümlerince alacağın temlikinin kısmen veya tamamen yasaklayabilirler ya da şarta bağlı hale getirebilirler.

- Niteliğine göre alacağın temlikinin yasak olması; hukuki ilişkinin niteliği gereği alacağın temlik edilmesinin mümkün olmamasıdır. Zira bazı hukuki ilişkilerde alacağın devri, hukuki ilişkinin amacının tehlikeye düşmesine veya alacağın içeriğinin değişmesine neden olur.

Bu açıklamalar ışığında nafaka alacağı, niteliği gereği devri mümkün olmayan bir alacak biçimidir. Yapılacak temlik, nafakadan beklenen sosyal amacın gerçekleşmesine engel olacak ya da tehlikeye düşürecek ise alacağın temliki mümkün değildir. Nafaka alacağı, nafaka alacaklısının şahsi durumu ve ihtiyaçları göz önüne alınarak mahkeme tarafından takdir edildiğinden üçüncü kişilere temliki mümkün değildir. Şahsa sıkı surette bağlı alacakların niteliği gereği temliki mümkün olmamaktadır. Ancak, birikmiş nafaka alacakları temlik edilebilir. Zira, nafaka hakkı şahsa sıkı surette bağlı bir hak olmakla birlikte, biriken nafaka alacağı kişiye bağlı olmaktan çıkmış ve gerçekleştirmesi gereken sosyal amacı yerine getirememiştir[419]. Bu yönü itibariyle, hem temlik edilebilir hem de mirasçılara intikal edebilir.

---

[416] Eren, s. 1175; Tekinay, s. 240; Helvaci, s. 370.
[417] Erdoğan, s. 277; Reisoğlu, s. 446.
[418] Erdoğan, s. 277-278; Eren, s. 1188-1189.
[419] Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku**, s. 606; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 108; Dayinlarli, Kemal: **Borçlar Kanuna Göre Alacağın Temliki**, 4. Bası, Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti., Ankara 2010, s. 199.

Borçlar Kanununda borcun üstlenilmesi başlığı altında düzenlenen ve borçlunun değişerek borcun üçüncü bir kişiye nakli anlamına gelen borcun yüklenilmesi ise, borç ilişkisinde bir değişiklik meydana getirmemektedir. Borcun üstlenilmesi, alacağın devrinden farklı olarak alacaklının rızası ile gerçekleşir[420].

Borcun nakli iki ayrı bölümden oluşmaktadır[421];

- Borçlu ile borcu üstlenmek isteyen kişinin arasındaki ilişkiye borcun iç üstlenilmesi,

- Borcu yüklenen ile alacaklı arasındaki ilişkiye borcun dış üstlenilmesi,

denilmektedir. Borcun nakli nafaka borcu açısından da geçerli olacaktır. Nafaka borcunun ödenmesindeki amaç, alacaklının ihtiyaçlarını gidermek, onu içinde bulunduğu zaruret halinden kurtarmak ve yoksulluğa düşmesini engellemek olduğundan, bu borcun kimin tarafından ödendiği önemli değildir. Bu nedenle, nafaka yükümlülüğünün bir başkası tarafından yerine getirilmesi hukuken mümkündür[422].

6. Nafakanın Miras Yoluyla Geçmesi

Nafaka alacağı şahsa sıkı surette bağlı bir hak olduğundan miras yoluyla geçmez. Dolayısıyla, nafaka alacaklısı veya borçlusu öldükten sonra nafaka alacağı sona erer. Ancak, açılmış olan bir nafaka dâvasında dâvacı ölmüş ise dâvacının mirasçıları dâvaya devam edebilir. Bu durumda, nafakaya sadece dâvanın açılma tarihi ile dâvacının ölüm tarihi arasındaki dönem için hükmedilir. Aynı şekilde, nafaka borcu mirasçılara geçmemekle birlikte, dâva açıldıktan sonra dâvalının ölmesi halinde nafaka borcu mirasçılara karşı dâvanın tarihi ile dâvalının ölüm tarihi arasındaki dönem için

---

[420] Erdoğan, s. 281; Reisoğlu, s. 457; Eren, s. 1195.
[421] Erdoğan, s. 282-283; Tekinay, s. 268-269; Reisoğlu, s. 457-459; Eren, s. 1196-1204; Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku**, s. 619-625.
[422] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 108.

devam eder. Birikmiş nafaka alacağı veya nafaka borcu ise ölüm halinde mirasçılara geçer[423].

7. Zamanaşımı

6098 sayılı TBK'nun 146'nci maddesi,

"Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tâbidir."

Şeklinde düzenlenmiştir[424].

Kanunda daha uzun veya daha kısa bir süre düzenlenmemiş ise her alacak son muamele tarihinden on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğrar[425]. Nafaka alacaklarında da durum aynıdır[426].

Borçlar Hukukunda yer alan zamanaşımına ilişkin ikinci düzenleme ise, TBK'nun 147'nci maddesi ile kabul edilen beş yıllık zamanaşımı süresidir. Bu süre, 818 sayılı BK[427] madde 126'ncı maddesi ile düzenlenmiş olup, maddenin ikinci fıkrası uyarınca, nafakaya ilişkin dâvalar da beş senelik zamanaşımına tâbi tutulmuştu[428]. Anılan madde çerçevesinde, ilâma dayanmayan tarafların aralarında yaptıkları sözleşme ile ödenen nafaka alacaklarında her ay için muaccel olan nafaka, muaccel olduğu aydan itibaren beş yıllık zamanaşımına tâbi kılınmıştı.

Beş yıllık zamanaşımı süresinin düzenlendiği TBK'nun 147'nci maddesinde ise, nafaka alacakları kaldırılarak, nafaka alacaklarının tamamı 146'ncı madde de belirtilen on yıllık zamanaşımı süresine tâbi tutulmuştur[429].

---

[423] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 109; Henrich, s. 540.
[424] 818 sayılı BK'nun 125'inci maddesinde zamanaşımı, *"Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dâva on senelik müruru zamana tabidir."* ifadeleriyle düzenlenmiştir. Yeni kanunda sadece dilde arılaştırma yapılmış olup, içerik ise aynen korunmuştur. (HELVACI, s. 313).
[425] Erdoğan, 237; Eren, s. 1239; Reisoğlu, s. 411.
[426] Hukuk Genel Kurulu, 01/06/1977 T., 1976 /12-2825 E., 1977/515 K. (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s.110).
[427] 22 Nisan 1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu, 8 Mayıs 1926 gün ve 366 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
[428] Erdoğan, s. 238; Eren, s. 1239; Reisoğlu, s. 413.
[429] Yavuz, **Türk Borçlar Kanunu**, s. 250.

Zamanaşımı, belirli bir zaman diliminin geçmesini ifade etmektedir. Bu belirli sürenin geçmesi halinde, hak kaybı söz konusu oluyorsa düşürücü zamanaşımı, hak kazanılıyorsa kazandırıcı zamanaşımı söz konusu olmaktadır. Borçlar hukukunda, borçların ortadan kalkmasına neden olan zamanaşımı düşürücü zamanaşımıdır. Düşürücü zamanaşımı, aslında varolan borç ilişkisini sona erdirmemektedir. Alacaklı, alacağını talep etme hususunda kanunda öngörülen süre içinde herhangi bir eylemde bulunmaz ise, alacağı zamanaşımına uğrar. Bir diğer ifade ile, borç dâva edilememekle birlikte, borçlu tarafından ifası mümkündür[430].

Bu itibarla, nafaka hakkı zamanaşımına uğramaz, ancak nafaka alacağı uğrayabilir. Zamanaşımına uğramış bir alacak, borçlu tarafından yerine getirilebilecek olup, nafaka alacaklısı dâva açarsa borçlu savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı çerçevesinde zamanaşımı def'ini ileri sürebilir. Bu husus, özellikle yazılı yargılama usulünün uygulandığı dâvalarda daha da önemlidir. Zira HMK m. 141'e göre taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakatı ile iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına, taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia ve savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. Borçlu zamanaşımı def'ini ileri sürmez ise, hâkim re'sen bu durumu göz önüne alarak dâvayı reddedemez (TBK m. 161).

8. Nafakanın İç Hukukta Kamu Düzeni İle İlgili Olması

"Kamu düzeni, belirli bir ülkede belirli bir zamanda ve belirli bir konuda kamu yararını, kamu vicdanını ve genel ahlâkı çok yakından ilgilendiren, toplumun temel yapısını ve kamusal menfaatleri koruyan kurallar bütünüdür. Nafaka iç hukukta kamu düzeni ile ilgilidir. Nafakanın iç hukukta kamu düzeni ile ilgili olması milletlerarası özel hukuk alanında kamu düzeninden olması

---

[430] Erdoğan, s. 236-237; Reisoğlu, s. 407-408; Eren, s. 1234-1235; Şenyüz, s. 152; Kiliçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku**, s. 658.

anlamına gelmez. Ancak nafaka istemleri kamu düzeni ile ilgili olması nedeni ile nafaka dâvasında her iki taraf yabancı olsa bile Türk mahkemeleri, dâvalının muvafakatini aramaksızın yetkili olup, açılan dâvaya bakabilir"[431]*.*

9. Yabancı Unsurlu Nafaka Alacağı Davalarında Uygulanacak Hukukun Tespiti

a. Genel Olarak

Dünyada birbirinden farklı özelliklere sahip birçok hukuk sistemi vardır. Çözüme kavuşturulması gereken bir hukuki ilişkinin veya olayın, yabancı unsura[432] sahip olması halinde, yakın ilişki içinde olan birden fazla hukuk sisteminin ilişkiye veya olaya uygulanması gerekir. Ancak, her hukuk sisteminin diğerinden farklı özelliklere sahip olması, uygulanacak hukukun tespiti sorununu ortaya çıkarmıştır. Yabancı unsura sahip bir olaya veya ilişkiye uygulanacak hukukun tespit edilmesi, milletlerarası özel hukuk kuralları ile çözümlenmesi gereken bir sorundur[433].

Kanunlar ihtilafı[434] hukukunun bir dalını oluşturan milletlerarası özel hukuk kuralları, aynı dönemde yürürlükte bulunan farklı ülkelerin hususi hukuk düzenlemelerinden hangisinin bir olaya veya ilişkiye uygulanacağını tespit eder. Kısacası bu kurallar, ilişkiye hangi devletin özel hukukunun uygulanacağını söyleyen hukuk kurallarının bütünüdür[435].

---

[431] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 110.

[432] *"Yabancı unsur (foreign element, Auslandsberührung) nedir? Yabancı unsur ile ilişkinin, yargı organlarına başvurulacak ülke hukukundan başka, diğer bir hukuk sistem veya sistemleri ile olan bağlantısı ifade edilir. Daha, açık ifade ile, yabancı unsur hukuki ilişkinin birden çok hukuk sistemi ile ilişki içinde olması demektir. Örneğin, sözleşme yabancı ülkede inikat etmişse veya icra edilecekse, haksız fiil mahkemenin bulunduğu ülke dışında meydana gelmişse, ihtilaf konusu mal başka bir ülkede ise, taraflar Türk vatandaşı değilse böyle bir bağlantı vardır."* (Çelikel, Aysel/Erdem, Bahadır: **Milletlerarası Özel Hukuk**, 11. Bası, Beta, İstanbul 2012, s. 8).

[433] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 9; KAMACI, s. 514.

[434] *"Eğer uygulanacak hukuku gösteren bir kaide, hukuki bir ihtilafta, bu ihtilafla ilişkili bulunan birden fazla hukuk nizamı arasında hangisinin yetkili olduğunu göstermekte ise kanunlar ihtilafı kuralı adını alır. Kanunlar ihtilafı kurallarının meydana getirdiği hukuk dalı da kanunlar ihtilafı hukukudur."* Nomer, Ergin: **Devletler Hususi Hukuku**, 19. Bası, Beta, İstanbul 2011, s. 3.

[435] Nomer, **Devletler**, s. 4; Kamacı, s. 514.

Bağlama kurallarının, her ne kadar olaya veya ilişkiye uygulanacak hukukun tespit edilmesi gibi teknik bir yönü bulunsa da, uygulama alanı incelendiğinde uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Zira nafakanın şartları, kapsamı, kimlerin nafaka yükümlüsü olduğu gibi nafakanın tahsiline ilişkin bütün esaslar bağlama kurallarına göre belirlenecek hukuk çerçevesinde tespit edilir[436].

Yabancı unsurlu hukuki ilişkilere veya olaylara uygulanacak kanun[437] ise, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'dur. Diğer taraftan, nafaka statüsüne uygulanacak hukukun belirlenmesinde, Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin etkisi de oldukça büyüktür.

b. Kanuni Rejim ve Uygulanacak Hukuk

(1) Tedbir Nafakası

i. Genel Olarak

Tedbir nafakası, aşağıda belirtilen durumlarda eşlerden biri veya çocuk lehine hükmedilebilir[438];

- Evlilik devam ederken bakım ve iaşe yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş aleyhine,

- Evlilik devam ederken ayrı yaşamada haklı olunması durumunda diğer eş aleyhine (çocuklar için *"ayrı yaşamada haklı"* olunması aranmaz),

- Boşanma, ayrılık veya evliliğin butlanı dâvaları devam ederken, bakım ve iaşe yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş aleyhine.

---

[436] Doğan, Vahit: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Seçkin, Ankara 2010, s. 262.
[437] 27.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun, 12 Aralık 2007 gün ve 26728 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
[438] Bkz.1. Bölüm, B, 2, a.

ii. Evlilik Birliği Devam Ederken Tedbir Nafakası

Evlenme ve evlenmenin genel hükümlerine uygulanacak hukuk, 2675 sayılı MÖHUK'un 12'nci maddesinde aşağıdaki gibi belirtilmişti;

"Evlenme ehliyetine ve şartlarına taraflardan her birinin evlenme anındaki Milli hukuku uygulanır. Evlenmenin şekli yapıldığı yer hukukuna tâbidir. Milletlerarası sözleşmeler hükümlerine göre konsolosluklarda yapılan evlenmeler geçerlidir.

Evlenmenin genel hükümleri, eşlerin müşterek milli hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek ikametgâh[439] hukuku, bulunmadığı takdirde müşterek mutad meskenleri[440] hukuku, bunun da bulunmaması halinde Türk Hukuku uygulanır."

Evlenmenin genel hükümleri, 5718 sayılı Kanun'un 13/3'üncü maddesi uyarınca da, eşlerin müşterek milli hukukuna tâbi tutulmuştur. Eşlerin aynı vatandaşlığa sahip olmaları halinde evliliğin genel hükümlerine müşterek milli hukuk, farklı vatandaşlığa sahip olmaları halinde ise ortak bağlama noktası olarak *"müşterek mutat mesken hukuku"* kabul edilmiştir. Müşterek mutat meskenin bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanır[441].

---

[439] İkametgâh, sürekli kalmak niyetiyle oturulan yer olarak tanımlanır. Tanımda öne çıkan iki unsurdan biri fiili olarak oturmak, ikincisi sürekli ve gerçek oturma niyetinin bulunmasıdır. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının ise, ikametgâhı aksi sabit oluncaya kadar Türkiye olarak kabul edilmektedir. Çalışma sürelerinin çok uzun olmasının bu duruma bir etkisi bulunmamaktadır. (Bulut, Harun: **Aile Hukukunda Boşanma Dâvaları ve Yabancı Unsurlu Dâvalar**, Beta, İstanbul 2007, s. 219).

[440] Türk iç hukukunda mutad mesken kavramının tanımı bulunmamakla birlikte, mesken kavramının tanımı bulunmaktadır. Mesken yerine, "*konut*" terimi de kullanılmaktadır. İkametgâh ile konut aynı anlama gelmemektedir. Eski Medenî Kanunu'nun 20/2'inci maddesi, meskeni kanun nedeniyle ikametgâh saymıştır. Daha önceki ikametgâhı tespit edilemeyen veya yeni bir ikametgâh seçmeden yabancı ülkedeki ikametgâhlarından ayrılmış olanların sakin olduğu mahal (konut) kanundan dolayı ikametgâh sayılmaktadır. Yeni Medenî Kanunu'nun 20/II'nci maddesi ise *"halen oturduğu yer, yerleşim yeri sayılır"* şeklinde düzenlenmiştir. Sonuç olarak, şahsın yaşadığı yer ile ikametgâhı farklı yerlerde olabilir. Şahıs yaşadığı yeri ikametgâh olarak tesis etmemiş olabilir. Eski HUMK 16'ncı madde de "*Türkiye dâhilinde malum ikametgâhları olmayan aleyhindeki mal dâvalarına Türkiye'de sakin oldukları mahal mahkemesinde (...) bakılır"* denilmekle, iki kavramın birbirinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, üniversiteye giden çocuğun okula gittiği yer sakin olduğu yer, anne babasının yaşadığı yer ise ikametgâhı sayılacaktır. Ancak, bir kimsenin okula, hapishaneye konulması devamlılık taşıyorsa ve yerleşme niyeti varsa o zaman sakin olunan yer ikametgâh sayılabilir. (Özkan, s. 81-82).

[441] "*Evlenme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlenme anındaki milli hukukuna tabidir. Evliliğin şekline yapıldığı ülke hukuku uygulanır.*

Maddenin 2675 sayılı MÖHUK m. 12/2'den farkı, bağlama kurallarının sırasının değişmiş olmasıdır. Zira eski Kanun'da ilk sırayı müşterek milli hukuk, ikinci sırayı müşterek ikametgâh hukuku, üçüncü sırayı ise müşterek mutad mesken hukuku almıştı. Bu sayılanların hiçbirinin bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanacaktı. Yapılan değişiklik ile *"müşterek mutad mesken hukuku"* [442] üçüncü sıradan ikinci sıraya çıkarılmış, *"müşterek ikametgâh hukuku"* seçeneği ise ortadan kaldırılmıştır.

Uygulanacak hukukun belirlenmesinde önemli bir rol oynayan *"mutad mesken kavramı",* devletler özel hukukunda gün geçtikçe daha fazla kullanılmaya başlanılmıştır. Anılan maddenin gerekçesinde, müşterek mutad mesken hukuku, *"hayat ilişkilerinin merkezi niteliğinde olan ve gerçek ve fiilî duruma uygun bulunan fiilî ikametgâh"* şeklinde tanımlanmıştır.

Milletlerarası alanda ise, mutad meskenin kabul edilmiş bir tanımı bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, bu kavramın, hukuki bir kavramdan ziyade bir vakıadan ibaret olduğu kabul edilmektedir. Kişinin fiilen oturduğu yer mutad meskenidir ve maddî deliller ile ispat edilmesi gerekmektedir. Aslında, Milletlerarası alanda mutad mesken kavramının tercih edilmesinin nedeni, ikametgâh gibi hukuki bir kavram olmaması nedeniyle yorumlanma ihtimalinin azalmasıdır. Mesken kavramından farkı ise, maddî ilişki unsurunun daha ağır basmasıdır. Bir kişinin bir yerde uzun süre oturmak niyetiyle bulunması veya böyle bir niyeti olmasa dâhi o yerde uzun süre oturması, o yerin mutad mesken olarak kabul edilmesine neden olacaktır[443].

Maddenin gerekçesinde müşterek ikametgâh hukukunun kaldırılmasının nedeni[444] şu şekilde açıklanmıştır;

Evliliğin genel hükümleri, eşlerin müşterek milli hukukuna tabidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek mutat mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır."(5718 sy. Kanun m. 13)

[443] Özkan, Işıl: **Devletler Özel Hukukunda İkametgâh, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi**, Naturel, Ankara 2003, s. 82-83.

[444] Maddenin gerekçesi dışında müşterek ikametgâh hukukunun evliliğin genel hükümlerine uygulanacak hukuk sıralamasından çıkarılmasının bir diğer nedeni, eski Türk Kanunu Medenîsinde yer alan *"evli kadının ikametgahı kocasının ikametgahıdır"* karinesine yeni Türk Medenî Kanunu'nda yer verilmemesidir. (Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 235-236).

"Milletlerarası özel hukukta özellikle kişinin hukuku ve aile hukuku ilişkilerinde doktrin ve uygulamada, tüm yeni milletlerarası özel hukuk kanunlarında ve milletlerarası özel hukuk sözleşmelerinde öne çıkan ve bu konuda "en sıkı ilişki"yi teşkil eden "mutad mesken" kavramı bu nitelikleri ile orantılı bir konuma getirilmiştir. Eğer evli kişilerin müşterek mutad meskeni de yoksa Türk hukukunun uygulanacağı konusunda 2675 sayılı Kanunda da yer alan son bağlama kriteri aynen saklı tutulmuştur. Çoğu kez gerçek ve fiilî durumu aksettirmeyen ve hukukî bir kavram olan "müşterek ikametgâh kriteri" kurulan sistem içinde işlevini kaybettiği için metinden çıkarılmıştır"[445].

Basamaklı bağlama kuralının benimsendiği 2675 sayılı Kanun'un 12'nci maddesinde, bir bağlama noktasının bulunamaması halinde sırasıyla diğerine bakılması gerekir. Bu nedenle, yeni düzenlemenin gerekçesi her ne kadar doğru olsa da, maddenin amacının uygulanacak ortak hukuku bulmak olduğu düşünülürse seçenekleri daraltmanın yararı tartışılabilir[446].

Yukarıda verilen bilgiler ışığı altında, evlilik birliği devam ederken talep edilen nafakaya hangi hukukun uygulanacağı konusu açıklığa kavuşturulması gereken bir husustur. Evlilik birliği devam ederken eşlerin, evlilik birliğinin giderlerine, güçleri, emek ve varlıkları oranında katılma yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacıyla talep ettikleri geçici tedbir nafakasına uygulanacak hukuk, evliliğin genel hükümlerine uygulanacak hukuk mu, yoksa Türk hukuku mu olacaktır?

Bir görüşe göre, tedbir nafakasına ilişkin uygulanacak hukukun tespitinde genel kanunlar ihtilafı kurallarından ayrılmaya gerek yoktur[447]. Zira tedbir niteliğinde istenilen bu nafaka türü bir maddî hukuk ilişkisidir ve evlilik birliğinin devamı sırasında talep edilen tedbir nafakasına uygulanacak hukuk,

---

[445] Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf (Erişim 23.09.2012).

[446] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 236.

[447] Tekinalp, Gülören: ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985, s. 36.

evlilik ve genel hükümlerine uygulanacak hukuktur[448]. Dolayısıyla, öncelikle tespit edilmesi gereken, nafaka talebinin maddî hukuka mı yoksa usul hukukuna mı ait olduğu hususudur. Burada önemli olan, talebe ilişkin gerekçeler ileri sürülürken hareket noktasının ne olduğudur. Nafakaya karar verilmesine ilişkin talep, her ne kadar tedbir olarak istenilmişse de, konu taraflar arasında maddî bir ilişkinin düzenlenmesiyle ilgilidir. Dolayısıyla, böyle bir durumda aksine bir açıklık yoksa ve şartlar da gerekli kılmaz ise hâkimin hukukunun uygulanması düşünülemez. Tamamen maddî hukuka ilişkin nafakanın tedbir şeklinde talep edilmesi hukuki nitelik açısından bir değişikliğe sebebiyet vermeyecektir. Mahkeme, böyle bir durumda asıl ilişkiye uygulayacağı hukuku tedbir nafakasına da uygulayacaktır[449].

Doktrinde yer alan bir diğer görüşe göre, her ne kadar nafaka ile ilgili geçici tedbirlerin alınmasının maddî hukuk yönü ağır basmakta olsa da, değerlendirilmesi gereken yabancı hukukun tayin ve uygulamasının alacağı zaman ile geçici tedbirlere ilişkin acele karar verilmesinin gerekliliği hususlarıdır. Zira maddî hukuktan doğmuş dâhi olsa, geçici tedbir talebinin niteliği gereği acele çözüme kavuşturulması gerektiğinden, yabancı hukukun araştırılıp uygulanması sırasında harcanacak zaman önem taşımaktadır. Bu görüş, tedbir nafakası taleplerine hâkimin hukukunun uygulanmasının doğru olduğunu kabul etmektedir[450].

Örneğin Nomer, geçici tedbirlere uygulanacak hukukun hâkimin hukukuna göre tespit edilmesi gerektiğini savunmakla birlikte, bu konuya şöyle bir gerekçe getirmiştir;

"(…)evlilik birliğinin korunması gayesiyle, aile ilişkisinin düzenlenmesi, çocukların tevdii, ortak hayatın tatili, iaşe ve ibâte (nafaka) ve kocanın borçlularına talimat verilmesi gibi konularda hâkim tarafından alınan "önlemler" (TMK m. 195 vd.) geçici nitelikte usuli tedbirler (HMK m.389)

---

[448] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili**, Seçkin, Ankara 2003, s. 138; TİRYAKİOĞLU, Bilgin: ***"Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar"***, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 6, Ankara 1991, s. 57.

[449] Gülören, ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar",*** s. 38; Doğan, s. 261; Tekinalp, ***"MÖHUK'ta Uygulanacak Hukuk",*** s. 587.

[450] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 11. Bası, s. 468.

olduklarından hâkimin kanuna (lex fori) tâbidir. Türk hukuku, "geçici tedbirler" hakkında doğrudan Türk hukukunun uygulanacağı hükmünü kabul etmiştir (MÖHUK m.14/IV)"[451].

Bütün bu tartışmalara 5718 sayılı Kanun ile bir çözüm getirilmeye çalışılmış ve anılan Kanunun 14/4'üncü maddesi ile tedbir nafakası taleplerine uygulanacak hukuk Türk hukuku olarak düzenlenmiştir.

iii. Boşanma ve Ayrılık Dâvalarında Tedbir Nafakası

Boşanma ve ayrılık dâvalarına bağlı olarak talep edilen tedbir nafakasına uygulanacak hukuk ise, 2675 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde aşağıdaki şekilde düzenlenmişti;

"Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin müşterek milli hukukuna tâbidir.

Eşler ayrı vatandaşlıkta iseler müşterek ikametgâh hukuku, bulunmadığı takdirde müşterek mutad meskenleri hukuku, bunun da bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanır.

Geçici tedbir niteliğinde olmayan boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri boşanma ve ayrılık hakkında yetkili olan hukuka tâbidir."

Görüldüğü üzere, 2675 sayılı Kanunda da bağlama kuralları basamaklı bir şekilde düzenlenerek, müşterek mutad mesken hukuku üçüncü sırada yer almıştı. 5718 sayılı Kanunda ise, bu durum evliliğin genel hükümlerine uygulanacak hukukta olduğu gibi değiştirilmiş ve müşterek ikametgâh hukuku maddeden aynı gerekçeler ile çıkarılarak müşterek mutad mesken hukuku ikinci sıraya yükselmiştir.

Ayrıca, 2675 sayılı Kanunun 13/3 fıkrasında yer alan, geçici tedbir niteliği taşımayan boşanma ve ayrılığa bağlı olarak talep edilen nafakalara uygulanacak hukuk, boşanma ve ayrılığa uygulanacak hukuk ile aynı

---

[451] Nomer, **Devletler,** s. 259.

olduğuna ilişkin düzenleme[452] 5718 sayılı Kanunda da korunmuştur. 5718 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı gibi durumlara bağlı olarak istenilen nafaka taleplerine birinci fıkrada belirtilen hukukun uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu hallerde uygulanacak hukuk, şayet eşlerden biri yabancı uyruklu ise, müşterek mutad mesken hukuku, onun da bulunmaması halinde Türk hukuku olacaktır[453].

Bu fıkranın gerekçesi;

"maddenin ikinci fıkrası, milletlerarası nafaka hukukunu yöneten ve "loi uniformé" "yeknesak kanun" nitelikli bir milletlerarası sözleşme olan 2.10.1973 tarihli La Haye Nafaka Sözleşmesi ile uyumlu hâle getirilmiştir. Söz konusu Sözleşme tüm nafaka taleplerine uygulanmakla beraber bazı hâllerde eşler arasındaki nafakayı istisna etmiştir. Bu hâller; boşanma, ayrılık ve evlenmenin butlanı hâlleridir. 13'üncü maddede bu istisnalar açık bir şekilde düzenlenerek boşanma statüsüne tâbi tutulmuştur."

Şeklinde oluşturulmuştur[454]. Maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, 5718 sayılı MÖHUK Sözleşme uyarınca şekillenmiştir. Zira 1973 tarihli La Haye Nafaka Sözleşmesi'nde[455] kabul edilen her türlü nafaka alacağına uygulanacak hukuk olan *"nafaka alacaklısının mutad meskeni"* kuralına, Sözleşme'nin 8'inci maddesi ile bir istisna getirilerek, boşanma, ayrılık, evliliğin iptali ve butlanı hallerinde talep edilecek nafaka dâvalarına uygulanacak hukuk olarak boşanma, ayrılık, evliliğin iptali ve butlanına uygulanacak hukuk kabul edilmiştir[456].

---

[452] Tekinalp, Gülören: ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk Hakkında 1956 ve 1973 Tarihli La Haye Sözleşmeleri ve Milli Kanunlar İhtilafı Kurallarının Uygulama Alanı",*** s. 14-18, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 3, 1983, Sayı 1, s. 17; Kamacı, s. 517.

[453] Doğan, s. 261.

[454] Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf , (Erişim 23.09.2012).

[455] Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun, 06.11.1980 tarihli ve 17151 sayılı resmi gazete ile yayımlanarak, 01.11.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402331.pdf) (Erişim 28.09.2012).

[456] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 242.

iv. Tedbir Nafakasının Niteliği ve Uygulanacak Hukuk

Yabancılık unsuru bulunan geçici tedbir niteliğine sahip nafakaya hangi hukukun uygulanacağı hususu ile ilgili 2675 sayılı MÖHUK'ta özel bir düzenleme bulunmamaktaydı[457]. Ancak bu konuda doktrinde çeşitli görüşler mevcut idi.

Belirtildiği üzere bir görüşe göre, tedbir nafakasına ilişkin uygulanacak hukukun tespitinde genel kanunlar ihtilafı kurallarından ayrılmaya gerek yoktur[458]. Zira tedbir niteliğinde istenilen bu nafaka türü bir maddî hukuk ilişkisidir. Örneğin; evlilik birliğinin devamı sırasında talep edilen tedbir niteliğindeki nafakaya uygulanacak hukuk, 2675 tarihli MÖHUK m. 12'de belirtilen *"evlilik ve genel hükümleri"*ne uygulanacak hukuktur[459]. Bu görüşe göre, maddede belirtilen evliliğin genel hükümlerine uygulanacak hukuka iki durumda istisna getirilebilecektir[460];

- Acele durumlarda, hâkimin uygulaması gereken hukuk hakkında bilgi sahibi olmaması,

- Uygulanması öngörülen yabancı hukuk kuralının, kamu düzenine[461] açıkça aykırı bulunması.

Diğer bir görüşe göre, zaruretten doğan geçici tedbir niteliğindeki bu nafaka türü acele işlerden kabul edilmelidir. Zira, tedbir nafakası hâkim tarafından, herhangi bir talep olmasa bile re'sen düzenlenmesi gereken bir

---

[457] 2675 sayılı Kanunun 13/3'üncü maddesinde; "*Geçici tedbir niteliğinde olmayan boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri boşanma ve ayrılık hakkında yetkili olan hukuka tâbidir"* denilerek, geçici tedbir niteliğindeki nafaka talepleri fıkrada belirtilen kuralın dışında tutulmuştu. Ancak, bu tür nafaka taleplerine hangi hukukun uygulanacağına ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştı.

[458] Tekinalp, Gülören: ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar",*** s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985, s. 36.

[459] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili**, Seçkin, Ankara 2003, s. 138; Tiryakioğlu, Bilgin: ***"Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar"***, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 6, Ankara 1991, s. 57.

[460] Tekinalp, Gülören: **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 196-197, 266-267; Tekinalp, Gülören: ***"MÖHUK'ta Uygulanacak Hukuk Açısından Düzenlenmeyen ve Eksik Düzenlenen Konular"***, Prof. Dr. Selahattin Sulhi TEKİNAY'ın Hatırasına Armağan, s. 579-588, İstanbul 1999, s. 587.

[461] Örneğin, uygulanacak hukukta tedbir nafakası yok ise, hâkim bunu kamu düzenine aykırılık olarak kabul edip, Türk hukukunu uygulayabilecektir. Diğer taraftan, Türk hukukunda yer almayan bir nafakaya karar verilmiş olması kamu düzenine aykırılık olarak kabul edilmez.

nafakadır. Bu nedenle, uygulanacak hukuk hâkimin hukuku (lex fori) olmalıdır[462].

Başka bir görüşde ise; *"kamu düzeninin engellenme fonksiyonu dışında her hukuk sisteminin iç maddi hukuk kurallarının taşıdıkları özellikler nedeniyle doğrudan doğruya uygulanma fonksiyonu kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile iç hukukta kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle sosyal, ekonomik, genel ahlak düşüncelerinin mahsülü olan bazı kurallar o ülkedeki bütün ilişkilere ve açılan davalara uygulanma özelliği taşırlar. Tedbir nafakasını, özelliği nedeniyle kamu düzeninin [463] doğrudan harekete geçmesini gerektirecek bir durum olarak değerlendirmek doğru olur"* denilerek, lex fori'nin uygulanması gerektiği ileri sürülmektedir.[464].

Yine başka bir görüşe göre, tedbir nafakasının özel hukuk ilişkisine müdahale niteliğinde olması nedeniyle yabancı hukuka göre karar verilmemeli ve hâkimin hukuku (lex fori) uygulanmalıdır[465].

Yargıtayın görüşü de hâkimin hukukunun (lex fori) uygulanması yönündedir. Birçok Yargıtay kararında, tedbir nafakasının geçici bir önlem niteliğinde olması ve geçici önlemlerin kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle lex fori'nin uygulanması gerektiği belirtilmiştir[466].

Yargıtayın bu görüşe ilişkin kararlarını gerekçelendirmesi ise, doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir. Yargıtay verdiği bazı eski kararlarda, yabancı unsurlu ilişki hiç araştırılmadan Türk hukukunun uygulanması eğilimi mevcuttu. Daha sonraları ise Yargıtay, tedbir

---

[462] Uluocak, Nihal: ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985, s. 38.

[463] *"Buna karşılık, yetkili hukuk tedbir nafakası tanımıyorsa, tedbir nafakasının kamu düzeninden olduğu şeklinde niteleme hâkimin hareket tarzını ortaya koyacaktır. Eğer, yabancı hukukta tedbir nafakasına ilişkin hiç hüküm yoksa ve hâkim yabancı hukuk hakkında bilgi sahibi ise Türk hukukuna göre nafakaya hükmedecektir. Eğer hâkim, yabancı hukuku tespit etmeden önce tedbir nafakası konusunda karar verme gereği duymuş ise, yabancı hukukta böyle bir nafaka türü bulunmasa bile lex foriye dayanan hüküm tedbir nafakasının niteliği gereği geçerliğini koruyacaktır."* (Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 17).

[464] Çelikel, Aysel: ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985, s. 38.

[465] Nomer, Ergin: ***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985, s. 37-38.

[466] "(...) Tedbir nafakası kamu düzeni sebebiyle mahalli kanuna yani olayımızda Türk kanununa tabidir. (...)" Y. 2. HD, 02.03.1961 T., 1961/843 E., 1961/1140 K. (Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 139).

nafakasının hâkim tarafından re'sen gözetilmesi gerektiği ve bu nedenle kamu düzenini ilgilendirdiği gerekçesiyle Türk hukukunun uygulanması gerektiğini kabul etmiştir[467] Örneğin, Yargıtay 2. HD.'nin 22.02.1949 tarihli kararında, geçici tedbir kararının kamu düzeninden olduğu söylenerek, doğrudan Türk hukuku uygulanmaktadır. Oysa milletlerarası özel hukukta öncelikle uygulanacak hukuk tespit edilecek, şayet uygulanacak hukukun ilgili hükmü, Türk kamu düzenine aykırılık teşkil ediyorsa Türk hukuku esas alınacaktır. Acele hallerde, nafaka kararının Türk hukukuna göre verilebilmesi mümkün olmakla birlikte, Yargıtayın kararlarında mahkemelerin bu hususu araştırdıklarına ilişkin bir emare bulunmamaktadır. Söz konusu görüşe göre, Yargıtay, tedbir nafakasını usule ilişkin görseydi ve bu şekilde gerekçelendirseydi anılan uygulamalar kabul edilebilirdi[468].

2675 sayılı Kanunun gerekçesinde ise, aciliyet arzeden bu tür taleplerin, yetkili hukuka rağmen hâkimin kanuna tabi olması gerektiği belirtilmiştir[469].

Sonuç olarak, tedbir nafakası acele alınması gereken geçici bir önlem niteliğinde olduğundan ve kamu düzenini ilgilendirdiğinden, talep yabancı unsur içeriyor olsa dâhi Türk hukuku uygulanacağı düşüncesi ağır basan görüş olmuştur[470].

Elbette ki doktrine yön veren *"kamu düzeni"* kavramı, her olayda ayrıca değerlendirilmesi gereken bir hususdur. Örneğin, yabancı hukukta anne ve

---

[467] Tekinalp, ***"MÖHUK'ta Uygulanacak Hukuk"***, s. 587.

[468] Tekinalp, Gülören: **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 8. Bası, Beta, İstanbul 2004, s. 210-211.

[469] *"Madde 13 — Maddenin birinci fıkrasıyla boşanma ve ayrılık tasarıda getirilen kritere uygun olarak, eşlerin müşterek milli kanunlarına tabi tutulmuştur. Eşlerin ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde ise müşterek ikametgâh kanunu yetkili kılınmıştır.*

Maddenin son fıkrasıyla boşanma davası dolayısıyla yapılacak nafaka talepleri, bu husus boşanma hükmü olmak itibarıyla, boşanma hakkındaki yetkili olan kanuna tabi tutulmuştur. Söz konusu son fıkrada öngörülen nafaka talepleri dışında kalan, «Geçici tedbir niteliğinde olan, boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri» kanunlar ihtilâfında yerleşmiş bir kural olan «Lex Fori» ye, yani hâkimin hukukuna tabi olurlar. Zira doktrinide kabul edildiği vechile muacceliyet arz eden bu tür işlemler, yetkili hukuka rağmen, hâkimin kanununa tabi olarak yerine getirilmelidir. (Bu yönde, İsviçre Devletler Hususi Hukukuna Dair Federal Kanun Tasarısı, 1978, Md. : 62, Projet de loi, Bern 3003, sah. 201)" (Danışma Meclisi, Sayısı: 100, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyon Raporu (1/5), s. 5, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c004/dm__02004071ss0100.pdf, (Erişim 21.08.2013))

[470] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 138-139.

baba ile çocuk arasında yardım nafakasının düzenlenmemiş olması Türk kamu düzenine aykırılık teşkil edebilecekken, kardeşler arasında yardım nafakasının düzenlenmemiş olması aykırılık olarak kabul edilmeyebilir. Nafaka miktarının az ya da çok olması kamu düzeni ile ilişkilendirilemezken, borçlunun ödeme gücü dikkate alınmadan yükümlülük getiren yabancı ülke kanunları Türk kamu düzenine aykırı kabul edilebilir[471]. Dolayısıyla, kamu düzenine aykırılık her olayda ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

2675 sayılı Kanunun 13/3'üncü maddesinde yer alan; *"Geçici tedbir niteliğinde olmayan boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri boşanma ve ayrılık hakkında yetkili olan hukuka tâbidir"* ifadesinin değerlendirilmesinde, kanunda tedbir nafakaları yönünden bir boşluk olduğu düşünülebilir. Ancak, geçici tedbir taleplerinin bu madde kapsamından çıkarılması ve ayrıca bir madde ile düzenlenmemesi boşluktan değil, tedbir taleplerinin bağlı olduğu hukuki ilişkinin bağlama kurallarına tâbi kılınmasındandır[472]. Belirtildiği üzere, tedbir nafakasının talebi halinde lex causea'nın uygulanmasına iki istisna getirilmiştir. Bunlardan biri kamu düzenine aykırılık, diğeri ise acele durumlarda hâkimin uygulanacak yabancı hukuka ilişkin bilgi sahibi olmamasıdır [473] . Yine de, tedbir nafakasına ilişkin açık bir hükmün bulunmaması, bu nafaka türüne uygulanacak bağlama kurallarının tespiti hususunda doktrinde uzun süren tartışmalara neden olmuştur.

5718 sayılı Kanunun 14'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası bu tartışmalara son vermek amacıyla şu şekilde düzenlenmiştir;

"Geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanır."

---

[471] Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar"***, s. 58.

[472] Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 17; Kamacı, s. 517; "*Bu maddede öngörülen nafaka, Medenî Kanunun 315'inci maddesinde yer alan «Yardım nafakası» (muavenet mükellefiyeti) olup, bu tür nafaka doktrinde de böyle adlandırılmıştır. (Tekıinay, sah. 549 ve devam) diğer nafaka türleri ise tasarıda ait oldukları müesseselerin tabi olduğu kanuna bağlanmıştır. (Boşanma hakkında Md. : 13, evlilik birliği açışından Md. : 12, evlilik dışı nesep bakımından ise Md. : 17, bu müesseselere ilişkin nafaka taleplerine de uygulanacaktır.)"* (Danışma Meclisi, Sayısı: 100, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyon Raporu (1/5), s. 7, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c004/dm__02004071ss0100.pdf, (Erişim 21.08.2013))

[473] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 266-267.

Böylelikle, boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı hallerinde istenilecek tedbir nafakasına uygulanacak hukuka ilişkin doktrinde yer alan tartışmalara bir son verilmiş ve bu husus kanun koyucu tarafından açıklığa kavuşturulmuştur. 5718 sayılı Kanun, tedbir nafakası taleplerine, doktrin ve içtihatlar ile paralel bir düzenleme getirerek Türk hukukunun uygulanmasını kabul etmiştir[474].

Bu durum 14'üncü maddenin 4'üncü fıkrasının gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir;

"(…) geçici tedbir taleplerine Türk hukukunun uygulanacağı hükmü eklenmiştir. Böylece milletlerarası iki veya çok taraflı sözleşmelerde aksine hüküm olmayan hâllerde, geçici tedbir taleplerine Türk hukukunun uygulanmasında duyulan tereddütler giderilmiştir" [475] . Maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, milletlerarası iki veya çok taraflı sözleşmelerde aksine hüküm bulunmaması halinde geçici tedbir taleplerine Türk hukuku uygulanacaktır.

Bütün bu açıklamalar ışığında aslında, geçici tedbirlere uygulanacak hukuka ilişkin Türk hukukunda herhangi bir boşluk bulunmamaktaydı. Zira, 1973 tarihli La haye Sözleşmesin'de belirtilen genel bağlama kuralı *"nafaka alacaklısının mutad meskeni"* bütün nafaka alacaklarını kapsamaktadır. Ancak, Sözleşme'nin bu maddesine rağmen, geçici tedbir niteliğindeki taleplere Türk hukuku uygulanmaya devam edilmekte, bu hususta verilen kararların gerekçeleri ise kanunlar ihtilafı kuralları ile çelişmekteydi. 5718 sayılı Kanunun 14/4'üncü maddesi ile uygulama kanun hükmü haline getirilmiş olup, bu hususta verilecek kararların daha doğru gerekçelendirilmesi sağlanmıştır. Ancak, unutulmaması gereken önemli nokta, 1973 tarihli Sözleşme'nin halen yürürlükte olduğu ve geçici tedbir

---

[474] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 11. Bası, s. 243.

[475] Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf , (Erişim 23.09.2012).

niteliğinde ki kararları da kapsadığıdır[476]. Üstelik bu Sözleşme milletlerarası nafaka hukukunu yöneten yeknesak kanun (loi uniformé) niteliğindedir[477].

(2) İştirak Nafakası

Velayet hakkına sahip olan eşin, çocuğun bakımı ve eğitimine katkı sağlamak için çocuk ergin oluncaya kadar diğer eşten talep ettiği nafakaya iştirak nafakası denir[478].

MÖHUK m. 14/2 uyarınca, boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı halinde talep edilecek iştirak nafakası, boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvasında yetkili olan hukuka tâbidir. Bu çerçevede, MÖHUK m. 14/1 uyarınca, eşlerden biri yabancı ise, öncelikle müşterek mutat mesken hukuku, bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanacaktır[479].

Diğer taraftan, MÖHUK'ta yapılan değişiklik ile kabul edilen 19'uncu madde de; *"Nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tâbidir"* denilmektedir. Dolayısıyla, boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı dâvalarından bağımsız talep edilen iştirak nafakası alacaklının mutad mesken hukukuna tâbi olacaktır.

Milletlerarası hukukta alacaklının mutad meskeninin bağlama kuralı olarak kabul edilmesi, hem borçlunun kötüniyetle mutad mesken değişikliği yapmasını önlemek[480], hem de maddî koşulları iyi olmayan alacaklıyı ek bir külfetten kurtarmaktır.

---

[476] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, Bası 11., s. 198.

[477] Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf , (Erişim 23.09.2012).

[478] Bkz. 1. Bölüm, B, 2, b.

[479] *"Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri, eşlerin müşterek millî hukukuna tâbidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları hâlinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır.*
Boşanmış eşler arasındaki nafaka talepleri hakkında birinci fıkra hükmü uygulanır. Bu hüküm ayrılık ve evlenmenin butlanı hâlinde de geçerlidir. (...)"(MÖHUK m. 14/1-2)

[480] Tekinalp, **Bağlama Kuralları,** 11. Bası, s. 272.

(3) **Yoksulluk Nafakası**

TMK'nın 175'inci maddesinde yoksulluk nafakası, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek eşin, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimini karşılamak için diğer eşten ödeme gücü oranında süresiz olarak talep ettiği nafakadır. Talep üzerine karara bağlanan yoksulluk nafakası dâvasında, nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz[481].

Boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvalarının fer'i unsuru olarak talep edilen yoksulluk nafakasına uygulanacak hukuk, boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı dâvasında uygulanacak hukuktur[482].

Ancak, iştirak nafakasına uygulanacak bağlama kurallarında da bahsedildiği üzere, MÖHUK 19'uncu maddesin de; *"Nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tâbidir"* denilmektedir. Dolayısıyla, boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı dâvalarından bağımsız talep edilen yoksulluk nafakası alacaklının mutad mesken hukukuna tâbi olacaktır.

(4) Yardım Nafakası

Yardım nafakası, aile bireylerinin, yoksulluğa düşecek olan ve kendi imkânları ile kurtulamayan diğer bir ferdinin yaşaması için gerekli yardımı ödeme gücü oranında yapmasıdır (TMK m. 364). Nafaka alacaklısına bakan resmi veya kamuya yararlı kurumların da dâva açma hakkı bulunmaktadır (TMK m. 365/4)[483].

Türk hukukunda, geniş bir yer alan yardım nafakası, bazı hukuk sistemleri tarafından kabul edilmemektedir. Özellikle, kardeşlerin nafaka yükümlülükleri bazı batı aile hukuku sistemlerinin düzenlenmediği bir alandır.

---

[481] Bkz. 1. Bölüm, B, 2, c.
[482] MÖHUK m. 14/1 uyarınca, eşlerden biri yabancı ise, öncelikle müşterek mutat mesken hukuku, bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanacaktır.
[483] Bkz. 1. Bölüm, B, 3.

Hısımlara ilişkin bu nafaka türünün hangi hısımları kapsayacağı, hangi şartlar altında talep edilebileceği çeşitli hukuk sistemlerinde farklı düzenlenmiştir[484].

2675 sayılı Kanunun 21'inci maddesi uyarınca, yardım nafakası borçlunun milli hukukuna tâbi tutulmuştu. Ancak, 5718 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu, yardım nafakasına ilişkin düzenlenen bu madde genişletilerek bakım nafakasını da içermesi sağlandı ve uygulanacak hukuk olarak borçlunun milli hukuku değil, alacaklının mutad mesken hukuku belirlendi.

2675 sayılı Kanun ile, yardım nafakasına uygulanacak hukuk borçlunun milli hukuku olarak düzenlenmişken, modern milletler özel hukuku sistemine sahip devletler, nafaka alacaklısının korunmasına öncelik tanımıştır. Zira nafaka alacaklarına ilişkin en önemli uluslararası sözleşmelerden olan 1973 tarihli *"Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"*, nafaka alacaklarına uygulanacak hukuku, alacaklının mutad meskeni hukuku olarak kabul etmiştir[485].

2675 sayılı Kanun ile düzenlenen nafakaya ilişkin tek hüküm, yardım nafakasına uygulanacak hukukun borçlunun milli hukuku olarak belirlendiği 21'inci madde olmuştu. Ancak, 1982 yılında yürürlüğe giren 2675 sayılı Kanundan sonra 1983 yılında yürürlüğe giren *"Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuka Dair La Haye Sözleşmesi"*nde nafaka alacaklarına dair bağlama kuralı olarak alacaklının mutad meskeni kabul edilmiş, böylece 2675 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinin uygulama alanı kalmamıştı. Zira, Anayasa'nın 90'ıncı maddesine [486] göre, uluslararası sözleşmeler kanun gücünde olup[487], iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne dâhi gidilemeyecektir. Bağlayıcılık, gerek iç hukuk gerekse uluslararası hukuk açısından da geçerlidir[488]. Bu nedenle, daha sonra yürürlüğe giren Sözleşme maddeleri

---

[484] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 280-281.
[485] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 283.
[486] *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz."*(AY m. 90/V)
[487] Türk Anayasası (AY m. 90/V) uyarınca, Milletlerarası Sözleşmeler kanun niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla bu sözleşmelerin yürürlüğe girmesi, Türk milletlerarası özel hukukuna farklı bağlama kuralları veya farklı usul hükümleri kazandırabilir. (Kamacı, s. 516.)
[488] Bulut, s. 215.

uygulanırken, 2675 sayılı Kanunun sözleşme ile örtüşen maddeleri uygulamadan kalkmıştır.

Yine de, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesine konulan iki ihtirazı kayıttan biri olan yardım nafakasına ilişkin beyan nedeniyle, sadece yansoy ve kayın hısımları açısından Kanunun 21'inci maddesi uygulanmaya devam edilmekteydi[489].

5718 sayılı Kanunun kabul edilmesi ile, tüm nafaka taleplerine alacaklının mutad meskeninin uygulanacağı kabul edilerek, bu konuda yaşanabilecek normlar çatışması sorunu tamamen ortadan kaldırılmıştır. Zira yapılan bu değişiklik ile anılan Sözleşmeye tam olarak uyum sağlanmıştır[490].

Belirtildiği üzere, Anayasanın 90'ıncı maddesi uyarınca, uluslararası sözleşmeler kanun gücünde olup, iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne dâhi gidilemeyecektir. Anılan maddeye, 5710 sayılı kanun ile 7.5.2004 tarihinde yapılan değişiklik ile, *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası adlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır"* şeklinde eklenen fıkra ile milletlerarası sözleşmelerin gücü daha da artırılmıştır[491].

Değişiklikten önce yıllar boyunca doktrinde, üç farklı görüş bulunmaktaydı. Doktrindeki yer alan görüşler;

- Anayasanın 90'ıncı maddesi uyarınca uluslararası andlaşmaların kanunla eşdeğer olduğu[492],

---

[489] Üstsoy ve altsoya ilişkin yardım nafakası talepleri 2675 sayılı Kanunu'nun 21'inci maddesi çerçevesinde değerlendirilemeyecektir. Zira, 1973 tarihli Sözleşmeye konulan ihtirazı kayıt sadece civar ve sıhri hısımları içermektedir. Üstsoy ve altsoya ilişkin yardım nafakası talepleri 1973 tarihli Sözleşme uyarınca genel yetki kuralı olan nafaka alacaklısının mutad mesken hukuku uygulanacaktır.

[490] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 286-287.

[491] 5710 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile birlikte, normlar arasındaki çatışmanın çözümlenmesi amaçlanmıştır. Ancak, bu fıkranın kabul edilmesi ile, Türk hukukunda normlar hiyerarşisinde, ilk sırada anayasa, ikinci sırada ise usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalar yer almaktadır. Kanunlar ise üçüncü sıraya düşmüştür.

[492] Bu görüşe göre ikisi arasında anlaşmazlık çıkacak olursa, lex posterior derogat priori kuralının uygulanması gerektiği yönündedir. Diğer bir ifade ile, sonraki tarihli sözleşme ile bağdaşmayan bir kanun sözleşmeyi ortadan kaldırabileceği gibi tersinin olması da mümkün olabilecektir. (GÜNDÜZ, Aslan: ***"İktidar ve Milletlerarası Sınırları"***, s. 14-63, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 64, Sayı1-2-3, 1990, s. 60.)

- Söz konusu düzenlemenin monist sisteme işaret ettiği[493],

- Sadece temel hak ve özgürlüklere ilişkin anlaşmaların yasalardan üstün olduğu[494],

şeklinde sayılabilir.

Aslında anılan maddede yer alan, *"Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz"* ifadesi ile Anayasamızca monist görüşün benimsendiği söylenebilir [495] . Böylece anlaşmalara üstünlük tanınarak, anlaşma ile çatışan kanun daha sonra yapılmış olsa bile anlaşma maddelerini geçerli olacağı kabul edilmektedir. Diğer taraftan ise, kanun koyucu isteseydi anlaşmaların kanunlardan üstün olduğunu açıkça düzenleyebilirdi. Böyle bir düzenlemenin yapılmamasının nedeni, daha esnek bir tablo belirleyerek sadece belli anlaşmaların kanunlar nezdinde üstün sayılması gerektiğinin düşünülmesi olarak kabul edilmelidir[496]. Nafaka alacağına ilişkin milletlerarası sözleşmelerin ise bu kapsamda olduğu söylenemez.

Sonuç olarak, Anayasanın genel politikası gereği mümkün olan ölçüde kanunları Anayasaya uygun şekilde yorumlamak gerekmektedir. Zira yapılan bir kanun ile bir anlaşma ortadan kaldırılamaz, ancak iç hukukta uygulanması imkânsız hale gelebilir. Uluslararası alanda onayladığımız ve yürürlükte olan anlaşmanın uygulanamaması, uluslararası alanda sorumluluk doğmasına

---

Anayasanın metnin açık olduğunu vurgulayan yazarlar da bulunmaktadır. Nitekim Suat Bilge, *"Metnin açıklığı karşısında başka yollar düşünmek mümkün değildir. Çünkü açık metnin tefsiri yapılamaz. Fakat açık metin varken bundan tefsir yolu ile başka sonuçlar çıkarmak tefsir değil, metin değiştirmek olur"* ifadelerini kullanarak bu yöndeki görüşünü bildirmiştir. (PAZARCI, Hüseyin, ***"Türk Hukukunda Andlaşmalar ile Yasaların Çatışması"***, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 651-674, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 24, Sayı 1-2, 2004, s. 653).

[493] Hiyerarşi konusunda bir hüküm içermediği ve bu boşluğun uluslararası anlaşmalara üstünlük tanınarak çözümlendiği savunan bu görüş, daha çok ABD ve İngiliz hukukunda savunulan bir görüştür. (GÜNDÜZ, s. 60.)

[494] BAŞLAR, Kemal: ***"Uluslararası Anlaşmaların Onaylanması, Üstünlüğü ve Anayasal Denetimi Üzerine"***, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 279-336, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, , Yıl 24, Sayı 1-2, 2004, s. 295-296.

[495] *"(...) kimi yazarlar. Anayasamızın çatışma durumunda andlaşmaları üstün tuttuğu sonucuna varmaktadır. Nitekim Ömer İlhan Akipek, yasalar için başvurma yolunun andlaşmalar açısından kapalı olması karşısında, aslında uluslar arası hukukun iç hukukumuza üstünlüğü konusundaki kanısını bildirirken, dolaylı olarak uluslar arası hukukun kaynağını oluşturan bir anlaşma hükmünün iç hukukumuzun kaynağını oluşturan yasaların üstünde olduğunu da kabul etmiş olmaktadır."*(Pazarcı, s. 652).

[496] Gündüz, s. 61-62.

neden olacaktır. Bu nedenle, yapılan kanun ile anlaşmanın kaldırılmasına dair açık ve kesin bir niyet yok ise, anlaşmaya uygun yorum yapılmalıdır[497]. Bu çerçevede, 5710 sayılı Kanun ile yapılan bu değişiklik ile yıllardır süre gelen yargıdaki çatışmaların bir nebze çözümlenmesi amaçlanmış, [498] uluslararası anlaşmaların kanunlar karşısındaki konumu açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır[499].

Nafaka dâvalarına ilişkin anlaşmaların değerlendirilmesinde, Anayasanın 90'ıncı maddesinin ilk fıkrası çerçevesinde değerlendirilip, kanunlar ile çatışması halinde öncelikle uluslararası hukukun sorumluluk kuralları dikkate alınmalı ve anlaşmaya uygun yorum yapılmaya çalışılmalıdır. Daha sonra ise, uluslararası sorumluluk kuralları geçerli kalmak kaydıyla, yasaların çatışması kuralları uygulanacaktır. Anlaşma veya kanun özel hüküm oluşturmuş ise, Lex specialis derogat generali ilkesi gereğince özel kurala öncelik tanınacaktır. Her ikisinin de genel kural içermesi halinde Lex posterior derogat priori ilkesi uyarınca sonraki kuralın öncekine üstün tutulması gerekmektedir[500].

---

[497] Gündüz, s. 62; Viyana Anlaşmasının III. Bölümünün I. Kesiminde, anlaşmalara saygı duyulması ve yürürlülükte bulunan anlaşmaların taraf olan devleti bağlayacağı, bu nedenle de iyi niyetle yorumlanması gerektiği belirtilmiştir. (Bilge, Suat: ***"Milletlerarası Anlaşmaların Uygulanması"***, s. 17-56, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt XXIV, Aralık 1969, No 4, s. 17-18.)

[498] Pazarcı, s. 651.

[499] Ancak, anılan değişiklik yargı organlarımızın farklı sorunlar ile karşılaşmasına neden olmuştur. Örneğin, bu değişiklik ile uluslararası anlaşmaların tamamı yerine sadece temel hak ve özgürlüklere ilişkin anlaşmalara üstünlük tanınmasının amaçlanıp amaçlanmadığı, bu durumda temel hak ve özgürlüklere ilişkin anlaşmaların nelerden ibaret olduğu, herhangi bir çatışma halinde üstün olan normun mutlaka uluslarası anlaşma mı olmak zorunda olduğu gibi birçok soru doktrinde tartışılmaya başlanılmıştır. (BAŞLAR, s. 296).

[500] Pazarcı, s. 660.

c. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi ve Uygulanacak Hukuk

(1) Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi

i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi

Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi (ÇNUKLS), La Haye Devletler Hususi Hukuku Konferansı'nın 8'inci oturumunda temsil edilen ülkelerin imzasına açılmış olup, Sözleşme tasdik edildikten sonra tasdik belgeleri Hollanda Dışişleri Bakanlığı'na tevdi olunur. Anılan belgeler için bir zabıt tanzim edilerek, bu zaptın tasdikli bir örneği sözleşmeyi imzalayan devletlere gönderilir (ÇNUKLS m. 7).

Sözleşme, 4'üncü tasdik belgesinin tevdiini takip eden 60'ncı gün yürürlüğe girer. Sözleşmenin 8'inci maddesi uyarınca, *"Bilahare tasdik edilen her devlet için Sözleşme, tasdik belgesinin tevdi tarihini takip eden 60'ncı gün yürürlüğe girecektir"*. *"Konferansın 8'inci oturumunda temsil edilmemiş olan devletler, Hollanda Hükümeti tarafından katılmaya dair bildirimin yapıldığı tarihten 6 aylık bir müddet için Sözleşmeyi tasdik etmiş olan bir veya daha fazla devlet itiraz etmedikçe işbu Sözleşmeye katılabilir. Katılma, 7/2'nci maddede öngörülen usule tevfikan tahakkuk eder"* (ÇNUKLS m. 10).

ii. Sözleşmeye Taraf Devletler

Sözleşmeye taraf devletler; Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, İsviçre, İtalya, Japonya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Portekiz, Türkiye'dir[501].

---

[501] HCCH, Status Table, ***"Convention of 24 October 1956 on the Law Applicable to Maintenance Obligations towards Children"***
http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=37, (Erişim 30.08.2013)

iii. Sözleşmenin Amacı

Sözleşme'nin amacı, çocuklara karşı nafaka mükellefiyetine uygulanacak ortak hükümler belirlemektir[502]. Bu Sözleşme[503], sadece nafaka mükellefiyetleri ile ilgili kanun ihtilaflarını çözümlemek amacıyla düzenlenmiş olup, buna karşılık nesebe ve alacaklı ile borçlu arasındaki aile ilişkisine tatbik edilmez (ÇNUKLS m. 5).

iv. Sözleşmenin Uygulanması

Sözleşmenin uygulanması açısından, çocukların evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olması önemli olmamakla birlikte, evlât edinilmiş çocuklar da Sözleşmenin uygulama alanına girmektedir. *"Çocuk"* ifadesinden, evli olmayan ve 21 yaşını doldurmamış bütün çocuklar anlaşılacaktır (ÇNUKLS m. 1/IV)[504].

Sözleşmenin 1'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları;

"Çocuğun kimden ve ne nispetle nafaka talep edeceğini, çocuğun mutat meskeninin bulunduğu yer kanunu tespit eder.

Çocuğun mutat meskeninin değişmesi halinde, bu değişmenin vukuundan itibaren yeni mutat meskeninin bulunduğu yer kanunu tatbik olunacaktır (…)"

---

[502] Rezaki, Sait: ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü ile İlgili Sözleşmeler"***, 155-168, Adalet Dergisi, Şubat-Mart 1973, Sayı 2-3, s. 165.

[503] 24 Ekim 1956 tarihinde La Haye'de akdedilen ve l0 Haziran 1970 tarihinde imzalanmış bulunan Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna dair Sözleşmesi, 17.09.1971 tarihli ve 13959 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak, 27.04.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[504] Ansay, Tuğrul; ***"Türk Devletler Özel Hukukunu İlgilendiren Milletlerarası Sözleşmeler"***, s. 851-860, Adalet Dergisi, Aralık 1972, Sayı 12, s. 851; Rezaki, **"Nafaka Yükümlülüğü"**, s. 165; Tiryakioğlu, Bilgin: ***"Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku"***, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Grubu Başkanlığı, Bilim Serisi 7, Ankara 1991, s. 21; Tiryakioğlu, **"Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar"**, s. 59; Kegel, Gerhard/Schurıg, Klaus: **Internationales Privatrecht,**, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Münih 2000, s. 767.

Şeklinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda, nafaka dâvasının kimin tarafından açılacağı ve dâva açma süresi gibi hususları da çocuğun mutat meskeninin bulunduğu yer kanunu belirleyecektir (ÇNUKLS m. 1/III).

Sözleşmede mutad mesken kavramına yer verilmesinin amacı, bazı devletlerin milli hukukunu, bazılarının ise ikametgâh hukukunu kişisel statü olarak tercih etmelerinden dolayı birleştirici bir kavrama ihtiyaç duyulmasıdır [505] . Ayrıca, mutad meskenin tercih edilmesinin nedenleri arasında[506];

- Fiili ve gerçek durumu temsil etmesi nedeniyle tespit edilebilmesinin kolaylığı,
- *"İkametgâh"* bağlama kuralının getirdiği sakıncaları bertaraf etmesi,
- Nafaka miktarının hesaplanmasında temel alınan gerçek yaşam masraflarının ve ihtiyaçlarının en iyi mutad meskende ortaya çıkması,
- Nafaka alacaklısının en sıkı ilişkide olduğu yer olması,
- Birden fazla nafaka alacaklısının bulunması ve aynı yerde yaşıyor olmaları halinde eşitlik sağlayabilmesi,

sayılabilir. Günümüzde milletlerarası hukukta mutad mesken kavramı, nafaka, soybağı ve küçüklerin korunmasına ilişkin dâvalarda etkili bir rol oynamakta, İsviçre, Almanya gibi ülkelerin milli hukuklarında da merkezi bir nitelik kazanmaktadır[507].

Söz konusu Sözleşme'nin uygulanabilmesi için çocuğun mutad meskeninin bulunduğu devlet Sözleşmeye taraf olmalıdır. Çocuğun, bu devlette sürekli ve düzenli bir şekilde oturması mutad mesken kavramının tespitinde faydalı olacaktır [508]. Çocuğun vatandaşlığının, mutad meskenin belinlemesinde önemi yoktur. Önemli olan, nafaka alacağına çocuğun oturduğu ülkenin kanununun uygulanacak olmasıdır[509].

---

[505] *"Sözleşmede prensip olarak nafaka mükellefinin şahsi kanundan vazgeçilmesi sebebi, tâbiiyet prensibinden hareket eden devletler ile ikametgâh prensibinden hareket eden devletlerin sözleşmeye iştirakini temindir."*(Nomer**, Devletler**, s. 278.)

[506] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 8. Bası, s. 215.

[507] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 8. Bası, s. 215.

[508] Tiryakioğlu, ***"Çocukların Korunması"***, s. 20; RUHİ, **Türk Hukukunda Nafaka**, s.141.

[509] Kamacı, s. 519; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 141; Kegel/Schurıg, s. 767; Çelikel, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 283.

Çocuğun mutad meskeni hukukunun uygulanmasının bazı istisnaları bulunmaktadır. Sözleşmenin 2'nci maddesinde[510], taraf devletlerin kendi kanunlarını bazı durumlarda uygulayabileceği belirtilerek, bu durumlar üç başlık altında aşağıdaki gibi sayılmıştır;

" a) Müracaat bu devletin bir merciine yapılmışsa,

b) Kendisinden nafaka istenen ve çocuk bu devlet vatandaşı ise,

c)Kendisinden nafaka istenilen şahsın mutat meskeni bu devlette bulunmakta ise,"

anılan devlet kendi hukukunu uygulayabilecektir. Bu maddeye, Türkiye tarafından beyanda bulunulmuştur. Türkiye, mutad meskeni yabancı bir ülkede bulunsa dâhi çocuğun nafaka talebini bir Türk mahkemesine yaptığı ve çocuk ile kendisinden nafaka talep edilen kimsenin Türk vatandaşı olduğu ve ayrıca bu kimsenin mutad meskeninin Türkiye'de bulunduğu durumlarda Türk kanunlarının uygulanacağını kabul etmiştir (ÇNUKLS m. 2)[511]. Bu üç koşulun da birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir[512]. Örneğin, mutad meskeni Almanya olan Türk vatandaşlığına sahip bir çocuğun nafakaya ilişkin dâva açması durumunda, Sözleşme'nin 1'inci maddesi uyarınca Alman Kanunu uygulanması gerekmektedir. Ancak, anılan çocuk Türk mahkemesine başvurursa ve borçlu da Türkiye'de ikamet eden bir Türk ise dâvaya Türk kanunları uygulanır[513].

Bir diğer istisna olarak, çocuğun mutat meskeni hukukunun çocuğa nafaka konusunda hak tanımaması halinde, müracaat edilen makamın uyuşmazlıkla ilgili milli mevzuatının gösterdiği kanun uygulanır (ÇNUKLS m. 3). Örneğin; A ülkesi vatandaşı olan bir çocuk, evlilik dışı B ülkesinde doğmuştur ve B ülkesinin yasalarına göre, anne çocuğu tanıyıncaya kadar çocuk ile arasında hukuki bir ilişki kurulamamaktadır. Bir diğer ifadeyle, B ülkesinde annelik doğumla kazanılmamaktadır. Dolayısıyla, çocuğun nafaka

---

[510] Ansay, s. 852; Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 165; Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 60; Kamaci, s. 520.

[511] Nomer, **Devletler**, s. 278; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 277; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 142, Kamaci, s. 520.

[512] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 142; Ansay, s. 852; Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 165.

[513] Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 166.

talep edebilmesi için annesi tarafından tanınarak aralarında hukuki bağın kurulması gerekmektedir. Oysa A ülkesinde, annelik doğumla birlikte kazanılmaktadır. Bu nedenle, B ülkesinin yasalarının çocuğa nafaka hakkı tanımaması durumunda, A ülkesi kanunları uygulanarak çocuğun nafakaya hak kazanması ve böylece menfaatinin korunması sağlanabilir[514].

Uygulanacak olan mutad mesken hukuku, müracaat edilen makamın bağlı bulunduğu devletin kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde de uygulama alanı bulmaz (ÇNUKLS m. 4)[515]. Taraf devletler, bu istisnanın uygulanmasına ilişkin olarak *"açıkça aykırılık"* koşuluna sıkı surette bağlı kalmaya çalışarak, kamu düzenini geniş yorumlamamışlar ve asıl bağlama kuralını uygulamaya dikkat etmişlerdir[516].

Sözleşmenin 5'inci maddesinde;

"İşbu Sözleşme civar hısımları arasındaki nafaka ile ilgili münasebetlere uygulanmaz.

Bu Sözleşme, sadece nafaka mükellefiyetleri ile ilgili kanun ihtilaflarını halleder, işbu Sözleşmenin tatbikatı sonucu alınmış olan kararlar, nesebe ve alacaklı ile borçlu arasındaki ailevi münasebetlere müteallik olmayacaktır."

İfadeleri yer almaktadır. Birinci fıkra ile Sözleşmenin sadece çocuklar için hazırlandığı vurgulanırken, ikinci fıkra ile Sözleşme uyarınca alınacak nafaka kararının nesep ve aile ilişkilerini etkilemeyeceği belirtilmiştir. Örneğin; çocuğun mutad meskeni itibariyle uygulanan kanuna dayanarak nafaka ödeyen biyolojik bir babanın aleyhine verilen nafaka kararı onun babalığına hükmedilmesi anlamına gelmez[517].

Sözleşmenin 6'ncı maddesi oldukça önemlidir. Zira anılan maddede; *"İşbu Sözleşme sadece, birinci maddede zikredilen kanunun, Akid Taraflardan birinin kanunu olması hallerinde uygulanır"* denilerek, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu ülkenin Sözleşmeye taraf olmaması halinde,

---

[514] Benzer örnek için bkz. Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 166.
[515] Ansay, s. 852; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 142, Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 166-167, Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası., s.276; Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 60; Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 14; Kamaci, s. 520.
[516] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 142.
[517] Rezaki, ***"Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 167.

bu ülke kanunlarının uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Örneğin, çocuğun mutad meskeninin Japonya olması ve çocuğun Türkiye'de nafaka talebinde bulunması halinde Japonya Sözleşmeye taraf olmadığı için Türk makamları Sözleşmeyi uygulayamaz.

Sözleşmenin 12'nci maddesi, Sözleşmenin beş yıl süreyle geçerli olacağını, feshedilmediği sürece yeni bir beş yıl için tekrar başlayacağını düzenlemiştir. Feshe ilişkin bildirimin, her beş yıllık sürenin bitiminden altı ay önce yapılması gerekmektedir.

(2) 1973 Tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi

i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi

Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesinin (NUKLS) 20'nci maddesi uyarınca; Sözleşme, Devletler Özel Hukuku Lahey Konferansı'nın onikinci dönem toplantısı sırasında üyesi bulunan Devletlerin imzasına açılmış olup, onay, kabul ve tasvip belgeleri Hollanda Dışişleri Bakanlığı'na tevdi edilir. *"Onikinci dönem toplatısından sonra Konferansa üye olan veya Birleşmiş Milletler Teşkilatına veya onun bir ihtisas kuruluşuna mensup veya Milletlerarası Adalet Divanının Statüsüne taraf, olan her Devlet bu Sözleşmeye 25/1'inci maddesi uyarınca yürürlüğe girmesinden sonra da katılabilir. Katılma belgesi Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir."* (NUKLS m. 21)

Sözleşme, onay, kabul veya tasvip belgelerinden üçüncüsünün tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girer (NUKLS m. 25/1). Sözleşme; sonradan onaylayan, kabul eden veya tasvip eden Devlet için, onay veya tasvip belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü, katılan her Devlet için katılma belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girer (NUKLS m. 25). *"Sözleşmenin teşmil*

olunduğu bölgeler için sözkonusu maddede öngörülen tebliği izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girecektir"(NUKLS m. 25/son).

ii. Sözleşmeye Taraf Devletler

Sözleşmeye taraf devletler; Almanya, Arnavutluk, Estonya, Fransa, Hollanda, İspanya, İsviçre, İtalya, Japonya, Litvanya, Lüksemburg, Polonya, Portekiz, Türkiye, Yunanistan'dır[518].

iii. Sözleşmenin Amacı

Sözleşme, yetişkinler de dâhil olmak üzere tüm nafaka yükümlülüklerine uygulanacak kanunla ilgili müşterek hükümler tesis etmeyi amaçlamaktadır. Sözleşme'nin 18/1'inci maddesinde, Sözleşmenin, taraf olan ülkeler arasında daha önce uygulanan 1956 tarihli *"Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"*nin yerini aldığı belirtilmektedir. Ancak, 1973 tarihli Sözleşmeye[519] taraf olmayan ülkeler açısından 1956 tarihli Sözleşmenin uygulanmasına devam edilir[520].

---

[518] HCCH, Status Table, ***"Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations"***
http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=86, (Erişim 30.08.2013)

[519] Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun (Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations), 06.11.1980 tarihli ve 17151 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak, 01.11.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402331.pdf) (Erişim 28.09.2012).

[520] *"Söz konusu devletin her iki La Haye Sözlemesi'nden hiçbirine taraf olmaması halinde ise 1973 tarihli Sözleşme karşılıklılık aranmaksızın uygulandığı için, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin hükümleri çocuklara karşı nafaka mükellefiyetinden doğan borçlara uygulanacaktır. Diğer bütün hukuki ilişkilerden doğan her türlü nafaka taleplerinde ise Türkiye'nin taraf olduğu 1973 tarihli Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuka Dair Sözleşme'nin hükümleri uygulanacaktır."* (ÇELİKEL, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 285.)

iv. Sözleşmenin Uygulanması

Sözleşmenin 3'üncü maddesi uyarınca tespit edilen kanun âkit olmayan bir devletin kanunu dâhi olsa, karşılıklılık şartı aranmaksızın bağlama kuralı olarak uygulanır. Bir diğer ifade ile, nafaka talep eden kişinin mutad meskeninin bulunduğu devletin sözleşmeye taraf olmaması, sözleşmenin uygulanmasına engel değildir. Bu itibarla, nafaka talep eden herkes için bağlama kuralı olarak nafaka alacaklısının mutad mesken hukuku uygulanacak olup, bu hususta mütekabiliyet aranmaz[521]. Hiçbir mütekabiliyet koşuluna bağlı olmaksızın uygulanan bu tür sözleşmelere, "*çok yanlı hüküm içeren*" veya "*erga omnes hükümlü*" sözleşmeler adı verilmektedir [522] . Kısacası, nafaka alacaklısının vatandaşı olduğu veya mutad meskeninin bulunduğu devletin taraf devlet olmaması sözleşmenin uygulanmasında önem arz etmez. Örneğin; bir ABD vatandaşı şahsın mutad meskeni Meksika ise ve şahıs nafakaya ilişkin Türkiye'de dâva açmışsa, Türk mahkemeleri, her ne kadar ABD ve Meksika Sözleşmeye taraf olmasa da, Sözleşmedeki bağlama kurallarını uygulayabilir[523].

Anılan Sözleşme, evlilik içinde veya evlilik dışında doğmuş bütün çocuklar ile aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkilerinden doğan tüm nafaka yükümlülüklerine uygulanır (NUKLS m.1).

Görüldüğü üzere, 1956 tarihli Sözleşme sadece çocuklara ilişkin nafaka alacaklarında uygulanacak kanunu belirlemek için düzenlenmişken, 1973 tarihli Sözleşme daha geniş bir kitleye hitap ederek bakım nafakasının her türü ile yardım nafakasına uygulanacak hukuku da belirlemek için düzenlenmiştir. 1956 tarihli Sözleşme, uygulanacak hukuk olarak çocuğun

---

[521] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 284; Nomer, **Devletler,** s. 278-279; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 143; Tekinalp, **Bağlama Kuralları,** 11. Bası, s. 280. s. 225; Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukuk",*** s. 61; Tiryakioğlu, *"**Çocukların Korunması"***, s. 34; Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 16; Kamacı, s. 524.

[522] Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 14-18; Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 280; *"Sözleşme 'loi uniforme' nitelikli karşılık aranmaksızın uygulanan yeknesak kanun olduğundan iç hukuku değiştirmekte ve karşılıklılık aranmaksızın uygulanarak, üye devletlerde yapılan nafaka taleplerine, talebi yapan kişi veya kişiler üye devlet vatandaşı olmasa bile uygulanmaktadır."* (Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 286)

[523] Kamacı, s. 524.

mutad mesken hukukunu kabul ederken[524], 1973 tarihli Sözleşme alacaklının mutad mesken hukukunu uygulanacak hukuk olarak kabul etmiştir. Bu nedenle, uygulamada aynı sonuca varılmaktadır[525].

Sözleşme, uygulanacak hukukun tespitinde basamaklı bağlama kuralı sistemini kabul etmiştir. Birinci basamakta alacaklının mutad mesken hukuku (NUKLS m. 4), ikinci basamakta müşterek milli hukuk (NUKLS m. 5), üçüncü basamakta ise müracaat makamının hukuku (NUKLS m. 6) kabul edilmiştir. Buna göre, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna göre borçludan nafaka tahsil edilemezse, tarafların müşterek hukuku uygulanır. Bu hukuka göre de, nafakaya ilişkin hüküm kurulamıyorsa, başvurulan makamın kanunu yani hâkimin kanunu (lex fori) uygulanır[526].

Sözleşme'nin 4/2 maddesi uyarınca, nafaka alacaklısının mutad meskeni değişmiş ise yeni mutad mesken hukuku yetkili hukuk olarak uygulanır.

Sözleşme uyarınca belirlenen nafaka yükümlülüğüne uygulanacak kanun, özellikle aşağıda sayılan konuları belirleyecektir (NUKLS m. 10)[527];

- Nafaka alacaklısının ne kadar ve kimden nafaka talebinde bulunacağı,

- Dâva hakkı ve dâvanın hangi süreler içinde açılabileceği,

- Nafaka alacaklısının bakımını üstlenmiş olan kamu kuruluşunun yaptığı masrafların iadesinde nafaka borçlusunun mükellefiyetinin sınırları,

Sözleşme'nin uygulanmasının belirlenmiş istisnaları mevcuttur. Birinci istisna, şayet sözleşmenin tayin ettiği kanun kamu düzenine açıkça aykırı ise uygulanmayacaktır (NUKLS m.11/I) [528]. Ancak, uygulanması öngörülen

---

[524] Kegel/Schurıg, s. 767.
[525] Kegel/Schurıg, S. 764.
[526] Nomer, **Devletler**, s. 279; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 284-285; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 143, Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 280-281; Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 61; Kamaci, s. 522; McClean, J.D. /Patchett, K.W.: **The Recognition and Enforcement of Judgements and Orders and The Service of Process within the Commonwealth, A further Report,** Commonwealth Secretariat, London 1977, s. 97.
[527] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 282-283; Tiryakioğlu, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 61; McCLEAN/PATCHETT, s. 98.
[528] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 283; Tiryakioğlu, *"**Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 61; Tiryakioğlu, *"**Çocukların Korunması"***, s. 36; Tekinalp, ***"Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk"***, s. 16; Kamacı, s. 522; McClean/Patchett, s. 98.

kanunda değişik hükümler bulunsa dâhi, nafaka alacağının miktarı hesaplanırken alacaklının ihtiyacı ile borçlunun ödenme gücünün göz önünde bulundurulması gerekmektedir (NUKLS m. 11/II).

Alacaklının mutad mesken hukukunun yetkili hukuk olmasının ikinci istisnası ise, Sözleşmenin 8'inci maddesi,

"4 ila 6 nci maddelere aykırı olarak, boşanma kararının verildiği veya tanındığı Âkit Devlette boşanmaya uygulanan kanun, boşanmış karı koca arasındaki nafaka yükümlülüklerini ve bu yükümlülüklere dair kararların gözden geçirilmesini de düzenler.

Yukarıdaki fıkra ayrılığa, evliliğin iptaline veya butlanına da uygulanır."

Şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, boşanma, ayrılık, evliliğin iptali ve butlanı dâvalarına bağlı olarak talep edilen nafaka taleplerine uygulanacak hukuk, sayılan ilişkilere uygulanacak hukuk ile aynıdır. Görüldüğü üzere, genel kural olarak kabul edilen nafaka alacaklısının mutad meskeni kuralından, esas ilişkiye uygulanacak hukuk lehine açıkça vazgeçilmiştir[529].

"Ancak anılan istisna sadece eşler arasındaki nafaka talepleri için ve kararın verildiği veya tanındığı devlette uygulanacaktır. Aynı statü nafakanın artırılması veya azaltılması taleplerini de kapsamı içine alacak şekilde ve değişmeyen bir nitelikte düzenlenmiştir"[530].

Üçüncü ve son istisna ise, 24'üncü madde [531] uyarınca taraf devletlerce konulabilecek ihtirazı kayıtlardır. Türkiye sözleşmeyi onaylarken iki ihtirazı kayıt beyanında bulunmuştur. Bu kayıtlardan ilki, yardım

---

[529] McClean/Patchett, s. 97-98; Nomer, **Devletler**, s. 279; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 286.

[530] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 285.

[531] *"Her Devlet, en geç, onay, kabul, tasvip veya katılma sırasında, 13 ila 15'nci maddelerde öngörülen ihtirazı kayıtlardan birini veya birkaçını dermeyan edebilir. Hiçbir başka ihtirazı kayıt kabul edilmeyecektir.*

Aynı şekilde, her Devlet, 22 nci maddeye uygun olarak, Sözleşmenin teşmilini tebliğ ederken, teşmile konu olan toprakların tümü veya bunların bazılarıyla sınırlı hüküm ifade etmek üzere, söz konusu ihtirazı kayıtlardan birini veya birkaçını dermeyan edebilir.

Her Âkit Devlet, dermeyan etmiş olduğu bir ihtirazı kaydı her zaman geri alabilir. Bu geri alma Hollanda Dışişleri Bakanlığına tebliğ edilecektir.

İhtirazı kaydın hükmü, yukarıdaki fıkrada öngörülen tebliği izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü sona erecektir." (m. 24)

nafakasına ilişkindir. Yapılan beyan uyarınca, civar hısımları ve sıhrî hısımlara ilişkin nafaka taleplerine, 2675 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde düzenlenen yardım nafakasının borçlunun milli hukukuna tâbi olması kuralı uygulanabilecek, diğer aile ve hısımlıktan doğan nafaka yükümlülüklerine ise Sözleşme hükümleri uygulanacaktı [532] . 21'inci maddenin uygulanması sadece, civar ve sıhrî hısımlar yönünden geçerliydi. Diğer tüm altsoy ve üstsoyun yardım nafakası taleplerine yine 1973 tarihli sözleşme uyarınca alacaklının mutad meskeni kuralı uygulanmaktaydı[533]. 5718 sayılı kanun ile kabul edilen 19'uncu madde ile bu fark ortadan kaldırılarak, tüm yardım nafakası taleplerinde nafaka alacaklısının mutad mesken hukukunun yetkili olduğu düzenlenmiştir.

İkinci ihtirazı kayıt ise, alacaklı ve borçlunun Türk vatandaşı olması ve borçlunun mutad meskeninin de Türkiye'de bulunması halinde uygulanacak hukukun Türk hukuku (lex fori), Türk iç mevzuatı olmasıdır[534].

Yukarıda da belirtildiği üzere[535], 1973 tarihli Sözleşme onaylandığı andan itibaren 2675 tarihli Kanunun yerini alarak uygulanmaya başlamış ve konulan ihtirazı kayıtların izin verdiği birkaç husus dışında 2675 sayılı Kanun uygulama alanı bulamamıştır[536].

---

[532] Nomer, **Devletler,** s. 278, Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 286; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 144; Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 8. Bası, s. 228.

[533] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 286.

[534] Kamacı, s. 522-523; Nomer, **Devletler**, s. 279; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 284; Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka,** s. 144; Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 284-285; *"(…) Dâvada, Almanya Sulh Hukuk-Aile Mahkemesinin (70190 Stuttgart-Hauffstr) 15.12.2003 tarih ve 2 FH 1130/03 sayılı ilamı ile dâvacı baba yanında kalan müşterek çocuklar İrem ve Yusuf için nafakaya hükmedildiğini anılan nafaka tespit kararının tanınması ve tenfizi ile İrem için biriken 36 826,316 TL ve Yusuf için biriken 29 445,26 TL'nin tahsiline karar verilmesi istenilmiştir.*

Dâvalı, uyuşmazlıkta mutad mesken olan Türk hukukunun uygulanması gerektiği, tarafların Türkiye'de açılan dâva sonucu boşanmalarına karar verildiği, bu dâva sırasında dâvalı anne velayetine verilen çocuk Seda lehine tedbir ve iştirak nafakasına hükmedildiği ileri sürülerek dâvanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, La Haye sözleşmesinin 2. maddesi hükmü gereğince kararın tenfizinin talep edildiği devlette aynı taraflar arasında aynı konuda farklı kararlar bulunması halinde tenfizinin yapılamayacağı hükmünün amir olduğu yine aynı sözleşme ile nafaka alacaklısı ve borçlusunun Türk olması ve nafaka mükellefinin mutad meskeninin Türkiye'de bulunması halinde Türk hukukunun uygulanması konusunda sözleşmeye çekince koyduğu, bu durumda Türk hukukunun iç hukuk olarak uygulanması gerektiğinin kabulüne ve yabancı mahkeme ilamının gerekçe içermemesi nedenleri ile dâvanın reddine karar verilmiştir(...)" Y. 3. HD, 14/5/2012 T., 2012/5260 E., 2012/11999 K.: Yayınlanmamış Karar.

[535] Bkz. 2. Bölüm, D, 2, a, (4).

[536] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 281-286.

5718 sayılı Kanunun hazırlanması esnasında ise, iki fikir karşı karşıya gelmiştir. Birinci fikre göre, 5718 sayılı MÖHUK'ta doğrudan 1973 tarihli Sözleşmeye atıf yapılarak, Sözleşmenin Türk kanunlar ihtilafı sisteminde nafaka taleplerine uygulanacak hukuk olarak kabul edilmesi yönünde olmuştur. İkinci fikir ise, böyle bir atıfa gerek olmadığı, zaten MÖHUK'un 1'inci maddesi [537] uyarınca bütün milletlerarası sözleşmelerin öncelikle uygulanmasının kabul edildiği ifade edilmişti. Sonuç olarak 19'uncu madde düzenlenerek, Sözleşmede uygulanacak hukuk olarak kabul edilen nafaka alacaklısının mutad meskeni hukuku, Türk kanunlar ihtilafı kuralları içerisinde yerini almıştır[538].

Sözleşme'nin 8'inci maddesinde yer alan genel kuralın istisnalarından biri olan boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı ve feshi hallerinde talep edilen nafaka alacaklarına, esas ilişkiye uygulanan hukuk tatbik edilir. Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden beri Ülkemizde uygulanmakta olan bu madde, 5718 sayılı Kanun'un 14/2'inci maddesi ile uyumludur.

Aslında, 5718 sayılı Kanununun genel gerekçesinde, 2675 sayılı Kanunun nafaka hukuku açısından değiştirilmesi şu şekilde açıklanmıştır;

"Kanunun yürürlüğe girmesinden hemen sonra onaylanan La Haye Nafaka Sözleşmesi gibi milletlerarası sözleşmeler, Kanunun bazı hükümlerini, baştan itibaren istisnaî hâle sokmuş yani ana kural olmaktan çıkarmış veya uygulanmaz hâle getirmiştir. Çünkü, söz konusu sözleşmeler "yeknesak kanun" niteliğinde olup, onaylayan devletlerce karşılıklılık aranmadan konularıyla ilgili alanlardaki her ilişkiye uygulanma özelliği gösteren (erga omnes) sözleşmelerdendir."

Sonuç olarak 1973 tarihli Sözleşme, 5718 sayılı Kanunun içerdiği değişiklikler ile nafakaya uygulanacak kanunlar ihtilafı kurallarının belirlenmesinde temel bir düzenleme olmuştur. Sözleşmenin, 2675 sayılı

---

[537] *"Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir.*

Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır." (5718 sayılı Kanun m. 1).

[538] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 281.

Kanun döneminde, nafaka alacaklarına ilişkin bağlama kurallarının tespitinde uygulandığını anlatmıştık. Sözleşmenin, niteliği gereği 5718 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemde de uygulanacağına şüphe yoktur. Diğer taraftan Kanun, Sözleşme ile uyumlu hale getirildiğinden, Kanunun ve La Haye Sözleşmesi'ne göre nafaka alacaklarına uygulanacak hukuk nafaka alacaklısının mutad mesken hukukudur. Ancak, bahsedildiği üzere Sözleşmede üç basamaktan oluşan bağlama kuralı sistemi kabul edilmiştir. Genel kural olan nafaka alacaklısının mutad mesken hukukuna göre nafaka alınamazsa, müşterek milli hukuk, ona göre de alınamazsa müracaat makamının hukukunun uygulanacağı düzenlenmiştir. Başka bir ifade ile, genel bağlama kuralına göre nafaka alınamadığı takdirde diğer basamaktaki bağlama kurallarına geçilerek nafaka talep edilebilir. Oysa ki, 5718 sayılı Kanunun yetkili hukuk olarak sadece nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukunu düzenlemiş, basamaklı bağlama sistemi düzenlenmemiştir. Bu durumda, La Haye Sözleşmesi'nin nafaka alacaklısının lehine daha geniş bir düzenlemeye sahip olduğu söylenebilir.

Bağlama kuralı olarak nafaka alacaklısının mutad mesken hukukunun belirlenmesindeki amacın, zor durumda olan nafaka alacaklısını korumak ve adaleti sağlamak olduğu düşünülecek olursa, Sözleşmenin uygulanacağı nafaka dâvalarında nafaka alacaklısının daha şanslı olduğu kabul edilmelidir. Zira, Sözleşme kapsamına girmeyen nafaka dâvalarına (örneğin, civar ve sıhri hısımlar arasındaki ilişkilerden doğan nafaka alacakları) 5718 sayılı Kanunun 19'uncu maddesi uygulanacağından, ilk basamak olan nafaka alacaklısının mutad mesken hukukundan ileriye gidilemez ve bu hukuka göre nafaka alacağına ulaşılması mümkün olmazsa diğer basamaklara başvurulamaz.

Bir diğer husus, 5718 sayılı Kanunun, görülmekte olan nafaka dâvasında nafaka alacaklısının hangi andaki mutad meskeni hukukunun uygulanacağına ilişkin özel bir düzenleme içermemesidir. Örneğin, nafaka alacaklısının mutad meskeni dâva açılmadan önce farklı, dâva esnasında farklı veya karar verildikten sonra farklı olabilir. Anılan hususun tespit edilmesinde, genel bir düzenleme olan MÖHUK m. 3'den yararlanılacak ve

nafaka alacaklısının *"dâva anındaki"* mutad mesken hukuku uygulanır. Nafaka talebine ilişkin dâvaya uygulanacak hukuk, nafaka ile ilgili bütün konuları düzenler[539].

Sözleşme, beş yıl süreli yapılmış olmakla birlikte, fesih olmadığı sürece yenilenerek devam eder (NUKLS m. 26). Sözleşme, Türkiye açısından feshi ihbarda bulunulmadığı için halen yürürlüktedir.

10. Yargılamaya İlişkin Hususlar

Boşanma dâvası ile birlikte açılan ve fer'i nitelikte olan tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası dâvaları için gerek harç gerekse vekâlet ücreti ayrıca alınmaz. Ancak, bağımsız açılan nafaka dâvalarında (yoksulluk nafakası, iştirak nafakası veya nafakanın artırılması ve azaltılması dâvaları gibi), harç alınacağı gibi vekil ile temsil ettirilmesi halinde vekâlet ücretine de karar verilir.

Nafaka dâvaları aile mahkemesince görülür ve görev konusu kamu düzenini ilgilendirdiği için re'sen göz önüne alınır[540].

Aile mahkemesi tarafından görülen kararlara karşı temyiz süresi onbeş gün olarak kanunda düzenlenmiştir (HUMK m. 432)[541]. Şayet, nafaka dâvası bağımsız bir dâva olarak açılmış ise kararda belirtilen nafaka miktarı üzerinden yıllık nafaka toplamı hesaplanarak, temyiz edilip edilemeyeceğine karar verilir[542]. 2012 yılı için bu miktar 1.690,00 TL[543] olarak belirlenmiştir [544]. Yıllık nafaka miktarı bu miktarın altında kalırsa karar temyiz edilemez[545].

---

[539] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 287.

[540] "*Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindendir.*" (HMK m. 1)

[541] "*Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenen ve istinaf mahkemelerinin faaliyete geçerek istinaf incelemesi üzerine kararlar vermesinden sonra uygulanacak olan temyiz kanun yoluna ilişkin hükümler (HMK m.361 vd), ilk derece mahkemesi kararlarına karşı gidilen temyizi düzenleyen HUMK hükümlerinden (HUMK m. 427 vd.) farklılıklar göstermektedir.*" (Kuru/Arslan/Yilmaz, s. 623).

[542] *"(...) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 5219 ve 5236 sayılı yasalar ile değişik 427/2 maddesi ile taşınır mal ve alacak dâvalarında temyiz sınırı 1.540,00 TL olarak hüküm altına alınmıştır.*

Toplam nafaka miktarı hesaplanırken aynı türden olan nafaka alacakları toplanmalıdır. Başka bir ifade ile, iştirak nafakası ile yardım nafakasının toplamı alınamaz iken, bakım nafakası adı altında toplanan

---

Hukuk Genel Kurulunun 6.4.2005 tarih ve 2005/3-169 E- 235 K. sayılı kararı ile nafaka dâvalarında temyiz ve karar düzeltmede yıllık nafaka miktarının dikkate alınacağı açıklanmıştır.
Temyize konu edilen karar, 5219 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 21.07.2004 tarihinden sonra verilmiş olup, dâvada hem iştirak nafakasının artırılması, hem de dâvacı eş için tedbir nafakasına hükmedilmesi istenmiş olup, yıllık nafaka (farkı) ile yeni hükmedilen nafaka miktarı 1.540,00 TL'den fazladır.

Ancak, Dairemizin 13.2.2012 günlü ve 2012/2573-3283 sayılı kararı ile iştirak nafakası miktarı esas alınarak temyiz talebinin reddine karar verildiğinden, Dairemizin maddî hataya müstenit olarak verilen kararının kaldırılmasına karar verildikten sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, 20.09.2012 günü oybirliğiyle karar verildi(...)" Y. 3. HD, 20.09.2012 T., 2012/13195 E., 2012/19341 K.: Yayınlanmamış Karar.

[543] *"(...) Dâva, iştirak nafakasının artırılması talebine ilişkindir.*
Dâvacı, velayeti kendisinde bulunan müşterek çocukları Hacer ve Sinem için, aylık 50,00 TL olan iştirak nafakasının 150 TL artırım ile her biri için aylık 200,00 TL'ye çıkarılmasını talep etmiş, Mahkemece 120 TL artırım ile her bir çocuk için aylık 170,00 TL iştirak nafakasının dâvalıdan tahsiline karar verilmiş, hüküm dâvacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

5219 ve 5236 sayılı yasalar ile HUMK'nun 427. maddesinde öngörülen kesinlik sınırı 01.01.2012 tarihinden itibaren 1.690 TL' ye çıkarılmıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6.4.2005 tarih ve 2005/3-169 E- 235 K. sayılı kararı ile nafaka dâvalarında temyiz ve karar düzeltmede yıllık nafaka miktarının dikkate alınacağı açıklanmıştır.

Hüküm, yıllık nafaka (farkı) miktarı itibariyle kesin niteliktedir. Kesin olan kararların temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi 01.06.1990 gün 3/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kurulu uyarınca Yargıtay'ca da temyiz isteminin reddine karar verilebilir." Y. 3. HD, 10/09/2012 T., 2012/13032 E., 2012/18431 K.: Yayınlanmamış Karar.

[544] "*Görev, kesin hüküm, istinaf, temyiz, Yargıtayda duruşma, senetle ispata ve sulh mahkemelerindeki taksim dâvalarında muhakeme usulünün belirlenmesine ilişkin maddelerdeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilân edilen yeniden değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların on milyon lirayı aşmayan kısımları dikkate alınmaz. Bu uygulama nedeniyle mahkemelerce görevsizlik kararı verilemez.*" (HUMK Ek m. 4-26/09/2004 - 5236 S.K./19. m.). Parasal sınır her yıl Ocak ayı itibariyle güncellenmektedir. Bu sınır 1.1.2012' den itibaren geçerlidir.

[545] *"(...) 5219 ve 5236 sayılı yasalar ile HUMK'nun 427. maddesinde öngörülen kesinlik sınırı 01.01.2012 tarihinden itibaren 1.690 TL. ye çıkarılmıştır.*

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6.4.2005 tarih ve 2005/3-169 E- 235 K. sayılı kararı ile nafaka dâvalarında temyiz ve karar düzeltmede yıllık nafaka miktarının dikkate alınacağı açıklanmıştır.

Hüküm, yıllık nafaka (farkı) miktarı itibariyle kesin niteliktedir. Kesin olan kararların temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi 01.06.1990 gün 3/4 sayılı İçtihadı Birleştirme Kurulu uyarınca Yargıtay'ca da temyiz isteminin reddine karar verilebilir.
Yukarıda açıklanan nedenlerle temyiz isteminin REDDİNE, peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 20.09.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi(...)" Y. 3. HD, 20/09/2012 T., 2012/14250 E., 2012/19401 K.: Yayınlanmamış Karar.

tedbir, iştirak ve yoksulluk nafakası toplamlarının alınması ve temyiz sınırı olarak bu miktarın kabul edilmesi gerekmektedir[546].

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 369/2'ye göre, Yargıtay tarafından temyiz incelemeleri dosya üzerinden yapılmakla birlikte, talepte bulunulması durumunda ve masrafları yatırıldığı takdirde yıllık nafaka miktarı 2012 için 17.220,00 TL miktarını aşıyorsa dâva duruşmalı olarak görülebilir. Ancak, bildirilen duruşma gününde taraflar gelmemişse dosya üzerinden inceleme yapılarak karar verilecektir.

Yargıtay kararlarına karşı, tefhim ve tebliğden itibaren onbeş gün içinde şartların oluşması halinde karar düzeltme yoluna gidilebilir (HUMK m. 440/I) [547] . Karar düzeltme yoluna gidilebilmesi içinde parasal bir sınır konulmuş olup[548], bu sınır 2012 yılı için 10.300,00 TL'dir[549].

---

[546] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 113.

[547] İstinaf mahkemelerinin kurulması ile karar düzeltme yolu kalkacaktır. Diğer bir ifade ile İstinaf mahkemelerinin kararlarına ilişkin Yargıtay tarafından verilecek kararlara karşı karar düzeltme talebinde bulunulamayacaktır. "*5235 sayılı Adlî Mahkemeler Kanununa paralel olarak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu karar düzeltme ile ilgili hükümlere (HUMK m. 440-444) yer verilmiştir. Ancak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu geçici m. 3'e göre, bölge adlîye (istinaf) mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar HUMK'nun temyize ilişkin hükümleri (HUMK m. 427-444) ve bu arada, karar düzeltme hükümleri (m. 440-442) uygulanmaya devam edilecektir. Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş kararlar hakkında kesinleşinceye kadar HUMK'nun 427-454'üncü maddeleri hükümleri uygulanmaya devam edilecektir.*" (KURU/ARSLAN/YILMAZ, s.666).

[548] "*(...) 5219 ve 5236 sayılı yasalar ile HUMK'nun 440. maddesinde öngörülen karar düzeltme sınırı 01.01.2011 tarihinden itibaren 9.350 TL. ye çıkarılmıştır.*

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6.4.2005 tarih ve 2005/3–169 E- 235 K. sayılı kararı ile nafaka dâvalarında temyiz ve karar düzeltmede yıllık nafaka miktarının dikkate alınacağı açıklanmıştır.

Yıllık nafaka (farkı) miktarı, karar düzeltme sınırının altındadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle karar düzeltme isteminin REDDİNE, peşin alınan temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 27.03.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." Y. 3. HD, 27/3/2012 T., 2012/5815 E., 2012/8176 K.: Yayınlanmamış Karar.

[549] 26/09/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile HUMK'na eklenen Ek-4. madde uyarınca; görev, kesin hüküm, istinaf, temyiz, Yargıtay'da duruşma, senetle ispata ve sulh mahkemelerindeki taksim davalarında muhakeme usulünün belirlenmesine ilişkin maddelerdeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığı'nca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanmaktadır.

B. NAFAKAYA İLİŞKİN MAHKEME KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ

1. Nafakaya İlişkin Mahkeme Kararlarının Sonuçları

a. Nafakaya İlişkin Verilen Ara Karar ve Nihai Kararın Cebri İcra Yoluyla Tahsili

Nafaka kararlarında, nafakanın başlangıç tarihi ve niteliğinin belirtilmesi gerekmektedir[550]. Mahkeme tarafından verilen ara kararların icra edilmesi de mümkündür[551]. Mahkeme ara kararı ile karara bağlanmış bir tedbir nafakasının icra takibine konu olması için yazı işleri müdürü tarafından aslı gibidir şerhi vurulur, daha sonra hazırlanan icra takibi evrakları ile icra müdürlüğüne başvurularak nafakanın tahsili talep edilir. Ara kararın kesinleşmesi aranmamakla birlikte, bu tür kararlara dayanarak ancak ilâmsız takip yapılabilir. Zira ara karar ilâm olmadığı gibi ilâm hükmünde bir belge de değildir[552]. Görülmekte olan bir boşanma dâvasında ara karar ile tedbir nafakasına hükmedilmiş ve ilâmsız takibe başlanılmış ise ödeme emri vekile gönderilecektir. Ancak uygulamada ödeme emri vekile gönderildiği gibi asile

---

[550] Y. 2. HD, 05.07.2002 T., 2002/7899 E., 2002/9052 K. (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 96).

[551] *"(...)Sair temyiz itirazları yerinde değil ise de;*

Takip dayanağı ilamda tedbir nafakasına hükmedilmiş olup, bu nafakanın kararın kesinleşmesinden sonra yoksulluk nafakasına dönüşeceği belirlenmiştir. Takip tarihinde karar henüz kesinleşmediğinden alacaklının tedbir niteliğindeki bu nafakayı ilam kesinleşmeden talep etmesinde usulsüzlük bulunmamaktadır. Mahkemece anılan alacak kalemi için şikâyetin reddine karar vermek gerekir iken, bu alacak yönünden de şikâyetin kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.

Ayrıca, İİK'nun 33. maddesi gereğince icranın geri bırakılmasına karar vermek gerekir iken, talep de aşılarak, takibin iptaline karar verilmesi de doğru değildir.

Alacaklı vekilinin temyiz itirazlarının kısmen kabulü ile mahkeme kararının yukarıda yazılı nedenlerle İİK 366. ve HUMK 428. maddeleri uyarınca (BOZULMASINA), 19.03.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi." Y. 12. HD, 19.03.2004 T., 2004/1104 E., 2004/6484 K. (Meşe Yazılım İçtihat ve Mevzuat Bankası).

[552] *"Takip dayanağı… tedbir nafakası verilmesine dair ara kararı olup bu belge dayanak yapılarak ancak genel haciz yolu ile takip yapılabilir. İlamlı takibe konu edilemez."* Yargıtay 12.HD. 27.10.2005 tarihli ve 16638/21056 sayılı kararı; Naklen Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özkan Meral Sungurtekin/ÖZEKES Muhammet: **İcra ve İflas Hukuku**, 9. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s. 396.

de gönderilmekte, böylelikle asilin ceza sorumluluğuna da gidilebilmektedir[553].

Belirtildiği üzere, ara karara dayanılarak yapılan takipler ilâmsız takip usulüne tâbidir. Zira ara karar, ilâm veya ilâm niteliğine haiz bir belge değildir. Diğer taraftan, uluslararası nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin taleplerde, nafakaya ara karar ile hükmedilmiş ise belirli şartlar dâhilinde bu ara kararın nafaka borçlusunun ülkesinde tenfizi istenilebilecektir. Dolayısıyla, anılan nafakaya ilişkin ara kararın talep edilen ülkede tenfiz edilmesi ve bu hususta verilecek kararın kesinleşmesi, söz konusu ara kararın ilâm niteliği kazanmasına neden olacaktır. Bu karara dayanılarak ilâmlı takip yapılması mümkün hale gelecektir. Böylece, ulusal bir mahkeme tarafından verilen nafaka alacağına ilişkin bir ara karar ile yabancı bir mahkeme tarafından verilen aynı özelliklere sahip bir ara kararın icrasında farklı usullerin izlenilmesi söz konusu olacaktır ki, kanaatimizce yabancı kararlar lehine sonuç doğuran böyle bir uygulama adil olmayacaktır.

İlâmsız takibe dayanılarak yapılan icra takibinde, borçlu ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine itirazda bulunabilir ve bu durumda icra müdürü icra takibinin durdurulmasına karar verir (İİK m. 66/1)[554]. İlâmsız takipte ödeme emrine itiraz çeşitli nedenlerden dolayı yapılabilecektir[555]. İtiraz sebepleri ileri sürülme şekilleri açısından imzaya itiraz ve borca itiraz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İmzaya itiraz, şayet alacak bir adi senede dayanılarak takip ediliyorsa, senedin altındaki imzaya itiraz edilmesidir[556]. Zamanaşımı, icra dairesinin yetkisiz olduğu, ödeme gibi imzaya itiraz dışında kalan bütün itirazlara ise borca itiraz denilmektedir[557]. Geçerli bir itirazın varlığı için, ödeme emrinin tebliğ edilmesi, itiraz iradesinin ve ehliyetinin var olması, yedi günlük süreye

---

[553] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 96.
[554] Ercan, İsmail: **İcra ve İflas Hukuku**, Beşinci Bası, İkinci Sayfa Yayımevi, İstanbul 2009, s. 82.
[555] Örneğin; icraya konulan senedin sahteliğini, borcunun olmadığını, borcu doğuran sözleşmenin batıl olduğunu, borcun muaccel olmadığını, borcun sona ermiş olduğunu vs. ileri sürebilecektir.(Kuru Baki/Görgün Şanal: **İcra ve İflas Hukuku Bilgisi**, 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 81)
[556] Borçlunun senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığını beyan eden ifadeleri açıkça belirtilmelidir. Örneğin, *"imzaya itiraz ediyorum"* ya da *"imza bana ait değildir"* gibi (Kuru/Görgün, s. 82).
[557] Kuru/Görgün, s. 83.

uyulması ve adres bildirilmesi gibi bazı şartlara uyulması gerekmektedir[558]. Bu işlemin üzerine alacaklı, icra mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasını ve asıl alacağın %20'sinden aşağı olmamak üzere icra inkâr tazminatına hükmedilmesini talep edebilir ve mahkeme de bu yönde karar verebilir (İİK m. 68/7)[559].

İlâmsız icra yalnız para alacaklarına ilişkin uygulanacak takip yolu olup, diğer alacaklar için uygulanması mümkün değildir. Konusu paradan başka bir şey olan alacaklar için (örneğin; taşınır teslimi veya çocuk teslimi gibi) alacaklının ilk önce mahkemeden bir ilâm alması ve bu ilâma dayanarak takipte bulunması gerekmektedir. İlâmlı takip hem para alacaklarına hem de konusu para dışındaki alacaklara uygulanabilir. Diğer bir ifade ile, alacaklı para alacaklarına ilişkin olarak ilâmlı veya ilâmsız icra yollarından birini tercih edebilir. İlâmlı takip yapılabilmesi için alacaklının elinde bir ilâm veya ilâm niteliği taşıyan bir belgenin bulunması gerekmektedir[560].

İlâm niteliğindeki belgeler İİK m. 38'de sayılmıştır. Anılan maddeye göre; mahkeme huzurunda yapılan sulhler, mahkeme huzurunda yapılan

---

[558] Kuru, Baki: **Ödeme Emrine İtiraz,** Arıkan Basın Yayım, İstanbul 2006, s. 547 vd.; Ercan, s. 81-82.

[559] *"(...) Dâva dilekçesinde 3299,20 TL için yapılan ilamsız icra takibine vaki haksız itirazın iptali takibin devamı ile %40 icra inkâr tazminatının faiz ve masraflarla birlikte dâvalı taraftan tahsili istenilmiştir. Mahkemece dâvanın kabulü cihetine gidilmiş, hüküm dâvalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.*

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

Dâvada, boşanma dâvası ara kararı ile müşterek çocuklar için 200,00'er TL tedbir nafakası bağlandığı ileri sürülerek 3299,00 TL için yapılan ilamsız icra takibine haksız itirazın iptali istenilmiş, mahkemece, dâvanın kabulüne karar verilmiş, hüküm, süresinde dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

Serik 2.Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen taraflar arasındaki boşanma dâvasının yargılama aşamasında; 28.07.2010 günlü duruşmada, dâvacı kadın yanında kalan çocuklar lehine aylık 200,00'er TL tedbir nafakasına hükmedilmiştir. Bunun üzerine, dâvacı taraf; 3200,00 TL birikmiş nafaka ve 99,20 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam: 3299,20 TL üzerinden 25.08.2010 tarihinde icra takibi başlatmıştır.

Dâvalı (borçlu) süresinde verdiği dilekçe ile "çocukların yanında kaldığını, borçla birlikte faize de itiraz ettiğini" belirterek itiraz etmiştir.

Mahkemece, dâvalının faiz itirazları doğrultusunda hiçbir inceleme yapılmamıştır. Zira, boşanma dâvasında ara kararı ile hükmedilen nafakaya; ancak, (nafakanın muayyen ve muaccel olduğu) karar tarihi itibariyle faiz işletilebilir. Kararın verildiği 28.07.2010 tarihinden, icra takibinin yapıldığı 25.08.2010 tarihine kadar (birikmiş toplam nafaka alacağı ve bunun için) işlemiş faiz tutarı bilirkişiye hesaplattırılmalı, takipteki miktarla karşılaştırılıp, doğacak sonuca göre hüküm kurulmalıdır. Bu yönden eksik inceleme ile hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir." Y. 3. HD, 02/07/2012 T., 2012/9865E., 2012/16488 K.: Yayınlanmamış Karar.

[560] Kuru/Görgün, s. 169.

kabuller, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri, temyiz kefaletnameleri, icra dairesindeki kefaletler ilâm niteliğindeki belgelerin içinde sayılır. Ayrıca, özel kanunlarda düzenlenen ilâm niteliği taşıyan belgeler de bu kapsama girmektedir[561].

Mahkeme kararının, nihai bir karar olması halinde kararın kesinleşmesine gerek kalmadan bazı nafaka türleri için icraya gidilmesi mümkündür. Örneğin, yardım nafakasına ilişkin açılan bir dâvada, verilen kararın kesinleşmesine gerek kalmadan icra takibi yapılabilir. Zira yardım nafakasının başlangıç tarihi, dâva tarihi olarak kabul edilir. Ancak boşanma dâvası içinde talep edilen iştirak ve yoksulluk nafakasında, nafakanın başlangıç tarihi boşanma dâvasının kesinleşme tarihi olduğundan, icra takibi yapabilmek için boşanma dâvasına ilişkin verilen kararın kesinleşmesinin beklenmesi gerekir[562].

İcra İflas Kanunu'nun 32'inci maddesi uyarınca, para borcuna dair ilâm icra dairesine verilince icra memuru borçluya bir icra emri tebliğ eder. Bu emirde, borcun yedi gün içinde ödenmesi, bu müddet içinde borç ödenmez ise, icra mahkemesinden veya istinaf veya temyiz ya da iadei muhakeme yolu ile ait olduğu mahkemeden icranın geri bırakılmasına dair bir karar getirilmedikçe cebri icra yapılacağı bildirilir. Bu müddet içinde mal beyanında bulunmazsa hapis ile tazyik olunacağı ihtar edilir. İlamlı takipte, borçlunun itiraz hakkı sınırlıdır. Borçlu ancak aşağıdaki nedenlerden ötürü icranın geri bırakılmasını isteyebilir (İİK m. 33)[563];

- Borcun zamanaşımına uğraması,
- Borcun itfa edilmiş olması,
- Borcun imhali (ertelenmesi)

Bu nedenler dışında, borçlu tarafından mahkeme kararı temyiz edilmiş ise teminat göstermek koşuluyla icra kararının ertelenmesine ilişkin karar

---

[561] Tanriver, Süha: **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Yetkin, Ankara 1996, s.84 vd.; Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, s. 398.

[562] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 97; *"Aile ve şahsın hukukuna (TMK m. 8-494) ilişkin hükümler (mesela boşanma veya babalık dâvası sonunda verilen hükümler) kesinleşmedikçe icra edilemez (HUMK m. 443, IV). Fakat nafaka hükümlerinin icrasını isteyebilmek için; bunların kesinleşmesini beklemeye gerek yoktur."* (KURU/GÖRGÜN, s. 175).

[563] Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, s. 409.

alarak icra süreci durdurulabilir[564]. Ancak, bu hususta da nafaka kararlarına ilişkin bir istisna karşımıza çıkmaktadır. Zira HMK m. 367 uyarınca, nafaka kararlarının icrasının geri bırakılmasına karar verilemez[565].

Para alacaklarında, borçlu yedi gün içinde borcunu ödemez veya icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar getirmez ise aynı süre içerisinde mal beyanında bulunmalıdır. Bu aşamada alacaklının hangi takip yolunu seçtiğini bildirme hakkı vardır. Örneğin, borçlu iflasa tâbi kişilerden ise haciz ya da iflas yollarından biri ile takibin devamını talep edebilir. Haciz yolu tercih edilirse, ilâmsız takipte olduğu gibi haciz, satış, paranın ödenmesi gibi aşamalar ilâmlı takibe ilişkin hükümlere aykırı olmadıkça burada da uygulanabilir. İflas yolu tercih edilirse, iflas talebi ile ticaret mahkemesine başvurulabilir[566].

İİK m. 83'e göre, borçlunun maaş ve ücretinin haczolunması için öncelikle borçlu ve ailesi için lüzumlu miktarın çıkarılması gerekmektedir. Geri kalan kısım haczedilebilecek olup, bu miktar maaş veya ücretin ¼'ünden az olamaz. İşçi ücretlerinin ise ¼'ünden fazlası haczedilemeyecektir[567]. Bu hususta İş Kanunu madde 35'de özel düzenleme bulunmaktadır.

Nafaka alacakları açısından ise, alacaklı tarafından borcunu zamanında ödemeyen nafaka borçlusunun maaşına veya ücretine haciz konulması, icra müdürlüğünden talep edilecektir. İcra dosyasından talebin haklı olduğu anlaşıldıktan sonra, öncelikle nafaka alacağının tamamı borçlunun maaşının veya ücretinin ¼'ünü geçiyor olsa dâhi haczedilir. Kalan maaşın veya ücretin ¼'ü birikmiş nafaka borcuna mahsuben kesilip, ilk aydan başlayarak icra müdürlüğüne gönderilmesi gerekir. Nafaka alacağı, mahkeme kararına dayanıyorsa, borçlunun emekli sandığından aldığı emekli maaşının ¼'ünden az olmamak koşuluyla haczi yapılabilir[568].

Ayrıca bu hususta bir diğer düzenleme, 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu'nun 93/1'inci maddesi ile aşağıdaki şekilde yapılmıştır,

---

[564] Kuru/Görgün, s. 173.
[565] Bkz. 2. Bölüm, c, 2.
[566] Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, s. 412-413.
[567] Kuru/Görgün, s. 138.
[568] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 98.

"Bu kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu kurum nezdinde doğan alacakları devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez".

Görüldüğü üzere, kanun koyucu Sosyal Güvenlik Kurumundan alınan emekli maaşının ancak sınırlı nedenler ile haczedilebileceğini kabul etmiş olup, bu nedenlerden biri de nafaka borçlarıdır. İç hukukta kamu düzenini ilgilendiren nafaka alacakları, kamu menfaatini ilgilendiren ve toplumun temelini koruyan özel bir yerinin bulunması nedeniyle diğer alacak türlerinden ayrılarak istisnai düzenlemelere tâbi tutulmuştur. Bu düzenlemeler yapılırken, temel ihtiyaçları karşılayamaması ve zarurete düşmesi nedeniyle nafaka talebinde bulunan nafaka alacaklısı ile emekli maaşı ile yaşamaya çalışan nafaka borçlusunun menfaat dengesi gözetilmiştir. Kanımızca, nafaka alacaklısının yararı, sadece içinde bulunduğu durum nedeniyle değil, nafaka borçlusunun sorumlulukları nedeniyle de ağır basmaktadır.

b. Nafaka İlâmına İlişkin İcranın Durdurulamaması

HMK'nun 367'nci maddesi temyizin icraya etkisini düzenlemektedir. Anılan madde de, *"Temyiz, kararın icrasını durdurmaz. İcra ve İflas Kanununun icranın geri bırakılmasıyla ilgili 36'ncı maddesi hükmü saklıdır. Nafaka kararlarında icranın geri bırakılmasına karar verilemez"* denilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, *"Kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynî haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez"* ifadesi yer almaktadır.

Usul ile İcra ve iflâs hukukumuzda uzun zamandan beri benimsenen, temyizin kararın icrasını durdurmayacağı ilkesi anılan madde ile açıkça ifade edilmiştir. Maddeden de anlaşılacağı üzere, konusu para veya menkul mal olan kararların temyizinde, temyiz talebi icrayı durdurmaz. Ancak, temyize başvuran kişi talep ederse ve teminat gösterirse, Yargıtay icranın

ertelenmesine karar verebilir. Böylece borçlu, temyiz sürecinin sonucuna kadar kararın icrasını durdurmuş olur[569].

Nafaka kararlarında ise, teminat karşılığında dâhi icranın ertelenmesine karar verilemez. Temyiz talebi üzerine karar bozulmuş ise nafaka alacağına ilişkin takip durur ve takibin devam etmesi için nafaka alacaklısının kesinleşmiş bir ilâm getirmesi gerekir (HMK m. 367, İİK m. 36).

Doktrinde savunulan bir görüşe göre[570], maddenin (HUMK m. 443, III; HMK m. 367) lafzından anlaşılması gereken, *"nafakanın ödenmesine ilişkin hükümlerin"* kesinleşmeden icra edilebilebilmesidir. *"Nafakanın kesilmesine ilişkin hükümlerin"* ise icra edilebilmesi için kesinleşmesi gerekir[571].

c. Nafaka Alacaklısının Hacze İmtiyazlı İştirak Yetkisi

Bazı kişiler açısından, haciz yapmadan hatta icra takibi bile yapmadan başkaları tarafından yapılmış olan hacze iştirak edilmesi mümkündür. Zira bu kişilerin takip yapmalarını, takibinin kesinleşmesini ve sonrasında hacze iştiraklerini beklemek, söz konusu kişilerin aleyhine sonuç doğurabilir. Takip sürecinin sonuçlanarak hacze iştirak edilmesinin beklenmesi halinde borçlunun malı kalmayabilir ve alacaklı alacağını tahsil edemeyebilir. Bazı alacaklıların daha fazla korunmaya ihtiyacı olduğu düşünülerek, Kanun tarafından bu tür alacaklılara takip yapmadan hacze iştirak edebilme imkânı tanınmıştır[572].

İlâma dayalı nafaka alacaklarında, nafaka alacaklısı önceden icra takibi yapmaksızın, başkası tarafından yapılan bir icra takibi sonucu konulan hacze imtiyazlı olarak iştirak edebilir. Madde de kötüniyet hali istisnâ olarak düzenlenmiştir (İİK m. 101/3)[573]. Nafaka alacağına ilişkin ilâmın, nafaka borçlusundan alacağı olan diğer alacaklıları mağdur etmek iradesiyle

---

[569] Kuru/Arslan/Yilmaz, s. 630.
[570] Tanrıver, s. 164-165.
[571] Tanrıver, s. 164-165.
[572] Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, s. 283.
[573] *"Nafaka ilamına istinat eden alacaklı önce takip merasiminin icrasına lüzum olmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilir. Suiniyet hali müstesnadır."* (İİK m. 101/son)

muvazaalı olarak alınmış olması halinde kötü niyetten bahsedilebilir[574]. Kanun ile kötüniyetli kişilerin imtiyazlı iştirakte bulunamayacağı belirtilmiş olmakla birlikte, kötüniyete kimin karar vereceği hususunda boşluk bulunmaktadır. Zira böyle bir iddianın ileri sürülmesi halinde bu hususu icra müdürünün değerlendirmesi uygun olmaz[575].

"Bir mahkeme ilâmına dayanan ve paylaştırmaya kadar işleyecek karı, koca ve çocuk nafakaları birinci sırada olduklarından, iflasın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş olan ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları, nafaka alacaklısı alacağını, nafaka alacağı dolayısıyla hacze iştirak ettiği birinci derecede diğerlerinden önce alacaktır (İİK m. 206/Birinci Sıra, c bendi)"[576]*.* Bu itibarla, mahkeme ilâmına dayanan ve alacaklılara paylaşım yapılıncaya kadar işleyen bakım nafakası (karı, koca ve çocuk nafakaları), diğer alacaklara göre önceliğe sahiptir[577].

d. Cezai Yaptırım

Nafaka kararlarına uyulmaması halinde verilecek ceza, İİK'nun 344'üncü maddesinde, alacaklının şikâyeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsi olarak düzenlenmiştir. Hapis cezası devam ederken, borç yerine getirilirse borçlu tahliye olur. Yine, nafakanın azaltılmasına veya kaldırılmasına ilişkin dâva açması halinde, borçlunun ileri sürdüğü nedenler de göz önüne alınarak hapis cezasının uygulanması dâvanın sonuna bırakılabilir[578].

---

[574] MUŞUL, Timuçin: **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin, Ankara 2008, s. 584.
[575] Doktrinde, bu boşluğun doldurulması için şu şekilde bir görüş ileri sürülmüştür; hacize konu diğer alacaklılar yedi gün içinde bu duruma itiraz edebilecek, itiraza rağmen nafaka alacaklısının hacze iştiraki geçici bir süre için kabul edilecektir. Nafaka alacaklısı ilama dayandığından, itiraz eden alacaklının dâva açması için yedi günlük süre verilmesi önerilmektedir. Bu süre zarfında, itiraz sahibi ancak HMK. m. 376 uyarınca yargılamanın yenilenmesini isteyebilecektir. Talebi kabul edilirse, imtiyazlı iştirak ile geçici haciz düşecektir. (Pekcanitez/Atalay/Özkan/Özekes, s. 285-286).
[576] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 99.
[577] Muşul, s. 584-585; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 99.
[578] Muşul, s. 123.

Görevli mahkeme, İİK'nun 346'ncı maddesi uyarınca, icra mahkemeleridir[579]. Yetkili icra mahkemesi ise İİK m. 348'de, icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi olarak düzenlenmiştir.

Şikâyet hakkı, İİK m. 347'nci maddesi uyarınca, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçtiği takdirde düşecektir. Burada düzenlenen suç şikâyete bağlı olmakla birlikte sadece şikâyetin yapılması yeterli değildir. Aynı zamanda şikâyet eden bizzat veya bir vekil aracılığıyla duruşmaya katılmak zorundadır (İİK m. 349/2).

İcra hâkimi gerekli görürse tarafların duruşmaya katılmalarını emredebilir (İİK m. 349/3). Sanığın yerleşim yeri başka ise ve duruşmaya gelemeyecekse istinabe yolu ile savunması alınır (İİK m. 344/4). Sanık veya vekili duruşmaya gelmez ise, mahkeme sanığın kolluk kuvvetleri marifetiyle getirilmesini emredebilir. Sanık yine de mahkemeye getirilemezse, duruşma yokluğunda yapılarak karar verilir (İİK m. 349/5). Şikâyetçinin veya vekilinin gelmemesi halinde ise dâva düşer (İİK m. 349/6).

Sanığa gönderilen duruşma davetiyesinde, gelmediği takdirde yargılamanın gıyabında yapılacağı açıkça belirtilmelidir. Aksi takdirde, sanığın yokluğunda yargılama yapılarak mahkûmiyetine karar vermek mümkün olmadığı gibi, yapılan yargılamada son sözün sanığa veya vekiline verilmesi de gerekmektedir (CMUK m. 216/3).

2. Nafakaya İlişkin Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

a. Kanuni Rejim ve Tanıma-Tenfiz

(1) Genel Olarak

Yabancı mahkeme kararlarının doğrudan icra edilmesi, yargı egemenliği (territorial sovereignty) ilkesi uyarınca mümkün değildir. Diğer bir

---

[579] *"Bu kanun hükümlerine göre disiplin veya tazyik hapsine icra mahkemesi karar verir. İcra mahkemesinin görevine giren bu işler, diğer mahkemelerde görülen ceza dâvaları ile birleştirilemez. Bu Bapta, yer alan suçlarla ilgili dâvalara, icra mahkemesinde bakılır."* (İİK. m. 346).

ifade ile, yabancı mahkeme kararlarının etki alanı verildiği devletin ülkesi ile sınırlıdır. Bununla birlikte bazı durumlarda, yabancı mahkeme kararlarının sonuçlarının verildiği ülkeden başka bir ülkede doğması gerekebilmektedir[580]. Bu nedenle devletler, yabancı mahkeme kararlarının, kendi ülkelerinde doğuracakları sonuçları ve bu durumun şartları ile usûllerini belirlemek için gerek iç huklarında gerekse taraf oldukları milletlerarası sözleşmelerde bazı düzenlemeler yapmışlardır. Yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunda hüküm doğurması, kararın niteliğine bağlı olarak tanıma veya tenfiz yoluyla olur. 5718 sayılı Kanun'da yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi, karşılıklılık şartı dışında aynı koşullara bağlanmıştır[581].

(2) Tanıma ve Tenfiz Ön Koşulları

Mahkeme kararlarının, kesin hüküm ve icra edilebilirliği olmak üzere iki sonucu bulunmaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkarak kararların tanınması ve tenfizinin tanımı yapılabilir[582]. Tanıma; bir yabancı mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin başka bir ülkede kabul edilmesidir. Tenfiz ise, yabancı mahkeme kararının icra edilmesini sağlayan kamu gücünü harekete geçiren vasfıdır[583]. 5718 sayılı Kanunun 50'nci maddesinde;

"Yabancı mahkemelerden hukuk dâvalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

---

[580] Şanlı, Cemal: Milletlerarası Özel Hukuk, Birinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 455; 200 yılı aşkın bir süredir, Common Law ülkeleri, belirli koşullar dâhilinde yabancı kararların tanınması ve tenfizine izin vermektedir. (Anderson, Winston: **Elements of Private International Law**, The Caribbean Law Publishing Company, Kingston 2003, s. 205).

[581] ŞANLI, s. 455.

[582] Tanıma ve tenfiz birbirinden farklı anlama sahiptir. Tanıma kararının alınması ile yabancı mahkeme kararı kesin hüküm sonucunu doğurur ve böylece dâvacı aynı sebebe dayanarak dâvalı aleyhine yeni bir dâva açamaz. Burada icra edilebilirlilik mevzu bahis değildir. Kararın icra edilebilmesi ise, tenfiz kararının alınması ile olacaktır. (Anderson, s. 205).

[583] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 606-607.

Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir."

Denilmektedir. Bu madde ile tanıma ve tenfize ilişkin aranan ön koşullar şu şekilde düzenlenmiştir[584];

i. Tanıma Tenfiz Talebi, Yabancı Bir Ülke Tarafından Verilen Mahkeme Kararına Dayanmalıdır

Yabancı ülke hukukuna göre mahkeme kararı gibi hüküm ifade etse bile, idari bir makamın vermiş olduğu karar MÖHUK'a göre tenfiz edilez[585].

ii. Tanınması ve Tenfizi İstenilen Kararın Özel Hukuk Dâvalarına İlişkin Olması Gerekmektedir

Nafakaya ilişkin açılan dâvalar özel hukuk dâvalarıdır. MÖHUK'a göre, kamu hukukuna dair bir ilâmın tanınması ve tenfizi mümkün değildir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, ceza ilâmlarında sadece kişisel haklarla ilgili hükümlerin tenfizinin istenebileceği düzenlenmiştir[586].

---

[584] Şanli, s. 461-468; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 120-121; 5718 sayılı Kanun'un *"Tanıma"* başlıklı 58'inci maddesinde; bir yabancı mahkeme kararının kesin delil ve kesin hüküm olarak kabul edilmesinin, madde 54(a) haricindeki tenfiz şartlarını taşımasına bağlı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, madde 54(a) haricindeki ön koşullar, tanıma ve tenfiz talepleri için aynıdır.

[585] Bkz.2. Bölüm, D, 3, b.

[586] Nomer, **Devletler**, s. 483; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 610.

iii. Yabancı Mahkeme Kararın Kesinleşmiş Olması Gerekmektedir

Tanıma tenfiz talebine konu karar, hem şekli hem de maddî anlamda kesinleşmiş olmalıdır. Kesinleşmenin tespiti, kararın verildiği ülke hukukuna göre yapılmalıdır[587].

Maddeden açıkça anlaşılacağı üzere, tenfiz kararı talep edilmesinin ilk ve en önemli şartı, yabancı bir mahkeme tarafından verilmiş kesin hüküm mahiyetini haiz bir ilâmın var olmasıdır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, her kesin hüküm sayılan kararın icra kabiliyetinin olmayacağıdır. Dolayısıyla, kesin hükümlerin icra edilebilirliğine ilişkin bir ayrıma gitmekte fayda vardır[588].

---

[587] Şanli, s. 467; RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 121; Common Law ülkelerinde de benzer koşullar tenfiz kararının verilmesi için aranmaktadır. Örneğin; 1. Yabancı mahkemenin taraflar üzerinde yargı yetkisinin bulunması, 2. Kararın kesinleşmiş olması, 3. Kararın vergi veya para cezasına ilişkin olmaması gerekmektedir. (Anderson, s. 211).

[588] *"(...) "Kesin Hüküm ve Kesin Delil Etkisi" başlıklı 59. maddesinde:*

"Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder."

Hükümleri yer almaktadır.

Hemen belirtmelidir ki, her mahkeme kararının kesin hüküm ve icra kabiliyeti olmak üzere iki ayrı sonucu bulunmaktadır. Kesin hüküm teşkil eden mahkeme kararları-istisnalar dışında- icra kabiliyeti de taşırlar. Ne var ki, hem kesin hüküm, hem de icra kabiliyetini birlikte taşımayan mahkeme kararları da bulunmaktadır.

Bir mahkeme kararının kesin hüküm ve icra kabiliyeti olmak üzere iki sonucu birlikte taşıyıp taşımadığı, kesin hüküm teşkil eden o mahkeme kararının hukuki niteliğine göre belirlenir. Aynı sonuç yabancı mahkeme kararları için de söz konusudur.

Kesin hüküm, bir uyuşmazlığı nihai olarak ortadan kaldıran ve o hususun mahkemelerde yeniden inceleme konusu yapılmasına engel olan kanuni hakikat vasfıdır ve kararın aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı sebeple yeniden kaza organı önünde muhakeme konusu yapılamamasıdır.
İstisnalar dışında icra kabiliyeti olan kararlar, hem maddî hem de şekli kesinlik taşıyan kararlardır.
Maddî anlamda kesin hükmün, taşıdığı niteliğin gereği olarak, iki sonucu bulunmaktadır: kararın kesin delil teşkil etmesi ve aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı sebeple dâva açılması halinde karşı tarafın kesin hüküm itirazında bulunabilmesidir.

İşte yabancı mahkeme kararının tanınmasının hukuki gerekçesini, kararın kesin hüküm kuvveti oluşturmaktadır.

05.10.1961 tarihli La Haye Sözleşmesinin 3. ve 4.maddelerinde tanımlanan şekilde ilamın aslına uygun olduğunun teyidi için onay şerhinin belgenin verildiği devletin yetkili makamlarınca karara işletilmesi, bundan sonra tercümenin orada bulunan Türk yetkili makamlarınca tasdikinin sağlanması gerekmektedir.

Somut olayda Federal Almanya Devleti Mahkemesi tarafından verilen kararın kesinleşme şerhinin ve yapılan tercümenin yetkili Türk makamları tarafından onandığına dair tasdik şerhinin bulunmaması bozmayı gerektirmiştir.

Mahkemece, açıklanan yönler incelenmeden ve belirtilen eksiklikler giderilmeden eksik inceleme sonucu dâvanın kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 2/7/2012 T., 2012/11697 E., 2012/16596 K.: Yayınlanmamış Karar.

Mahkeme kararlarının sonuçlarını kesin hüküm ve icra kabiliyeti şeklinde ikiye ayırmak mümkündür[589];

- Kesin hüküm[590], bir ihtilafı nihai olarak sonlandırır. Bu sayede, aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı nedenlerden dolayı mahkeme tarafından yeniden bir inceleme yapılamaz. Kesin hüküm, 6100 sayılı HMK'nın 303'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında;

"Bir dâvaya ait şeklî anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir dâvada maddî anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki dâvanın taraflarının, dâva sebeplerinin ve ilk dâvanın hüküm fıkrası ile ikinci dâvaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir.

Bir hüküm, dâvada veya karşılık dâvada ileri sürülen taleplerden, sadece hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder. (…)"[591]

Şeklinde düzenlenmiştir. Kesin hüküm, maddî ve şekli anlamda kesin hüküm olmak üzere ikiye ayrılır. Şekli anlamda kesin hüküm, bütün itiraz hakları ve kanun yolları tüketildikten sonra hükmün kesinleşmesini ifade eder. Maddî anlamda kesin hüküm ise, şekli olarak kesinleşen bir kararın kanuni hakikat vasfı olarak tanımlanabilir[592]. Bir hükmün maddî anlamda kesin hüküm sıfatını kazanabilmesi için şekli anlamda kesinleşmiş olması şarttır[593].

---

[589] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk,** s. 606-607.

[590] Kesin hüküm 6100 sayılı yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununda "*kesin hüküm*" kavramı hüküm kısmında incelenmiştir (m. 303). Oysa, 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda deliller kısmında yer almaktaydı (m. 237). Bu değişimin gerekçesi, kesin hükmün, elbette ki hüküm niteliğinde olması, hükmün sonraki safhasını ilgilendirmesi ve verilecek diğer hükümleri etkileyecek güce sahip olması olarak sayılabilir. Bu nedenlerle yeniden düzenlenen konu, doktrin ve içtihatlarla da uyumlu hale getirilmiştir. (YILMAZ, Zekeriya, s. 627).

[591] 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 237'nci maddesinde;"*Kaziyei muhkeme, ancak mevzuunu teşkil eden husus hakkında muteberdir. Kaziyei muhkeme, mevcuttur denilebilmek için iki tarafın ve müddeabihin ve istinat olunan sebebin müttehit olması lazımdır."* şeklinde düzenlenmişti.

[592] *"(...)Kesin hüküm, bir uyuşmazlığı nihai olarak ortadan kaldıran ve o hususun mahkemelerde yeniden inceleme konusu yapılmasına engel olan kanuni hakikat vasfıdır ve kararın aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı sebeple yeniden kaza organı önünde muhakeme konusu yapılamamasıdır. İstisnalar dışında icra kabiliyeti olan kararlar, hem maddî hem de şekli kesinlik taşıyan kararlardır. Maddî anlamda kesin hükmün, taşıdığı niteliğin gereği olarak, iki sonucu bulunmaktadır: kararın kesin delil teşkil etmesi ve aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı sebeple dâva açılması halinde karşı tarafın kesin hüküm itirazında bulunabilmesidir.*

İşte yabancı mahkeme kararının tanınmasının hukuki gerekçesini, kararın kesin hüküm kuvveti oluşturmaktadır(...)" Y. 3. HD, 2/7/2012 T., 2012/11697 E., 2012/16596 K.: Yayınlanmamış Karar.; Kuru/Arslan/ Yılmaz, s. 683; ŞANLI, s.466-467.

[593] Yılmaz, Zekeriya, s. 627; Kılıçoğlu, Mustafa, s. 1196; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 692; Şanlı, s. 467.

Yabancı bir mahkeme kararının tanınması, bu kararın tanındığı ülkede kesin hüküm kuvvetine sahip olması anlamına gelir[594]. Ancak, yabancı mahkeme kararlarına, Türk mahkemelerinin sahip olduğu kesin hüküm kuvvetinden daha fazlası tanınamaz. Yine yabancı mahkeme kararının kendi ülkesinde sahip olduğu hukuki sonuçlar Türk hukuku tarafından kabul edilmiyorsa, bu sonuçların Türk hukukunda tanınması mümkün değildir. Örneğin, verildiği ülke hukukuna göre kesin hüküm mahiyetindeki yabancı mahkeme kararının unsurlarının ve gerekçelerinin bağlayıcı olması, anılan kararın Türkiye'de tanınması ile Türk hukukunda da bağlayıcılık kazanacağı anlamına gelmez. Zira Türk hukukunda sadece kararın hüküm fıkrası için maddî anlamda kesinlik söz konusu olabilir[595].

Türk hukukunda maddî anlamda kesinlik, gerekçeleri kapsamaz. Öyle ki, gerekçe kesin hüküm kabul edilmediği için, kararın hüküm kısmında unutulan ve fakat gerekçe kısmında kabul edilen bir talep için yeniden dâva açılabilecektir. Diğer taraftan, gerekçe maddî anlamda kesinlikten tamamen soyutlanmış değildir. Zira hüküm fıkrası açık değilse, hükmü açıklamaya ve kesin hükmün kapsamını belirlemeye gerekçesi ile gidilir. Yine, bir dâvanın usulden mi yoksa esastan mı reddedildiği, esasa ilişkin kesin hüküm kurulup kurulmadığı hususunda gerekçeye başvurulur. En önemli istisna ise, hüküm fıkrası ile sıkı surette bağlı olan gerekçenin kesin hüküm teşkil etmesidir. Hüküm fıkrası ile hangi gerekçenin sıkı surette ilişkili olduğu ise, her olayda ayrı değerlendirilmesi gereken bir hususdur[596]. Yabancı mahkeme kararı

---

[594] Kuru, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Altıncı Bası, Cilt V, Demir Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 5040.

[595] Nomer, **Devletler,** s. 479-480.

[596] Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, s. 5049-5051; *"Yoksulluk nafakası istenilebilmesinin bir koşulunun da boşanmaya sebep olan olayda kusurluluk veya daha az kusurluluk olduğu yukarıda belirtilmiş idi. Yoksulluk nafakası boşanmanın eki niteliğinde bir istek olduğundan boşanma kararı ve onun gerekçesi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Kusur unsurunu tespit edecek olan hüküm, boşanmaya ilişkin karardır. Boşanmada kusur unsuru tespit edilmiş ise bu husus sonradan istenecek yoksulluk nafakası için kesin hüküm ve bunun sonucu olarak kesin delil oluşturur. Boşanma dâvası ile yoksulluk nafakası dâvası arasında hukuki sebep birliği yoksa da biri diğerinin eki olması itibariyle, aralarında sıkı sıkıya bağlı, biri olmadan diğerinin varlık kazanamayacağı sebep ve sonuç ilişkisi vardır. Onun için, boşanma dâvası ile belirlenen kusurluluk unsuru nafaka dâvası için dâhi kesin hüküm ve kesin delil oluşturur. Kesinlik sadece hüküm fıkrası için söz konusu ise de, hüküm fıkrası ile gerekçesi arasında zorunlu bir bağ varsa hükmün gerekçesi de kesinlik kazanır.*

tanınmamış ise veya tanınmaya ehil değil ise, tanıma talep edilen ülkede mahkeme kararı olarak hukuki bir etkisi olmayacaktır[597].

- İcra kabiliyeti ise, istisnalar hâricinde, şekli ve maddî anlamda kesinleşen kararların tümünde var olarak kabul edilir.

Mahkeme kararlarının bazıları kesin hüküm vasfına sahipken, icra edilebilirlik özelliği bulunmamaktadır. Medenî usul hukuku, bazı kararların kesin hüküm olsa bile cebri icranın konusunu oluşturamayacağını kabul etmektedir. Tanıma ve tenfizin konusu olan mahkeme kararı, uyuşmazlığı nihai bir şeklide çözüme kavuşturan ve yargılamayı sonlandıran kararlardır. Anılan kararları, diğer kararlardan (ara kararları, ihtiyati tedbir kararları, delillerin tespiti kararları gibi) ayırmak için *"hüküm"* kelimesiyle tanımlamak uygun olacaktır[598].

Kesin hüküm, hâkim tarafından öğrenildiği anda dâvanın reddedilmesi gerekir. Zira kesin hüküm kamu düzenine ilişkindir ve tarafların kesin hüküm itirazından vazgeçmeleri sonucu değiştirmez[599]. Ayrıca kesin hüküm, HMK m. 114,/I.i'de dâva şartı olarak düzenlenmiştir ve dâva şartını taraflar ileri sürmese bile hâkim re'sen göz önünde bulundurmak zorundadır.

Kararın kesin hüküm olmasına rağmen icra kabiliyetinin olmaması halinde sadece tanınması talep edebilir, ancak tenfizi talep edilemez. Bir kararın tenfiz edilebilmesi için kesin hüküm olması dışında icra edilebilir de olması gerekmektedir. Örneğin; ileri de ayrıntılı olarak incelenecek olan 1956 tarihli New York Sözleşmesi ve 1973 tarihli Nafaka Alacaklarının Tanınması ve Tenfizi Sözleşmeleri uyarınca, borçlusu Almanya'da bulunan bir nafaka alacağının tahsili için Türk mahkemelerince verilmiş bir mahkeme kararının Almanya'da tenfizi istenildiğinde, Alman merkezi makamı tarafından kesin

---

Olayımızda, dâvacı boşanmadan tam kusurlu bulunmuş ve verilen boşanma kararı şekli ve maddî yönden kesinleşmiştir. Kesinlik kazanan bir hükmün sonuçlarının ortadan kaldırılması yargılamanın iadesi ile mümkündür. Bunun dışında hükmün sonuçlarını ortadan kaldırmak mümkün değildir. Boşanma dâvası ile kesinleşen kusurluluk olayı, yoksulluk dâvası içinde kesin hüküm ve kesin delil oluşturur." 2.HD 10.2.1993, 668/1096(Naklen Esat Şener, **Nafaka**, Seçkin Kitapevi, Ankara 1994, s. 130-131).

[597] Nomer, **Devletler,** s. 479.

[598] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 607.

[599] Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 697.

hüküm şerhinin[600] yanında icra edilebilirlik şerhi de istenilmektedir. Bir diğer ifade ile, Almanya'dan yapılan tenfiz taleplerinde de, hükmün kesin ve icra edilebilir olması gerekmektedir[601].

Türk hukukunda, icra kabiliyetinin olup olmamasına göre kararlar üçe ayrılmaktadır[602]:

- Eda kararları; mahkemece, bir kimsenin bir şey verme, vermeme veya yapma gibi edimlere mahkûm edilmesi sonucunda verilen kararlardır. Bu kararlar, hem şekli ve maddî açıdan kesin hüküm özelliğine sahiptirler, hem de icra edilebilir kararlardır.

- Tespit kararları; bir hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğunu tespit eden, icra kabiliyetine sahip olmayan kararlardır.

- Yenilik doğurucu kararlar (inşai nitelikte kararlar); Bir hukuki durumun kurulmasına, değiştirilmesine ve ortadan kaldırılmasına ilişkin verilen kararlardır. Bu tür kararların, inşai nitelikte olmaları nedeni ile icra edilmelerine ihtiyaç olmaksızın istenilen sonucu doğururlar. Örneğin, boşanma, nesebin reddi gibi kararlar yenilik doğuran kararlardır.

Sonuç olarak, üç tür karardan sadece eda kararları tenfizin konusunu oluşturabilecek, diğerlerinin ise sadece tanınması mümkün olacaktır. Yenilik doğuran kararlar ile tespit kararlarının tenfiz edilebilmesi, kararın edaya ilişkin bir bölümünün olmasına bağlıdır. Bu durumda ise eda bölümü için tenfiz isteminde bulunulabilecektir. *"Bir yenilik doğurucu kararın (örneğin boşanma) aynı zamanda bir eda kararını (tazminat, nafaka) da birlikte taşıması halinde kararın eda bölümü için tenfiz şartlarının varlığının aranması gerekecektir"*[603].

---

[600] Alman mahkemeleri tarafından yabancı bir kararın tenfizi için, kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir. Tenfiz kararı, tenfizi talep edilen kararın esasına girilip tekrar yargılama yapılmadan verilir. (ROMAN, George J., **Recognition and enforcement of Judgements in Various Foreign Countries**, The Library of Congress, Law Library, Washington 1984, s. 21).

[601] Ara karar ile verilen tedbir nafakasına ilişkin kararlarda sadece icra edilebilir şerhi istenilmektedir.

[602] Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, s. 5032; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk,** s. 607-608.

[603] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 608.

(3) Tanıma ve Tenfiz Koşulları

5718 sayılı Kanunun 54'nücü maddesinde ise tanıma tenfizin mümkün olabilmesi için aranan asıl koşullar aşağıdaki gibi sayılmaktadır[604];

i. Karşılıklılık

Kararın verildiği ülke ile Türkiye arasında karşılıklılık bulunmalıdır[605]. Karşılıklılıktan maksat, Türk mahkemelerinden verilen kararın tenfizi istenilen

---

[604] *"(...) "Tenfiz Şartları" başlıklı 54. maddesinde:*
"(1) Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dâhilinde verir:
a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması.
b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya dâvalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dâva konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması.
c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması.
ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması."
"Tebliğ ve İtiraz" başlıklı 55. maddesinde:
(1) Tenfiz istemine ilişkin dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir. Hasımsız ihtilâfsız kaza kararlarında tebliğ hükmü uygulanmaz. İstem, basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır.
(2) Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir.(...)" Y. 3. HD, 2/7/2012 T., 2012/11697 E., 2012/16596 K.:Yayınlanmamış Karar.

[605] Çelikel, ***"Milletlerarası Özel Hukuk"***, s. 621-629; NOMER, **Devletler**, s. 491-493; *"(...)Dosyadaki yazılıra, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle tanımada 5718 sayılı Yasanın 54. maddesinin (a) bendinde yer alan "karşılıklılık" koşulunun aranmamasına göre, dâvalının aşağıdaki bendin kapsamı dışındaki yabancı mahkemece verilen boşanma kararının tanınmasına ilişkin karara yönelik temyiz itirazları yersizdir.*

Yabancı mahkemece verilen velayete ilişkin kararın Türkiye'de icra olunabilmesi, tenfiz kararı verilmesine bağlıdır (5718 s. MÖHUK m . 50/1). Tenfiz kararı verilmesinin koşulları yasanın 54. maddesinde sayılmıştır. Tenfiz kararı verilebilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği devlet arasında, karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması şarttır (5718 s. MÖHUK m. 54/1-a). Bu koşul gerçekleşmedikçe yabancı ilamın tenfizine karar verilemez. Tenfizi talep edilen velayete ilişkin ilam Amerika Birleşik Devletleri (North Carolina) Eyaleti Genel Adalet (Asliye) Mahkemesinden verilmiştir. İlamın verildiği devletle Türkiye Cumhuriyeti arasında ilamların tenfizini mümkün kılan ikili veya her iki Devletin taraf olduğu çok taraflı bir anlaşma bulunmamaktadır. Kanuni karşılıklılık ve fiili uygulama ile ilgili olarak Türkiye'de tenfiz edilecek kararın türü ve hukuki niteliği açısından özel bir engelin olup olmadığı hususu araştırılmalıdır. Bu bakımdan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel

yabancı ülkede tenfiz edilebilmesidir. Karşılıklılık siyasî veya ahdî [606] olabileceği gibi, kanunî veya fiilî de olabilir. Her iki devlet arasında ilâmların karşılıklı olarak tanınması ve tenfizine ilişkin bir anlaşma, tenfiz için karşılıklı uygulama veya her iki devlet mevzuatında yabancı mahkeme kararlarının tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün mevcut olması gerekir.

Ahdi mütekabiliyete dair hükümler içeren ikili sözleşme taslaklarının hazırlanması, sözleşme taslaklarının teatisi, ilgili devlet heyetinin daveti ya da davete icabet edilmesi, konuya ilişkin ikili görüşmelerin yürütülmesi, sözleşmelerin imzalanması gibi işlemler, 2992 sayılı *"Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâmenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"*un[607] 13/a maddesi uyarınca, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dışilişkiler Genel Müdürlüğünün (UHDİGM) görevine girmektedir. Bu çerçevede, birçok devletle aramızda tanıma ve tenfiz hükümlerini içeren ikili sözleşmeler imzalanmıştır[608]. Aynı zamanda Ülkemiz, sadece tanıma tenfiz konusunda düzenlenen çok taraflı sözleşmelere de taraf bulunmaktadır.

Yabancı mahkeme kararının tenfizine ilişkin bir dâva açıldığında, tenfize ilişkin mütekabiliyet şartı re'sen incelenecektir. Akdi bir mütekabiliyetin bulunup bulunmadığının tespiti mahkemece yapılabilecek olup, kanuni ve fiili mütekabiliyetin tespiti hususunda yardıma ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla,

---

Müdürlüğünce dosyaya gönderilen 22.12.2009 tarihli cevap; kararın verildiği Eyalet itibarıyla, Türkiye'de tenfiz edilecek kararın türü ve hukuki niteliği bakımından yasal bir engelin bulunup bulunmadığını ve fiili uygulamanın ne yönde olduğunu gösterir mahiyette değildir. Öyleyse Amerika Birleşik Devletlerindeki yasal düzenlemeye göre ilamın verildiği North Carolina (Kuzey Carolina) Eyaletinde, yabancı ilamların tenfizi mümkün kılan bir kanun hükmü veya fiili uygulamanın bulunup bulmadığının, ilamların türü ve hukuki niteliği bakımından bir engel olup olmadığının ayrıntılı olarak sorulup tespiti ve hasıl olacak sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken açıklanan yönler gözetilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır(...)" Y. 2. HD, 16/2/2011 T., 2010/11237 E., 2011/2718 K.: Yayınlanmamış Karar.

[606] Ahdi karşılık, 2675 sayılı MÖHUK ile yürürlülükten kaldırılan HUMK m. 540'da düzenlenmişti. Bu hüküm çerçevesinde, kanuni veya fiili mütekabiliyet olsa dâhi, mütekabiliyete ilişkin bir anlaşma yapılmamışsa yabancı kararın tenfizi mümkün olmuyordu. Bu durum, Türkiye ile ikili anlaşma yapan birkaç devlet kararları için sorun oluşturmamakla birlikte, geriye kalan devletlerin kararlarının tenfizi imkânsız hale geliyordu. Ya da sırf bu madde nedeniyle, birçok devletle tenfiz hükümleri içeren anlaşma yapılması gerekiyordu.

[607] 2992 sayılı *"Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnâmenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun"*, 29.03.1984 tarihinde kabul edilerek, 07.04.1974 tarihli ve 18365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

[608] Bkz. Ek 2.

uygulamada, ilgili devletin mevzuatını ve fiili mütekabiliyetin bulunup bulunmadığını Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla öğrenmek mümkün olmaktadır. Bunun için mahkemeler, UHDİGM'e hitaben yazacakları bir yazı ile, ilgili devletin adı ve hangi konuda mütekabiliyete ilişkin bilgi istediklerini açık bir dille belirtmelidirler [609]. Aksi takdirde, talep edilmeyen bir hususta bilgi verilebilecek (örneğin; veraset davalarında mütekabiliyet) ya da tekrar mahkemeye yazı yazılarak durumun netleştirilmesi istenilecektir.

Mahkeme tarafından istenilen bilgi, anılan Genel Müdürlüğün bünyesinde bulunmakta ise tekrar Dışişleri Bakanlığına sorulmasına gerek kalmayacak, şayet bilgi mevcut değilse veya yetersizse ya da güncel değilse sözü edilen Bakanlığa yazı yazılarak kanuni ve fiili mütekabiliyete ilişkin bilgi verilmesi istenilir. Uygulamada Dışişleri Bakanlığınca, ilgili yabancı devlette bulunan dış temsilciliğimize yazı yazılarak konunun araştırılması istenilmektedir.

Bütün bu sürecin sonunda temin edilen tenfize ilişkin mütekabiliyet hususunda bilgi mahkemeye iletilmekle birlikte, yabancı mahkeme ilâmının tanınması veya tenfizine karar verilip verilmeyeceği hususu, yargı yetkisi dâhilindedir[610].

Elbette ki, yabancı bir mahkemenin kararlarının icra edilmesi devletlerin egemenlik ilkesi ile ilgilidir. Zira yargı hakkının kullanılması bir hâkimiyetin sonucudur. Devletler, hâkimiyeti altında olan topraklar üzerinde kendi yargılama yetkilerini kullanmak isterler. Doğal olarak, yabancı mahkemece verilen kararlar, yabancı bir yargılama sistemi içerisinde farklı

---

[609] Zira, uygulamada genellikle veraset, teminattan muafiyet konularında da mütekabiliyete ilişkin bilgi istenilmektedir. Bu nedenle, talebin hangi konuya ilişkin olduğunun açıkça belirtilmesi usul ekonomisi yönünden uygun olacaktır.

[610] Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri mahkemesi tarafından verilmiş bir kararın ülkemizde tanınması ve tenfizi istenilmesi üzerine, ilgili mahkeme tarafından UHDİGM'e yazı yazılarak bilgi talep edilmiş, anılan Genel Müdürlüğün cevabi yazısının tanıma tenfize ilişkin kısmı; *"Konu hakkında Dışişleri Bakanlığından alınan (...) tarih ve (...) sayılı yazıda Amerika Birleşik Devletleri'nin yabancı ülke mahkeme ilâmlarının karşılıklılık çerçevesinde tenfizi ve tanınmasına ilişkin çok taraflı veya ikili bir anlaşmaya taraf olmadığı, yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen kararların ABD'de tenfizi veya tanınmasının, ancak, ilgili eyaletlerde açılacak dâva sonucunda alınacak mahkeme kararı ile mümkün olabildiği fiili uygulamanın da bu yönde olduğu ifade edilerek ABD Dışişleri Bakanlığı ve ABD Ticaret Bakanlığı tarafından bu konuda hazırlanan bilgi notu yazı ekinde gönderilmiştir."* şeklinde olmuştur.

hukuk kuralları çerçevesinde verilmiştir. Bu karaların, diğer devlet topraklarında icra edilmesi, icra talep edilen devletin egemenliğini sınırladığından belirli kurallar uyarınca icraya müsaade edilir. Bu kurallardan ilki olan *"mütekabiliyet"* ilkesi, aslında ilk hareketin karşı taraftan beklenmesi anlamına da gelen menfi bir şarttır. Zira fiili mütekabiliyetin oluşabilmesi için, ilk olarak karşı tarafın harekete geçmesi gerekmektedir[611].

Mütekabiliyet koşulu sadece tenfiz dâvalarında aranılacak olup, tanıma dâvalarında bu koşulun gerçekleşmesine gerek bulunmamaktadır. Zira, tanımaya ilişkin düzenlenen MÖHUK m. 58 uyarınca, m. 54/1'in a bendinde yer alan mütekabiliyet şartının tanıma dâvalarında aranmayacağı açıkça belirtilmiştir.

Yabancı ülke mahkemesince verilen nafaka ilâmları cebri icrayı gerektirdiğinden, öncelikle tenfiz dâvası açılması gerekmektedir. Dolayısıyla, nafaka dâvalarına ilişkin tenfiz taleplerinde de genel kural olan karşılıklılık ilkesi aranmaktadır.

ii. Münhasır Yetki ve Aşkın Yetki

Karar, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmemelidir. Ayrıca, yabancı mahkeme kendisini aşırı yetkiye neden olacak şekilde yetkili görmüş olmamalıdır. MÖHUK m. 54/b bendinde,

"İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya dâvalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dâva konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması" ifadesi yer almaktadır.

Burada ifade edilen *"münhasır yetki"* koşulu, hâkim tarafından re'sen göz önüne alınması gerekmektedir. Münhasır yetki, bir dâvanın kesin olarak Türk mahkemesinde görülmesine ilişkin konulmuş bir yetki kuralının varlığıdır. Bir yetki kuralının, yabancı mahkemenin vermiş olduğu ilâmın

---

[611] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 624-625.

tanınması ve tenfizini engelleyebilmesi için, ihtilafın sadece Türk mahkemelerinde görülmesi amacıyla düzenlenmiş olması gerekmektedir. Örneğin, gayrimenkul aynına ilişkin dâvalarda, yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi, bu konuda Türk mahkemelerine münhasır yetki verildiğinden mümkün değildir [612] . Nafakaya ilişkin dâvalarda, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi bulunmamaktadır[613].

Bu madde ile düzenlenen bir diğer konu, 2675 sayılı Kanun'da yer almayan *"aşkın yetki"* konusudur. 2675 sayılı Kanun ile sadece münhasır yetki konusunu düzenlenmiş olup, yabancı mahkemenin yetkisi üzerinde durulmamıştı. Sonuç olarak, hukuk devletlerinde kabul edilmiş genel yetki ilkelerine aykırılık taşıyan aşırı yetki kuralları çerçevesinde kendilerini yetkili kabul eden yabancı mahkemelerin verdikleri ilâmların, Türkiye'de tanınması ve tenfizi mümkün hale gelmişti. Bu durum, çoğu zaman davacının lehine olmakla birlikte, davalının menfaatinin dikkate alınmamasına neden olmaktaydı. 5718 sayılı Kanun'da yapılan düzenleme ile, davalının itirazda bulunması şartıyla, dâva konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş kararın tanınması ve tenfizinin önüne geçilmek istenilmiştir[614].

---

[612] *"Münhasır yetki"* ile ilgili geniş bilgi için bkz. NOMER, **Devletler**, s. 493- 497; ÇELİKEL, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 629-636.

[613] Nafaka talepleri ile ilgili iç yetki kurallarına ilişkin geniş bilgi için bkz. Bölüm 1, B.

[614] *"Madde 53 – 2675 sayılı Kanunun 38 inci maddesini kısmen karşılamaktadır. 2675 sayılı Kanunun, yabancı mahkeme ilâmlarının tanınma ve tenfiz şartlarını düzenleyen 38 inci maddesinin (b) bendinde tanıma ve tenfiz için, ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması şartı aranmakta, buna mukabil yabancı mahkemenin yetkisi üzerinde durulmamaktaydı. Bu durumda, kendi hukukuna göre dahi yetkisiz olan veya hukuk devletlerinde kabul edilmiş genel yetki ilkelerine aykırılık taşıyan aşırı yetki kurallarına göre kendilerini yetkili kabul eden yabancı mahkemelerin verdikleri ilâmların da Türkiye'de tanınması ve tenfizi yolu açık kalmıştı. Böylece, yabancı mahkemelerin, ihtilâfla hiçbir hukukî ilişkisi olmamasına rağmen veya bir hukuk devletinde kabul edilmesi mümkün olmayan yetersiz ilişkilere dayanan yetki kurallarından istifade edilerek verilen yabancı mahkeme ilâmları Türkiye'de tanınıp tenfiz edilebilirdi. Hukuken sakıncası bulunan bu durumu engellemek amacıyla ilâmın "dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması" şartının da bir tanıma ve tenfiz şartı olarak ilgili bende eklenmesi gerekli ve yararlı görülmüştür. Dava konusu ve taraflarla hukukî ve fiilî anlamda gerçek bir ilişkisi olmaksızın yabancı bir mahkemenin kendisini yetkili sayması milletlerarası yetki hukukunda kabul edilmeyen bir "aşırı yetki" olarak kabul edilmektedir. Ancak bu tanıma ve tenfiz şartının, tenfiz hâkimince incelenmesi davalının bu konuda itiraz etmesi şartına bağlanmıştır. Tanıma ve tenfiz hâkimi, "ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması" şartını resen inceleyecek, ancak (b) bendine eklenen yeni tanıma ve tenfiz şartını davalının itiraz etmesi şartına bağlı olarak inceleyebilecektir. 38 inci maddenin (b) bendine eklenen yeni tanıma ve tenfiz şartının benzerleri birçok Avrupa ülkesi*

iii. Kamu Düzeni

Karar, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmamalıdır. MÖHUK m. 54/c bendi uyarınca, ilâmın kamu düzenine aykırı olmaması gerekmektedir. Bu husus, hâkim tarafından re'sen göz önünde bulundurulacaktır[615]. *"Kamu düzeni kuralları, bir memlekette hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzur ve ahlâk kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin tümüdür"*[616].

Kamu düzenine aykırılık, yabancı hukukun uygulanması açıkça kamu düzenini ihlal edecekse kabul edilir. Türk hukukuna uygun olmayan kurallar içeren yabancı hukuk kararının ülkemizde uygulanması kamu düzenini ihlal etmez. Yabancı ilâmın uygulanması, Türk ahlâk ve dürüstlük anlayışına, toplumun temel görüşlerine aykırı ise kamu düzenine aykırılıktan bahsedilebilir. Türk hukukuna uygun bir yabancı mahkeme kararı da, kamu düzenine aykırı olabilir[617]. Yabancı mahkemenin Türk hukukunu uygulamaması veya yanlış uygulaması başlı başına kamu düzenine açıkça aykırılık oluşturmadığı gibi, tanımaya da engel teşkil etmez[618].

---

kanunlarında da bulunmaktadır." (Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf (Erişim 23.09.2012); *"Aşırı yetki"* ile ilgili geniş bilgi için bkz. NOMER, **Devletler**, s. 497- 498; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 629-636.

[615] *"(…)Tarafları Türk olan bir dâvada, yabancı mahkemenin Türk Hukukunu uygulamadığı ve dâvalının da tenfize bu yönde karşı çıkmadığı hallerde, kamu düzenine de açık aykırılık yoksa mahkemece tenfize karar verilmesi gerekir.*

Taraflar arasındaki dâvanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm Temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku hakkında Kanununun 13. maddesi, boşanma sebepleri ve hükümleri hakkında eşlerin milli hukukunun uygulanacağını, 38/c maddesinin ise; Türklerin kişi hallerine ilişkin yabancı ilamda Türk Kanunlar ihtilafı kuralları gereğince yetkili kılınan hukukun uygulanmamış olması halinde tenfiz dâvası sırasında, bu yönde itiraz edilmemiş ise tenfize karar verilebileceğini hükme bağlamıştır.

Toplanan delillerden tarafların Türk vatandaşı oldukları anlaşılmaktadır. Yabancı mahkeme Türk Hukukunu uygulamamıştır. Ancak dâvalı tenfize bu yönde karşı çıkmamıştır. Kamu düzenine açıkça aykırı bir halde söz konusu değildir. Mahkemece tenfize karar verilmesi gerekirken yasanın yorumunda, delillerin değerlendirilmesinde yanılgıya düşülerek yazılı şekilde ret kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır(...)" Y. 2. HD, 07.02.2000 T., 1999/14491 E., 2000/1324 K. (YKD - 2000/5, s. 685, Meşe Yazılım İçtihat ve Mevzuat Bankası).

[616] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk,** s. 149.

[617] Nomer, **Devletler,** s. 167-170; ŞANLI, s. 490-491.

[618] *"Tanıma sırasında yabancı mahkemede uygulanan maddî ve hukuki tespitler, özellikle usuli işlemler denetim dışında tutulmalıdır. Yabancı Mahkemenin Türk Hukukunu uygulanmaması veya*

İç hukukumuzda emredici hukuk kurallarına aykırılık, kamu düzenine aykırılık olarak kabul edilirken, milletlerarası özel hukukta emredici kurallara aykırılık Türk kamu düzenine aykırılık olarak kabul edilmez [619]. Kamu düzenine aykırılıktan bahsedebilmek için, her olayda bu hususu ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Örneğin; yabancı mahkeme kararlarının, Türkiye'de tanınması ve tenfizi için MÖHUK 54'üncü maddenin (ç) bendi uyarınca, kararın verildiği yer kanunlarına göre kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmış, o mahkemede temsil edilmiş ve delillerini hakkaniyete uygun bir şeklide ileri sürmesi için imkân verilmiş olması gerekmektedir. Bu şartlar yerine getirilmeden hüküm oluşmuşsa ve dâvalıya kendini savunma hakkı tanınmamışsa, bu durumun kamu düzenine açıkça aykırı olduğu söylenebilir.

Yabancı ülkede verilen bir kararın tanınması tenfizi için ülkemizde dâva açıldığı sırada, aleyhine hüküm kurulan kişi de Türkiye'de aynı konuya ilişkin bir dâva açarsa, öncelikle tanıma ve tenfiz dâvasının görülmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, aleyhine hüküm kurulan kişinin açmış olduğu dâvada, tanıma tenfiz dâvası bekletici mesele yapılmalıdır [620].

---

yanlış uygulanması başlı başına kamu düzenine açıkça aykırılık oluşturmaz ve tanımaya da engel teşkil etmez. Türk hukuk düzeninin temelini teşkil eden ve kendisinden vazgeçilmeyecek değerlerin ihlal edilmesi halinde kamu düzeninin açıkça ihlal edildiğinden söz edilebilir. Bu açıklama karşısında 5718 Sayılı Yasanın 58. maddesinin aradığı şartlar gerçekleşmiştir. İsteğin kabulüne karar verilmesi gerekir." Y. 2. HD, 15.5.2008 T., 2007/7758 E., 2008/7134 K.: Yayınlanmamış Karar.

[619] *"(...)Taraflar; İngiltere'nin Barnet Bölge Mahkemesinin 28.02.2003 günlü kararı ile boşanmış, karar 16.05.2003 tarihinde kesinleşmiştir. Yabancı mahkemeden verilen kararın onaylanmış aslı ve tercümesi de dilekçeye eklenmiştir (2675 SK. m. 37). Tenfizi istenen karardan dâvalının o yer kanunları uyarınca hükmü veren mahkemeye çağrıldığı anlaşılmış ve bu yönde tenfize de karşı çıkmamıştır. (2675 SK. m. 38/d)*

Mahkemece; tenfizi istenilen kararın kamu düzenine aykırı olduğu da gerekçe gösterilerek ret hükmü kurulmuştur. Türk hukukunun emredici hükümlerinin dikkate alınmaması veya yanlış uygulanması mahkeme kararının tanınması veya tenfizine engel teşkil etmez. Türk kamu düzeni, Türk hukuk düzeninin temelini teşkil eden ve kendisinden vazgeçilemeyecek değerlerin korunması için sadece kamu düzenine aykırılığı aşikar olan değerlere münhasır olduğunun kabulü gerekir. Tenfizi istenen yabancı ilamda bu anlamda kamu düzenine açıkça aykırılık da yoktur.

Mahkemece tenfize karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile isteğin reddedilmesi usul ve yasaya aykırıdır(...)" Y. 2. HD, 16.03.2005 T., 2005/1149 E., 2005/4090 K. (Meşe Yazılım İçtihat ve Mevzuat Bankası).

[620] *"(...)Dâvacı, 2002 yılında sonuçlanan dâva ile dâvalının kendisine aylık 25 TL tedbir nafakası ödemesine hükmolunduğunu, ancak aradan geçen süre nedeniyle nafakanın yetersiz kaldığını ileri sürerek; nafakanın aylık 750 TL ye artırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.*

Dâvalı vekili, tarafların Federal Alman Konstanz Sulh Hukuk – Aile Mahkemesinin 1.1.2008 tarihinde kesinleşen 3F 359/06 sayılı kararı ile boşandıklarını, bu kararın tanınması için (bu dâvanın

Tanıma tenfiz dâvasının sonucuna göre diğer dâva görülmeye devam eder. Farklı ülke mahkemeleri tarafından verilmiş aynı konuda ve aynı taraflar arasında kararların tanınması ve tenfizi için dâva açılırsa, ilk alınan karara öncelik verilmesi ve diğer dâvada bu durumun bekletici mesele olarak görülmesi uygun olacaktır. Türkiye'de açılmış olan bir nafaka dâvası reddedilerek kesinleşmiş ise ve yurtdışında aynı taraflar arasında, aynı nedene ve aynı olaya dayanan yabancı bir kararın Türkiye'de tanınması ve tenfizi istenir ise, bu dâva reddedilir. Zira bu durum kamu düzenine aykırı olacaktır. Yine Türkiye'de öngörülmeyen bir nafaka türüne yabancı bir ülkede karar verilmiş ve kesinleşmiş olan bu kararın Türkiye'de tanıma ve tenfizi istenilmiş ise kamu düzenine aykırılıktan bu talep reddedilebilir[621].

iv. Savunma Hakkı

Karar, davalının savunma hakkını ihlâl ederek verilmiş olmamalıdır. Bir diğer asli şart daha önce de sözü edilen savunma hakkıdır. Bu şart, MÖHUK m. 54/ç bendinde düzenlenmiştir. Örneğin, nafaka kararı verilirken, dâvalı

---

görüldüğü) mahkemede açılan dâvanın ise derdest olduğunu, yabancı mahkeme kararının tanınması halinde ise tarafların boşanmaları resmiyet kazanacağından nafaka dâvasının konusuz kalacağını savunarak; tanıma istemli olarak açılan dâvanın bekletici mesele yapılmasını ve dâvanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece, dâvanın kısmen kabulü ile tedbir nafakasının 350 TL ye artırılmasına karar verilmiştir.

12.12.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 58.maddesinin 1.fıkrasına göre; Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığının mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.

Aynı kanunun 59. maddesine göre ise; Yabancı ilâmın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder.

Şu durumda, boşanmaya ilişkin yabancı mahkeme kararının tanınması halinde; taraflar, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren boşanmış hale geleceklerdir.

Hal böyle olunca; dâvalı tarafça açıldığı bildirilen yabancı mahkemece verilmiş boşanma kararının tanınmasına ilişkin dâva dosyasının incelenmesi ve bekletici mesele yapılarak sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, yanılgılı değerlendirme ve eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 28/11/2011 T., 2011/14555 E., 2011/19008 K.: Yayınlanmamış Karar.

[621] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 125- 126; Fransız mahkemesi tarafından kayınpederin damadına nafaka vermesine ilişkin bir karar verilmiş ve bu kararın Amerikan mahkemesinde tenfizi için dâva açılmıştır. Ancak, anılan tenfiz dâvası, kamu düzenine aykırılıktan reddedilmiştir. Zira, dâva konusunun Amerikan hukukunca bilinmediği belirtilmiştir. (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 126).

usulüne uygun bir şekilde mahkemeye çağrılmamış veya mahkemede temsil edilmemişse ya da kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda karar verilmiş ise, bu durum dâvalının tenfiz talebine karşı Türk mahkemesinde itiraz etmesi halinde göz önünde tutulacaktır [622] .

Savunma hakkı kutsal bir haktır. Her insanın kendine yöneltilen iddialara karşı hakkaniyete uygun şekilde kendini savunma hakkı bulunmaktadır. Avrupa İnsan Haklarının Sözleşmesi'nin *"Adil Yargılama Hakkı"na* ilişkin 6'ncı maddesinin ilk fıkrasında yer alan;

"1. Herkes, gerek medenî hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından dâvasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. (…)"

İfadesiyle, "*medenî hak ve yükümlülükler*" ve "*ceza hukuku alanı*" olmak üzere ikili bir ayrım yapılmıştır. Sözleşme kapsamındaki hukuk dâvalarında, dâvacı ya da dâvalı olduklarına bakılmaksızın tüm taraflar için

---

[622] Şanli, s. 495; Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 644-645; NOMER, **Devletler**, s. 505-506; *"(...)Tebligat, tebliğ yapılacak şahsa bilinen en son adresinde yapılır (Tebligat Kanunu md.10). Dâvalının yurtdışında ikamet ettiği anlaşıldığı halde; dâva dilekçesi ve duruşma gününün, yurt dışındaki bilinen en son adresinde değil de, yurt içinde gösterilen adreste tebliğ edilmesi, tebligatı geçersiz kılar. Dâvalının yokluğunda, delilleri toplanmadan yargılama yapılıp hüküm kurulmuştur. Bu yanlışlık dâvalının savunma hakkının kullanılmasını engellediğinden kararın bozulması gerekmiştir(...)"* Y. 2. HD, 28/3/2011 T., 2010/16297 E., 2011/5354 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(...) Dâvacı vekili dilekçesinde; Mannheim Aile Mahkemesinin nafaka ödenmesine ilişkin kararının tenfizine karar verilmesini talep etmiştir.

Mahkemece dâvanın kabulüne karar verilmiştir. Mahkeme kararı dâvalı tarafından temyiz edilmiştir.

1-Yabancı mahkeme ilamının tenfizine ilişkin dâvanın yargılaması sırasında; dâvalı tarafından "Bandırma adresinde bulunur" şeklindeki kimlik tespiti beyanına göre kararın ikametgah değil bulunur adresine tebliğ olunduğu, oysa hukuki dinlenilme hakkının kullanılması için dâvalıya çıkan tebliğin Almanya'daki adresine gönderilmesi gerektiği görülmüştür.

6100 sayılı HMK'nun 27. maddesine göre; hukuki dinlenilme hakkı Anayasanın 36.maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6.maddesinde belirtilen ve düzenlenen adil yargılanma hakkının en önemli unsuru ve sonucudur. Hukuki dinlenilme hakkı iddia ve savunma hakkı olarak bilinmektedir. Ancak, belirtilen bu haklardan daha üst ve geniş bir kavram olduğu görülmektedir. Her yargılama sujesi kendi hakkı ile bağlı olarak bu hakkı kullanmalıdır. Kişinin kendisinden habersiz olarak verilen kararı temyiz etme hakkının varlığını ortadan kaldırmak adil yargılanma hakkının doğal bir sonucu olan "temyiz etme hakkının" ihlalidir.

Bu nedenledir ki, dâvalının yurtdışındaki ikametgah adresi tebligat adresi olarak kabul edilmek sureti ile; karar tebliğ yapılarak dâvalıya kararı temyiz etme hakkının tanınması gerekir iken kararın kesinleştirilmesi doğru görülmemiş olup, 15.09.2010 tarihinde yapılan" kararın 13.09.2010 günü mesai sonu itibariyle kesinleştiği" şeklindeki kesinleştirme şerhinin kaldırılmasına(...)" Y. 3. HD, 2/7/2012 T., 2012/11697 E., 2012/16596 K.: Yayınlanmamış Karar.

6'ncı madde uygulanır. Dâvanın hakkaniyete uygun olarak görülmesi savunma hakkına riayeti de kapsamaktadır. Zira her iki tarafa da, birbirinin iddialarına karşı kendilerini savunmaları için dâvanın görüldüğü ülke mevzuatına göre fırsat verilmesi gerekmektedir[623].

(4) Tanıma ve Tenfiz Usulû

"Tenfiz ve tanıma dâvalarında; dâva dilekçesine yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslının veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneğinin ve onanmış tercümesinin, ilâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin eklenmesi gerekmektedir. 5718 sayılı Yasanın 53. maddesinde yer alan düzenleme bu şekildedir"[624].

---

[623] F.R.- İsviçre Dâvası - 28 Haziran 2001 tarihli Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar özeti; *"…adil yargılanma kavramı, kural olarak aynı zamanda dâvanın taraflarının* gösterilen deliller veya sunulan mütalaalar hakkında bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüş bildirmesi hakkını da içinde barındırır. *Burada asıl önemli olan, dâvacıların adaletin işleyişine olan güvenidir ki, bu da diğer hususların yanı sıra, tarafların dosyadaki* tüm belgelerle ilgili görüş bildirme fırsatı *bulduklarını bilmelerine bağlıdır."*(Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Başvuru Rehberi, AİHS. 6. Madde, *http://www.aihmbasvuru.com/78-basliklar/89-avrupa-insan-haklari-sozlesmesi-altinci-madde.html*, Erişim 21.09.2012).

[624] *"(…) Dâvacı vekili tarafından açılan dâvada Almanya Rostock Sulh Mahkemesinin 27.09.2005 tarih ve 318 F 156/04 sayılı boşanma kararının tenfizine karar verilmesinin talep edildiği, mahkemece yapılan yargılama sonucunda dâvanın kabulüne karar verildiği, hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.*

Hüküm tarihinde yürürlükte olan 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 37. maddesinde tenfiz dilekçesine eklenecek belgeler belirtilmiş olup, bu hükme göre yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı ve onanmış tercümesi ile, ilamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin dilekçeye eklenmesi zorunlu olduğu halde, bu hususlara uyulmayarak fotokopi ile yetinilmesi doğru bulunmamıştır(...)" Y. 2. HD, 14/3/2011 T., 2010/15107 E., 2011/4446 K.: Yayınlanmamış Karar.

"(…)Mahkemece, dâvanın kabulü ile ilamın tanınması cihetine gidilmiş, hüküm Dairemiz ilamı ile tenfiz şartları incelenerek sonucuna göre karar verilmek üzere bozulmuştur. Bozma ilamına uyulduğu halde gereği tam olarak yerine getirilmemiştir.

Tenfiz ve tanımada dâva dilekçesine, MÖHUK.'nun 37/1 maddesinde öngörülen yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslının veya aslına uygunluğu onanmış sureti ve onanmış tercümesinin, ilamın kesinleştiğini gösteren o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin eklenmesi gerekir.

Somut olayda, Almanya mahkemeleri tarafından verilen bir kararın tenfizi istenilmiş, ancak sunulan karar suret olduğu halde onay şerhine rastlanılmamış, noterler yetkili tercümanı tarafından yapılan tercüme ise yetkili Türk Makamları tarafından usulen onanmamıştır.

MÖHUK m. 51/1'de, tanıma ve tenfiz dâvalarına bakacak görevli mahkemenin asliye mahkemeleri olduğu belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasına göre yetkili mahkeme, dâvalının Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakin olduğu yer mahkemesi, o da yoksa Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleridir.

Anılan madde tanıma ve tenfize ilişkin görev ve yetkiyi düzenlemiş olmakla, görevli mahkemeye başvuru bizzat veya bir vekil aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak, uygulamada bazı devlet vatandaşlarının talepleri doğrudan mahkemeye yapılmamakta, Adalet Bakanlığı aracı kılınmaya çalışılmaktadır. Bu tür taleplerin gerekçesinin, ikili anlaşmaların farklı yorumlanması olduğu söylenebilir. Bir diğer neden ise, bu farklı yorumlama neticesinde yeni bir uygulama başlatarak harç ve tebligat masrafı ödemeden dâvanın açılmasının ve dâva takibi yapılmasının mümkün hale getirilmesinin istenilmesidir [625] . Örneğin; Gürcistan Mahkemesi tarafından verilmiş bir kararın ülkemizde tanıma ve tenfizi hususunda Gürcistan makamlarınca doğrudan Adalet Bakanlığına yazı yazılarak yardım talep edilirse, nasıl bir yol izlenmesi uygun olur?

Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcistan Cumhuriyeti arasında 15.01.1998 tarihinde yürürlüğe giren Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması'nın 2'nci maddesindeki *"İşbu Anlaşmanın uygulanması amacıyla Âkit Tarafların makamları, kendi aralarında diplomatik kanaldan iletişim kuracaklardır"* ifadesiyle iletişimin diplomatik makamlar aracılığıyla sağlanacağı belirtilmiştir.

Anlaşmada *"Hukuki Ve Ticari Konulardaki Kararların Tanınması Ve Tenfizi"* başlığı altındaki beşinci bölüm, m. 22' de *"Tanıma ve tenfiz için başvuru, bu Anlaşmanın 2. maddesinin hükümlerine uygun olarak kararın*

---

5 Ekim 1961 tarihli La Haye Sözleşmesinin 3. ve 4.maddelerinde tanımlanan şekilde ilamın aslına uygun olduğunun teyidi için onay şerhinin belgenin verildiği devletin yetkili makamlarınca karara işletilmesi, bundan sonra tercümenin orada bulunan Türk yetkili makamlarınca tasdikinin sağlanması ve bundan sonra uyuşmazlığın esası hakkında hüküm kurulması gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 28/9/2006 T., 2006/10403 E., 2006/11806 K.: Yayınlanmamış Karar.

[625] 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 4'üncü maddesi, *"Yabancı bir mahkeme tarafından verilen ilamların tenfizi için açılacak dâvalardan, bu ilamlarda hükmolunmuş şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre (1) sayılı tarife gereğince harç alınır"* şeklinde düzenlenmiştir.

ülkesinde tanınmasının veya tenfizinin istenildiği âkit tarafın yetkili adlî makamına doğrudan yapılabilir" ifadesiyle tanıma ve tenfiz konusundaki başvurunun yetkili adlî makama doğrudan yapılacağı, madde 23/I'de ise *"kararların tanınması ve tenfizi işleminde, tanıma veya tenfiz istenilen Âkit Tarafın mevzuatı uygulanacaktır"* ifadesiyle tanıma ve tenfiz talebinde, talep edilen ülkenin yasalarının uygulanacağı belirtilmektedir.

Söz konusu ikili Sözleşmenin 16'ncı maddesinde, *"Âkit taraflardan birinin vatandaşları, diğer tarafın mahkemeleri önünde bu âkit tarafın vatandaşları gibi aynı şartlarla ve ölçüde adlî harç ve masraflardan muafiyetten ve ücretsiz adlî müzaharetten faydalanırlar"* denilmiştir.

Tenfiz taleplerinin, MÖHUK uyarınca açılacak bir dâva ile yapılması ve dâva açmak için iç hukuk kurallarına uyulması gerektiğinden, ilâmların tenfizi için açılacak dâvalardan, bu ilâmlarda hükmolunan şeyin değeri, nevi ve mahiyetine göre harç alınır (Harçlar Kanunu m. 4). Bu nedenlerle, ilgilisi tarafından söz konusu nisbi harcın ve masrafın yatırılması gerekmektedir.

Belirtildiği üzere, Gürcistan Mahkemesi tarafından verilen kararın Türkiye'de tenfiz edilebilmesi için yetkili Türk Mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesi gerekmektedir. Gürcistan makamlarınca yapılan tanıma ve tenfiz talebinin, ilgilisi tarafından şahsen veya tevkil edilecek bir avukat vasıtasıyla yetkili ve görevli Türk mahkemesinden Adalet Bakanlığı aracı kılınmaksızın doğrudan istenilmesi, harç ve tebligat masraflarının ise tenfiz isteyen tarafından yatırılması gerekmektedir.

Tenfiz istemine ilişkin dilekçenin, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edildikten sonra, talep basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır. Dâvalı, MÖHUK düzenlemeleri çerçevesinde, tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek, tenfiz talebine itiraz edebilir (MÖHUK m. 55).

Tanıma ve tenfiz talebinde bulabilecek kişiler ise, *"davanın taraflarından ve onların küllî haleflerinden başka, tanıma ve tenfizde hukukî yararı olanlar veya yabancı mahkeme ilâmından kesin delil veya kesin hüküm*

olarak yararlanma ya da idarî bir işlemde kullanma hakkına sahip bulunanlar[626]*"* olarak sayılabilir.

b. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi ve Tanıma-Tenfiz

(1) Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyeti Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi

i. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi

1956 yılında imzalanan *"Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"*nden sonra taraf devletler, bu Sözleşmeyi tamamlayan nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin bir Taslak hazırlanmasını La Haye Özel Hukuk Konferansı'ndan talep etmiştir. Kısa bir sürede hazırlanan Taslak, 1958 yılında imzalanarak yürürlüğe girmiştir[627].

*"Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyeti Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi"*nin (ÇNKTLS) 15'inci maddesinde, Sözleşmenin, La Haye Devletler Hususi Hukuku Sekizinci Oturumunda temsil edilen devletlerin imzasına açıldığı, sözleşmenin onay belgelerinin ise Hollanda Dışişleri Bakanlığı'na tevdi edileceği belirtilmiştir. Maddede, bütün onay belgeleri bir tutanağa kaydedilip, bu tutanağın tasdik edilmiş bir kopyasının bütün imzacı devletlere diplomatik yolla tevdi edileceği düzenlenmiştir (ÇNKTLS m. 15).

Sözleşmenin 16'ncı maddesinde; Sözleşmenin, dördüncü onay belgesinin tevdiinden itibaren altmışıncı gün, sözleşmeyi sonradan onaylayan imzacı devletler yönünden ise onay belgesinin tevdi tarihinden itibaren altmışıncı gün yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

---

[626] Nomer, **Devletler**, s. 518.
[627] McClean/Patchett, s. 94-95.

La Haye Devletler Hususî Hukuku Sekizinci Oturumunda temsil edilmemiş bulunan Devletler Sözleşmeye katılabilecek olup, katılmak isteyen Devlet Hollanda Dışişleri Bakanlığına sunulacak bir belge ile bu niyetini belirtir. Bu belgenin uygunluğu tasdik edilmiş bir kopyası Âkit Devletlere yollanır ve Sözleşme, katılmak isteyen Devlet ve bu katılmayı kabul eden Devlet arasında, katılma belgesinin tevdiinden itibaren altmışıncı gün yürürlüğe girer (ÇNKTLS m. 17). *"Katılma belgesinin tevdii, ancak işbu Sözleşmenin 16'ncı maddesine göre yürürlüğe girmesinden sonra söz konusu olacaktır"* (ÇNKTLS m. 17/son).

ii. Sözleşmeye Taraf Devletler

Sözleşmeye taraf olan devletler; Almanya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, İspanya, İtalya, Liechtenstein, Lüksemburg, Macaristan, Norveç, Portekiz, Slovakya, Surinam, Türkiye, Yunanistan'dır[628].

iii. Sözleşmenin Amacı

Sözleşme'nin [629] amacı, çocuklara karşı nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların tanınması ve tenfizi için müşterek hükümler tespit etmektir. Sözleşme, evlenmemiş ve 21 yaşını doldurmamış olan evlilik içi veya evlilik dışı ya da evlât edinilmiş çocukların uluslararası veya ulusal nitelikteki talebi üzerine verilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkindir (ÇNKTLS m. 1)[630]. Görüldüğü üzere Sözleşme, Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi ile paralel

---

[628] HCCH, Status Table, ***"Convention of 15 April 1958 Concerning the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to" Maintenance Obligations Towards Children"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=38, (Erişim 05.11.2012).

[629] Katılmamız 14/09/1972 tarih ve 1620 sayılı Kanunla uygun bulunan bu Sözleşme 11/01/1973 tarih ve 14418 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Türkiye yönünden 25/06/1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[630] KAmacı, s. 525; Tiryakioğlu, ***"Çocukların Korunması"***, s. 21.

düzenlenmiş olup, her iki sözleşmede de yer alan *"çocuk"* tanımı mahiyeti itibariyle aynıdır.

iv. Sözleşmenin Uygulanması

Sözleşmenin uygulamasında rüşt sınırı 21 yaştır. Yabancı bir ülkede 18 yaşını bitirmiş bir çocuk lehine verilmiş nafaka kararının Türkiye'de tanıma ve tenfizinin istenilmesi, o kararın verildiği ülkede 18 yaşını bitiren kişilere nafaka bağlanıp bağlanamayacağı ile ilgilidir. Şayet, kararın verildiği ülke hukukuna göre bu mümkün ise, kararın Türkiye'de tenfizi istenebilir. Ancak, o devletin kanunları da buna izin vermiyorsa, o zaman bu kararın Türkiye'de tanınması ve tenfizi de mümkün olmaz[631]. Sözleşmenin 1/son maddesinde, sözleşmenin civar hısımları arasındaki nafaka yükümlülüklerine uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Sözleşme'nin 1'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, tanınması ve tenfizi istenilen karar başka hükümler de içeriyorsa, sadece nafakaya ilişkin bölümün tanınması ve tenfizi Sözleşme uyarınca istenilebilir.

v. Sözleşmede Yer Alan Tanıma ve Tenfiz Şartları

Sözleşmenin 1'inci maddesinde, *"uluslararası ve ulusal nitelikteki talep üzerine verilen"* nafaka kararlarının tanınması ve tenfizinden söz edilmektedir. Türk uyruklu bir çocuğun lehine Fransa mahkemelerince verilen nafaka kararı, uluslararası niteliğe haiz kararlara örnek olarak gösterilebilir.

---

631 *"Görüşümüze gore, maddede belirtilen 21 yaş sadece sözleşmenin uygulanması bakımından geçerlidir. Yani iç hukuka etkili değildir. Örneğin Medenî Kanunumuzun 306'ncı maddesine gore kendisine nafaka bağlanmaya müstehak bir nesebi gayri sahih çocuk, onsekiz yaşını bitirdikten sonra bir nafaka ilamı alamayacak ve bunun yabancı bir memlekette tenfizini isteyemeyecektir. Buna benzer olarak, yabancı memlekette alınmış bir nafaka ilamı eğer o memleketin kanunu yalnız 18 yaşına kadar nafaka bağlanmasını gerektiriyorsa, 18 yaşını bitirmiş çocuk için Türkiye'de tanınmayacak ve tenfiz edilmeyecektir. Sözleşme, iç hukuka dokunmamış sadece ilamın tanınması ve tenfizini öngörmüştür. Yukarıda verdiğimiz örnekte, ilamın sadır olduğu memleket kanunlarına göre nafaka yaşı 21 ise, bu ilam tabiki Türkiye'de tanınacak ve infaz edilecektir."* (REZAKİ, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 157.)

Bu kararın, Sözleşmeye taraf herhangi bir ülkede tanınması ve tenfizi istenilebilir[632]. Türkiye'de yaşayan bir Türk çocuğu için Türk mahkemeleri tarafından Belçika'daki babası aleyhine verilen bir nafaka kararı ise ulusal nitelikte bir karardır ve bu kararın tenfizinin Belçika mahkemelerinden istenilmesi halinde kararın tenfiz edilmesi gerekmektedir[633].

Tanıma tenfiz dâvasında, kararın esasına girilmeyecektir. Ancak, talepte dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Kararın yetkili bir mercii tarafından verilmiş olması gerekmektedir. Ayrıca, kararı vermiş olan merciin kanunlarına göre dâvalı usulüne göre mahkemeye çağrılıp, mahkemede temsil edilmiş olmalıdır. Kararın gıyaben verilmiş olması halinde, mahkeme, dâvalının kendi kusuru olmaksızın dâvadan habersiz kaldığını ve kendini savunamadığına kanaat getirirse, dâva red edilebilir (ÇNKTLS m. 2).

5718 sayılı Kanunda ise, nafaka kararı verilirken dâvalının usulüne uygun bir şekilde mahkemeye çağrılmaması veya mahkemede temsil edilmemesi ya da kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda karar verilmesi hallerinde tenfiz talebinin reddedilmesi, dâvalının tenfiz talebine karşı Türk mahkemesinde itiraz etmesi şartına bağlanmıştır. Aksi takdirde, maddede sayılan durumlar red sebebi sayılmaz. Oysaki Sözleşme, dâvalının itirazı şartını aramamakla beraber, dâvalının kendi kusuru olmaksızın dâvadan habersiz kaldığını ve kendini savunamadığını ispat etmesiyle dâvanın reddedilebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca karar, verilmiş olduğu memlekette kesin hüküm kuvvetini haiz olmalıdır[634]. Diğer taraftan, kararın verildiği devlette kanun yolları tüketilmemiş ve ara karar ile nafakaya hükmedilmiş olsa bile, bu ara kararın tenfizi istenilebilir. Ancak, kesinleşmemiş bir kararın tenfizinin mümkün olması için, verildiği ülkenin kanunlarına göre icra edilebilir olması şartı aranmaktadır (ÇNKTLS m. 2)[635].

Sözleşmenin 2/4'üncü maddesi uyarınca, kararın, tanıma ve tenfiz

---

[632] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 157; Kamacı, s. 526.
[633] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 276.
[634] Örneğin, İngiltere'de de yabancı bir nafaka kararının icrası için, kesinleşmiş olması gerekmektedir. (KUHN, Arthur K.: **Comparative Commentaries on Private International Law or Conflict of Laws**, The Macmillian Company, New York 1937, s. 191).
[635] Kamaci, s. 526-527.

talep edilen devlette verilen konusu ve tarafları aynı olan bir karara aykırı bulunmaması gerekmektedir. Bu maddede ifade edilen aykırılıktan anlaşılması gereken nedir? Örneğin, konusu ve tarafları aynı olan ve fakat nafaka miktarının, ödeme zamanının ve sürelerinin farklı olduğu bir başka dâvanın bulunması halinde çelişkiden veya aykırılıktan söz etmek mümkün olacak mıdır? Bu durumun, bir aykırılık teşkil etmeyeceği ve böyle bir kararın tenfizinin mümkün olacağı kabul edilmelidir. Ancak, konusu ve tarafları aynı olan bir nafaka talebi daha önce reddedilmişse, yabancı mahkeme kararının tenfizinin bu madde kapsamında reddedilmesi gerekmektedir[636].

Kanaatimizce, yukarıda verilen örnekte dikkat edilmesi gereken nokta, tarafların ve konunun aynı olmasının yanında koşulların da benzerlik göstermesidir. Zira, zaman içinde alacaklının ekonomik durumunda düzelme olurken, borçlunun ödeme gücü zayıflamış olabilir. Dolayısıyla, her ne kadar dâvanın konusu ve tarafları aynı bile olsa, aykırılığın tespiti her dâvada zaman ve koşullara göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Maddenin devamında, tenfizi istenen yabancı mahkeme kararının o ülkede tefhiminden önce, tenfiz ve tanımanın talep edildiği devlette tarafları ve konusu aynı derdest bir dâva var ise tenfiz talebinin reddedileceği belirtilmektedir (ÇNKTLS m. 2/4). Örneğin, tenfizi talep edilen yabancı mahkeme kararının tefhim tarihi Sözleşme'nin Türkiye açısından yürürlüğe girmesinden sonraki bir tarih olan 23.10.1980'den önce tenfizin talep edildiği ülkede tarafları ve konusu aynı olan başka bir dâvanın açılmış ve derdest olması halinde aykırılık nedeniyle red mümkün olacaktır.

Tenfizi istenilen nafaka kararının, tenfizin talep edildiği devletin kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerekmektedir. Açıkça aykırılığın bulunması halinde de tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilir (ÇNKTLS m. 2/5).

Sözleşmenin 3'üncü maddesinde, nafaka kararlarını vermeye yetkili merci düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, dâvanın açıldığı sırada nafaka borçlusunun mutat meskeninin bulunduğu devletin ülkesi dâhilindeki merci, dâvanın açıldığı sırada nafaka alacaklısının mutat meskeninin bulunduğu

---

[636] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 159.

devletin ülkesi dâhilindeki merci, nafaka borçlusunun açık olarak veya yetkili itirazında bulunmaksızın dâvanın esasına girmekte kabul ettiği merci yetkili kabul edilecektir.

Sözü edilen madde içeriğinde geçen *"merci"* ifadesinin üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Zira, yetkili makam ifade edilirken özellikle *"mahkeme"* kelimesi kullanılmamış ve *"merci"* kelimesi tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebi, bazı ülkelerde nafaka kararlarının mahkemeler tarafından değil, idari makamlarca verilmesidir. Dolayısıyla, *"merci"* kavramı idari ve adlî olmak üzere her iki nafaka kararı vermeye yetkili makamı da kapsamaktadır[637]. Oysa, 5718 sayılı Kanun'un 50'inci maddesi uyarınca, tanıma tenfiz talebi, yabancı bir ülke tarafından verilen mahkeme kararına dayanmaktadır. Yabancı ülke hukukuna göre mahkeme kararı gibi hüküm ifade etse bile idari bir makamın vermiş olduğu karar MÖHUK'a göre tenfiz edilemez.

Sonuç olarak, idari bir makamca verilen nafaka kararının tanınması ve tenfizi talep edilmiş ise izlenecek yol hangisi olacaktır? Mahkemeler, idari bir karara ilişkin talebi, mahkeme kararlarına ilişkin yapılan taleplerde izlenen usul çerçevesinde inceleyerek sonuca bağlar. Zira Anayasa m. 90 uyarınca, usulüne göre yürürlüğe girmiş milletlerarası sözleşmeler kanun hükmündedir. Diğer taraftan, MÖHUK 1'inci maddesi uyarınca, *"Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri"* saklı tutulmuştur. Ayrıca, korunmaya muhtaç nafaka alacaklısı lehine verildiği ülke kanunlarına göre yetkili mercice hükmedilen nafaka kararına ilişkin yapılan bir talebin reddedilmesi hakkaniyete aykırı olacaktır. Bu nedenlerle, bu tür taleplerde 1958 tarihli Sözleşme esas alınmalıdır. Örneğin, Avusturya'da nafaka kararı vermeye yetkili makam idari makamdır. Avusturya[638] ile Türkiye arasında

---

[637] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 160; KAMACI, s. 527.

[638] Avusturya'nın Sözleşmeye ilişkin yetkili otoriteye ilişkin beyanı şu şekildedir; *"In Österreich sind zur Erlassung von Unterhaltsentscheidungen die Bezirkgerichte, im Rechtsmittelzug auch die Gerichtshöfe I. Instanz (Landes- und Kreisgerichte) und der Oberste Gerichtshof, zur Bewilligung der Exekution auf Grund ausländischer Entscheidungen die Gerichtshöfe I. Instanz (Landes- und Kreisgerichte), im Rechtsmittelzug auch die Oberlandesgerichte und der Oberste Gerichtshof zuständig."* (HCCH, Authorities, ***"Convention of 15 April 1958 Concerning the Recognition and***

1958 tarihli Sözleşme yürürlükte olup, tanıma ve tenfize ilişkin yapılan talepler bu Sözleşme kapsamında değerlendirilerek sonuca bağlanmaktadır.

vi. Usûl

Sözleşme uyarınca, tenfiz kararı verilmesine ilişkin usul tenfizin talep edildiği Devletin kanuna tâbii olacaktır. Tenfiz kararının verilmesi ile tenfize konu karar, kararın verildiği ülkenin kendi mahkemeleri tarafından verilen kararlar ile aynı kuvvete ve aynı neticelere sahiptir.

Sözleşmenin 4'üncü maddesine göre, tanıma ve tenfiz talebinde;

- Kararın geçerli olması için gerekli şartları haiz bir örneği,
- Kararın kabili icra olduğunu tespit eden belgeler,
- Kararın gıyaben verilmesi halinde, dâva dilekçesinin resmen tevsik edilmiş bir kopyası ve bu dilekçenin usulüne uygun olarak tebliğ edildiğini tespit edecek nitelikteki gerekli belgeler,

mahkemeye sunulmalıdır.

Sözleşmenin 7'nci maddesi uyarınca, tenfizi talep edilen karar nafakanın belirli aralıklarla ödenmesine ilişkinse, tenfiz kararı vadesi henüz gelmemiş borçlar da dâhil olmak üzere bütün nafaka alacağı için verilir.

Sözleşmenin 9'uncu maddesi uyarınca, kararın verildiği memlekette adlî müzaheretten yararlanmış olan tarafın, kararın tenfizi usulünde de bundan yararlanacağı düzenlenmiş olup, teminat gösterilmesine (cautio judicatum solvi) lüzum yoktur[639]. Maddenin lafzından, adlî müzaheretten, ayrıca bir başvuruya gerek kalmadan kendiliğinden faydalanabileceği anlaşılmaktadır. Örneğin, Fransa'da açılmış bir nafaka dâvasında nafakaya hükmedilmiş ve bu dâvada adlî müzaheretten yararlanılmış ise, söz konusu

---

Enforcement of Decisions Relating to" Maintenance Obligations Towards Children" http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=464, (Erişim 30.08.2013).

[639] Kamacı, s. 528.

kararın Türkiye'de tenfizinin talep edilmesi halinde ayrıca bir karar alınmasına gerek olmaksızın adlî müzaherette hak kazanılır[640].

Sözleşmenin 10'uncu maddesi uyarınca, taraf devletlerin, nafakanın transferini kolaylaştırmak için elinden geleni yapması gerektiği belirtilmiştir. Anılan Sözleşme, taraf devletler arasında Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce verilen kararlar için uygulanamaz (ÇNKTLS m. 12). Bu itibarla, Sözleşmenin her devlet için yürürlülük tarihi önem atfetmektedir. Sözleşmelere, imzaya açıldığı anda taraf olunması ile daha sonra taraf olunması, Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi açısından farklılığa neden olur. Sözleşmenin 15 ve 16'ncı maddeleri uyarınca, Sözleşme onaylandıktan sonra onay belgesi Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecek ve dördüncü onay belgesinin tevdiinden sonra gelen altmışıncı gün yürürlüğe girer. Ancak, Sözleşmeyi imza tarihinden sonra onaylayan devletler için her birinin onayladıkları tarih önem taşımaktadır. Zira Sözleşme, bu ülkeler yönünden onay belgesinin tevdii tarihinden itibaren altmışıncı gün yürürlüğe girer[641]. Örneğin, Türkiye Sözleşmeyi 11.06.1968'de imzalamış (signature), ancak 27.04.1973'de onaylamıştır (ratification/accession/succession). Anılan Sözleşme, Türkiye açısından 25.06.1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir[642]. Dolayısıyla, bu tarihten önce alınmış nafaka ilâmlarının tenfizine ilişkin talep 12'nci madde gereği reddedilmelidir.

Sözleşme, uygulayıcı merkezi makama ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu nedenle, nafaka alacaklısının veya vekilinin kararın tanıma ve tenfizinin talep edildiği ülkede bizzat dâva açması ve hatta icra prosedürü dâhil olmak üzere bütün işlemleri bizzat takip etmesi gerekecektir. Nafaka alacaklısının sınırlı imkânları ve dâvaların uluslararası niteliği göz önüne alındığında, böyle bir usulün Sözleşmenin uygulanmasını ne kadar imkânsız hale getireceği açıktır. Bu nedenle, anılan Sözleşme daha sonra ayrıntılı olarak incelenecek olan 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile birlikte

---

[640] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 163.
[641] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 163-164.
[642] HCCH, Status Table, ***"Convention of 15 April 1958 Concerning the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to" Maintenance Obligations Towards Children"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=38, (Erişim 05.11.2012).

uygulanır. Her iki sözleşmeye de taraf olan devletler açısından, uygulayıcı makam sorunu bu şekilde aşılmaktadır. Ancak, New York Sözleşmesine taraf olmayan ülkelerden tanıma tenfize ilişkin gelecek bir talep, bizzat veya vekil aracılığıyla ilgili mahkemelere doğrudan başvurmak suretiyle yapılır. Bu konuda, taraf olunan ikili sözleşmelerin tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri de, Adalet Bakanlığı aracı kılınmaksızın doğrudan yetkili mahkemeye başvurulmasını öngörmektedir[643].

(2) Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi

i. Sözleşmenin Yürülüğe Girmesi

"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi", sadece çocuklara ilişkin verilen kararların tanıma ve tenfizine ilişkin hükümler içermekte olup, tüm nafaka çeşitleri için uygulanamıyordu. Bu nedenle, 2 Ekim 1973 tarihinde *"Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi"*[644] (NKTLS) kabul edildi.

Sözleşmenin 30'uncu maddesinde, Devletler Özel Hukuku Lahey Konferansı'nın Onikinci dönem toplantısı sırasında, üyesi bulunan Devletlerin imzasına açılan Sözleşmeye ilişkin onay, kabul veya tasvip belgeleri Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edileceği düzenlenmiştir.

Onikinci dönem toplantısından sonra Konferansa üye olan veya Birleşmiş Milletler Teşkilâtına veya onun bir ihtisas kuruluşuna mensup veya Uluslararası Adalet Divanının Statüsüne taraf bulunan her Devletin Sözleşmeye katılabilmesi için, Sözleşmenin 35/1'inci maddesi uyarınca yürürlüğe girmesi gerekmektedir (NKTLS m. 31/1). Katılma belgesi Hollanda

---

[643] Bkz. 2. Bölüm, D, 3.

[644] Katılmamız 03/11/1980 tarih ve 2382 sayılı Kanunla uygun bulunan bu Sözleşme, 16/02/1983 tarih ve 17961 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Türkiye yönünden 01/11/1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Dışişleri Bakanlığı'na tevdi edilecek olup, katılma yalnızca katılan Devletle madde 37/3'de öngörülen tebliğin alınmasından sonraki oniki ay içinde bu katılmaya karşı itirazı bulunmayan Âkit Devletler arasında hüküm ifade eder (NKTLS m. 31/II-III).

Sözleşmenin 35'inci maddesinde; Sözleşmenin, onay, kabul veya tasvip belgelerinden üçüncüsünün tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Sözleşme; sonradan onaylayan, kabul eden veya tasvip eden her imzalayan Devlet için, onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü, katılan her devlet için 31'inci maddede öngörülen sürenin hitamını izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girer. Sözleşmenin 32'nci maddesi uyarınca ise, Sözleşmenin teşmil olunduğu bölgeler için, anılan maddede öngörülen sürenin hitamını izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girer (NKTLS m. 35).

ii. Sözlemeye Taraf Devletler

Sözleşmeye taraf devletler; Almanya, Arnavutluk, Avustralya, Birleşik Krallık (İngiltere), Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Litvanya, Lüksemburg, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan'dır[645].

iii. Sözleşmenin Amacı

Sözleşmenin amacı, yetişkinler dâhil olmak üzere tüm nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların karşılıklı olarak tanınması ve tenfizini düzenlemektir. Sözleşme hükümleri ile *"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine"* İlişkin 15

[645] HCCH, Status Table, *"Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations"*, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=85 (Erişim 30.08.2013)

Nisan 1958 tarihli Sözleşmenin hükümleri arasında uyum sağlanmaya çalışılmıştır.

iv. Sözleşmenin Uygulanması

Bu Sözleşmeye taraf Devletler arasında, *"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme"*nin yerini alacak olup, sözü edilen sözleşmeye taraf olunmaması halinde ise 1958 tarihli sözleşme uygulanmaya devam edilecektir[646].

Sözleşme, 1'inci maddesinde yer alan;

"*Bu Sözleşme, nesebi sahih olmayan bir çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü de dâhil, aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkilerinden doğan nafaka yükümlülüğü konusunda, bir âkit devletin adlî veya idari mercileri tarafından verilmiş olan:*

1- Bir nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusu veya,

2- Bir nafaka borçlusu ile bir nafaka alacaklısına yaptığı ödemelerin iadesini talep eden bir kamu kurumu,

arasındaki kararlar hakkında uygulanır.

Sözleşme, bu merciler önünde ve bu kişiler arasında anılan yükümlülüklere ilişkin olarak yapılan sulhlere de uygulanır."

Düzenlemesi ile nafaka kararının tanıma ve tenfizini talep edebilecek taraflar sayılmış, ayrıca Sözleşmenin nafaka yükümlülüğüne ilişkin sulhlere de uygulanacağı ifade edilmiştir.

1973 tarihli Sözleşme, 1958 tarihli Sözleşmeden farklı olarak kararı veren mercinin adlî veya idari olabileceğini açıkça belirtmiştir[647]. Daha önce de ifade edildiği üzere[648], 1958 tarihli Sözleşmenin 3'üncü maddesinde, yetkili makam ifade edilirken özellikle *"mahkeme"* kelimesi kullanılmamış ve *"merci"* kelimesi tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebi, bazı ülkelerde nafaka

---

[646] Kamacı, s. 529; TİRYAKİOĞLU, ***"Çocukların Korunması"***, s. 22.
[647] Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 287
[648] Bkz. 2. Bölüm, D, 3, b, (1).

kararlarının mahkemeler tarafından değil, idari makamlarca verilmesidir[649]. 1973 tarihli Sözleşmede ise, tereddüde yer vermeyecek şekilde, *"bir âkit devletin adlî veya idari mercileri tarafından verilmiş olan"* kararlara ilişkin tanıma ve tenfiz talebinin yapılabileceğinin belirtilmesi, Sözleşmenin amacına ve nafakanın sosyal içeriğine uygun bir düzenlemedir[650].

Sözleşmenin uygulamasında, kişilerin vatandaşlığı ve mutad meskeni önem taşımamakla birlikte, anılan Sözleşme ulusal ve uluslararası kararlara ve sulhlere de uygulanabilir (NKTLS m. 2). 1958 tarihli sözleşmede düzenlendiği gibi, kararın veya sulhun nafaka hâricinde hükümler de içermesi halinde sadece nafakaya ilişkin bölüm için Sözleşmenin uygulanması mümkün olabilir (NKTLS m. 3).

"Sözleşme, âkit olmayan bir devlette verilmiş veya yapılmış dâhi olsa önceki bir kararı veya sulhu değiştiren kararlara ve sulhlere de uygulanır (m. 2/2). Bu hükümden sözleşmenin âkit devletlerce karşılıklılık şartı aranmaksızın uygulanacağı anlaşılmaktadır. Daha açık ifade edilecek olursa tanınması ve tenfizi talep edilen nafaka yükümlülüğüne ilişkin karar ve sulh iş bu sözleşmeye taraf olmayan bir devlette verilmiş olsa bile tanıma ve tenfizin talep edildiği âkit devlet hiçbir karşılık şartı aramaksızın sözleşmeyi uygulayacaktır"[651].

Sözleşmenin 21'inci maddesi uyarınca, yapıldığı Devlette icra edilebilen sulhler, kararların tâbi olduğu aynı şartlar altında ve bu şartların sulhlere de uygulandığı ölçüde tanınır veya haklarında tenfiz kararı verilir.

---

[649] Rezaki, ***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü"***, s. 160.

[650] Çelikel, ***"Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme ve Türk Hukuku"***, s. 1-6, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 3, 1983, Sayı 1, s. 4.

[651] Kamacı, s. 531; Alman Hukukunda, Fransa, Belçika, İtalya ve Hollanda uygulamasından farklı olarak, yabancı bir mahkeme kararının tanınması ve tenfizi için karşılıklılık şartı aranmaktadır. Bu şart, yabancı mahkeme kararlarının tenfizini sınırladığı için, bazen uluslararası sözleşmelerin uygulanmasında soruna sebebiyet vermektedir. Ancak, karşılıklılık şartının istisnası olarak bazı durumlar kabul edilmiştir (dâva konusu mülkiyete ilişkin değilse ve taraf Alman hukukuna göre Almanya'da kalmıyorsa veya dâva nesep ilişkisinin kurulmasına (affiliation) dair ise). Uygulamada, Alman mahkemesi kararlarının tenfizin istenildiği ülkede etkili bir şekilde tanınıyor olmasının ispatı gerekli olmamakla birlikte, tenfiz talep edilen ülkenin tanıma ve tenfize ilişkin bir sisteminin olmasının yeterli olacağı düşünülmektedir. (ROMAN, George J.: **Recognition and enforcement of Judgements in Various Foreign Countries**, The Library of Congress, Law Library, Washington 1984, s. 19-20).

Sözleşmenin uygulanmasında önemli bir husus, sözleşmenin karar tarihine bakılmaksızın uygulanmasıdır. Kararın, Sözleşme iki devlet arasında yürürlüğe girmeden verilmesi halinde, kararın tanınması veya tenfizi istenebilir. Ancak, bu durumda kısmî tenfiz benzeri bir durum söz konusu olacak ve sadece sözleşmenin yürürlük tarihinden sonraki muaccel olan borçlar için tenfiz istenebilecektir.

v. Sözleşmede Yer Alan Tanıma ve Tenfizin Şartları

Kararların tanınması ve tenfizi için, kararın yetkili bir merci tarafından verilmiş olması ve karar hakkında verildiği devlette tüm kanun yollarının tüketilerek kesinleşmiş olması gerekmektedir[652]. Diğer taraftan, ara karar ile nafakaya hükmedilmiş olması halinde de, bu ara kararın tenfizi istenilebilir. Olağan kanun yolları tüketilmemiş olmasına rağmen, geçici olarak icra edilen ara kararların ve geçici tedbirlerin tanıma ve tenfizinin talep edilebilmesi için, o kararların talep edilen ülkede verilebilmesi, icra edilebilmesi gerekmektedir (NKTLS m. 4)[653].

Sözleşme'nin 5'inci maddesinde talebin hangi hallerde reddedilebileceği düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca;

- Kararın tanınması veya tenfizinin talep edilen Devletin kamu düzenine açıkça aykırı olması,
- Kararın, usul işlemlerinde yapılan bir hilenin sonucu olması,
- Tarafları ve konusu aynı olan bir dâvanın, daha önce talep edilen Devletin bir merciinde açılmış ve görülmekte olması,
- Kararın, talep edilen Devlette tanıma ve tenfiz için gerekli şartları haiz olsa dâhi, başka bir Devlette aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması,

hallerinde tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilir.

---

[652] İngiliz hukukunda da nafaka kararlarının tenfiz edilmesi için kesinleşmiş (final or conclusive) olması aranmaktadır. (North, P.M., Fawcett, J.J., s. 714).
[653] Nomer, **Devletler**, s. 512; Çelikel, ***"Tanınma ve Tenfiz"***, s. 2; Kamaci, s. 534.

Sözleşme uyarınca aranan tenfiz şartlarından en geneli, *"hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması"* şartıdır (NKTLS m. 5/I). Bu şart, daha önce incelediğimiz Sözleşmelerde ve MÖHUK'ta da düzenlendiğinden mevzuat ile uyum arz etmektedir.

Ayrıca Sözleşme ile, kararın usule ait bir hile sonucu verilmesi durumunda tanıma ve tenfiz talebinin reddedilebileceği düzenlenmiştir. 5718 sayılı Kanunda böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Sözleşmede yer alan bu şart, Anglo-Amerikan hukukunda tanıma ve tenfiz dâvalarında aranmaktadır. Hileli usul muamelelerine örnek olarak; bilirkişinin kasten gerçeğe aykırı rapor düzenlemesi veya hile sonucu bulunamamış bir yazılı delilin sonradan ortaya çıkması verilebilir[654].

Bir diğer red sebebi, tarafları ve konusu aynı olan bir dâvanın açılmış ve görülmekte olması halidir. Milletlerarası Özel Hukuk sistemimize göre, bir dâva görülmekte iken, aynı konuda ve aynı taraflar arasında yabancı devlet mahkemesi tarafından verilen ve kesinleşmiş bir kararının Ülkemizde tenfizi mümkündür. Sözleşme 5/3'üncü maddesinde ise, bu konu hâkimin takdir yetkisine bağlanmıştır. Tanıma ve tenfiz talebinden önce talep edilen devlette tarafları ve konusu aynı olan bir dâva açılmışsa, hâkim talebi reddedebilir. Anılan maddeyi, tenfizi zorlaştırıcı, Sözleşmenin ruhuna aykırı bir madde olarak düşünmemek gerekir. Nafaka yükümlülüğünün tespitinde, Sözleşmenin sağladığı kolaylıklar yanında, tenfizin talep edildiği devlet lehine konulmuş bir koruma önlemi olarak kabul etmek daha uygun olacaktır. Yine anılan maddenin son fıkrasında, talebin, başka bir devlette aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir karar ile bağdaşmaması halinde reddedilebileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm, MÖHUK'da bulunmamakla birlikte çok taraflı bir sözleşmenin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır[655].

Kararın tanıma ve tenfiz edilebilmesi için, gıyapta verilecek ise dâva dilekçesinin gaip tarafa kararın verildiği Devletin hukuku uyarınca tebliğ edilmiş olması ve gaip tarafa şartlara göre savunması için yeterli bir süre verilmiş olması gerekmektedir (NKTLS m. 6). Sözleşme, MÖHUK m. 54/ç

---

[654] Çelikel, ***"Tanıma ve Tenfiz"***, s. 5.
[655] Çelikel, ***"Tanıma ve Tenfiz"***, s. 5.

bendi ile uyum içinde olmakla birlikte, bir hususta farklılık göstermektedir. MÖHUK'a göre, nafaka kararı verilirken dâvalının usulüne uygun bir şekilde mahkemeye çağrılmaması veya mahkemede temsil edilmemesi ya da kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda karar verilmesi hallerinde tenfiz talebinin reddedilmesi, dâvalının tenfiz talebine karşı Türk mahkemesinde itiraz etmesi şartına bağlıdır. Aksi takdirde, maddede sayılan durumlar red sebebi sayılmaz. Oysaki Sözleşme, dâvalının itirazı şartını aramamaktadır[656].

Yetkili mercii olarak;

- Dâvanın açıldığı sırada nafaka borçlusu veya alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu Devletin mercileri (NKTLS m. 7/1) veya,

- Nafaka borçlusu veya alacaklısının dâvanın açıldığı sırada vatandaşı olduğu Devletin mercileri (NKTLS m. 7/2) veya,

- Dâvalının yetki konusunda hiçbir itirazda bulunmaksızın dâvanın esasına girmek suretiyle yetkisini kabul ettiği merci (NKTLS m. 7/3),

- Boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı veya iptali dâvaları görülmekte iken doğan nafaka borçları için yine bu dâvaların görüldüğü merciler (NKTLS m. 8),

kabul edilir.

vi. Usûl

Sözleşmenin 13'üncü maddesi uyarınca, aksine bir hüküm sözleşmede bulunmaması halinde kararın tanınması ve tenfizi usulü talep edilen Devletin hukukuna tâbidir[657].

---

[656] Çelikel, ***"Tanıma ve Tenfiz"***, s. 5.

[657] Örneğin; Bir İngiliz kadın ile İsveçli erkek, İngiliz mahkemeleri önünde boşanıyor ve mahkeme tarafından kadın lehine haftalık ödenmek üzere nafakaya karar veriliyor. Nafaka yükümlüsü eş, Fransa'ya taşınıyor ve nafaka borcu birikiyor. Bunun üzerine, nafaka alacaklısı Fransız mahkemelerinden nafaka kararının icrasını talep ediyor. Fransız mahkemeleri yeni bir yargılama yapmadan tenfiz prosedürüne uygulanacak hukuk olan lex fori çerçevesinde İngiliz mahkemesince verilen kararın tenfizine ilişkin karar veriyor. (KUHN, Arthur K., s. 192).

Tanıma ve tenfiz talebi incelenirken kararın esasına girilmez. Nafakanın, kararda belirli aralıklarla ödenmesinin öngörülmesi halinde, tenfiz kararı, tüm işleyecek nafaka borcu da dâhil olmak üzere borcun tamamını kapsayacaktır (NKTLS m. 11).

Kararın birden fazla nafaka talebine ilişkin olması ve tanıma tenfiz talebinin bu nafakaların tümü için kabul edilemeyecek olması halinde, kabul edilebilecek kısım için kısmî tanıma veya tenfiz kararı verilebilir. Zira, Sözleşme'nin 14'üncü maddesine göre kısmî tanıma ve tenfiz mümkündür.

Sözleşmenin 15'inci maddesi uyarınca da, Sözleşmenin ruhuna uygun olarak alacaklının menfaati korunmuş ve nafaka kararının verildiği Devlette adlî müzaheretten veya masraf muafiyetinden kısmen veya tamamen faydalanılmış olması halinde, tanımaya veya tenfize dair bütün usul işlemlerinde de, talep edilen Devletin hukukunun öngördüğü adlî müzaheretten ve muafiyetten faydalanabilir[658].

Nafaka alacaklısının ekonomik durumunun iyi olmadığı ve zaruret halinde bulunduğu düşünülürse, anılan madde alacaklı açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Zira çoğu olayda, dâva hakkına sahip olan taraf, usulü işlemlerin karmaşıklığından veya yargılama giderlerinden dolayı bu hakkından vazgeçmekte ve dâva açmamaktadır. Sözü edilen nafaka alacağı dâvalarının uluslararası boyutu ve Sözleşmenin uygulamasında yetkili bir makamın düzenlenmemiş olması da dikkate alınırsa, bu tür dâvaların ne kadar karmaşık ve masraflı olabileceği açıktır. Zira merkezi makamın belirlenmemiş olması, sözleşme kapsamında kalan dâvaların bizzat veya tevkil edilecek bir vekil aracılığıyla doğrudan yetkili adlî merciye başvurarak açılmasını gerekli kılmaktadır.

Yine, Sözleşmenin uygulanması sırasında doğan masraflar için kefalet veya teminat istenmeyecektir.

Sözleşme'nin 17'nci maddesine göre, tanıma ve tenfiz isteyen taraf aşağıda sayılan belgeleri taleple birlikte sunmalıdır;

1-Kararın tam ve aslına uygun bir örneği,

---

[658] McClean/Patchett, s. 96.

2-Kararın verildiği devlette kanun yollarının (mutad) tüketilmiş olduğu ve gerekiyorsa kararın bu Devlette icra edilebilir olduğunu kanıtlayacak bir belge,

3-Gıyapta verilen karara ilişkin dâva dilekçesinin, gaip tarafa, kararın verildiği Devletin hukukuna uygun şekilde tebliğ edildiğini veya bildirildiğini kanıtlayacak bir belgenin aslı veya aslına uygunluğu onaylanmış bir örneği,

4-Gerektiğinde, kararın verildiği Devlette adlî müzaheretten veya masraf muafiyetinden yararlandığını kanıtlayacak bir belge,

5-Sözü edilen belgelerin aslına uygunluğu onaylanmış tercümeleri.

Talebe eklenecek belgelerin ibraz edilmemesi veya talep edilen Devlet merciin, kararın içeriğinden Sözleşmenin şartlarının yerine getirildiğini belirleyememesi halinde, gerekli bütün belgelerin ibrazı için belirli bir süre tayin edilir (NKTLS m. 17/2). Belgelerin onaylanmasına ihtiyaç yoktur (NKTLS m. 17/3).

Nafaka alacaklısına, bir kamu kuruluşu tarafından ödenen nafaka miktarı için, daha sonra borçluya kamu kuruluşu tarafından rücu edebilecek ve bu hususta alınan kararın başka bir ülkede tanıma tenfizi istenebilecektir. Ancak, yabancı ülkede alınmış bu türde bir karar hakkında tanıma ve tenfiz talebinde bulunulabilmesi için (NKTLS m. 18),

1- Yapılan ödemenin tâbi olduğu kanun, bu kurumun nafaka alacağını borçludan tahsil etmesine izin veriyor olmalıdır.

2- Tanıma tenfizin talep edildiği devletin iç hukukuna göre, asıl alacaklı ile borçlu arasında bir nafaka yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir.

Dahası, kamu kuruluşunun tâbi olduğu kanun, bir kamu kuruluşuna, nafaka alacaklısı lehine verilen bir kararın tanınmasını ve tenfizini talep edebilme yetkisi veriyorsa, anılan kamu kuruluşu, nafaka alacaklısına yapmış olduğu ödemeler nispetinde nafaka borçlusu ile alacaklısı arasında verilen bir kararın tanıması veya tenfizini isteyebilir (NKTLS m. 19). Talebi yapan kamu kuruluşu, 18'inci maddenin birinci fıkrasında veya 19'uncu maddede öngörülen şartlara sahip olduğunu gösteren ve ödemelerin nafaka alacaklısına yapıldığını kanıtlayan her türlü belgeyi ibraz etmelidir (NKTLS m. 20).

vii. Çekinceler

Sözleşmenin 26'ncı maddesine göre, taraf devletler, aşağı sayılan durumlarda tanıma veya tenfiz talebini reddetme hakkını saklı tutabilir[659];

- Alacaklının evliliğinden veya yirmi bir yaşını bitirmesinden sonraki döneme ait olup, alacaklının eşi veya eski eşi dışındaki bir borçlu tarafından verilmesi gerekli nafakaya ilişkin kararlar ve sulhler;

- Civar hısımlar ve sıhrî hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar ve sulhler[660],

- Belirli aralıklarla nafaka ödenmesini hükme bağlamayan kararlar ve sulhler.

Şayet taraf bir devlet ihtirazı kayıt koymuş ise, bu hususta karşılıklılık söz konusu olur. Başka bir ifade ile, konulan ihtirazı kayıt beyanda bulunan devleti de bağlar. Bir ihtirazî kayıtta bulunmuş olan Âkit Devlet, Sözleşmenin kendi ihtiraz kaydına konu olan kararlara ve sulhlere uygulanmasını talep edemez.

Türkiye Sözleşmeyi onaylarken, 26'ncı maddenin 2'nci ve 3'üncü fıkralarında belirtilen, civar hısımları ve sıhrî hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar ve sulhler ile belirli aralıklarla nafaka ödenmesini hükme bağlamayan kararlar ve sulhlere ilişkin çekince koymuştur.[661] Bunun sonucu olarak, civar ve sıhrî hısımlar dışında kalan nafakaya ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi için Sözleşme uygulanacak olup, çekince konulan kişilere ilişkin nafaka kararları için MÖHUK'un tanıma ve tenfize ilişkin genel hükümleri uygulanır.

---

[659] Kamacı, s. 533; Tekinalp, **Bağlama Kuralları**, 11. Bası, s. 288.
[660] Tiryakioğlu, ***"Çocukların Korunması"***, s. 37.
[661] *"The Republic of Turkey reserves in accordance with Article 34 of the Convention, the right referred to in Article 26, sub-paragraphs 2 and 3, not to recognize or enforce a decision or settlement in respect of maintenance obligations between persons related collaterally and between persons related by affinity, and a decision or settlement unless it provides for the periodical payment of maintenance."* (**HCCH, Status Table, "***Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations"*
http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=588&disp=resdn, (Erişim 24.08.2013))

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYENİN TARAF OLDUĞU NAFAKA ALACAKLARININ TAHSİLİNİ KOLAYLAŞTIRAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

A. NAFAKA ALACAKLARININ YABANCI ÜLKELERDEN TAHSİLİ HAKKINDA 1956 TARİHLİ NEW YORK SÖZLEŞMESİ[662]

1. Genel Olarak

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin 1955 yılında yapılan 19'uncu dönem görüşmelerinde, nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi sorununu çözmesi beklenmekteydi. Daha sonraları Konsey, *"Nafaka Alacaklarının Tahsili Hakkında"* bir sözleşme taslağının hazırlanması amacına yönelik bir konferans yapmaya karar verdi. Konsey'i buna iten neden, nafaka yükümlüsünün başka bir ülkeye göçmesi ve borcunu rızası ile ödemeyi reddetmesi halinde nafaka alacağının tahsilinin oldukça zorlaşmasıydı. Bu sorun, II. Dünya Savaşından önce, başka bir ülkeye göç eden ve ailesinin bakım ve iaşesini karşılamayan erkeklerin eşleri ve çocuklarının ekonomik durumlarının kötüleşmesi ile artarak büyüdü[663].

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise, birçok sığınmacı, gittikçe artan insan haklarına aykırı muamele ve zulüm nedeniyle hayatlarını ve özgürlüklerini koruyabilmek için ülkelerini terk etmek zorunda kaldı[664]. Binlerce insanın ülkelerini terk etmesinin bir diğer nedeni ise, ekonomik şartların kötüleşmesi

---

[662] New York Sözleşmesi olarak da anılan bu Sözleşmenin onaylanması 26/01/1971 tarih ve 1331 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. Sözleşme metni 18/03/1971 tarih ve 13782 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

[663] Contini, Paolo: ***"The United Nations Draft Conventions On Maintenance Claims"***, (ed.) Hessel E. Yntema, s. 543-551, The American Journal of Comparative Law, Volume 3, American Association for the Comparative Study of Law, Inc., 1954, s. 543.

[664] Bozdağ, Gonca Gülfem: ***"The Protection of Refugees and Displaced Persons in International Law"***, LLM in International Human Rights Law, University of Essex, Essex 2009, s. 3.

sonucu daha iyi bir yaşam düzeyine ulaşmak isteyen insanların iş bulmak umudu ile iş gücü ihtiyacı olan ülkelere göç etmesiydi[665].

Avrupa Topluluğu ülkelerinde işçilerin serbest dolaşımı, üye ülkelerde nüfusun artmasının bir başka nedeni olmuştur. Her ne kadar AB'nin temel amaçlarından biri ulusal sınır kontrolünü kaldırarak serbest geçişi sağlamak da olsa, Avrupa Adalet Divanı'nın bazı kararlarında, nüfus artışına neden olan göçün kontrolünün meşrulaştırılmasına izin verilmekteydi [666] . Bu çerçevede, üye ülkelerdeki nüfus artışının kontrol edilmesinin, kişilerin serbest dolaşımı müessesesinin kurulmasına zarar vermeden dengelenmesi gerekiyordu [667] . Nüfus artışının kontrol edilmesi amacıyla yapılan düzenlemeler ise, anılan ülkelerde aile birliğinin kurulmasını güçleştirmekteydi.

Toplumun temel yapı taşı olan ailenin korunması, birçok ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile sağlanmaya çalışılmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi uyarınca, herkes, özel hayatı, aile hayatı, konutu ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Bu maddenin temel amacı, kişileri devlet otoritesinin keyfi müdahalesinden korumaya çalışmaktır. Ayrıca, ulusal otoriteler aile hayatını korumak üzere düzenlemeler yapmakla yükümlüdürler [668] . Ancak, bu düzenlemeler, bazı ülkelerde çifte standarda neden olmaktadır. Örneğin; Almanya, aile birliğinin sağlanması adına çocukların göç ederek Almanya'ya girişinin önüne daha sıkı şartlar koymuştur. Örneğin, bir çocuğun Almanya'daki ailesine katılma yaşı, Avrupa ülkelerindeki 18 yaş sınırından farklı olarak 16 yaşına indirilmişti [669] . Hollanda ise buna ayrı bir örnek teşkil etmektedir. Zira Hollanda, yabancı dil testini geçemeyen aile üyelerine ülkeye giriş için vize

---

[665] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 145.
[666] Craıg P./Graınne de B., **EU Law; Text, Cases and Materials**, 3rd ed., Oxford University Press, New York 2008, s. 750.
[667] Bozdağ, Gonca Gülfem: ***"Discuss Family Reunification as the Most Common Form of Immigration in the Member States"*** LLM in European Union Law, Essex 2009, s. 3.
[668] Standley, K.: **Family Law**, 6th ed., Palgrave Macmillian, New York 2008, s. 14.
[669] Kofman E./Phızacklea A./Raghuram P./Sales R.: **Gender And International Migration In Europe,** Routledge, London 2000, s. 66, Online at: http://books.google.com/books?id=syu02qezLQC&dq=GENDER+AND+INTERNATIONAL+MIGRATION+IN+EUROPE&printsec=frontcover&source=bn&hl=tr&ei=Fw_xSaNkx4P4Bo3N6MgP&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4, (Erişim 15 Mart 2009).

vermemektedir. Elbette ki bu örnekler, orantılılık ve etkili yasal koruma ilkeleri ile çelişmektedir[670].

Sonuç olarak, göçler ve aile birliğinin kurulmasını zorlaştıran düzenlemeler nedeniyle aile bireyleri ayrı ülkelerde yaşamaya mahkûm olmuş ve bunun sonucu olarak boşanmalar, ayrılıklar vuku bulmuştur. Ailelerin parçalanması, nafaka taleplerinde artışa neden olmuş, böylelikle nafaka alacakları ülkeler arası bir boyuta taşınmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, modern ülke görüşlerinde olduğu gibi[671], nafaka alacaklısının korunması amacıyla uluslararası nafaka borcunun ifasına ilişkin düzenleme yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Zira farklı ülkelerde bulunan taraflar arasında nafaka alacağının tahsil edilmesi için, ya nafaka alacaklısının borçlunun ülkesinde bir dâva açarak nafaka alacağına ilişkin bir karar alması gerekmekte ya da nafaka alacaklısının kendi ülkesinde aldığı nafaka kararını borçlunun ülkesinde tenfiz ettirmesi gerekmektedir. Özellikle, uluslararası dâvalarda gerçekleşen tebligat ve adlî yardımlaşma prosedürünün uzunluğu göz önünde tutulduğunda, ekonomik anlamda güçsüz olan alacaklının daha çok zarurete düşeceği şüphesizdir.

Bu çerçevede, uluslararası ihtiyacı karşılamak üzere imzalanan nafakaya ilişkin sözleşmelerin başında 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili Hakkındaki New York Sözleşmesi gelmektedir. Basitleştirilmeye çalışılan uluslararası nafaka süreci için New York Sözleşmesi bir ilham olmuş ve bunu La Haye Sözleşmeleri izlemiştir.

2. Sözleşmenin Tarihi Gelişimi

Yabancı ülkelerden nafaka alacağının tahsili sorunu, ilk olarak 1938 yılında Özel Hukukun Birleştirilmesi Roma Enstitüsü'nün (Rome Institution for the Unification of Private Law), taslak bir Sözleşme hazırlaması ile yeni bir

---

[670] Groenendıjk, K.: *"**Family Reunification as a Right Under Community Law**"*, s. 215-230, *in European Journal of Migration and Law 8*, the Netherlands 2006, s. 224.
[671] Çelikel, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 283.

boyut kazandı. II. Dünya Savaşından sonra, Birleşmiş Milletler sorunun çözümü için çalışmalara başladı. Konu Sosyal Komisyon'da tartışılarak, Roma Enstitüsü'nden revize edilmiş bir taslak hazırlanması istenildi. Tartışmalar sırasında, İngiltere, Kanada ve Çekoslovakya, bu soruna hızlı bir çözüm bulunması hususundaki taleplerini dile getirdiler. Söz konusu Taslak 1949 yılında tamamlanarak, BM Genel Sekretaryasına 1950 yılında sunuldu. Hazırlanan Taslak, bütün üye ülkelere, üye olmayan ülkelere ve gözlemci olarak katılan özel kurumlara iletildi, ancak 1951 yılında yapılan oturumda İngiltere ve ABD temsilcileri tarafından eleştiriye maruz kalarak kabul edilmedi[672].

Sekretarya, problemi birbirini tamamlayan iki taslak hazırlayarak çözmeye çalıştı. Bu taslaklardan birincisi, *"Nafaka Kararlarının Tenfizi Hakkında Model Sözleşme"*, diğeri ise *"Nafaka Alacaklarına Dair Model Sözleşme"* olarak adlandırıldı. Tamamen değişen bu yaklaşımın nedeni, ABD'nin Roma Taslağı'na ilişkin getirmiş olduğu öneriler oldu. 1952 yılında Cenevre'de toplanan Uzmanlar Komitesi, farklı hukuk sistemlerine sahip ülkelerin *"Model Sözleşmeyi"* kabul ederek uygulamalarının ya da yabancı nafaka kararlarının tenfizine ilişkin çok taraflı bir Sözleşmeye taraf olmalarının zorluğunu vurgulayarak, bu hususta basit ve etkili bir adlî yardımlaşma sisteminin belirlenmesi gerektiğine karar verdi. Böylece, *"Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili Hakkında Sözleşme Taslağı"* hazırlandı[673].

New York Sözleşmesi olarak da anılan bu Taslak, 29 Mayıs- 20 Haziran 1956 tarihleri arasında New York'ta düzenlenen bir konferans'ta ele alındı. Söz konusu konferansa otuz iki ülke katılmış, dokuz ülke ise gözlemci göndermiştir. 20 Haziran 1956 tarihinde ittifakla kabul edilen Sözleşme, on beş devlet tarafından imza edilerek, İsrail, Guatemala ve Fas'ın da katılması ile 25 Mayıs 1957'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, Türkiye açısından ise, 2

---

[672] Lipstein, K.: **A Draft Convention on the Recovery Abroad of Claims for Maintenance**, s. 125-134, The International and Comparative Law Quarterly, Volume 3, The Society of Comparative Legislation, London 1954, s. 126.
[673] Contini, s. 545-546.

Temmuz 1971 tarihinde yürürlüğe girmiştir[674]. 1971 yılında iç hukukumuzun bir parçası olan New York Sözleşmesi, tanıma ve tenfize ilişkin hükümler içermemekle birlikte nafaka kararının, iç hukuk yollarına aykırılık teşkil etmediği sürece iyi niyet kurallarına dayanarak uygulanması yönünde yükümlülük getirmektedir[675].

New York Sözleşmesi, aile desteği anlamında nafakaya ilişkin olarak en geniş kabul gören Sözleşme olmuştur[676]. Sözleşme, merkezi otoriteler arasındaki idari işbirliği temeli üzerinde kurulmuştur[677]. Bu nedenle, sözleşme merkezi otoriteler arasında uygulanmakta olup, devletlerin dış temsilciliklerine herhangi bir görev atfedilmemiştir.

Sözleşmenin uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar, 13-17 Kasım 1995 tarihleri arasında düzenlenen özel bir konferansta ele alınmıştır. Söz konusu Konferansa, bu alanda uzmanlığı bulunan kişiler ile devletlerin yetkili makamlarında çalışan uygulamacılar katılmıştır. Konferansta, uygulamada karşılaşılan sorunlar ile çözüm yolları tartışılmış, yaşanan güçlüklerin sebebi olarak ise taraf devletlerin farklı yaşam standartlarına, farklı dinlere ve farklı felsefelere sahip olmaları gösterilmiştir[678].

3. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi

Sözleşmenin 13'üncü maddesinde; ***"*** *İşbu Sözleşme 31 Aralık 1956 tarihine kadar Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi bütün devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi olmamakla beraber Beynelminel Adalet Divanı statüsüne taraf olan veya Birleşmiş Milletlerin İhtisas Teşekküllerinden birine*

---

[674] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 147-148.
[675] Köseoğlu, Bilal: ***"Uluslararası Çocuk İadesi ve Uluslararası Nafaka Alacakları Dâvaları"***, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2007, s. 67-68.
[676] Melli M.S.: ***"The United States and the International Enforcement of Family Support"***, s. 715-731, in Lowe N. and Douglas G. (eds.), *Families Across Frontiers*, The Hague, Kluwer Law International, 1996, s. 721.
[677] European Judicial Network in civil and commercial matters, **Maintenance Claims- International Law**, Online http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_int_en.htm (Erişim 24 Aralık 2008).
[678] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 148.

üye olan devletlerin, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Teşkilâtı üyesi olmamakla beraber Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından Sözleşmeye taraf olmak üzere davet edilmiş bütün devletlerin imzalaması için açık kalacaktır" denilmektedir. Sözleşmenin imzalanması veya katılımın sağlanmasından sonra ayrıca onay işleminin gerçekleşmesi ve onay belgelerinin Genel Sekretere tevdi edilmesi gerekmektedir.

Sözleşme, üçüncü onay veya katılma belgesinin tevdi edileceği tarihi takibedecek otuzuncu günde yürürlüğe girer (m. 14/I). Üçüncü onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonra sözleşmeyi onaylayacak veya katılacak her devlet için sözleşme, bu devlet tarafından kendi onay veya katılma belgesinin tevdiini takip eden otuzuncu günde yürürlüğe girer (m. 14/II).

4. Sözleşmenin Amacı

Sözleşme, kendilerine bakmakla yükümlü olan kişilerin yabancı ülkelerde bulunması ve ihtiyaç içinde olan şahısların karşılaştığı insani probleme bir çözüm yolu bulunması amacıyla düzenlenmiştir. Nafaka dâvalarının yabancı memleketlerde takibinde veya nafaka ilâmlarının yabancı memleketlerde tenfizinde önemli oranda güçlük yaşanması, bu duruma hızlı bir şekilde çözüm bulunmasını gerektirmiştir[679].

Sözleşmenin amacı, 1'inci maddede aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

"1- İşbu Sözleşmenin amacı, Âkit Taraflardan birinin ülkesinde bulunan ve bundan sonra alacaklı diye isimlendirilen bir şahsın, Âkit Taraflardan başka birinin yargısına tâbi bundan sonra borçlu diye isimlendirilen bir şahıstan hakkı olduğunu iddia ettiği nafakayı tahsil etmesini kolaylaştırmaktadır. Nafakanın tahsilini kolaylaştırmakta kullanılacak

---

[679] Kamacı, s. 535; Ansay, s. 852-853; Uluocak, Nihal: ***"La Haye Nafaka Sözleşmesinde (1956) Nafaka Statüsünün Nesep Statüsünden Bağımsız Düzenlenmesine İlişkin Sorunlar"***, Prof. Dr. Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, s. 929-955, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Enstitüsü, İstanbul 1979, s. 930; KEGEL, Gerhard/SCHURIG, Klaus: **Internationales Privatrecht**, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Münih 2000, s. 772.

teşekküller bundan sonra gönderici makamlar ve aracı kurumlar olarak isimlendirilmiştir.

2- İşbu Sözleşmede öngörülen hukuk yolları iç veya uluslararası hukukta mevcut diğer hukuk yollarını tamamlar, onların yerine geçmez."

Anılan Sözleşme, evlilik içinde veya evlilik dışında doğmuş bütün çocuklar ile aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkilerinden doğan tüm nafaka yükümlülüklerini de kapsar şekilde düzenlenmiştir[680].

Bu itibarla, sadece bakım nafakası değil yardım nafakasına ilişkin taleplerde de uygulanabilen Sözleşme, çocuklar için de her hangi bir ayrıma gitmemiştir. Dolayısıyla Sözleşme, evlilik birliği içinde doğan veya evlilik dışı doğan bütün çocuklar için uygulanabilmektedir[681].

---

[680] McClean/Patchett, s. 99.

[681] *"(…) Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği düşünüldü.*

Dâvada; Sulakyurt Cumhuriyet Savcılığı, yabancı uyruklu Szabo Gizella ile dâvalının gayrimeşru ilişkisinden dünyaya geldiği iddia edilen Atilla isimli müşterek çocuk için 01 Ocak 1997 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aylık 30.000 Macaristan Forinti karşılığı olan 217.53 YTL nafaka talep ve dâva etmiş, mahkemece 2675 sayılı yasanın 17.maddesine göre Türk makamları önünde küçük Atilla'nın tanındığına dair bir belge ve mahkeme kararı bulunmadığından nafaka isteminin reddine karar verilmiş, karar dâvacı temsilcisi tarafından temyiz edilmiştir.

Hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 2675 sayılı MÖHUK.17.maddesine göre evlilik dışı çocuk ile baba arasındaki kişisel ve mali ilişkilere babanın milli hukuku uygulanmaktadır.

MK'nun m. 295 hükmüne göre tanıma babanın nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur.

Dâvalı babanın 5.11.1991 tarihinde Budapeşte Belediyesine bağlı nüfus müdürlüğünde düzenlenen tutanakla Attila isimli çocuğu tanıdığı anlaşılmaktadır. MÖHUK 4. m. uyarınca yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkca aykırı olması halinde bu hüküm uygulanmaz. Gerekli görülen hallerde Türk Hukuku uygulanır. Anılan kanunun 6. maddesi hükmüne göre hukukî işlemler yapıldığı yer hukukunda öngörülen şekil kurallarına uygun olarak yapıldıkları takdirde hukukî sonuç doğurabilmektedir. Nüfus memuru huzurunda yapılan tanımanın MK m. 295 hükümlerine uygun bulunduğu anlaşılmakta dolayısıyla MÖHUK m. 17 hükmüne bir aykırılık bulunmamaktadır. Nafaka istenen çocuğun henüz Türkiye'de baba hanesinde nüfusa kayıtlı olmaması nafaka istemine engel teşkil etmemektedir.

Türkiye'nin taraf olduğu nafaka alacaklarının yabancı ülkelerde tahsiline ilişkin 1956 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1956 tarihli New York Sözleşmesi) hükümleri doğrultusunda küçük Attilla için hakkaniyete uygun bir nafakaya hükmedilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle dâvanın reddi şeklinde hüküm kurması doğru görülmemiştir(...)" Y. 3. HD, 4/3/2008 T., 2007/19450 E., 2008/3590 K.: Yayınlanmamış Karar.

5. Sözleşmenin Uygulama Alanı

New York Sözleşmesinin uygulanabilmesi için gereken en önemli şart, nafaka alacaklısıyla borçlusunun farklı ülkelerde bulunmasıdır.

Uluslararası nafaka alacaklarının tahsilinin kolaylaştırılması amacıyla yapılan bu Sözleşmenin 1'inci maddesinin 2'nci fıkrası ile 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrası, getirilen kolaylıkları şarta bağlamakta, bu durum ise bazı sorunlara neden olmaktadır[682].

Sözleşmenin 1/2'inci maddesi ile, Sözleşmede öngörülen çözüm yollarının ulusal veya uluslararası hukuk yollarının yerini alamayacağı, fakat bu çözüm yollarının anılan düzenlemelere ek olarak uygulanacağı ifade edilmiştir. Burada önemli nokta, maddenin, Sözleşmenin bir tenfiz Sözleşmesi olmadığının ve taraf devletlerin Sözleşmede yer alan kolaylaştırıcı hükümleri ancak kendi iç mevzuatına aykırı düşmediği sürece uygulayacaklarının ifade edilmesidir[683].

Yine Sözleşme'nin, 6/3'üncü maddesinde, Sözleşmenin uygulanmasında karşılaşılacak sorunların, borçlunun bulunduğu devletin kanunları ve onun devletler özel hukuku kurallarına göre çözümleneceği öngörülmektedir. Anılan maddeye göre, nafaka alacağına hak kazanarak ve alacağın tahsil edilmesi için Sözleşmeyle nafaka alacaklısına tanınan kolaylıklar, borçlunun bulunduğu devletin mevzuatına aykırı düşmemesi şartıyla uygulanacaktır. Bu maddede, sorunların çözümlenmesinde borçlunun bulunduğu devletin ulusal ve uluslararası kanunlarının esas alınmasının gerektiği düzenlenmiştir[684].

---

[682] Rezaki, Sait: *"**Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili ile İlgili Sözleşme"***, s. 481-495, Adalet Dergisi, Yıl 62, Ağustos 1971, Sayı 8, s. 481.

[683] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482; Doktrinde, *"bu Sözleşme nafaka dâvalarının yabancı memleketlerde takibi veya nafaka ilamlarının yabancı memleketlerde tenfizinin kanuni ve pratikteki güçlüklerini azaltmak amacıyla hazırlanmıştır."* şeklinde ifade edilen bir görüşte yer almaktadır (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 149). Kanaatimizce, bu cümlede vurgulanmak istenilen husus, Sözleşmenin, yabancı ülkelerden nafaka alacaklarının tahsilini kolaylaştırma amacı ile düzenlenen başvuru yollarından biri olan tenfiz konusuna atıfta bulunulmasıdır. Zira Sözleşme ile, tenfiz prosedürüne ilişkin bir düzenleme yapılmadığı gibi, Sözleşmede tenfize ilişkin kanuni güçlükleri kaldırarak yabancı nafaka kararlarının tenfizini kolaylaştıracak herhangi bir madde de bulunmamaktadır. Bu nedenle, New York Sözleşmesi, 1958 ve 1973 tarihli tanıma ve tenfiz Sözleşmeleri ile birlikte uygulanmaktadır.

[684] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482.

Sonuç olarak, Sözleşmenin maddeleri tamamlayıcı nitelikte olmakla birlikte, devletlerin milli mevzuatına aykırı hükümler içermesi halinde uygulama alanı bulamamaktadır[685]. Sözleşmenin bu yapısı, uygulanmasını kendi içinde zorlaştırmıştır. Zira, güçsüz durumda bulunan nafaka alacaklısının korunmasına yönelik kolaylaştırıcı hükümler içeren böyle bir sözleşmenin, bağlayıcı bir yapıya sahip olması Sözleşmenin amacıyla daha çok örtüşürdü.

6. Sözleşmenin Uygulama Organları

Sözleşmenin uygulama organları gönderici ve aracı kurumlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır[686]. Sözleşmenin 2'nci maddesinin birinci fıkrası da, gönderici makam ile aracı kurumu farklı özelliklere sahip iki kurum olarak düzenlemiştir. Örneğin, gönderici merciin adlî veya idari bir kamu kuruluşu olabileceği ve birden fazla belirlenebileceği belirtilirken, aracı kurumun kamu kurumu veya özel bir kuruluş olabileceği ve sadece bir tane olması gerektiği vurgulanmıştır. Sözleşmeyi onaylayan her devlet, Sözleşmenin 2'nci maddesi uyarınca onay veya katılma belgesinin tevdii sırasında belirlemiş olduğu *"merkezî makam"*ı bildirecek ve taraf devletler bu *"merkezî makam"*lar aracılığıyla doğrudan iletişim sağlayacaklardır. Bu çerçevede, Sözleşmenin uygulanmasında ilgili devletlerin yurtdışı temsilciliklerinin herhangi bir görevi bulunmamaktadır[687].

Sözleşmenin doğrudan merkezi makamlar aracılığıyla uygulanması ve diplomatik aracılığa gerek olmaması yazışmalara ve dolayısıyla başvurunun sonuca ulaşmasını hızlandırmaktadır[688].

---

[685] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 150.
[686] Uluocak, s. 930; Kamaci, s. 536; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482; McClean/Patchett, s. 98.
[687] Kamacı, S. 536; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482.
[688] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482; *"Örneğin, alacaklısı Türkiye'de borçlusu Almanya'da bulunan bir nafaka ilişkisinde, Türkiye tarafından "gönderici makam" ve "aracı kurum" olarak görevlendirilmiş olan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Almanya bakımından "aracı kurum" görevini üstlenmiş olan Alman Federal İdare Makamı ile doğrudan doğruya temasa geçecektir."* (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 151).

Sözleşmenin orijinal metninde 2'nci maddenin son fıkrası şu şekilde düzenlenmiştir;

"Transmitting and Receiving Agencies may communicate directly with Transmitting and Receiving Agencies of other Contracting Parties"[689]*.*

Maddede yer alan *"may"* (-ebilir) ifadesi bilinçli bir seçimin sonucudur. Sözleşme kaleme alınırken her ne kadar iletişimin merkezi makamlar arasında doğrudan yapılması hedeflenmişse de, diplomatik temsilciliklerin gerektiğinde aracı kılınabilmesi için açık bir kapı bırakılmıştır. Şayet, sadece merkezi makamların uygulamada yer alınması istenilseydi ve bu hususta kati olunsaydı, 4'üncü madde de olduğu gibi[690] *"shall"* ifadesi kullanılabilirdi. Bu itibarla, maddenin resmi gazetede yayımlanan tercümesi;

"Gönderici makamlar ve aracı kurumlar, diğer Âkit Tarafların gönderici makamları ve aracı kurumları ile doğrudan doğruya temasa geçebilirler."

Şeklindedir. Uygulamada, maddenin amacına uygun olarak belirlenen merkezi makamlar arasında yazışmalar yapılmakta, maddenin belirtilen anlamda esnekliği pratiğe yansımamaktadır. Zaten, amaç nafaka alacaklısının en kısa yollar ile alacağını tahsil edebilmesi ve zaruret halinden kurtulabilmesidir. En zahmetsiz ve kısa sürecin ise doğrudan yetkilendirilen merkezi makamlar arasında gerçekleşeceği şüphesizdir.

Diğer taraftan, bazı durumlarda dış temsilciliklerin de sürece katılması gerekebilir. Örneğin, bazen defaatle yapılan yazışmalara rağmen resmi olarak bildirilen merkezi makamlardan (EK 1) yanıt alınamamakta veya yazışmalar tekit edilmesine rağmen cevabî yazıların Merkezi makamlara ulaşması gecikmektedir. Bu süreç, zaten maddî anlamda yokluk çeken nafaka alacaklısını müşkül durumda bırakmaktadır. Böyle dosyalarda, talebe ilişkin durum özetlenerek, dosyanın akıbetinin araştırılması diplomatik yollar ile yapılmaya çalışılmaktadır. Ülkemiz uygulaması açısından, ilgili ülkede

---

[689]Final Act of the United Nations Conference on Maintenance Obligations and Convention on the Recovery Abroad of Maintenance, New York, 20 June 1956, United Nations- Treaty Series, 1957, s. 34, http://www.hcch.net/upload/ny_conv_e.pdf (Erişim 20.06.2008).

[690] Sözleşme'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrası *"The Transmitting Agency shall transmit the documents to the Receiving Agency of the State of the respondent, unless satisfied that the application is not made in good faith"* şeklinde düzenlenmiştir.

bulunan diplomatik temsilciliğimize Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yazı yazılmakta ve gelişmelerden veya gecikmenin nedeninden bilgi verilmesi istenilmektedir. Bu itibarla, gerekmedikçe nafaka alacağının tahsiline ilişkin başlatılan işlemler merkezi makamlar aracılığıyla doğrudan gerçekleştirilmekte, şayet aksamalar olursa dış temsilcilikler vasıtasıyla süreç hızlandırılmaya çalışılabilmektedir.

Belirtildiği gibi Sözleşme uyarınca, taraf devletler, kendi ülkesinde gönderici makamların vazifesini yapacak bir veya birkaç idari veya adlî makam (m. 2/1) ile aracı kurumun vazifelerini yapacak kamusal veya özel bir teşekkül (m. 2/2) tayin edebilir. Bu hususta bildirimler, vakit kaybetmeksizin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine yapılmalıdır [691]. Taraf devletler, gönderici makam olarak genelde Adalet Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı veya Sosyal Yardım Bakanlığı gibi idari kurumlar bildirmiştir. Sözleşme, gönderici makam görevinin yapılan işin niteliği gereği özel kurumlara verilmesini öngörmemiştir [692]. Türkiye gibi tek bir merkezi makamın bildirildiği ülkelerde [693], gönderici makam ve aracı makam görevleri, yetkili olarak bildirilen bu makam tarafından yerine getirilir.

Ülkemiz açısından, Sözleşmenin uygulanmasında *"merkezî makam"* görevini Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (UHDİGM) üstlenmiş olup, bu görevi yerel Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla yerine getirmektedir (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 3).

---

[691] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 482.
[692] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 150.
[693] Örneğin; Avustralya, Belçika, Fransa vb.

7. Gönderici Makam Açısından Sözleşmenin Uygulama Biçimi

a. Gönderici Makam

Daha öncede belirtildiği üzere, Sözleşme'nin uygulanmasının en temel şartı alacaklı ve borçlunun ayrı ülkelerde olmasıdır. Sözleşme'nin 3'üncü maddesi uyarınca, her taraf devlet, nafaka iddialarını dayandırdıkları delilleri, bu delillerin ikame usûlünü ve kendi kanunlarının vazettiği diğer şartları Genel Sekretere bildirecektir.

Başvuru sahibi, bütün gerekli belgeleri ve icabında bilhassa aracı kuruma alacaklı namına hareket etme veya alacaklı namına hareket etmeye ehil bir şahıs tayin etme yetkisi veren bir vekâletnameyi de başvuru evrakı ile birlikte göndermelidir. Ayrıca, alacaklının ve varsa borçlunun bir fotoğrafının eklenmesi de uygun olacaktır (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 5-6).

Gönderici makam, başvuru evrakının eksiksiz tamamlanması hususunda gerekli titizliği göstermeli, talep edilen devletin mevzuatının aradığı bütün şartların yerine getirilmiş olması için mümkün olan bütün tedbirleri almalıdır.

3'üncü maddenin devamında, başvurunun içermesi gereken belgeler aşağıdaki şekilde sayılmıştır[694];

a) Başvuru sahibinin soyadı, adı, doğum tarihi, milliyeti ve mesleği ile var ise kanunî temsilcisinin soyadı, adı ve adresi,

b) Nafaka borçlusunun soyadı, adı, doğum tarihi, milliyeti ve mesleği ile alacaklının vakıf olduğu ölçüde borçlunun son beş sene içindeki adresleri,

c) Nafaka talebinin dayandığı esaslar ile alacaklının ve borçlunun sosyal ekonomik durumu ve aile durumuna ilişkin her türlü bilgi.

Nafaka alacaklısının Türkiye'de, nafaka borçlusunun ise yabancı bir ülkede bulunması halinde, Cumhuriyet başsavcılıkları *"gönderici makam"*

---

[694] Kamaci, s. 536-537; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 483.

durumundadır[695]. Gönderici makam olarak Cumhuriyet başsavcılıklarına düşen en önemli görev, Sözleşme uyarınca gereken belgeleri hatasız düzenlettirerek, yabancı devlet merkezi makamına iletilmek üzere UHDİGM'e göndermektir.

Cumhuriyet başsavcılıkları, özellikle talepname ve ekinde yer alması gereken belgelerin düzenlemesinde vatandaşa hassasiyetle yardım etmelidir. Bu belgeler ve düzenleme koşulları *"Nafaka Alacaklarının Yabancı Devletlerde Tahsili"* adlı 16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelgede ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ancak, buna rağmen UHDİGM'e yapılan başvuruların büyük çoğunluğu belgelerin eksik olması veya hatalı düzenlenmiş olması nedeniyle iade edilmektedir. Uygulamada, Sözleşme uyarınca gereken belgelerin temin edilerek nafaka alacağının tahsili için ilgili devletin merkezi makamına gönderilmesi çok uzun sürebilmektedir. Zira belgelerin düzenlenmesine ilişkin defalarca yazışma yapılsa da, özellikle avukat ile temsil edilmeyen kişilerce düzenlenen belgelerde, eksiklikler ve hatalar bulunmaya devam etmektedir. Bu durum, zaruret halinde olan nafaka alacaklısının, zaman, emek ve bazen para kaybına yol açmaktadır. Belgeler ne kadar titizlik ve özenle hazırlanırsa, nafakanın tahsili de o nispette kolaylaşır.

Sözleşmenin 4'üncü maddesi ile, gönderici makama oldukça geniş yetkiler tanınmıştır. Birinci fıkrada, gönderici makamın talebi gereksiz görmedikçe, dosyayı borçlunun bulunduğu devletteki aracı kuruma göndereceği ifade edilmektedir[696]. Dolayısıyla, gönderici makama başvuru evrakını inceleyip, başvuru evrakının gerekli şartları taşıdığına kanaat getirirse aracı kuruma gönderme görevi verilmiştir. Şayet, sözleşmenin şartlarının oluşmadığı tespit edilirse, örneğin nafaka alacaklısı ile borçlusunun ayrı devletlerde olmadığı dosya içindeki evrak ile sabit ise, gönderici makam talebi reddedebilir.

---

[695] Başaklar, Emin: **Nafaka Dâvaları**, Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara 1974, s. 217.

[696] Alman Hukukunda, New York Sözleşmesi uyarınca giden talepler, öncelikle yetkili asliye hukuk mahkemesi tarafından yeterliliği denetlenir. Daha sonra bu talepler, merkezi makama gönderilir. Merkezi makam, resmi denetlemeyi yapar. Örneğin; talebin nereye iletileceği, Alman hukukuna göre yeterli olup olmadığı gibi. (KEGEL/SCHURIG, s. 773).

İkinci fıkra uyarınca ise, gönderici makam, başvuru evrakının alacaklının devleti kanununa göre şekil bakımından her türlü şartı taşıdığına karar verdikten sonra dosyayı aracı kuruma intikal ettirir.

Anılan maddenin son fıkrası üzerinde yorum yapılmaya değer bir nitelik taşımaktadır. Zira üçüncü fıkra uyarınca, gönderici makam, talebin haklı olup olmadığına dair aracı kuruma fikir beyan edebilir ve alacaklının adlî müzaheret ve masraf muafiyetinden faydalanmasını önerebilir. Gönderici makamın, başvuruya ilişkin düşüncesinin olumsuz olması halinde görüşünü bildirmesi, belki de aracı kurum tarafından kabul edilecek bir talebin reddedilmesine neden olacaktır. Nitekim başvurunun yapıldığı devletin yetkili makamının, başvurunun haklı sebeplere dayanmadığına dair olumsuz görüş bildirmesinin, aracı kurumu olumsuz yönde etkileyeceği şüphesizdir. Zira gönderici makam, alacaklının bulunduğu devletin kanunu daha iyi bilmektedir ve bu çerçevede başvuruyu değerlendirmektedir. Bu bağlamda, talebin aracı kurum tarafından reddedilmeyeceğini düşünmek iyimserlik olacaktır. Böyle bir durumda gönderici makamın fikir beyan etmemesi belki de en doğru hareket şekli olacaktır[697]. Zira aracı kurum tarafından başvuruya ilişkin evrakın borçluya iletilmesi sonucunda nafaka borçlusu nafakayı gönüllü olarak ödemeyi de kabul edebilir. Bu itibarla, olumsuz görüş beyan etmek belki de gönüllü çözüme ulaşacak bir hukukî sürecin önünü kesmeye neden olur.

Gönderici makamın, başvuruya ilişkin olumlu görüşünü aracı kurum ile paylaşmasının ise, sonucu önemli ölçüde etkileyeceği düşünülmemektedir. Zira gönderici makam alacaklının bulunduğu devletin yetkili makamıdır ve talebe ilişkin değerlendirme borçlunun bulunduğu devletin aracı kurumu tarafından ayrıca yapılır. Zaten, gönderici makamın başvuru evrakını aracı kuruma göndermesi, zımnî olarak talebin gerekli şartları taşıdığına inandığına delalet eder. Aksi hâlde, gönderici makam başvurunun, sözleşmenin şartlarını taşımadığını takdir ederse talebi doğrudan reddedebilecektir (4/1).

4'üncü maddenin son fıkrasının ikinci bölümünde ise, gönderici makamın, alacaklının adlî müzaheret ve masraf muafiyetinden

---

[697] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 484.

faydalanmasını tavsiye edebileceği ifade edilmektedir[698]. Bu durum, adlî müzaheret belgesinin açıklandığı bölümde ayrıca incelenecektir[699].

Sözleşmenin 5'inci maddesi uyarınca, hükümlerin ve diğer mahkeme kararlarının gönderilmesi, nafaka alacaklısının talebi üzerine gönderici makam tarafından yerine getirilmektedir. Gönderici makam, taraf devletlerin birinin yetkili makamınca alacaklı lehine verilen nihai veya ara karar ile diğer her türlü muameleyi, gerekli ve mümkün olduğu takdirde anılan kararın alınmasına müncer olan duruşma tutanakları ile birlikte aracı kuruma gönderir. İkinci fıkra uyarınca, bu kararlar 3'üncü maddede belirtilen ve başvuru için gereken evrakların yerini alabileceği gibi bu evrakları da tamamlayabilir. Bu belgeler neticesinde, nafaka alacaklısının alacağı tahsil için iki yoldan birini seçmesi gerekmektedir (m. 5/3)[700];

- Nafaka alacaklısı, alacağını dayandırdığı kararın borçlunun bulunduğu devlet kanunları uyarınca tenfiz edilmesini isteyebilir veya,

- Borçlunun bulunduğu ülkedeki *"aracı kurum"* vasıtasıyla, yetkili merciden bir nafaka ilâmı veya kararı alarak, bu ilâmı o ülkede infazını isteyebilir.

İlk seçeneğin tercih edilmesi durumunda, nafaka alacaklısı bulunduğu devletin yetkili merciinden almış olduğu nafaka kararının borçlunun bulunduğu devletin yetkili mercileri tarafından tenfizini ister. Nafaka kararının tenfizi işlemleri ise, talep edilen devletin kanunlarına uygun bir şekilde gerçekleştirilecektir[701].

Sözleşmenin bu maddesinin, sözleşmeyi kendi içinde doğru şekilde uygulanamaz kılan, Sözleşmenin diğer hükümlerince yeterince desteklenmemiş maddelerden biri olduğu söylenebilir. Şöyle ki, Sözleşme nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir[702]. Diğer bir ifade ile, nafaka alacaklısı tarafından kararın tenfizinin talebi halinde tenfiz işlemi, borçlunun bulunduğu devletin tenfize

---

[698] McClean/Patchett, s. 99.
[699] Bkz. 3. Bölüm, A, 5, b, (3).
[700] Ansay, s. 853; Kamaci, s. 537-538; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 485; Uluocak, s. 930.
[701] Kamacı, s. 537.
[702] Ansay, s. 853-854.

ilişkin mevzuatına göre yapılacaktır. Alacaklı şanslı ise, borçlunun bulunduğu devlet, yabancı kararların tenfizini kabul ederek iç hukukunda düzenlemiş bir devlet olacaktır. Ancak, tenfizin iç mevzuat ile düzenlenmesi yeterli değildir. Nitekim nafaka alacağının dayandığı karar nihai bir karar olmayıp ara karar olabilir ve hatta bu ara karar[703] adlî bir merci değil idari bir merci tarafından verilmiş olabilir. Sözleşmenin tenfize ilişkin herhangi bir hüküm içermediği ve tenfiz işlemine borçlunun ikametgâh hukukunun uygulanacağı göz önüne alındığında, böyle bir kararın örneğin Türk mahkemeleri tarafından nasıl tenfiz edileceği çözümlenmesi gereken bir konudur. Zira MÖHUK m. 54 uyarınca, yabancı kararların tenfiz edilmesi için kesinleşmiş mahkeme kararı olması gerekmektedir.

Aslında, sözleşmeye taraf devletler, yukarıda ifade edilen sorunların çözümünü 1958 tarihli veya 1973 tarihli tanıma tenfize ilişkin La Haye sözleşmelerine taraf olmakta bulmuşlardır[704]. New York Sözleşmesi, tanıma tenfiz sözleşmelerine taraf olan ülkeler açısından bu sözleşmeler ile birlikte uygulanmaktadır. Böylece, tenfiz seçeneğinin tercih edilmesi halinde, tenfiz prosedürünün ayrıntılı düzenlendiği söz konusu sözleşmeler tatbik edilir. Sözleşmelerin birlikte uygulanması, tenfiz sözleşmelerini de uygulanır kılmaktadır. Zira, tenfiz Sözleşmelerinde de, sözleşmeyi uygulamadan sorumlu merkezi makama ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Böylece, New York Sözleşmesinin merkezi makamlara ilişkin hükümleri, tanıma tenfiz Sözleşmelerinin tamamlayıcı unsuru olmuştur. Tenfiz sözleşmesine taraf olmayan ülkeler[705] açısından ise, nafaka alacağına ilişkin kararın tenfizinin talep edilmesi durumunda, borçlunun bulunduğu devletin varsa tenfize ilişkin hükümleri uygulanır.

---

[703] Nafaka kararının içeriği doktrinde de tartışılmıştır. Örneğin, Brüksel Sözleşmesi uyarınca nafaka kararları, genel olarak periyodik ödemeyi içeren ekonomik destek sağlayan (financial relief) kararlardır. Boşanma dâvalarında, genel olarak aylık ödenmesine karar verilen ve nafaka alacaklısının ihtiyacına göre belirlenen nafaka alacağının, toplu olarak (lump sum order) ödenmesine de karar verilebilir. Ancak, İngiliz mahkemelerince verilen bazı kararlarda, özellikle toplu olarak ödenmesine karar verilen miktar *"nafaka"* olarak nitelendirilse bile, bazen bu tür alacaklar doğası gereği tazminat veya evlilik mallarının paylaştırılması (division of matrimonial property) kapsamına girebilmekte ve nafaka kavramının dışına çıkmaktadır. (North, P.M./Fawcett, J.J.: **Private International Law, Butterworths**, London 1992, s. 705).

[704] Bkz. 2. Bölüm, D, 3.

[705] Örneğin; Bulgaristan, Romanya, Kanada gibi ülkeler her iki tenfiz sözleşmesine de taraf değildir.

Şayet, tenfize ilişkin herhangi bir düzenleme yok ise talep reddedilir. İşte bu ihtimalin var olması halinde, gönderici makamca yapılması gereken nafaka alacaklısını doğru bilgilendirerek, nafaka kararının tenfizinin talep edilmesi yerine New York Sözleşmesince düzenlenen ikinci yolun tercih edilmesi olacaktır.

Nafaka alacaklısı tarafından seçilebilecek ikinci yol, Sözleşmenin 3'üncü maddesinde belirtilen belgeleri göndermek suretiyle, aracı kurum aracılığıyla borçlunun bulunduğu ülkede yetkili mercilere başvurarak yeni bir karar aldırmak ve bu kararın icrasını sağlamaktır. Söz konusu dâva, borçlunun bulunduğu devletin hukukuna göre çözümlenir ve alınan karar o ülkenin hukukuna göre infaz edilip tahsil edilen para diğer ülkedeki alacaklıya transfer edilir[706]. Ancak, bu yolun izlenmesi halinde nafaka alacağının tahsil edilmesi daha da uzayabilir. Zira talep edilen ülke mevzuatına göre yeni bir dâva açılarak esasa girilecek ve iç hukukta görülen nafaka dâvaları gibi inceleme yapılarak karar verilecektir. Diğer taraftan, ilk seçeneğin uygulanabilmesi halinde, tenfiz incelemesi yapılırken kararın esasına girilmeden usûlden hüküm kurulur ve zor durumda bulunan alacaklı için büyük önem arzeden sürenin kısalması sağlanır.

Sözleşme tarafından tanınan bu iki yoldan hangisinin seçileceğine dair karar verirken, borçlunun bulunduğu devletin ulusal ve uluslararası mevzuatının incelenmesi gerekmektedir. Böylece, o ülkenin mevzuatına göre hangi yolun sonuca en kolay ulaştıracağına karar verilerek, zaman kaybı olmaksızın bu yönde adım atılabilir[707].

Yargıtay kararları ise, Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin çelişen ifadeler içermektedir. Nitekim Yargıtay'ın New York Sözleşmesi'nin uygulamasına ilişkin bir kararında[708],

---

[706] Kamaci, s. 538; Rezaki, **"Sözleşme"**, s. 486.
[707] Kamaci, s. 538; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 486.
[708] *"(...) Dâvacı, tarafların şiddetli geçimsizlik nedeniyle İsviçre Uster Asliye Hukuk Mahkemesinin 08.08.2002 tarihli kararı ile boşandıklarını, kararın 19.12.2002 tarihinde kesinleştiğini, bu kararın Samsun Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesi tarafından 13.7.2004 tarihli kararla aynen tenfizine karar verildiğini, İsviçre Zürih Kanunu Yüksek Mahkemesinde 14.4.2004 tarihinde dâvalı lehine nafakaya hükmedildiğini, daha sonra işsiz kalması nedeniyle nafakanın düşürüldüğünü, kendisinin Türkiye'ye dönüp yerleştiğini, evlenip çocuğu olduğunu, dâvalının Ayancık İcra Müdürlüğü'nün 2009/70 Esas*

"Nafakaya dair yabancı mahkeme ilâmının 20.06.1956 tarihli nafaka alacaklarının yabancı memleketlerde tahsili ile ilgili uluslararası sözleşme hükümlerine göre (New York Sözleşmesi) tenfizine ya da tanınmasına lüzum olmaksızın doğrudan Türkiye'de icra ettirebilmesi mümkündür. Anılan sözleşme 26.01.1971 tarihli 1331 sayılı kanunla onaylanarak uygun bulunmuş ve iç hukuk kuralı haline gelmiştir. Bu bakımdan sözleşme hükümlerine göre yabancı bir ilâm için Türkiye'de doğrudan icra ettirebilme olanağı olduğundan, tanıma kararına gerek bulunmamaktadır."

İfadesine yer verilerek karar bozulmuştur. Ancak, belirtilmelidir ki anılan Sözleşmenin doğrudan icrayı içeren bir maddesi bulunmamaktadır.

Sözleşmede tenfize ilişkin bir düzenleme yapılmamış olması, yabancı mahkeme kararlarının doğrudan uygulanmasını öngördüğü şeklinde yorumlanamaz. Zira yabancı kararların icrası, devletlerin egemenlik ilkesine giren ve uluslararası alanda ihtiyatla yaklaşılan bir konudur. Kanaatimizce, Sözleşme'de doğrudan icraya ilişkin bir düzenleme bulunmamaktayken, yorum yoluyla bu sonuca ulaşmanın doğru olmayacağı düşünülmektedir.

---

sayılı takip dosyası ile birikmiş nafaka alacaklarını tahsil ettiğini, sadece SSK emekli maaşı bulunduğunu, başka geliri olmadığını ileri sürerek, yoksulluk nafakasının kaldırılması ya da azaltılmasına karar verilmesini istemiştir.

Dâvalıya yurt dışı adresine tebligat yapılmış, cevap vermemiştir.

Mahkemece yabancı mahkeme kararının yalnızca boşanmaya ilişkin kısmının tenfizine karar verildiği, dâvacının kaldırılmasını ya da azaltılmasını istediği nafaka ilamı ile ilgili tenfiz ve tanıma kararı verilmediği, bu nedenle yabancı mahkemeden verilen ilamın kesin delil veya hüküm kabul edilemeyeceğinden dâvanın reddine karar verilmiş; hüküm, dâvacı tarafından temyiz edilmiştir.

Dâvalı, İsviçre Uster Bölge Mahkemesinin 18.8.2007 tarih ve Zürih Kantarcı Yüksek Mahkemesinin 14.4.2004 tarihli kararını, Türkiye'de Ayancık İcra Müdürlüğü'nün 2009/70 Esas sayılı dosyası ile takibe koymuştur. Dâvacı 2009/70 Esas sayılı dosyasındaki yoksulluk nafakasının kaldırılması veya azaltılmasını talep etmiştir.

Takip konusu alacak, yabancı mahkemece verilen yoksulluk nafakasının birikmiş 31.603,69 İsviçre frangı karşılığı (44.529.59 TL) alacaktır.

Nafakaya dair yabancı mahkeme ilamının 20.06.1956 tarihli nafaka alacaklarının yabancı memleketlerde tahsili ile ilgili uluslararası sözleşme hükümlerine göre (New York Sözleşmesi) tenfizine ya da tanınmasına lüzum olmaksızın doğrudan Türkiye'de icra ettirebilmesi mümkündür. Anılan sözleşme 26.01.1971 tarihli 1331 sayılı kanunla onaylanarak uygun bulunmuş ve iç hukuk kuralı haline gelmiştir. Bu bakımdan sözleşme hükümlerine göre yabancı bir ilam için Türkiye'de doğrudan icra ettirebilme olanağı olduğundan, tanıma kararına gerek bulunmamaktadır.

Mahkemece dâvanın esasına girilerek tarafların sosyal ve ekonomik durumları araştırılarak ortaya çıkacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken, dosya ve delillerin değerlendirilmesinde yanılgıya düşülerek, yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir(...)" Y. 3. HD, 3.5.2011 T., 2011/7000 E., 2011/7721 K.: Yayınlanmamış Karar.

Ülke uygulamalarına bakıldığında ise, New York Sözleşmesi ile 1958 veya 1973 tarihli tanıma-tenfize ilişkin La Haye Tenfiz Sözleşmelerine taraf olan ülkelerin, yabancı kararların icrasında bu iki sözleşmeyi birlikte uyguladıkları ve öncelikle yabancı kararların tenfizine karar verilmesi için yetkili makamdan karar aldırdıkları görülmektedir. Nitekim Sözleşmede belirlenen iki yoldan biri, nafaka alacaklısı tarafından, alacağını dayandırdığı kararın borçlunun bulunduğu devlet kanunları uyarınca tenfiz edilmesi, diğeri ise borçlunun bulunduğu ülkedeki *"aracı kurum"* vasıtasıyla, yetkili merciden bir nafaka ilâmı veya kararı alarak, bu ilâmın o ülkede infaz edilmesidir. Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hazırlanan 64/2 sayılı Genelge'de de bu durum açıkça ifade edilmektedir.

Otoriteler arasında işbirliği sistemini kuran ilk Sözleşme olan New York Sözleşmesi, bir tenfiz sözleşmesi olmadığından, 1958 tarihli ve 1973 tarihli La Haye Nafaka Sözleşmeleri ile birlikte uygulanması gerekmektedir[709].

Bu itibarla, bu konudaki Yargıtay kararlarının Sözleşmenin hangi maddesine dayandırıldığı çok açık belirtilmemiş olmakla birlikte, uygulamada sorunlara sebebiyet vermemek açısından Sözleşmenin yorumunun uluslararası alanda kabul edilen yorum ile örtüşmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Sözleşme, başvuru evrakının hangi dilde hazırlanacağına ilişkin bir hüküm içermemekle birlikte, taraf devletler merkezi makamlarını Genel Sekreterliğe bildirirken başvuru evrakını hangi dilde kabul edeceklerini de ifade etmişlerdir. New York Sözleşmesine göre taraf ülkeler nezdinde geçerli olan dil 64/2 sayılı Genelgenin ekinde (EK 1) ülkelerin merkezi makamları ile birlikte yer almaktadır.

Başvuru evrakına ilişkin belgelerin ve tercümelerinin noterce tasdikine gerek yoktur. Nafaka alacaklısının işini kolaylaştırmak adına 64/2 sayılı Genelge ekinde, Sözleşme uyarınca düzenlenecek belgeler tipleştirilerek

---

[709] Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance, Explanatory Report, drawn up by Alegría Borrás and Jennifer Degeling with the assistance of William Duncan and Philippe Lortie, Permanent Bureau, HCCH Hague Conference on Private International Law, November 2009, s. 9, http://www.hcch.net/upload/expl38e.pdf (Erişim 22/10/2012).

yayınlanmıştır. Ülkemiz açısından, nafaka borçlularının yoğun olarak bulundukları ülkeler baz alınarak, belgeler bu ülkelerin resmi dili olan Almanca, İngilizce ve Fransızca'ya çevrilmiştir (16.11. 2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 4).

b. Başvuruya Eklenecek Belgeler

Konuya ilişkin Sözleşmeler (New York Sözleşmesi, 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri) birbirleriyle bağlantılı olarak uygulandığı için, düzenlenecek belgeler aynı olup, 64/2 sayılı Genelgede aşağıdaki gibi sayılmıştır;

(1) Talep Formu

Nafaka talepleri, 2006 yılından önce daha çok Adalet Bakanlığına hitaben yazılan bir dilekçe ile yapılmaktaydı. Sözü edilen bu dilekçeler genellikle istenilen bilgileri ihtiva etmediğinden ve çevirileri yetersiz olduğundan, 1.1.2006 tarihli ve 64 sayılı Genelge ekinde İngilizce, Fransızca ve Almanca talep formları düzenlenmiştir. Amaç, nafaka alacaklısının işini kolaylaştırıp, eksik ve hatalı dilekçe göndererek sürecin uzamasını engellemek ve zor durumda olan nafaka alacaklısını çeviri masraflarından kurtarmaktır. Diğer devletler bakımından ise, hangi dilde formların doldurulacağı Genelge ekinde yer alan listede sayılmıştır.

Talepname doldurulurken dikkat edilmesi gereken ilk husus, borçlunun yaşadığı ülkede geçerli olan dildeki formun doldurulmasıdır. Örneğin, nafaka borçlusu Belçika veya Fransa'da yaşıyorsa Fransızca form, borçlusu Almanya, Avusturya ve Hollanda'da yaşıyorsa Almanca form doldurulacaktır [710] . Form doldurulması, talepnamenin düzenlenmesini

[710] Uygulamada, nafaka alacağının tahsiline ilişkin talepler, istisnalar hariç üç dilde (İngilizce, Fransızca ve Almanca) yapılmaktadır.

basitleştirmiş olup, ilgili yabancı dili bilen herhangi bir kişinin yardımı yeterli olacak, tercüme için ayrıca masraf yapılmasına gerek kalmayacaktır. Ayrıca, talepnamenin, noterliklerce düzenlenmesine veya onaylanmasına da ihtiyaç bulunmamaktadır[711].

(2) Mahkeme İlâmı veya Ara Kararı Örneği ve Çevirisi

Mahkeme kararına dayanan nafaka alacaklarında karar veya ara kararı; ilgili mahkemenin başlığını, hâkimin imzasını ve mahkeme mührünü içermelidir. Ayrıca, nihai kararlara, kesinleşme ve icra edilebilir şerhi verilmeli, ara kararlarına ise sadece icra edilebilir şerhi verilerek aslına uygunluğu yazı işleri müdürü tarafından onaylanmalıdır [712] . Aslında, Türk hukukunda kesinleşme şerhi aynı zamanda icra edilebilirlik vasfını da barındırmaktadır. Ancak, bazı yabancı mahkeme kararlarında icra edilebilir şerhi ayrıca verilmektedir. Bu devletlere yapılacak taleplerde, mahkeme kararının tenfiz edilmesi için kesinleşme şerhinin yanında icra edilebilirlik şerhinin de bulunması gerekmektedir. Nafaka alacağının yabancı ülkelerden tahsiline ilişkin taleplerde, bu hususa dikkat edilmesi, başvuru evrakının aracı kurumdan eksiklik nedeniyle dönmesine engel olacaktır[713].

---

[711] Daha önceki genelgelerde, *"Onay işlemi, isim ve unvan yazılıp mühürlenmek suretiyle Cumhuriyet başsavcılıklarınca veya muhtarlıklarca yapılacaktır."* ifadesi yer almakta, talep formunun son sayfasında ise *"muhtarın onayı"* şeklinde bir bölüm bulunmaktaydı. Muhtarın onayının aranmasının herhangi bir kanuni dayanağı bulunmamakla birlikte, başvuru sahibinin beyan ettiği bilgilerin doruluğunu muhtarın teyit etmesi gibi bir mantık güdülmekteydi. Ancak, beyan edilen bilgilerin çoğu bir araştırmayı gerektirdiği gibi, karara ilişkin bilgilerin ve toplam alacak miktarının belirlenmesi daha çok hukukî bir konu olup, bu miktarın hesaplanmasında hukuk bilgisine sahip bir kişinin onayının daha çok anlam ifade edileceği söylenebilir. Diğer taraftan, iç hukukta, hukuk dâvalarında sunulan dâva dilekçesinde tarafların imzaları yeterli görülürken, nafaka alacağına ilişkin böyle bir talep dilekçesinde onaya ihtiyaç duyulmasının da yerinde bir uygulama olduğu düşünülmemektedir. Sonuç olarak, 2011 tarihli Genelge ile, talep formu tamamen revize edilmiş olup, muhtarın onayı kısmı formdan çıkarılmıştır.

[712] *"Karar veya ara kararı, ilgili mahkemenin başlığını, hâkimin imzasını ve mahkeme mührünü ihtiva etmeli, kararda kesinleşme ve icra edilebilir şerhi bulunmalı, ara kararına ise sadece icra edilebilir şerhi ("işbu karar icra edilebilir") verilerek aslına uygunluğu yazı işleri müdürü tarafından onaylanmalıdır. Ayrıca ara kararının; dâvaya bakan mahkemenin ismini, dâvanın esas numarasını, taraflarını ve varsa vekilleri ile dâva tarihini içermesi gerekmektedir."* (Genelge s. 5).

[713] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 158.

Ara karara ilişkin tenfiz talebinde bulunabilmek için, talepte bulunulan devlette ara kararın tenfiz imkânının bulunması gerekmektedir. Ara kararının verildiği dâvada son karar verildiği ve bu karar kesinleştiği takdirde, yukarıda belirtilen şekilde düzenlenecek ilâmın, Adalet Bakanlığına gönderilmesi gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 64/ 2 sayılı Genelge s. 6).

Mahkeme kararının, talep edilen devlet dilinde tercümesinin de eklenmesi gerekmektedir. Tercümenin, herhangi bir onay işlemine tâbi tutulmasına veya noterlerce tasdikine gerek yoktur[714]. Ancak, mahkeme kararı tercümesinin, hukukî terimlere vakıf uzman bir kişi tarafından yapılması uygun olur. Zira La Haye Konferansında, belgelerin tercümelerinin eksik yapılmasının uygulamada sorunlara neden olduğu belirtilmiş olup, bu durumun aracı kurumlarda uzman tercümanların bulunması ve tercümelerin bu tercümanlar tarafından kontrol edilmesi ile çözülebileceği ifade edilmiştir[715]. Mahkeme kararının tercümesinin diğer belgelerden farkı, nafaka alacağının tahsili talebinin temelini oluşturması ve daha teknik terimler içermesidir. Dolayısıyla, hukuk terimlerine vakıf bir kişi tarafından tercüme edilmesi karşılaşılabilecek sorunları bertaraf edecektir. Diğer taraftan, UHDİGM'e gelen talepname ve ekleri titizlikle kontrol edilmekte, eksik veya yanlış tercümeler başvuru sahibine iade edilmektedir.

İlâmın kesinleşmesi halinde, Yargıtay ilâmına ve tercümesine gerek olmamakla birlikte, eğer ilgili yabancı devlet isterse Yargıtay ilâmı ve çevirisi de gönderilir [716].

Nafakanın artırılmasının istenilmesi halinde, tenfiz sözleşmelerine dayanmak karardaki düşük nafaka miktarı nedeniyle alacaklı aleyhine sonuç doğuracağından, New York Sözleşmesine göre işlem yapılmasının uygun

---

[714] Daha önceki Genelgelerde, *"tercümeyi yapanın adı, soyadı ve sıfatı yazılarak imzalanmalı ve Cumhuriyet başsavcılığınca imzanın tercümana ait olduğu onaylanmalıdır."* şeklinde bir düzenleme bulunmaktaydı. Ancak 2011 tarihli Genelge ile bu şart ortadan kaldırılmıştır.

[715] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 157.

[716] Zira, Genelge'de *"Bakanlığımıza gönderilen belgeler arasında, Genelgede belirtilmeyen sevk yazıları, sarf belgeleri, muhtarlık belgeleri ve benzeri birçok gereksiz belgeler görülmektedir. Genelgede öngörülmeyen bu tür belgeler kesinlikle Bakanlığımıza gönderilmemeli ve Cumhuriyet başsavcılıklarında açılan dosyalarda muhafaza edilmelidir."* denilerek, gereksiz evrakın başvuru formuna eklenmesi önlenmeye çalışılmıştır. (1.3.2008 tarihli *"Nafaka Alacaklarının Yabancı Devletlerde Tahsili"* isimli Genelge, s. 7).

olacağı düşünülmektedir. Zira, New York Sözleşmesi'nde nafaka alacağına ilişkin iki seçenekten biri de yeni bir dâva açılabilmesidir.

(3) Adlî Müzaheret Belgesi ve Çevirisi

Yabancı bir devletten nafaka alacağının tahsilini talep eden nafaka alacaklısı açısından dâvanın gerektirdiği harç ve giderlerin büyük bir külfet oluşturacağı açıktır. Ekonomik durumu kötü olan nafaka alacaklısının, dâva harç ve giderlerini karşılayamaması halinde, mahkeme kararıyla kazandığı nafaka alacağını elde edememesi, sözleşmeler ile korunmaya çalışılan nafaka alacaklısının menfaati ile çelişir. Bu nedenle, Sözleşme adlî müzaherete özel önem vermiştir. Uygulamada da, gönderilen bir adlî müzaheret belgesine rağmen adlî müzaheret talebinin reddedilmesi pek karşılaşılan bir durum değildir. Bu konunun, taraf devletlerce zımnî kabul görmüş bir uygulama olduğu söylenebilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda, adlî müzaherete ilişkin şöyle bir düzenleme bulunmaktadır (HMK m. 334/1);

"(1) Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukukî korunma taleplerinde ve icra takibinde, haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak kaydıyla adlî yardımdan yararlanabilirler (…)"

Görüldüğü üzere, adlî müzaherete hak kazanmak için fakir olmak ve haklı olmak gerekmektedir. Nafaka kararının tenfizinin istenilmesi durumunda, nafaka kararına dayanan bir alacak olduğu için haklılık kriteri gerçekleşmiş görünmektedir[717]. Diğer taraftan, Sözleşmenin izin verdiği gibi yeni bir nafaka dâvasının açılması yolu tercih edilirse, dâvanın taşıdığı şartlara göre tarafın haklılığı değerlendirilebilir. Sözleşmenin 4'üncü maddenin son fıkrasında, gönderici makamın, alacaklının adlî müzaheret ve

[717] Ruhi, **Türk Hukukunda Nafaka**, s. 183.

masraf muafiyetinden faydalanmasını tavsiye edebileceği ifade edilmektedir. Gönderici makam, bu konudaki değerlendirmesini yaparken ve takdir yetkisini kullanırken fakirlik ve haklılık kriterlerine dikkat etmelidir.

Cumhuriyet başsavcılıkları, muhtarlıkça verilecek fakirlik ilmühaberini esas alarak adlî müzaheret belgesi düzenleyip onaylayacaktır [718] . Sözleşmenin uygulaması açısından adlî müzaheret belgesi altı ay süreyle geçerli olduğundan, nafaka alacağı tahsili işleminin uzaması halinde yeni tarihli belgenin düzenlenmesi gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 5).

(4) Vekâletname

Tarafların temsili, kanunî ve iradî olmak üzere iki şekilde olmaktadır. Kanunî temsil, dâva ehliyeti olmayanların dâvada kanuni temsilcisi tarafından temsil edilmesine, iradî temsil ise tarafların veya kanuni temsilcilerin iradelerine dayanan temsildir [719]. Nafaka alacağının tahsili için Sözleşme tarafından düzenlenmesi öngörülen vekâletname iradî vekâletname olup, nafaka alacaklısının, borçlunun bulunduğu ülkenin aracı kurumuna yetki vermesine ilişkin düzenlenmektedir.

Nafaka alacaklısı, yabancı devletlerin merkezî makamlarını nafaka alacağının tahsili için vekil tayin ettiklerine dair bir vekâletnameyi [720]

---

[718] 1/3/2008 tarihli ve 64/1 sayılı Genelgede, *"Adli müzâheret belgesi, muhtarlıklarca tarih, isim ve unvan yazılarak mühürlenmesi suretiyle onaylanacaktır.(...)Belge ve tercümesi, boş yerlerine nafaka talebinde bulunanların her birinin isim ve adresleri mekanik araçlarla yazılmak suretiyle Cumhuriyet başsavcılıklarınca doldurulduktan sonra başvuranlara verilecek ve onlar da bu belgeleri muhtarlar onaylattıracaklardır."* denilmekteydi. Ancak, adli müzaherete dair bu belgenin, Cumhuriyet savcısı tarafından hazırlandıktan sonra muhtara onaylatılması her hangi bir kanuni temele dayanmadığı gibi, Cumhuriyet savcısının hazırladığı bir belgenin başvuru sahibi tarafından muhtara onaylatılmasının uygun olmadığı düşünülmektedir. Zira, 2011 tarihinde yapılan değişiklik ile, muhtarlıkça düzenlenen fakirlik ilmuhaberi baz alınarak, uluslararası sözleşmeye uyumlu Genelge ekinde yer alan bir adli müzaheret belgesi Cumhuriyet Savcıları tarafından düzenlenecektir. 2011 yılında yapılan değişikliğin isabetli olduğu düşünülmektedir.

[719] Kuru/Arslan/Yilmaz, s. 238.

[720] Vekâletnamelerin, 2006 ve 2008 tarihli genelgeler uyarınca, Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenip onaylanması gerekiyordu ki, bu uygulamanın da yasal bir dayanağı bulunmamaktaydı. Amaç, sadece savcı aracılığıyla belgelerin eksiksiz ve hatasız düzenlenmesini sağlamaktı. Ancak, beklenen olmadı ve gerek iş yoğunluğu gerekse uygulamanın yeterince bilinmemesi nedeniyle,

talepnameye eklemelidir. Zira, Sözleşmenin 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında;

"Alacaklı bütün belgeler ve icabında bilhassa aracı kuruma alacaklı namına hareket etme veya alacaklı namına hareket etmeye ehil bir şahıs tayin etme yetkisi veren bir vekâletname ile alacaklının ve mümkünse borçlunun birer fotoğrafı nafaka talebi ile beraber sunulmalıdır."

İfadesi yer almaktadır. Vekâletnamelerin noterlerce düzenlenmesi gerekli olmamakla birlikte, bizzat alacaklının kendisi tarafından imzalanması gerekmektedir[721].

Vekâletnameyi, alacaklı kendi adına başvuruyorsa asaleten, çocukları adına başvuruyorsa velayet ilişkisine dayanarak düzenleyip imzalar. Çocuklar vesayet altında ise, vekâletname yasal temsilcileri tarafından imzalanır[722].

(5) Çok Dilli Nüfus Kayıt Örneği

Nüfus kayıt örneği, nüfus aile kayıt tablosu şeklinde ve nafaka talebinin dayanağı olan evlilik ve hısımlık bağları ile kişi hallerini tümüyle gösterecek şekilde Viyana'da akdedilen 8 Eylül 1976 tarihli Ahvali Şahsiye Sözleşmesi uyarınca nüfus müdürlüklerinden iki suret temin edilmelidir. (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 6)[723].

---

vatandaşın hazırlandığı formlar yeterince kontrol edilmeden imzalandığı için işlemler uzamaya devam etti. Bu itibarla, zaten pratikte bir faydası ve yasal dayanağı olmayan bizzat nafaka alacaklısının yapması gereken bu görev yeni genelge ile savcılıklardan alınarak tam anlamıyla başvuru sahibine iade edildi.

[721] Vekâletnamenin ilgili yabancı devletin hangi merkezî makamı adına düzenleneceği, Genelge ekinde yer alan Sözleşmeye taraf olan devletler ve merkezî makamları bölümünde gösterilmiştir (64/2 sayılı Genelge).

[722] 18 yaşını bitirmiş reşit çocukların nafaka istemeleri halinde, adlarına ayrı başvuru evrakının düzenlenmesi gerekmektedir (64/2 sayılı Genelge s. 6).

[723] 8 Eylül 1976 tarihli Ahvali Şahsiye Sözleşmesi'ni, onaylayan devletler arasında; Almanya,Avusturya, Belçika, İspanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İsviçre, **Türkiye**, Slovenya, Hırvatistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Polonya, Moldova bulunmaktadır. Sözleşme Ülkemiz yönünden 30/06/1985 yılında yürürlüğe girmiş olup, Sözleşmenin 14. Maddesinde yer alan *"27 Eylül 1956 tarihinde Paris'te imzalanan Yabancı Memleketlerde Kullanılmak Üzere Verilecek Nüfus (Ahvali Şahsiye) Kayıt Hülasası Suretleri Hakkında Anlaşma bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği Devletler arasında uygulamadan kalkar"* ifadesi uyarınca 1 nolu sözleşmenin yerini alır.

(6) Tebligat Belgeleri ve Tercümeleri

Sözleşmenin 5'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, gönderici makam tarafından, nafaka talep edenin lehine hükmedilmiş geçici veya nihai kararlar aracı kuruma gönderilmelidir. Nafaka alacağının bir ilâma dayanması durumunda, dâva dilekçesinin, duruşma gününün ve kararın borçluya tebliğ edildiğine dair tebligat evrakının aslına uygun bir örneği ile tercümelerinin de başvuru evrakına eklenmesi gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 8).

Nafaka kararına ilişkin açılan dâva sırasında, borçlunun yurtdışında yaşaması nedeniyle tebligatın uluslararası tebligat sözleşmeleri veya ikili sözleşmeler çerçevesinde yapılması gerekmekte olup, bu durum yargılama sürecini oldukça uzatmaktadır. Dâvalının kendi adına Türkiye'de bir vekil tayin etmesi, yargılama sürecinin kısalmasına fayda sağlar. Tebligatın yapıldığına ilişkin Adalet Bakanlığından veya yurt dışı temsilciliklerimizden gelen üst yazıları veya tercümeleri talebe eklenmemelidir. Zira talepte sadece gerekli belgelerin[724] ve tercümelerin bulunması, talebin yabancı merkezi makam tarafından daha kolay anlaşılarak uygulamaya konulmasına neden olacaktır.

(7) Nafaka Alacaklıları ve Borçlunun Birer Fotoğrafı

Sağlanabildiği takdirde, belgelere nafaka alacaklılarıyla borçlunun birer yeni fotoğrafı eklenebilir (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı s. 6)[725].

---

[724] *"İbraz edilen belgeler hiçbir tasdik ve benzeri formaliteye tâbi tutulmaz. Bu konuda Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesinin 1'inci maddesi a bendi gereğince sözleşmede belirtilen resmi makam veya kişilerce düzenlenen belgeler tasdikten muaftır. Yabancı ülkelerden alınan belgeler ülke içindeki belgelerle aynı sayılır."* (RUHİ, **Nafaka Hukuku**, s. 162).

[725] Başaklar, s. 219.

(8) Birikmiş Nafaka Alacağına Dair Liste ve Banka Hesap Formu

Nafakaya ilişkin mahkeme kararı uyarınca, borçlunun ödemesi gereken nafaka ile o güne kadar ödenmiş olan nafakanın aylık olarak gösterildiği nafaka alacağına ilişkin listenin talepnameye eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, nafaka alacağının yatırılacağı banka bilgilerinin düzenlendiği banka hesap formunun da talebe eklenmesi gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 64/2 sayılı Genelge s. 6).

Birikmiş nafaka alacağına ilişkin liste ve banka hesap formunun matbu hale getirilerek genelge ekinde yayınlanması yaşanan tecrübelerin bir sonucudur. Nafaka başvurusuna ilişkin düzenlenen evrakın içinde belki de en sorunlu olan ve defalarca düzeltilmesi için geri gönderilen belgeler, birikmiş nafaka alacağının miktarının belirlenmesine ilişkin liste ile banka hesap numarasını içeren dilekçelerdir.

Birikmiş nafaka alacağına ilişkin en çok yapılan hata, nafakanın başlangıç ve bitiş süresine ilişkindir. Örneğin; boşanma dâvasında hükmedilen tedbir nafakasının kesinleşme tarihine kadar değil de, başvurunun yapıldığı tarihe kadar istenilmesi gibi. Nafaka alacaklarına ilişkin faiz talep edilmesi ve toplam nafaka borcu içine faiz miktarının da dâhil edilmesi sık rastlanan bir başka hatadır. Nafaka alacağına ilişkin faiz istemleri, Sözleşmesinin kapsamına girmemektedir. Bunlara benzer birçok hata yanlış hesaplamaya neden olmakta ve eksik veya hatalı düzenlenmiş belgeler düzeltilmeleri için iade edilmektedir.

Yine, banka hesap numarasının genellikle yurtdışındaki bir bankaya ait olması bazı uluslararası kodların (IBAN, SWIFT) bildirilmesini zorunlu kılmaktadır. Nafaka borçlusu, borcunu ödemek istese dâhi hesap numaralarının yanlış bildirilmesinden dolayı borcunu ifa edememekte, bu durum nafakanın tahsilinde gecikmelere neden olmaktadır. Bu nedenlerle matbulaştırılan formlar sayesinde yapılan hataların en aza indirgenmesi ve böylece nafaka alacaklısının alacağına en kısa sürede kavuşabilmesi hedeflenmektedir.

6. Aracı Kurum Açısından Sözleşmenin Uygulanması

New York Sözleşmesi uyarınca, Sözleşmede aracı kurum ve gönderici kurum görevlerinin ayrı ayrı makamlara verilmesi mümkündür[726]. Pratikte böyle bir ayrımın yapılmasının amacı, ülkelerin iradelerine göre ayrı kurumların tayin edilebilmesine izin vermek olmakla birlikte, Türkiye tarafından tek bir merkezi makam belirlenmiştir. Gönderici kurum görevinin yanı sıra aracı kurum görevini de UHDİGM üstlenmiş olup, bu görev yerel Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla yerine getirilmektedir.

Sözleşmenin 6'ncı maddesi uyarınca, aracı kurumun görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir[727];

- Aracı kurum, alacaklı tarafından Sözleşmenin 6'ncı maddesine göre verilen yetki sınırları içinde hareket ederek[728], alacaklı adına nafakanın tahsili için elinden gelen bütün tedbirleri alır. Öncelikle, sulh yoluna gidilmesi için çalışan aracı kurum, gerekli olduğu takdirde nafaka dâvası açarak takip eder ve nafaka alacağına ilişkin bir hükmün veya adlî muamelenin icrası için çalışır.

- Aracı kurum, dosyanın safahatına ilişkin gönderici makama düzenli olarak bilgi vermelidir. Şayet, başvurunun kabul edilmesi mümkün değil ise ve bu hususta yapılacak her hangi bir işlem yoksa sebeplerini gönderici makama ileterek dosyayı iade eder.

Yukarıda sözü geçen dâvalara ve adlî muamelelere ilişkin uygulanacak kanun, bilhassa devletler hususi hukuku dalındaki hükümleriyle beraber borçlunun tâbi olduğu devletin kanunudur.

Yabancı bir devlette ikamet eden nafaka alacaklısının, ülkemizde bulunan nafaka borçlusundan nafaka alacağını talep etmesi halinde, yabancı devlet merkezi makamı tarafından UHDİGM'e gönderilen belgeler incelenip

---

[726] Örneğin; Avusturya, Fransa, Belçika gibi ülkelerde gönderici ve aracı kurum olarak iki makam belirlenmiştir.

[727] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 486.

[728] *"Sözleşmeden anlaşıldığı üzere aracı kurum sadece nafaka dâvası açabilir ve yürütebilir. Bunun dışındaki talepleri içeren dâvalar örneğin, baba ile çocuk arasındaki babalık hükmünü içeren yabancı mahkeme ilamının tanınması dâvası New York Sözleşmesinin kapsamı dışındadır."* (Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 167).

Sözleşmeye uygunluğu tespit edilmektedir. Başvuru evrakı ve eklerinde eksiklik bulunması halinde, bu eksik belgeler tamamlatılarak, sonrasında gereği yapılmak üzere borçlunun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir.

Cumhuriyet başsavcılıkları, başvuru evrakı ekinde yer alan vekâletname çerçevesinde Sözleşmenin 6'ncı maddesinde belirtildiği üzere, *"alacaklının verdiği yetki sınırları dâhilinde hareket ederek alacaklı namına nafakanın tahsilini temin için gereken bütün tedbirlerin"* alınmasını sağlar. Cumhuriyet başsavcılıklarının alacağı tedbirler arasında[729];

- Adalet Bakanlığından alınan onay çerçevesinde sulh yoluna gitmek,
- Gerekli olması halinde, nafaka dâvası açmak,
- Nafaka ilâmının infazı için icra memurlukları aracılığıyla cebrî icra yoluna gitmek sayılabilir.

Görüldüğü üzere, öncelikle borçlunun kararda belirtilen nafaka miktarını gönüllü olarak ödeyip ödemeyeceği hususunun netleştirilmesi gerekmektedir. Şayet ihtilaf sulh yolu ile çözülemezse ikinci aşama olarak, yeni bir nafaka dâvası açmak yerine, nafaka kararının tenfizi talep edilebilir. Zira nafaka kararının tenfizi talebinde, hükmün esasına girilmeden usulden karar verildiği için yargılamanın daha kısa sürmesi mümkündür. Yeni bir dâva açılması halinde ise, dâva esastan görülecek ve süreç yeniden başlayacaktır. Ancak, önemli olan nafaka alacaklısının menfaati olduğundan, hangi yolun izlenmesi nafaka tahsilini kolaylaştıracak ise o yolun seçilmesi uygun olacaktır.

Borçlunun rızası ile nafakayı ödememesi halinde, hakkında icra mahkemesinde dâva açılır ve bu takip iç mevzuatımıza göre yapılır. İcra

---

[729] *"Alacaklısı yabancı devlette, borçlusu Türkiye'de bulunan nafaka işlemlerinde ise, Cumhuriyet başsavcılıkları nafaka alacağının tahsilini sağlayan "aracı kurum" durumundadır. Alacaklının bulunduğu devlet merkezî makamı tarafından gönderilen belgeler Bakanlığımız aracılığı ile borçlunun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına gönderilecektir. Cumhuriyet başsavcılıkları Sözleşmenin 6'ncı maddesi uyarınca, "alacaklının verdiği yetki sınırları dâhilinde hareket ederek alacaklı namına nafakanın tahsilini temin için gereken bütün tedbirleri" almalıdır. Cumhuriyet başsavcılıkları bu tedbirler çerçevesinde, Bakanlığımızın onayını aldıktan sonra, sulh yoluna gidebilir, gerekirse yeni bir nafaka dâvası açabilir ve alınacak nafaka ilâmının infazı için icra memurlukları aracılığıyla cebrî icra yoluna başvurabilir."* (64/2 sayılı Genelge s. 3)

prosedürü sonucunda tahsil edilen nafaka alacağı, Sözleşmenin 10'uncu maddesi uyarınca nafaka alacaklısına öncelikli olarak transfer edilir[730].

Bu yola başvurulmasına rağmen nafaka alacağının tahsil edilememesi halinde, icra müdürlüğünce haczin semeresiz kaldığı ve borçlunun haczedilecek malının bulunmadığına dair bir belge düzenlenerek UHDİGM'e gönderilmelidir. Düzenlenen bu belge Adalet Bakanlığı aracılığıyla yabancı devlet makamına iletilmektedir.

Sonuç olarak icra takibi neticesinde, borçlu, nafaka alacağını karşılamaya yetecek kadar malvarlığı olduğu halde borcunu ödemek istemez ise, İcra İflas Kanununun 344'üncü maddesi uyarınca borçlu hakkında tazyik hapsine karar verilir. Anılan maddeye göre borçlunun cezalandırılabilmesi için gereken koşullar aşağıdaki gibi sayılabilir[731];

- Nafaka alacağına ilişkin kesinleşmiş bir kararın mevcut olması gerekmektedir. Her ne kadar nafaka kararları kesinleşmeden de icra edilebilir kararlar da olsa, başka bir karara bağlı olarak verilen nafaka kararlarının icra edilebilmesi için bağlı olduğu ana kararın kesinleşmesi gerekmektedir.

- Nafaka kararına ilişkin olarak icra takibinin yapılmış olması,

- Ödeme emrinin veya icra emrinin usulüne uygun şekilde borçluya tebliğ edilmiş olması,

- En az bir aylık ödenmemiş nafakanın bulunması gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilecek husus, takip tarihinden önceki nafakanın ödenmemesinden dolayı değil, ödeme emri/icra emri ile şikâyet tarihine kadar geçen zaman arasında tahakkuk eden nafakanın ödenmemesinden bahsediliyor olunmasıdır. Diğer bir ifadeyle, borçlunun cezalandırılabilmesi için, icra takibine rağmen borcun ödenmemiş olması gerekmektedir[732].

- Alacaklının yazılı veya sözlü bir şikâyetinin bulunması gerekmektedir.

---

[730] Ansay, s. 852-853; Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 489-491; Uluocak, s. 930.
[731] Başaklar, s. 214 -215.
[732] Oy, s. 14.

-Nafaka borçlusunun, borcunu ödememesinin nedeninin imkânsızlıktan veya kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar maddî durumunun kötü olmasından kaynaklanmıyor olması[733].

Burada amaç, iç mevzuatımız işletilerek mümkün olduğunca borçlunun borcunu ödemesi için merkezi makam olarak hukukî bütün imkânların kullanılması ve böylece Sözleşmenin amacı olan nafaka alacaklısının korunması ilkesinin yerine getirilmesidir.

İcra İflas Kanunu 344'üncü maddenin ikinci fıkrasına göre, nafakanın kaldırılmasına ilişkin bir dâvanın açılmış olması halinde dâvanın sonuçlanmasının beklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, dâva sonuçlanıncaya kadar borçluya ceza vermek mümkün olmaz. Ayrıca, borçlunun borcunu ödemesi durumunda hapis cezası sona erer.

Diğer taraftan, nafaka borçlusunun ekonomik durumu nafakayı ödeyemeyecek kadar bozuksa, hiçbir malvarlığı ve geliri yoksa veya yaşlılık ve emeklilik maaşı varsa ancak haczi mümkün değilse, bu tespitler yabancı ülkenin gönderici makamına bildirilir. Ayrıca, nafaka borçlusunun ekonomik ve kişisel durumunda herhangi bir değişiklik olursa ve bu değişiklik aracı kuruma bildirilirse, borçlu aleyhine yeniden işlem başlatılabilir[734].

Dosyanın kapatılması çeşitli nedenlerle olabilmektedir. Örneğin, borcun ödenmesi sonucu ya da nafaka borçlusunun alacaklının bulunduğu ülkeye kesin dönüş yapması sonucu dosya kapatılır. Nafaka alacaklısı veya borçlusu ölmüş ise ya da dosya ile ilgili uzun zamandır işlem yapılmamış ise dosya kapatılır. Nafakayı sona erdiren bir nedenin ortaya çıkması durumunda da dosya kapatılabilir. Örneğin, Türk hukukuna göre nafaka alacaklısının evlenmesi nafaka alacağını sona erdireceğinden dosya kapatılabilir.

---

[733] Başaklar, s. 214 -215.
[734] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 167.

7. İstinabe

Mahkemelerin yargı yetkileri, yargı çevreleri ile sınırlıdır. Şayet, bir dâvaya ilişkin olarak mahkemenin kendi yargı yetkisi dışında bir işlem yapması gerekirse, işlemin yapılması gereken yerin yargı yetkisi içinde bulunan mahkemeye yetki verilmesi gerekmektedir. İşte bir mahkemenin, kendi yargı yetkisine girmeyen bir işlemin yapılması için başka bir mahkemeye yetki vermesine *"istinabe"* denilmektedir[735].

Sözleşmenin 7'nci maddesi istinabe taleplerini düzenlemektedir. Anılan maddeye göre, taraf devletlerin her ikisinin de kanunlarının istinabeyi kabul etmesi durumunda, nafaka dâvasına bakan mahkeme, tamamlayıcı belgeler ve başka deliller temin etmek için diğer taraf devletin yetkili mahkemesinden veya tayin edeceği başka bir makam ya da kurumdan istinabe talebinde bulunabilir. İstinabe talebinde bulunulan devletin yetkili makamı, istinabenin icra edileceği tarihi ve yeri, tarafların hazır olabilmesi veya temsil edilebilmesi için gönderici makama, aracı kuruma ve borçluya bildirmelidir. İstinabe işlemleri mümkün olan en kısa sürede bitirilmeye çalışılmalı ve alındığı tarihten itibaren dört ay içinde sonuçlandırılamazsa gecikmenin veya istinabenin icra edilememesinin nedeni talep eden makama bildirilmelidir. İstinabenin yerine getirilmesi sırasında ortaya çıkan harç veya masraflar talep edilmeyecektir. İstinabe talebinin reddedilmesi sadece birkaç durumda mümkündür. Bu haller, belgelerin sıhhatinden şüpheye düşülmesi ve istinabe talebinin, talebi yerine getirecek devletin egemenliğini veya güvenliğini tehlikeye sokacak mahiyette olmasıdır[736].

Sözleşmenin, istinabe konusunu ayrıca düzenlemiş olması ve istinabeyi harç ve masraftan muaf tutması, amaca uygun olumlu bir düzenleme olmuştur. Diğer taraftan, istinabenin usulüne ve diline ilişkin sözleşmede bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuya daha sonra incelenecek olan 1970 tarihli La Haye Sözleşmesi çerçevesinde ayrıca değinilecektir.

---

[735] Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 201.
[736] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 489; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 172-173.

8. Kararların Tadili

Nafaka alacağına ilişkin verilen kararlar, taraflardan birinin talebi üzerine, değişen koşullar veya tarafların sosyo-ekonomik durumları çerçevesinde artırılabilir, azaltılabilir veya kaldırılabilir.

Sözleşmenin 8'inci maddesi uyarınca, nafakanın artırılması veya azaltılması gibi nafaka alacaklarının değiştirilmesine ilişkin dâvalar, Sözleşme hükümlerine tâbi olacak olup, şartların değişmesi halinde vuku bulan değişiklik taleplerinde nafaka alacaklarının ilk defa tespitinde olduğu gibi işlem yapılır[737].

9. Muafiyetler

Nafaka alacaklısına, talep edilen ülkenin vatandaşlarına veya o ülkede ikamet edenlere tanınan masraf muafiyetine ilişkin haklar tanınacaktır. Yabancı veya gayrimukim alacaklıların, dâva masrafları için teminat yatırmasına veya başka türlü bir tediyatta bulunmasına gerek bulunmamaktadır. Sözleşmeye göre, tespit edilen yetkili makamlar, Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak ifa ettikleri hizmetler için hiçbir ücret talep edemezler. Burada kastedilen merkezi makamların görevleri nedeni ile yapmış oldukları işlemlerdir. Yoksa taraflar, avukat tutulması veya bir belgenin tercümesinin gerekmesi gibi ekstra durumlarda yapılan masraflardan muaf değildir[738].

10. Kolaylıklar

Sözleşmenin 10'uncu maddesine göre ise, nafaka alacağının tahsil edilmesi halinde paranın transferine, diğer para transferlerine göre birinci derecede öncelik tanınır. Bu husus, özellikle yurtdışına para transferlerini kısıtlamış ülkeler açısından önemlidir[739].

---

[737] Rezaki, **"Sözleşme"**, s. 489; Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 173.
[738] Rezaki, ***"Sözleşme"***, s. 489-491..
[739] Ansay, s. 852-853; Rezaki, **"Sözleşme"**, s. 489-491; Uluocak, s. 932.

11. İhtilafların Çözümü

Sözleşmenin uygulamasına ilişkin olarak taraf devletlerarasında yorum farklılıkları olması nedeniyle ortaya çıkan ihtilaflar anlaşma yolu ile halledilemezse Milletlerarası Adalet Divanına götürülür. Divanın ihtilaf konusuna ilişkin çözümü, ihtilafın tarafı devletleri bağlamaktadır (m. 16).

12. Muhtelif Maddeler

Sözleşmenin 18'inci maddesi uyarınca, Sözleşmeye taraf devletler, ancak sözleşmeye bağlı oldukları ölçüde diğer devletlere karşı sözleşme hükümlerine binaen hak iddia edebilirler. Dolayısıyla, Sözleşmenin anılan maddesi mütekabiliyet hususunu düzenlemiştir.

Sözleşmenin 15'inci maddesi uyarınca, taraf devletlerden her biri sözleşmeden ayrılmak istediklerine dair beyanlarını Genel Sekretere bildirerek Sözleşmeyi fesih edebilirler. Bu talep Genel Sekretere ulaştığı andan itibaren bir yıl içinde hüküm ifade eder.

Sözleşmenin 20'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, taraf devletler Sözleşmenin değiştirilmesini her zaman isteyebilirler. Ancak değişiklik oybirliği ile olur. Değişiklik teklifi sunulduktan sonra, taraf devletler dört ay içinde teklifi görüşmek üzere bir konferansın yapılmasına taraf olup olmadıklarının bildirilmesi istenilecektir. 20'nci maddenin ikinci fıkrası gereği çoğunluk tarafından konferans yapılmasına ilişkin olumlu görüşün bildirilmesi ile konferans yapılır. Ancak bugüne kadar sözleşmede herhangi bir değişiklik yapılmamıştır[740].

13. Değerlendirme

Sözleşme, nafaka başvurusunun esasına ilişkin düzenleme içermemekte, taraf ülkelerin ulusal hukuklarına atıfta bulunmaktadır. Yasal bağlayıcılığı olan hükümler içermeyen Sözleşme, özet yapısından dolayı

---

[740] Ruhi, **Nafaka Hukuku**, s. 180.

taraf ülkelerce eleştirilmiştir. Devletlerin farklı uygulamaları ve yorumlarından dolayı taraf devletler arasında birlik sağlanamamıştır.

New York Sözleşmesinin La Haye Sözleşmeleri ile birlikte uygulanmasının nedenlerinden biri, La Haye Sözleşmelerinde merkezi makama ilişkin düzenlemenin yapılmamış olması, New York Sözleşmesinde ise bu konuya ilişkin hükmün[741] mevcut olmasıdır. Diğer bir neden ise, New York Sözleşmesinin, nafaka alacağının tahsilinde öngördüğü çözümlerden biri olan tenfiz müessesine ilişkin herhangi bir düzenleme içermemesidir. Böylece, iki sözleşme sistemi birbirinin eksik yönünü tamamlayarak uygulama alanı bulabilmektedir. 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri, taraf ülkeler arasında uygulanacak karşılıklı tanıma ve tenfiz kurallarına ilişkin yasal zemini hazırlamaktadır.

Aslında gerek New York Sözleşmesi, gerekse La Haye Sözleşmeleri, içlerinde barındırdıkları birçok eksiklikten dolayı etkili şekilde uygulanamamaktadır. Bu nedenle, sayılan Sözleşmeleri bir çatı altında toplayarak, karşılaşılan problemleri gideren ve ortak bir uygulamanın oluşmasını sağlayan yeni bir Sözleşme kabul edilmiştir. 21'inci dönem toplantısında, La Haye Özel Hukuk Konferans Statüsü, *"Çocukların Desteklenmesi ve Aileyle İlgili Diğer Nafaka Alacaklarının Milletlerarası Tazmini hakkında La Haye Sözleşmesini"* (Recovery of Child Support, other Forms of Family Maintenance and the Protocol on Applicable Law) kabul etti. Sözleşmenin amacı, özellikle çocukların menfaatini korumak için, daha açık, adil, hızlı ve kolay erişilebilen bir usulün uygulamaya yerleşmesidir. Sözleşmenin temeli, La haye sözleşmeleri, New York Sözleşmesi, 44/2001 sayılı Hukukî ve Ticari Konulardaki kararların tanınması ve tenfizi ile Yetkiye ilişkin Konsey Tüzüğü gibi bazı bölgesel düzenlemelere dayanmaktadır[742].

Türkiye, bu Sözleşmeyi ve Protokolünü henüz imzalamamıştır. Anılan Sözleşmeye taraf olmak, içerdiği detaylı hükümlerden dolayı, ulusal mevzuat

---

[741] Sözleşmenin 2'nci maddesi uyarınca *"Kurumların tayini*

1- Onay veya katılma belgesinin tevdii sırasında her Âkit Taraf kendi ülkesinde gönderici makamların vazifesini yapacak bir veya birkaç idari veya adli makam tayin eder.

2- Onay veya katılma belgesinin tevdii sırasında her Âkit Taraf kendi ülkesinde aracı kurumun vazifelerini yapacak kamusal veya özel bir teşekkül tayin eder." ifadesi yer almaktadır.

[742] Duncan, W.: ***"The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance"***, Online: http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/Filer/Word_filer/Inddrivelse/Duncan_-_artikel.DOC, (Erişim 24 Aralık 2008).

ile uyumunun sağlanması için daha fazla çaba sarfedilmesi anlamına gelse de, uluslararası nafakanın tahsili konusunda yaşanan çelişkilerin ve sorunların ortadan kalkması adına önemli bir adım olacaktır.

2005-2012 YILLARI ARASINDA ÜLKEMİZDEN YABANCI ÜLKELERE YAPILAN NAFAKA TALEPLERİ DOSYA SAYISI									
ÜLKELER	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**TOPLAM**
ALMANYA	87	52	51	51	60	31	34	23	**389**
AVUSTURYA	11	5	5	4	8	3	8	5	**49**
AVUSTRALYA	2	-	-	1	1	1	1	-	**6**
ABD	2	-	1	-	-	-	-	-	**3**
AZERBAYCAN	1	-	-	-	-	-	-	-	**1**
BELÇİKA	4	3	-	2	1	4	1	1	**16**
ÇEK CUMHURİYETİ	1	-	-	-	-	-	-	-	**1**
DANİMARKA	-	1	-	-	1	2	-	-	**4**
FRANSA	6	10	11	9	10	12	12	5	**75**
FİNLANDİYA	-	1	-	-	-	1	-	-	**2**
HOLLANDA	11	9	12	6	8	9	9	1	**65**
İSVİÇRE	3	1	3	2	2	2	2	1	**16**
İSVEÇ	-	-	1	-	-	-	-	-	**1**
İNGİLTERE	1	3	2	3	-	-	4	2	**15**
İTALYA	-	-	-	-	-	1	-	1	**2**
İSKOÇYA	-	1	-	-	-	-	-	-	**1**
KIBRIS	-	-	-	1	-	1	-	-	**2**
KANADA	1	-	-	-	-	-	-	-	**1**
MACARİSTAN	-	-	1	-	-	-	1	-	**2**
NORVEÇ	1	1	-	-	1	1	-	1	**5**
POLONYA	-	1	-	-	1	-	-	-	**2**
ROMANYA	1	1	-	1	-	-	1	-	**4**
SUUDİ ARABİSTAN	-	-	1	-	-	-	-	-	**1**
MOLDOVA	-	-	-	1	-	-	-	-	**1**
ÜRDÜN	-	-	-	-	-	-	1	-	**1**
SLOVAKYA	1	-	-	-	-	-	-	-	**1**
UKRAYNA	-	-	-	-	1	-	-	-	**1**
GENEL TOPLAM	**133**	**89**	**88**	**81**	**94**	**68**	**74**	**40**	**667**

Yukarıda, Türkiye ile çeşitli ülkeler arasında görülmekte olan nafaka dosyalarının sayısına ilişkin istatistikî bilgi verilmiştir. İstatistiklere göre,

Türkiye'den en çok nafaka borcunun ifasına ilişkin talebin yapıldığı ülke, Almanyadır. Daha sonra sırasıyla Fransa ve Hollanda gelmektedir.

2005-2012 YILLARI ARASINDA YABANCI ÜLKELERDEN GELEN NAFAKA TALEPLERİ DOSYA SAYISI									
ÜLKELER	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**TOPLAM**
ALMANYA	-	-	3	3	5	5	-	1	**17**
AVUSTURYA	7	3	3	1	4	3	6	4	**31**
AVUSTRALYA	2	-	1	-	1	-	-	-	**4**
ABD	-	1	-	-	-	-	-	-	**1**
AZERBAYCAN	1	-	-	-	1	-	-	-	**2**
BELÇİKA	1	-	-	-	-	-	1	-	**2**
ÇEK CUMHURİYETİ	-	-	-	-	-	-	1	-	**1**
CEZAYİR	-	-	1	-	-	-	-	-	**1**
FRANSA	-	-	1	1	1	3	-	-	**6**
RUSYA	-	-	-	-	1	-	-	-	**1**
HOLLANDA	2	3	7	3	4	6	1	2	**28**
İSVİÇRE	3	-	-	1	1	-	1	1	**7**
BREZİLYA	-	-	-	-	-	1	-	-	**1**
İNGİLTERE	2	1	-	1	-	2	-	-	**6**
İTALYA	-	-	-	-	-	-	1	-	**1**
SIRBİSTAN	-	-	-	-	1	-	-	-	**1**
HIRVATİSTAN	-	-	-	-	-	-	1	-	**1**
BELARUS	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**
MACARİSTAN	-	-	-	-	1	-	1	-	**2**
KAZAKİSTAN	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**
POLONYA	2	9	3	3	1	9	2	1	**30**
MOLDOVA	-	-	-	-	-	-		1	**1**
SLOVAKYA	-	-	-	1	1	1	-	-	**3**
UKRAYNA	1	-	-	-	2	-	1	3	**7**
GENEL TOPLAM	**21**	**17**	**19**	**14**	**24**	**30**	**16**	**15**	**146**

Türkiye'ye yabancı ülkelerden yapılan nafaka borcunun ifasına ilişkin taleplerde ise, ilk sırayı Avusturya almaktadır.

B. NAFAKA ALACAĞININ TAHSİLİNDE ULUSLARARASI TEBLİGAT VE İSTİNABE TALEPLERİNE UYGULANAN SÖZLEŞMELER

1. Hukukî ve Ticari Konularda Adlî ve Gayrîadlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesi[743]

New York Sözleşmesi ile nafaka alacaklarının tahsiline ilişkin özel bir tebligat usûlü benimsenmemiştir. Nitekim tebligat işlemi, işlemlerin sıhhati ile doğrudan ilgili hassas bir konu olup, genel olarak spesifik konuları düzenleyen sözleşmelerde bu hususta hükümlere yer verilmemiş, uluslararası tebligat konusunda ayrıca ikili ve çok taraflı sözleşmeler akdedilmiştir. Dolayısıyla, nafaka alacağının tahsiline ilişkin açılan bir dâvada, yurtdışında ikamet eden tarafa yapılacak tebligatın bu sözleşmeler çerçevesinde yerine getirilmesi gerekmektedir.

Türkiye, uluslararası tebligat taleplerinin yerine getirilmesi hususunda en temel sözleşmelerden olan 1954 tarihli *"Hukuk Usulüne Dair La Haye Sözleşmesi"*[744] ile 1965 tarihli *"Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Sözleşme"*ye [745] taraf olmuştur. Aynı zamanda, Türkiye, birçok devlet ile bu konuyu da içeren iki taraflı adlî yardımlaşma anlaşmaları imzalamıştır (Ek 2).

İç mevzuatımızda ise, bu sözleşmelerin etkili uygulanmasına ilişkin 7201 sayılı Tebligat Kanunu[746] ile Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair

---

[743] Hukukî ve Ticari Konularda Adlî ve Gayrîadlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesi, La Haye Özel Hukuk Konferans'ının onuncu sezonunda taslak haline getirildi ve 15 Kasım 1965 tarihinde imzalandı. (**Recognition and Enforcement of Judgements and Orders and the Service of Process within the Commonwealth, A Report of a Working Meeting held at Basseterre**, St. Kitts, 24-28 April 1978, Commonwealth Secretariat, London, s. 71; McClean, **The Hague Conventions on The Service of Process, The Taking of Evidence and Legalisation, Explanatory Documentation prepared for Commonwealth Jurisdiction**, Commonwealth Secretariat, London 1979, s. 7).

[744] 14/03/1972 tarihli ve 1574 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan, 28/05/1973 tarihli ve 14547 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan söz konusu Sözleşme, Türkiye yönünden 11/07/1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[745] 09/07/1971 tarihli ve 1483 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan, 17/06/1972 gün ve 14218 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan söz konusu Sözleşme, Türkiye yönünden 28/04/1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[746] 7201 sayılı Tebligat Kanunu, 11.02.1959 tarihinde kabul edilerek, 19.02.1959 tarihli ve 10139 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

Yönetmelikten [747] faydalanmak mümkündür. Ayrıca, Sözleşmelerin uygulamasını kolaylaştırmak için UHDİGM tarafından hazırlanan 63/3 sayılı *"Hukukî Alanda Uluslararası Adlî Tebligat İşlemleri"* Genelgesi 16.11.2011 tarihinde yayımlanmıştır. Uluslararası tebligatın usulü, sözü edilen Genelgede ayrıntılı olarak üç şekilde düzenlenmiştir;

a. İki taraflı veya çok taraflı bir sözleşme olmaması halinde uluslararası tebligat,
b. İki taraflı sözleşmelerin bulunması halinde uluslararası tebligat,
c. Çok taraflı sözleşmelere taraf olunması halinde uluslararası tebligat.

1965 tarihli Sözleşme[748], sadece tebligat konusuna ilişkin yapılmış bir sözleşme olup, 1954 tarihli Sözleşmeye göre daha ayrıntılı ve özel nitelikte hükümler içermektedir[749]. 1954 tarihli Sözleşmenin[750] ise sadece, 1 ila 7'nci maddeleri arasında tebligat konusu düzenlenmiştir. Bu nedenle, her iki Sözleşmeye taraf olan devletler arasında tebligat işlemleri 1965 tarihli Sözleşmeye göre yerine getirilir[751].

1965 tarihli Sözleşme'nin 10'uncu maddesi[752] uyarınca kabul edilen yöntemlerden biri olan doğrudan tebligat usulüne Türkiye tarafından çekince

---

[747] Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, 25 Ocak 2012 tarihli ve 28184 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmıştır.

[748] Sözleşmeye taraf devletler; Amerika Birleşik Devletleri, Antigua ve Barbuda, Arjantin, Arnavutluk, Avustralya, Bahama Adaları, Barbados, Belarus (Beyaz Rusya), Belçika, Belize, Bosna Hersek, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Kuzey İrlanda, Botsvana, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hindistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İzlanda, İtalya, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti (Güney Kore),Kuveyt, Letonya,Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malavi, Malta, Meksika, Mısır, Monako, Norveç, Pakistan Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Saint Vincent ve Grenadines, San Marino, Seyşeller, Slovakya, Slovenya, Sırbistan, Sri Lanka, Türkiye, Ukrayna, Venezuela, Yunanistan.

[749] **A Report of a Working Meeting**, s. 71.

[750] Sözleşmeye taraf devletler; Almanya, Arjantin, Avusturya, Belarus (Beyaz Rusya), Belçika, Bosna-Hersek, Çek Cumhuriyeti, Çin (sadece Makau Özerk Bölgesi), Danimarka, Ermenistan, Fas, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, Karadağ, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Mısır, Moldova, Norveç, Özbekistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Surinam,Türkiye, Ukrayna,Vatikan.

[751] Muşul, Timuçin; **Tebligat Hukuku**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 281.

[752] *"Talep edilen devlet itiraz etmedikçe İş bu sözleşme:*
a)Adlî belgelerin yabancı memleketteki kişilere doğrudan posta vasıtası ile gönderilmesine,

konulmuştur. Bu tür tebligatlar, merkezi makamlar ve dış temsilcikler aracı kılınmaksızın doğrudan posta yoluyla yapılmaktadır. Bu yönteme, sadece Sözleşmenin 10'uncu maddesine çekince koymayan devletler[753] açısından başvurmak mümkündür. Türkiye, 10'uncu maddede belirtilen tebliğ usullerini tamamen reddetmiştir[754].

Ülkemiz açısından doğrudan tebligat usulü kabul edilmemiş olmakla birlikte, Yargıtay bir kararında, yurt dışındaki muhataba 25'inci maddeye aykırı olarak iadeli taahhütlü bir şekilde posta yoluyla doğrudan yapılan tebliği usulsüz kabul etmiş, ancak hükmün sonucunu etkilemediği takdirde bozma sebebi saymamıştır[755].

Sözleşmede genel kural tebligatın merkezi makamlar aracılığıyla yapılması olup, 8'inci madde[756] ile diplomatik temsilcilikler vasıtasıyla tebligat yapılabilmesi düzenlenmiş [757] , ancak Türkiye bu yolu sadece kendi

---

b) Menşe devletindeki adalet görevlileri, devlet memurları veya devletin diğer yetkili kişilerinin adlî belgelere ilişkin tebligatı doğrudan talep edilen devletteki tebligatı yapmaya yetkili diğer kimseler, devlet memurları veya devletin diğer yetkili kişileri aracılığı ile yapılmasına,

c) Bir dâva ile ilgili herhangi bir kimsenin adlî belgelere ilişkin tebligatın doğrudan talep edilen devletin tebligat yapmaya yetkili kimseleri, devlet memurları veya devletin diğer yetkili kişileri aracılığı ile yaptırmakta, muhtar olmasına engel teşkil etmez" hükmü yer almaktadır.

[753] Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Antigua ve Barbuda, Bahama Adaları, Barbados, Belarus, Belçika, Bostvana, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Kuzey İrlanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, İzlanda, Japonya, Kanada, Letonya, Lüksemburg, Malavi, Portekiz, Romanya, Slovenya, Saint Vincent ve Grenadines.

[754] *"5. Le Gouvernement de la République de Turquie déclare s'opposer à l'utilisation des méthodes de signification et de notification énumérées à l'article 10 de la Convention."* (HCCH, Reservations Declarations
http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=425&disp=resdn
(Erişim 31.10.2012).

[755] Muşul, **Tebligat Hukuku**, s. 277.

[756] Sözleşme'nin 8'inci maddesi *"Âkit Devletlerden herbiri adlî belgelerin yabancı memleketlerde tebliği işini, zor kullanmaksızın, doğruca kendi diplomatik ve konsolosluk ajanları vasıtası ile yaptırmakta muhtardırlar.*

Tebligatın belgenin çıktığı memlekiten uyruklusuna yapılması hali müstesna, Devletlerden herhangi biri, kendi topraklarında bu şekilde tebligat yapılmasına muhalefet edebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

Örneğin İrlanda bu maddeye ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamıştır. (Hague Convention On The Service Abroad of Judicial and extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters (1965), Law Reform Commission Report 21-23, The Law Reform Commission, Dublin/Ireland 1987, s. 9; McCLEAN, s. 13).

[757] Diplomatık temsilcilikler vasıtasıyla tebligat etkin olarak yapılamamakla birlikte, halen bazı koşullarda buna ihtiyaç duyulmaktadır. (KENNETT, W.A.; **Enforcement of Judgements in Europe**, Qxford University Press, Oxford 2001, s. 194).

vatandaşlarına tebligat yapılması açısından kabul etmiştir[758]. Yine, 1954 tarihli Sözleşmenin 6'ncı maddesine çekince konularak, diplomatik memurlar veya konsolosluk görevlilerinin, sadece kendi vatandaşlarına tebligat yapabileceği kabul edilmiştir.

Ülkemiz tarafından 15'inci maddeye ilişkin olarak da beyanda bulunulmuştur. Beyana göre, yurt dışında tebligatın yapıldığı anlaşılır ve gönderme tarihinden itibaren 6 aydan fazla zaman geçmiş olursa, Türkiye'deki dâva ile ilgili karar, tebliğ tasdiknamesi olmadan da verebilir[759].

Adlî bir belge tebliğ edilmek üzere yabancı devlet makamına gönderilmemiş ve mahkemeye gelmeyen dâvalı aleyhine karar verilmiş olabilir. Sözleşmenin 16'ncı maddesi uyarınca, dâvalının kendi kusuru olmadan belgeden veya kanun yollarına müracaat etmek için mahkeme kararından zamanında haberdar olmaması ve dâvalı tarafından ileri sürülen def'ilerin dayanaktan yoksun bulunmaması halinde hâkim, dâvalının kanun yollarına müracaat edebilmesi için süre aşımının dâvalı hakkındaki sonuçlarını kaldırmaya yetkilidir[760]. Ülkemiz tarafından yapılan beyan ile, anılan maddede bildirilen taleplerin, kararın verildiği tarihten itibaren bir sene içinde ileri sürülmemesi halinde kabul edilmeyeceği açıklanmıştır[761].

Sözleşmenin 2'nci maddesi uyarınca, taraf devletler, tebligatın daha çabuk ve kolay yapılmasını sağlamak için Merkezî Makamlar ihdas etmelidirler[762]. Türkiye açısından bu görevi, UHDİGM üstlenmiştir[763].

---

[758] *"(...)4. Le Gouvernement de la République de Turquie reconnaît aux agents diplomatiques ou consulaires la faculté de faire des significations ou des notifications, conformément à l'article 8 de la Convention seulement à ses propres ressortissants."*(HCCH, Reservations Declarations http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=425&disp=resdn (Erişim 31.10.2012).

[759] *"Le Gouvernement de la République de Turquie déclare que, nonobstant les dispositions de l'alinéa premier de l'article 15, si les conditions visées à l'alinéa 2 dudit article sont réunies, ses juges peuvent statuer."*(HCCH, Reservations Declarations, http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=425&disp=resdn (Erişim 31.10.2012).

[760] **A Report of a Working Meeting,** s. 78; McCLEAN, s. 15.

[761] *"7. Conformément à l'article 16, alinéa 3, le Gouvernement de la République de Turquie déclare que, les demandes visées à l'article 16, alinéa 2, sont irrecevables si elles sont formées après l'expiration d'un délai d'un an à compter du prononcé de la décision."*(HCCH, Reservations Declarations http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=425&disp=resdn (Erişim 31.10.2012).

[762] Hague Convention On The Service Abroad of Judicial and extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters (1965), Law Reform Commission Report 21-23, The Law Reform Commission, Dublin/Ireland, 1987, s. 8; **A Report of a Working Meeting**, s. 72; La Haye Sözleşmesi, Devletlerin,

Sözleşmenin ekinde yer alan örneğe uygun olarak hazırlanan talepname ile bu talepnameye eklenen tebliğ belgeleri tebligat evrakını oluşturmaktadır. 63/3 sayılı Genelgede, talepname doldurulurken dikkat edilecek hususlar, yapılan hataları ve eksiklikleri en aza indirmek için ayrıca düzenlenmiştir (16.11.2011 tarihli ve 63/3 sayılı Genelge s. 2).

Türkiye ile tebligatın yapılacağı devlet arasında, hem ikili anlaşma hem de çok taraflı sözleşme varsa tebligatı kolaylaştıran hükümlerin özellikle dikkate alınması gerekmektedir. Başka bir ifade ile, kural olarak çok taraflı sözleşmenin uygulanması gerekmekle birlikte, ikili anlaşmada çok taraflı sözleşmelere nazaran tebligatı kolaylaştıran ayrı ve özel bir hüküm var ise ikili anlaşma hükümlerinin uygulanması uygun olacaktır (16.11.2011 tarihli 63/3 sayılı Genelge s. 4).

Aramızda ikili veya çok taraflı anlaşma bulunmayan devletlerin tebligat taleplerine dair işlemler, uluslararası adlî yardımlaşmanın esasını teşkil eden mütekabiliyet ilkesi çerçevesinde 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yürütülür. 7201 sayılı Tebligat Kanununun 25'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, hukukî konularda adlî makamlarca ve noterliklerce yurt dışına yapılacak tebligatlar, Adalet Bakanlığı aracılığı ile diplomatik yoldan tebliğin yapılacağı devletteki yetkili makamlara ulaştırılır[764].

Yurt dışına gönderilecek tebliğ evrakında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan en çok hata yapılanı, tebliğ evrakının duruşma günü gibi belli bir tarihi içermesi halinde, postada yaşanılabilecek gecikmeler de dikkate alınarak belirtilen günden en az üç ay önce ilgili makama ulaşacak şekilde gönderilmesi hususudur[765]. Zira, duruşma günü gibi muayyen bir günün belirlenmesi halinde, duruşmaya katılmak isteyecek

---

tebligat evrakının gönderilmesi ve alınmasına ilişkin makamlar belirlemesi sağlamıştır.(International Committee, **International Aspects of Family Law**, Second edition, Solicitors Family Law Association, Kent Spring 2004, s. 59).

[763] Ruhi, Ahmet Cemal: **Tebligat Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin, Ankara 2011, s. 558.

[764] Muşul, **Tebligat Hukuku**, s. 271-272; RUHİ, **Tebligat Hukuku**, s. 556; KAÇAK, Nazif: **Tebligat Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 254; Y. 7. CD., 28.06.2010 T., 2010/6293 E., 2010/10123 K., Y. 3. HD., 22.02.2010 T., 2010/636 E., 2010/2699 K. (Ruhi, **Tebligat Hukuku**, s. 560-561).

[765] Tebligat Yönetmeliği'nin 41'inci maddesi; *"Yabancı ülkelere gönderilecek olan ve belirli bir günü içeren tebliğ evrakının, tebliği çıkaran merci tarafından, belirlenen günden en az üç ay önce ilgili bakanlığa gönderilmesi gerekir"* şeklinde düzenlenmiştir.

tarafların önceden hazırlık yapması gerekir. Bu koşul, özellikle savunma hakkının tam ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi için önem arzetmektedir.

Diğer taraftan, Tebligat Kanunu'nun 40'ıncı maddesi uyarınca, görülmekte olan dâvaların gecikmesine neden olmamak için tebliğle ilgili kararların duruşma günü beklenmeksizin evrak üzerinden verilmesi de mümkündür.

Ayrıca, Adalet Bakanlığı tarafından her yıl çıkartılan ve Resmî Gazete'de yayımlanan *"Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ"* [766] uyarınca belirlenen tebliğ masraflarının, ilgilisince Maliye Bakanlığı'nın *"Muhtelif Gelirler"* hesabına yatırılması gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 63/3 sayılı Genelge s. 5).

7201 sayılı Tebligat Kanunu, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarına tebliğe ilişkin tamamen özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Anılan Kanunun, 25/a maddesinde;

"Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşı olduğu takdirde tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğu aracılığıyla da yapılabilir. Bu hâlde bildirimi Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar(...)

Bu maddeye göre kazaî merciler tarafından çıkarılacak tebligatta, tebliğ evrakı doğrudan o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğuna gönderilebilir" ifadesi yer almaktadır.

Bu maddeye göre, yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarına, o yerdeki Türkiye siyasî memuru veya konsolosu tarafından doğrudan tebligat yapılabilir[767]. Tebligat Kanununun söz konusu maddesine, 19.01.2011 tarihli ve 27820 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6099 sayılı Kanunla eklenen fıkra uyarınca, kazaî merciler tarafından çıkarılacak bu tür tebligatlar Adalet Bakanlığı (UHDİGM) aracı kılınmaksızın doğrudan

---

[766] 12 Aralık 2011 tarihli ve 28140 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmıştır.

[767] Y. 2. HD., 16.02.2010 T., 2009/827 E., 2010/2684 K.; Y. 10. HD., 14.12.2010 T., 2010/14733 E., 2010/16639 K.; Y. 2. HD., 16.03.2006 T., 2005/18357 E., 2006/3553 K. (Ruhi, **Tebligat Hukuku**, s. 577-578); MUŞUL, **Tebligat Hukuku**, s. 277; KAÇAK, s. 262.

Türkiye'nin ilgili dış temsilciliğine gönderilebilir. Bu değişikliğin gerekçesinde[768];

"Tebligat Kanununun 25/a maddesinde siyasî temsilcilikler aracılığıyla yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarına tebligat usûlü düzenlenmiştir. Bugüne kadar yurt dışı temsilciliklere gönderilen tebligat Adalet Bakanlığı aracılığıyla yapılmaktaydı. Maddeye eklenen yeni fıkrada bu hususta kolaylık getirilmiştir. Bu bağlamda, Türk vatandaşları bakımından, Adalet Bakanlığının aracılığı olmadan, doğrudan ilgili temsilciliğe tebligatın gönderilmesi usulü kabul edilmiştir. Zira, Adalet Bakanlığının aracılığı sadece şeklî hususların incelenmesi ile ilgilidir. Bu inceleme yargı organınca yapılıp tebliğ evrakı gönderilebilecek, böylece hem zaman hem de para kaybı önlenecektir. Ayrıca, Türk yargı organının yine Türk vatandaşı olan taraf için doğrudan Türk temsilciliğini kullanarak tebligat yapması hiçbir sakınca doğurmayacak, bilakis birçok yarar sağlayacaktır."

Denilmekte olup, anılan fıkra tebligat sürecinin hızlanmasına büyük fayda sağlayarak, özellikle nafaka alacaklarının tahsili gibi hassas dâvalarda daha çabuk sonuca ulaşılmasına yardımcı olacaktır.

25/a maddesinin son fıkrasındaki düzenlemenin, 1965 tarihli Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesinde yer alan doğrudan tebligat yöntemi ile karıştırılmaması gerekmektedir. Zira, 1965 tarihli Sözleşme uyarınca kabul edilen yöntemlerden biri olan doğrudan tebligat usulüne (m. 10) Türkiye tarafından çekince konulmuştur. Bu tür tebligatlar, merkezi makamlar ve dış temsilcikler aracı kılınmaksızın doğrudan posta yoluyla adlî makamlar tarafından muhataba yapılmaktadır. 25/a maddesindeki değişiklik ile ise, yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarına tebligat, kazaî merciler tarafından doğrudan Türkiye'nin ilgili dış temsilciliğine gönderilecek, dış temsilciliğimiz ise muhataba tebligatı yapacaktır.

---

[768] Tebligat Kanunu ile Adlî Sicil Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak'ın; Tebligat Kanunu ile Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/742, 2/546), TBMM, Dönem 23, Yasama yılı 4, http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2011Yili/kanmetni/6099s.pdf , (Erişim 18.12.2012).

Türk vatandaşlarına, Türkiye siyasî memuru veya konsolosu ya da bunların görevlendireceği bir memur tarafından tebligatın yapılıp yapılmadığına dair bu makamlarca bir tutanak düzenlenir ve evrak tutanak ile birlikte ilgili kazaî mercie gönderilir. Tebligat evrakının tercümesine gerek bulunmamakla birlikte, tebligatın talep edildiği ülkeye göre posta giderinin ilgilisince yatırılarak, makbuz örneğinin tebliğ evrakı ekinde dış temsilciliğimize gönderilmesi gerekmektedir (16.11.2011 tarihli ve 63/3 sayılı Genelge s. 5).

7201 sayılı Kanun'un 25/a maddesi, Türk vatandaşları açısından tebligat prosedürünü kolaylaştırmıştır. Daha önemlisi, evrakın tercümesine ihtiyaç duyulmaması özellikle nafaka dâvaları gibi maddî zaruretin hâsıl olduğu dâvalar için ayrıca önem taşımaktadır. Türk vatandaşlarına tebligat hususunda bu yolun tercih edilmesi, iki taraflı veya çok taraflı sözleşme hükümleri ya da uluslararası adlî yardımlaşma kuralları çerçevesinde tebligat yapılamayacağı anlamına gelmemektedir. Bu yollarla yapılan tebligatın, mutlaka yabancı devletin yetkili makamı aracılığıyla yapılması ve evraka tercüme eklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, uygulamada Türk vatandaşlarına yapılacak tebligatlarda, öncelikle 25/a maddesi uyarınca tebligat evrakı gönderilmekte, şayet sonuç alınamıyorsa ikinci yol olarak diğer seçenek (iki taraflı veya çok taraflı anlaşmalar) denenmektedir.

Zira 25/a'ya göre tebligat usulünde, muhataba bir bildirim yapılmakta, muhatap bildirimi aldığı günden sonraki otuz gün içinde tebligatı almaya gelmezse tebligat yapılmış sayılmaktadır[769]. Şayet, gelirse tebligat geldiği gün yapılmış sayılır. Dış temsilciliğimize geldiği halde, tebliğ evrakını almaktan imtina ederse, bu konuda tutulacak tutanak tarihinde tebligat yapılmış kabul edilecektir[770]. Bir diğer ihtimal, muhatabın bildirimi hiç almamış olması halidir. Böyle bir durumda, tebligat yapılmamış

---

[769] *"(...) Melburn Başkonsolosluğu tebliğ evrakını alması için dâvalının adresine, Tebligat Kanunu'nun 25/a maddesine uygun olarak gönderilen ihtarlı bildirimin, o ülke mevzuatına göre 31.08.2006 tarihinde tebliğ edildiğini bildirdiğine göre, dâva dilekçesi ve duruşma gününün dâvalıya tebliğ tarihi bildirimi izleyen otuzuncu günün bitimi olan 30.09.2006'dır."* Y. 2. HD., 04.02.2008 T., 2007/4146 E., 2008/770 K.. (RUHİ, **Tebligat Hukuku**, s.578); MUŞUL, **Tebligat Hukuku**, s. 278.

[770] Muşul, **Tebligat Hukuku**, s. 278.

sayılacaktır [771] . Bu aşamadan sonra, sözleşmeler çerçevesinde tebligat yapılması talep edilebilir.

7201 sayılı Tebligat Kanununun 27'nci maddesinde;

"Yabancı bir memlekette resmi bir vazife ile bulunan Türk memurlarına tebligat, Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla yapılır.

Yabancı memleketlerde bulunan askeri şahıslara yapılacak tebligat bağlı bulundukları Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Kumandanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı vasıtasıyla yapılır."

Hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede, yabancı bir devlette resmî bir görevle bulunan büyükelçi, başkonsolos, konsolos, siyasî memur, idarî ve ticari ataşe gibi Türk memurlarına tebligat, Dışişleri Bakanlığı tarafından, askerî ataşe, subay, astsubay veya askerî memur gibi askerî şahıslara tebligat ise bağlı bulundukları Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri veya Jandarma Genel Komutanlıkları tarafından yapılacaktır. Madde anılan şahıslara tebligat, Türk vatandaşlarına yapılan tebliğ usulüne göre yapılacaktır[772].

Diğer taraftan, yurt dışından Türkiye'ye yapılacak tebligat talepleri, 7201 sayılı Kanun, Türkiye'nin taraf olduğu ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşmeler ve uluslararası adlî yardımlaşma kuralları çerçevesinde görülür. Talep eden devlet ile Türkiye arasında herhangi bir ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşme bulunmaması halinde ise, tebligat karşılıklılık ilkesi ve uluslararası adlî yardımlaşma kuralları çerçevesinde yerine getirilir. Bu çerçevede adlî evrakın tebliği, 7201 sayılı Kanununun 26'ncı maddesine uygun olarak yapılır. Cumhuriyet başsavcılığınca, PTT aracılığı ile yaptırılacak tebligatın tercümesinin bulunmaması halinde muhatap özellikle

---

[771] *"(...) Tebligat Kanunu'nun 25/a maddesi gereğince dâva dilekçesinin tebliğ yoluna gidilmiş, ancak; Paris Başkonsolosluğunca Fransız Posta İdaresi kanalıyla yapmak istediği tebligatın dâvalı tarafından almaya gidilmemesi nedeniyle ikmal edilmeden iade edildiği saptanmıştır. Bu durumda tebligat işlemi tamamlanamamıştır."* Y. 8. HD., 03.05.2010 T., 2009/4206 E., 201/2275 K. (Ruhi, **Tebligat Hukuku**, s. 576-577).

[772] Ruhi, **Tebligat Hukuku**, s. 586-587; Muşul, **Tebligat Hukuku**, s.280; Kaçak, s. 268-269; Ayrıntılı bilgi için bkz. 16.11.2011 tarihli ve 63/3 sayılı Genelge s. 5-6.

ve açıkça kabul ettiği takdirde tebligat yaptırılır. Muhatap kabul etmediği takdirde, Türkçe tercümesi bulunmayan evrak tebliğ edilmeyecektir[773].

Türkiye'nin taraf olduğu bazı ikili anlaşmalarda bu durum gözardı edilerek, evrakın İngilizce tercümesinin de tebliğ edilebileceği ifade edilmiştir. Bu durumun kişilerin savunma hakkını ihlal ettiği düşünülmektedir[774]. Nitekim evrak kapsamına yabancı dil bilmemesi nedeniyle vakıf olamayan muhatabın, tebligatı almış olması halinde tebliğden imtina etme hakkı zayıflatılmaktadır. Son zamanlarda yapılan ikili sözleşmelerde bu duruma azami dikkat gösterilmektedir[775].

Şayet tebliğ evrakı içeriği itibariyle, Türkiye'nin egemenliğine, güvenliğine veya kamu düzenine aykırı görülürse tebligat yapılmayarak, bu gerekçeler gösterilmek suretiyle tebligat istemi reddedilebilir[776].

2. Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında La Haye Sözleşmesi

New York Sözleşmesinin 7'nci maddesi istinabe taleplerini düzenlemektedir. Anılan maddeye göre, taraf devletlerin her ikisinin de kanunlarının istinabeyi kabul etmesi durumunda, nafaka dâvasına bakan mahkeme, tamamlayıcı belgeler ve başka deliller temin etmek için diğer taraf

---

[773] Muşul, **Tebligat Hukuku**, s. 281; Ruhi, **Tebligat Hukuku**, s. 581; Kaçak, s. 265; Y. 12. HD., 28.06.2002 T., 2002/12673 E., 2002/14033 K. (RUHİ, **Tebligat Hukuku**, s. 583).

[774] AB açısından ise uluslararası çok taraflı sözleşmeler ile yetinilmemiş, 1348/2000 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde tebligat usulünün kolaylaştırılmasına ve geliştirilmesine niyet edilmiştir. Tüzük, tebliğ evrakının tercümesinin pahalı olmasından dolayı esnek bir yaklaşım belirlemiştir. Anılan Tüzüğe göre başvuru sahibi, La Haye Sözleşmesinin aksine evrakı tercümeli veya tercümesiz olarak tebliğ etmeyi tercih edebilir.

[775] *"Türkiye ile Litvanya Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"*nin 14'üncü maddesinde yer alan, "*Kendisinden yardım istenilen makam, belgelerin kendi dilinde olması veya tasdikli İngilizce tercümesi ile gönderilmesi halinde, tebligatı kendi mevzuatına göre yapar. Aksi halde tebligat, muhatabın kabul etmesi halinde yapılır"* ifadesi uyarınca, tebligat evrakının İngilizce düzenlenmesi halinde de tebligatın ilgilisine tebligatın talep edildiği devlet mevzuatına göre yapılacağı belirtilmektedir. Bu madde ile, muhatap hiç bilmediği bir dilde hazırlanmış tebligat evrakını mevzuatımız hükümlerine göre tebellüğ ederse içeriğinden sorumlu olacaktır.

[776] 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair La Haye Sözleşmesi'nin 4'üncü maddesi ile 1965 tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Sözleşme'nin 13/1 m. ve son fıkra; **A Report of a Working Meeting**, s. 75; McCLEAN, s. 12.

devletin yetkili mahkemesinden veya tayin edeceği başka bir makam ya da kurumdan istinabe talebinde bulunabilir[777].

Sözleşme istinabe konusunu oldukça genel hatlarıyla düzenlemiştir. Örneğin, istinabe talebinde bulunulan devletin yetkili makamının, istinabenin icra edileceği tarihi ve yeri, tarafların hazır olabilmesi veya temsil edilebilmesi için gönderici makama, aracı kuruma ve borçluya bildirmesinin gerekmesi gibi usul kuralları düzenlemiştir. Ayrıca, başvurunun çabuk sonuçlanabilmesi için süre sınırı getirilmiştir. İstinabenin harç ve masraftan muaf tutulması da ekonomik durumu kötü olan nafaka alacaklısını korumak maksadıyla öngörülmüş olup, Sözleşmenin diğer hükümleri ile de uyum içerisindedir. Diğer taraftan, Türkiye, yabancı ülkelerden delil sağlanmasına ilişkin en önemli uluslararası kaynakları oluşturan 1954 tarihli *"Hukuk Usulüne Dair Sözleşmesi"* ile 1970 tarihli *"Hukukî veya Ticarî Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşme"*sine[778] taraftır. Ayrıca, birçok devlet ile istinabe taleplerinin yerine getirilmesine dair hükümleri de kapsayan ikili adlî yardımlaşma anlaşmaları imzalamıştır (Ek 2).

1954 tarihli Sözleşme'nin sadece 8 ila 16'ncı maddeleri delil elde edilmesine ilişkin olup[779], bu maddelerin yerini 1970 tarihli Sözleşme almıştır[780]. Ancak, 1970 tarihli Sözleşmeye taraf olmayan ülkeler açısından 1954 tarihli Sözleşme uygulanmaya devam edilecektir.

Türkiye ile birçok ülke arasında delil elde edilmesine ilişkin hükümler de içeren hukukî ve ticari konularda adlî yardım anlaşmaları imzalanmış olup,

---

[777] Bkz. 3. Bölüm, A, 7.

[778] *"Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında La Haye Sözleşmesi"*, La Haye Özel Hukuk Konferans'ının ellinci sezonunda taslak haline getirildi ve 18 Mart 1970 tarihinde imzalandı. (McCLEAN, s. 29); Türkiye tarafından 13/12/2000 tarihinde La Haye'de imzalanan, 07/04/2004 tarihli ve 5128 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan, 14/04/2004 tarihli ve 25433 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan söz konusu Sözleşme, Türkiye yönünden 12/10/2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[779] EKŞİ, Nuray: ***"Türkiye'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Anlaşmalara Göre Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerden Delil Temini"***, Prof. Dr. Aslan Gündüz'ün Anısına Armağan, s. 129-169, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 25-26, Sayı 1-2, 2005-2006, s. 151.

[780] Sözleşmenin 29'uncu maddesi, *" Bu Sözleşmeye taraf olup aynı zamanda 17 Temmuz 1905 ve 1 Mart 1954 tarihlerinde La Haye'de imzalanan Hukuk Usulüne Dair Sözleşmelere katılmış bulunan Taraflar arasında, bu Sözleşme, daha önceki Sözleşmelerin 8'inci-16'ncı maddelerinin yerini alacaktır"* şeklinde düzenlenmiştir.

eğer ikili anlaşmanın akdedildiği ülke çok taraflı anlaşmalara da taraf ise en basit ve en hızlı prosedüre sahip sözleşmenin maddeleri uygulanır. Şayet, ikili veya çok taraflı anlaşma yok ise mütekabiliyet ilkesi uygulanır (16.11.2011 tarihli ve 63/2 sayılı Genelge s. 7).

Sözleşmelerin uygulanmasında karşılaşılan sorunları çözmek ve uygulamayı netleştirmek için UHDİGM tarafından belirli dönemlerde genelgeler çıkarılmaktadır. 2011 tarihli ve 63/2 sayılı *"Hukukî Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslar"* adlı Genelge ile, istinabe taleplerinin yerine getirilmesinde izlenecek yol ile delil elde edilmesine ilişkin Sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Anılan Genelge hazırlanırken, New York Sözleşmesinin istinabeye ilişkin maddeleri dikkate alınmamıştır[781].

Ancak, New York Sözleşmesinin istinabeye ilişkin maddeleri diğer delil elde edilmesine ilişkin sözleşme hükümleri ile paralel düzenlemeler içermektedir. Örneğin, New York Sözleşmesinde, istinabenin icra edileceği tarihin ve yerin, tarafların hazır olabilmesi veya temsil edilebilmesi için gönderici makama, aracı kuruma ve borçluya bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir. 63/2 sayılı *"Hukukî Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslar"* adlı Genelgede de *"istinabe işlemi yerine getirilirken hazır bulunma talebi varsa, istinabenin yapılacağı yer ve tarihin bildirilmesi istenir"* ifadesine yer verilmiştir.

Yine, New York Sözleşmesinde yer alan istinabenin reddedilmesi nedenlerinden biri, talebin, talepte bulunulan devletin egemenliğini veya güvenliğini tehlikeye sokacak mahiyette olmasıdır. Anılan Genelge de ise, *"(…) talep edilen devletin adlî makamlarının yetkisine girmemekte veya talep edilen devletin egemenliğine veya güvenliğine zarar verebilecek nitelikte ise talep edilen devlet tarafından reddedilebilir"* ifadesi yer almaktadır.

New York Sözleşmesi, istinabe taleplerine ilişkin genel bir çerçeve çizmiş olmakla birlikte, örneğin devletlerin adlî makamlarının yetkisine girmeyen istinabe taleplerine ilişkin yapılacak işlemler gibi önemli noktalarda

[781] Zira, New York Sözleşmesi ve nafakaya ilişkin diğer La Haye Sözleşmeleri, Nafaka Genelgesinde incelenmiştir.

eksiklik göstermektedir. Dahası, gerek istinabe taleplerinin dili gerekse usulü hakkında hiçbir hüküm içermemektedir.

Bu nedenlerle, uygulamada bazı karışıklıklar yaşanmaktadır. Sözleşmenin 7'nci maddesinde, *"Nafaka dâvasına bakan mahkeme (…)"* ifadesi kullanılmakta olup, nafaka dâvasından kastedilenin New York Sözleşmesinin 5/3 maddesi uyarınca öngörülen muhakeme usullerinden biri mi olduğu, yoksa görülmekte olan bir nafaka dâvasında taraflarından birinin yurtdışında ikamet ediyor olması nedeniyle yapılan istinabe talebine mi ilişkin olduğu anlaşılamamaktadır. Zira, 1970 tarihli Sözleşme uyarınca yapılan nafaka dâvalarına ilişkin istinabe taleplerinin büyük bir çoğunluğu, devletlerin iç mevzuatları çerçevesinde görülmekte olan nafaka dâvalarına ilişkindir. Örneğin, nafaka borçlusunun Almanya'da, alacaklısının ise Türkiye'de ikamet ettiği bir durumda, nafaka alacaklısı madde 5/3'deki yollardan biri olan yeni bir dâva açma yoluna başvurarak Almanya'da dâva açılmasını gönderici makamdan talep ediyor. Gönderici makam başvuru evrakı ve eklerini inceledikten sonra, Sözleşmenin şartlarını taşıdığına kanat getirerek Alman Merkezi makamına (Federal Adalet Dairesi, Bundesamt für Justiz, Bundesrepublik Deutschland) başvuru evrakını gönderiyor. Kanaatimizce, Almanya'da açılan bu dâvada istinabe talebinde bulunulması halinde (örneğin nafaka alacaklısının zaruret halinde olup olmadığının tespit edilmesi veya beyanının alınması gibi) New York Sözleşmesinin ilgili maddelerinin uygulanması gerekmektedir.

Yine, Türk mahkemelerinden alınmış bir nafaka kararının Almanya'da tenfizinin istenilmesi sonucunda, Almanya yetkili makamında açılan tenfiz dâvasında istinabe talebinde bulunulması durumunda da, New York Sözleşmesinin istinabeye ilişkin ilgili maddesi uygulanmalıdır.

Avusturya'da bulunan eşin, Türkiye'de ikamet eden eş aleyhine Avusturya'da nafaka dâvası açması halinde ise, yapılacak istinabe taleplerinin New York Sözleşmesi kapsamında değerlendirilmeyip, diğer delil

elde edilmesine ilişkin sözleşmeler kapsamında yerine getirilmesi gerekmektedir[782].

İstinabe taleplerine uygulanacak Sözleşmenin belirlenmesi, iki açıdan önem taşımaktadır. Birincisi, New York Sözleşmesi uyarınca sonuçlandırılacak istinabe taleplerinden herhangi bir harç veya masraf talep edilemeyecek, diğer Sözleşmeler uyarınca yerine getirilen istinabe taleplerinde ise posta giderinin[783] ve varsa masrafın ödenmesi gerekecektir. İkincisi ise, usule ilişkin farklılıklardır. New York Sözleşmesinde talebin (talepnamenin şekli, içeriği, dili vb.) nasıl yapılacağına ilişkin bir açıklık bulunmamakla birlikte, diğer sözleşmeler uyarınca yapılan taleplere ilişkin usul hem sözleşmelerle hem de 63/2 sayılı Genelgemiz ile açıkça düzenlenmiştir. Bu da, uygulamada yaşanan hataları en aza indirmekte, mahkemelerin daha çok karşılaştığı ve alışık olduğu bir usul olduğu için sonuca daha rahat ve çabuk ulaşılmaktadır.

Uluslararası istinabe usulünde, her devlet istinabe talebini kendi kanunları çerçevesinde yerine getireceğinden farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Örneğin; ABD, common law ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin duruşma öncesi temin edilmesini öngören istinabe taleplerini yerine getirmeyeceği hususunda bir beyanda bulunmamıştır. Bu nedenle, bu nitelikteki istinabe talepleri ABD nezdinde icra edilebilir[784]. Oysa, Türkiye gibi Common Law sistemine [785] tâbi olmayan ülkeler, Sözleşmenin 23'üncü

---

[782] *"Avusturya ile aramızda 08/05/1991 tarih ve 3726 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/09/ 1991 gün ve 2l000 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak l8/l0/l992 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti ve Avusturya Cumhuriyeti'nin Taraf Bulundukları 01/03/1954 tarihli La Haye Hukuk Usulü Sözleşmesine İlişkin Olarak Yaptıkları 16/09/1988 Tarihli Ek Anlaşma" mevcuttur. Avusturya, 1954 tarihli La Haye Hukuk Usulü Sözleşmesine taraf olup, 1970 tarihli La Haye Delil Sözleşmesine taraf değildir."*(16.11.2011 tarihli ve 63/2 sayılı Genelge Ek 5, s. 2).

[783] *"İstinabe evrakının yurt dışına gidiş ve dönüşü için ödenmesi gereken posta giderlerinin Bakanlığımızca her takvim yılı başında düzenlenip Resmî Gazete'de ilan edilen "Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ" hükümlerine göre tespit edilerek ilgilisince Maliye Bakanlığının "Muhtelif Gelirler" hesabına yatırılması sağlanarak buna dair makbuzun bir örneği Bakanlığımıza gönderilen evraka eklenir veya makbuzun tarih ve sayısı bildirilir."* (16.11.2011 tarihli ve 63/2 sayılı Genelge s. 4).

[784]HCCH, Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 tarihli La Haye Sözleşmesi Kapsamında ABD Yetkili Makamınca Yayınlanan Uygulamaya İlişkin Bilgiler, http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=528, (Erişim Tarihi 11.06.2012).

[785] Common Law ve Kara Avrupası sistemlerinde delil elde edilmesi hususunda oldukça farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, Common law ülkelerinde, şahitlerin ifadesi taraflarca

maddesine göre, *"Common Law"* ülkelerinde tanınan bir usul olan belgelerin dâva öncesi ortaya çıkarılmasını sağlamak (pre-trial discovery) amacına yönelik istinabe taleplerini yerine getirmeyeceğini beyan etmiştir[786]. İngiltere gibi bazı ülkeler ise, bu maddeye tamamen çekince koymamakla birlikte maddeyi sınırlayıcı beyanda bulunmuşlardır[787].

Aslında, 1970 tarihli Sözleşmenin hazırlanmasına sebep olan esas neden, delillerin elde edilmesi hususunda Anglo-Amerikan hukuku sistemleri ile Kara Avrupası sistemlerinin önemli farklılıklar içermesi nedeniyle delillerin elde edilmesine ilişkin yaşanan sıkıntılardır. Amaç, bu farklı metodların uyumlaştırılması ile istinabe talep eden mahkemenin kullanabileceği şekilde delil elde edilmesini sağlamaktır. Diğer bir ifade ile, yabancı ülkeden elde edilen delilin elde edilme usulü istinabeyi talep eden devletin hukukuna aykırı düşebilir ve görülen dâvada bu delilin kullanılması mümkün olmayabilir. Bu çerçevede, 1970 tarihli Delil Sözleşmesini, diğer istinabe taleplerine ilişkin sözleşmelerden ayıran en önemli fark,[788] Sözleşmenin 23'üncü maddesinde kendini göstermektedir. Zira anılan Sözleşme, sadece Kara Avrupası ülkelerinde değil, Anglo-Amerikan hukukunun geçerli olduğu ülkelerde de

---

alınabileceği gibi taraflarca çapraz sorgulamada yapılabilecektir. Oysa ki, Kara Avrupası sisteminde, şahitlerin ifadesi hâkim tarafından alınır. Common Law sisteminde bilirkişiler bile taraflarca tayin edilir. Kara Avrupası sisteminde ise, bilirkişi olarak kimlerin atanacağına hâkim karar verir. Common Law sisteminde taraflar elde etmiş oldukları bütün belgeleri karşı taraf ile paylaşmak durumundadır, Kara Avrupası sisteminde ise hâkim tarafından belirli belgelerin mahkemeye sunulmasına karar verilebilir. Bu sistemde, delil temin edilmesi yargı egemenliği gereği mahkemenin hâkimiyetinde olup, ülke sınırları içinde delil elde edilmesi ancak mahkeme tarafından yerine getirilebilir. Yetkisi olmayan bir kişinin, yabancı bir ülkeden gelip delil toplaması yargı egemenliğini zedeler. Common Law sisteminin benimsendiği ülkelerde (örneğin; ABD), taraflar delillerin temininden sorumludur. (EKŞİ, s. 130-131).

[786] *"In accordance with Article 35 of the Convention, the Republic of Turkey declares that: -(...) it will not execute letters of request issued for the purpose of obtaining pre-trial discovery of documents as known in common law countries, as provided for in Article 23."* (HCCH, Declarations Reservations, http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=562&disp=resdn (Erişim 31.10.2012).

[787] McClean, s. 31.

[788] İstinabe talebinin yerine getirilmesi esnasında, ifade vermesini reddetmeyi gerektirecek bir ayrıcalığa veya göreve sahip olan ilgili – bu husus ABD kanunlarına göre öngörülmüşse veya talep eden devletin kanunlarına göre öngörülmüş ve ayrıcalık veya görevi istinabe evrakında belirtilmiş veya ABD yetkili makamının isteği üzerine talep eden makam tarafından başka suretle teyit edilmişse- ifade vermeyi reddedebilir. (HCCH, Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 tarihli La Haye Sözleşmesi Kapsamında ABD Yetkili Makamınca Yayınlanan Uygulamaya İlişkin Bilgiler, http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=528, (Erişim Tarihi: 11.06.2012).

uygulanır. Örneğin, ABD'de delil temin edilmesine ilişkin bir usul olan *"pre-trial discovery"* usulü 23'üncü maddeye çekince koymayan devletler açısından uygulanır[789].

Sonuç olarak, 1970 tarihli Sözleşme hükümleri yıllar süren tecrübeler sonucunda, diğer delil elde edilmesine ilişkin Sözleşmelerin uygulanmasında ortaya çıkan sorunları en aza indirmek üzere hazırlanmıştır. Uygulaması daha yaygın olduğundan ve her ülkenin uygulamaya ilişkin güncel bilgileri HCCH sitesinde yayınlandığından uluslararası istinabe taleplerinin yerine getirilmesine ilişkin usul, istinabe talebini yerine getirecek merciiler nezdinde benimsenmiştir. Bu nedenlerle, New York Sözleşmesinin 7'nci maddesinde düzenlenen ve uygulamasına yönelik argümanların sınırlı olması nedeniyle yerine getirilmesinde sorunlar yaşanabilecek istinabe taleplerinin, 1970 tarihli Sözleşme çerçevesinde de talep edilebileceği düşünülmektedir. Yine de, maddî sıkıntı içinde bulunan nafaka alacaklısının menfaatini korumak adına *"masraftan muafiyet"* gibi imtiyazların, 1970 tarihli Delil Sözleşmesine ek bir Protokol ile *"nafaka alacaklıları"* gibi sürenin ve paranın önemli olduğu kişiler lehine sağlanması uygun olacaktır.

Bir diğer önemli husus; delil elde edilmesine ilişkin bazı taleplere, bazı ülkeler tarafından cevap verilmemesi veya bu taleplerin reddedilmesidir. Örneğin bazı ülkeler, dâvalı tarafın adresinin tespiti veya ekonomik ve sosyal durum tespiti taleplerini yerine getirmemektedir. Bunun bir nedeni olarak, bu tür taleplerin özel olduğu ve kişisel bilgileri içerdiği, bu nedenle 28 Ocak 1981'de kabul edilen *"Kişisel Verilerin Otomatik İslenmesi Karsısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözlesme"* (Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data) uyarınca korunması gerektiği ileri sürülmektedir. Bir diğer sebep ise, hukukî ve ticari konulardaki dâvalardaki taleplerin, özel hukuku ilgilendirmesi nedeniyle

---

[789] Figanmeşe, İnci Ataman: ***"Hukukî ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 tarihli La Haye Sözleşmesi"***, s. 19-35, Prof. Dr. Gülören Tekinalp'a Armağan, Millitlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl:23, Sayı 1-2, 2003, s. 25, 34-35; **Report On The Hague Conveniton On The Taking Of Evidence Abroad In Civil or Commercial Matters**, Law Reform Commision Report, The Law Report Commission, Dublin/Ireland, 1985, s. 15-16.

tarafların doğrudan sorumluluğunda olduğu ve bu tür dâvalara ilişkin adres tespiti gibi taleplerin taraflarca yerine getirilmesi gerektiğidir. Diğer taraftan, istinabe taleplerine ilişkin düzenlenen Sözleşmelerde talebin, talep edilen ülkenin hukukuna göre yerine getirileceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, kimi ülkeler kendi mevzuatlarına göre gerçekleştiremeyecekleri talepleri yerine getirmemektedirler.

Almanya gibi ülkeler, 1970 tarihli Sözleşme uyarınca ekonomik ve sosyal durum taleplerini yerine getirmemekle birlikte, şayet talep nafaka dâvasına ilişkin ise ve New York Sözleşmesi kapsamında yapılmışsa yerine getirmektedirler. Bu tür sorunların, *"Hukukî Konularda Uluslararası İstinabe Taleplerine Uygulanacak Esaslar"* adlı Genelgede yapılacak bir değişiklik ile en aza indirgenmesi mümkün olabilir. Genelgede; nafaka dâvalarında yapılacak istinabe taleplerinin, özellikle bazı ülkeler tarafından yerine getirilmesi için New York Sözleşmesi'nin 7'nci maddesine atıfta bulunulmasının uygun olacağı belirtilerek, bu Sözleşme çerçevesinde bir usul belirlenebilir.

Sözü edilen farklı yaklaşımlar nedeniyle dâvaların görülme süresi uzadığından, İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesine aykırı sonuçlar ile karşılaşılmaktadır.[790] Ayrıca bu tip sorunlar, tarafların aleyhine olacak şekilde yargılama giderlerinin artmasına da neden olmaktadır. Ülkemiz açısından, anılan bu sorunlar diplomatik kanallardan çözülmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, mevzuat izin verdiği ölçüde karşılıklılık prensibi gereği sorunun yaşandığı ülke nezdinde mütekabiliyet uygulanmaktadır.

---

[790] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesi; "*Herkes, gerek medenî hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından dâvasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlâk, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya dâvaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya dâvanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dâva süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir."* şeklinde düzenlenmiştir.

SONUÇ

Nafaka borcunun ifası, toplumlarda sosyal bir görevin yerine getirilmesini amaçlamaktadır. Bu itibarla, gerek ulusal gerekse uluslararası alanda özel düzenlemeler yapılmış ve nafaka alacağının tahsili hususunda nafaka alacaklısı lehine çeşitli imtiyazlar tanınmıştır.

Türk hukukunda; toplumsal birlik beraberlik, nizam ve huzurun korunması, ahlâkî ve kültürel değer yargıları, örf ve adetlerimiz nafakaya daha büyük önem verilmesine neden olmuştur. Kanunlaşma sürecinin hız kazandığı Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ailenin korunması amacıyla çalışmalar yapılmış, ancak bu çalışmalar tam anlamıyla başarıya ulaşamamıştır. Hukuk-i Aile Kararnâmesi çerçevesinde yapılması planlanan nafakaya ilişkin düzenleme, I. Dünya Savaşı ve ülkenin içinde bulunduğu şartlar nedeniyle hayata geçirilememiştir. Ancak aynı dönemlerde hazırlanan ve 634 maddeden oluşan Kitabu'n Nafakat ile nafakaya ilişkin konular ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Nafaka sadece aile hukukunun önemli bir yapı taşı değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın bir gereğidir. Temelini kanunlardan alan nafaka, ahlâk kurallarından kaynaklanan bir yükümlülüktür. Bu itibarla, nafaka borcunun ifasının kolaylaştırılması ve nafaka alacaklısının mağduriyetinin giderilmesi her dönemde önemli bir gereklilik olmuştur. Türk hukukunda nafaka konusu TMK'da düzenlenerek, nafakanın temeli oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler yapılırken, özellikle bakım nafakası üzerinde hassasiyetle durulmuş, toplumda zayıf kesim olarak kabul gören kadın ve çocuklarımızın mağdur olmaması için gereken yapılmaya çalışılmıştır. Elbette ki, modern hukuk düzenlemelerine uyum sağlamak ve daha adil olabilmek amacıyla 4721 sayılı Kanun, boşanan eşleri aynı oranda korumaya ilişkin düzenlemeler içirmektedir.

Görüldüğü üzere, tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakasından oluşan bakım nafakası, sosyal yaşamın temelini oluşturan aile düzeninin korumak ve aile bireylerinin yardıma muhtaç hale düşmelerini engellemek için özellikle yakın hısımlar arasında düzenlenmiş nafaka türlerini

içermektedir. Yine, bazı batı ülkelerinde bulunmayan yardım nafakası bizim hukukumuzda yer almaktadır. Aile bireyleri, yoksulluğa düşecek olan üstsoyu-altsoyu ile kardeşlerine süre ile sınırlı olmaksızın yardım nafakası vermekle yükümlüdürler. Yardım nafakası, akrabalar arasında dayanışmayı artıran bir kurumdur. Zira Türk kültüründe "akrabalık", sadece kan bağı veya evlilik ilişkisi sonucunda oluşan bireyler topluluğu anlamına gelmemektedir. "Akrabalık" temelini, örf ve âdetimizin, birlik ve beraberlik duygularımızın oluşturduğu, manevî bağları sağlam bir kurumdur. Toplumumuzda akrabaların, bu derin kültürel değerler çerçevesinde zaten birbirlerine maddî ve manevî anlamda destek olması beklenir. İşte hukukumuzda bu beklenti, vicdanî ve ahlâkî bir görev olmaktan çıkarılarak, kanuni bir yükümlülük haline getirilmiştir.

Aile hukukundan doğan nafaka borcunun kendine has özellikleri bulunmaktadır. Nafaka hukukunda da borç ilişkisinin temel amacı ifa ediminin yerine getirilmesi olmakla birlikte, nafaka borcunun sosyal niteliği gereği bu amaç nafaka alacaklısının korunmasına hizmet etmektedir. Bu itibarla, nafaka alacağının temliki ve dolayısıyla rehnedilmesi mümkün değildir. Nafaka alacağı, sadece alacaklı borçluya olan borcu ile nafaka alacağını takas etmek isterse takas edilebilir. İlama dayanan nafaka alacaklarının haczi de mümkün değildir. Zira mahkeme tarafından nafaka talebinde bulunan kişinin geçimi için zorunlu miktar tespit edilerek nafaka alacağı takdir edilmiştir. Nafaka alacağından ferâgatin mümkün olabilmesi için öncelikle nafaka borcunun doğmuş olması gerekmektedir.

Nafaka borcunun kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle, nafaka kararlarının icrasında da imtiyazlı düzenlemelere yer verilmiştir. Örneğin; nafaka ilâmına ilişkin icranın durdurulmasına karar verilmez. Nafaka kararlarına uyulmaması halinde verilecek ceza, İİK'nun 344'üncü maddesinde, alacaklının şikâyeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsi olarak düzenlenmiştir. Aynı zamanda, nafaka alacaklısının başlamış olan bir hacze imtiyazlı iştirakı da mümkün kılınmıştır.

Nafaka borcunun ifası, toplumsal bir sorumluluktur ve özel durumu nedeniyle devletlerin koruması altına alınmıştır. Öyle ki, yabancılık unsuru

içeren nafaka borcunun ifası halinde uygulanacak hukuk nafaka alacaklısının mutad mesken hukuku olarak kabul edilerek, zaruret halinde bulunan nafaka alacaklısının korunması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, 5718 sayılı Kanunumuz ile mevzuatımız, taraf olduğumuz *"Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"* ve *"1973 Tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi"* ile uyumlu hale getirilmiştir.

Nafaka alacağının tahsilinin, uluslararası çözümlenmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkması ise küreselleşmenin bir sonucudur. Zira küreselleşme; iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel alanda bazı ortak değerlerin milli sınırları aşarak uluslararası alanda yayılmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler, sayılan alanlarda, dünya çapında birliğe gidilmesini teşvik etmiştir. Küreselleşmenin dar manası her ne kadar ekonomik alanda bütünleşme olarak kabul edilse de, malların ve sermayenin serbest olarak dolaşımı ve ekonomik alandaki uyum çalışmaları, insanların serbest dolaşımının da artmasına neden olmuştur. Böylece küreselleşme, sosyal ve kültürel bir boyut kazanmıştır. Dahası, savaşlar ve yaşanan ekonomik krizler sonucunda bireyler, vatanlarını terk ederek farklı ülkelere göç etmiştir.

Uluslararası alanda insan ilişkilerinin yoğunlaşması, etkisini aile hukuku alanında da göstermiştir. Farklı ülkelerden ve kültürlerden gelen kişiler ile yapılan evlilikler neticesinde, aile hukukunda uluslararası düzenlemelere ihtiyaç duyulmuş, bu alanda birçok ikili ve çok taraflı sözleşme hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Sınır ötesi yapılan evliliklerin boşanma ile sonuçlanması, özellikle nafaka müessesinin düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Elbette ki, nafaka alacaklısının, nafaka borçlusunun bulunduğu ülkede dâva açıp bir karar aldırarak icraya koyması veya kendi ülkesinde almış olduğu nafaka kararının borçlunun ülkesinde tanıma ve tenfizini istemesi mümkündür. Ancak, zaten zaruret halinde bulunan ve bu nedenle nafaka talep eden alacaklının bu külfetli sürece harcayacak zaman ve parasının olmadığı dikkate alınmış ve konuyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Nafaka alacaklısının mağduriyetini gidermek ve bu hususta karşılaşılabilecek ihtilafları çözüme kavuşturmak için yapılan ilk uluslararası

sözleşme ise, 20 Haziran 1956 tarihli New York Sözleşmesi olmuş, anılan Sözleşme'yi daha sonra tanıma ve tenfize ilişkin La Haye Sözleşmeleri takip etmiştir.

Nafakaya ilişkin olarak en yaygın kabul gören sözleşme olan New York Sözleşmesi, yetkili makam olan merkezi makamlar arasında idari işbirliği temeli üzerine kurulmuştur. Bu nedenle, Sözleşmenin uygulanması bu merkezi makamlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sözleşme esasa ilişkin hükümler içermediğinden talebe, talep edilen ülkenin iç hukuku uygulanır. Söz konusu Sözleşme, ülkelerin farklı uygulamalarını ve yorumlarını engelleyecek bir mekanizmaya sahip olmadığından uygulamada birliğinin sağlanamamasına neden olmuştur. 1971 yılında iç hukukumuzun bir parçası olan New York Sözleşmesi, tanıma ve tenfize ilişkin hükümler içermemekle birlikte nafaka kararının, iç hukuk yollarına aykırılık teşkil etmediği sürece iyi niyet kurallarına dayanarak uygulanması yönünde yükümlülük getirmektedir.

New York Sözleşmesi'nin uygulamada tıkanmalara neden olan eksiklikleri, *"Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi"* ve *"Nafaka Yükümlülüğüne Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine Dair La Haye Sözleşmesi"nin* kabulü ile giderilmeye çalışılmıştır. Söz konusu La Haye Sözleşmeleri tanıma ve tenfize ilişkin ayrıntılı maddeler içermekle birlikte, merkezi makam tesisine yönelik düzenleme içermemektedir. Ancak, bu Sözleşmeler New York Sözleşmesi ile birlikte uygulandığı için başvurular merkezi makamlar aracılığı ile yapılmaya devam edilmektedir. Diğer bir ifade ile, bu Sözleşmeler uygulamada birbirlerini tamamlamaktadır.

Sonuç olarak, gerek ulusal, gerekse uluslararası alanda nafaka konusuna ilişkin yapılan aile bireylerinin haklarını korumaya yönelik düzenlemelerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi uyarınca, aile hayatına saygı çerçevesinde hassasiyetle uygulanması ve zor durumda bulunan nafaka alacaklısının korunarak nafaka borcunun ifasının hakkaniyete uygun şekilde çabuklaştırması gerekmektedir. Sözü edilen amaca ulaşılırken kullanılan enstrümanların, menfaatler dengesi gözetilerek yorumlanması, uygulanmada birliğin sağlanması açısından önem arz

etmektedir. Nafaka konusuna ilişkin içtihatların değerlendirilmesine, uygulamada yaşanan ve takdir yetkisini aşan hususların giderilmesine ve iç mevzuatımızın uluslararası düzenlemeler ile uyumlu hale getirilmesine ilişkin yapılacak çalışmalar uygulayıcılara ışık tutacaktır.

KAYNAKÇA

AKINTÜRK, Turgut/KARAMAN, Derya Ateş : **Aile Hukuku**, İkinci Cilt, 14. Baskı, Beta, İstanbul 2012.

ANDERSON, Winston : **Elements of Private International Law**, The Caribbean Law Publishing Company, Kingston 2003.

ANSAY, Tuğrul :***"Türk Devletler Özel Hukukunu İlgilendiren Milletlerarası Sözleşmeler"***, s. 851-860, Adalet Dergisi, Hukuk Yayınları, Aralık 1972, Sayı 12.

ARAL, Fahrettin : **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, Savaş Yayınları, Ankara 1994.

ARAS, Bahattin : **Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.

BAŞAKLAR, Emin : **Nafaka Davaları**, Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara 1974.

BAŞLAR, Kemal :***"Uluslararası Anlaşmaların Onaylanması, Üstünlüğü ve Anayasal Denetimi Üzerine",*** Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 279-336, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerararası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 24, Sayı 1-2, 2004.

BAYGIN, Cem : **Soybağı Hukuku**, XII Levha, İstanbul 2010.

BİLGE, Suat :***"Milletlerarası Anlaşmaların Uygulanması"***, s. 17-56, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt XXIV, Aralık 1969, No 4.

BOZDAĞ, Gonca Gülfem : **"Discuss Family Reunification as the Most Common Form of Immigration in the Member States"** LLM in European Union Law, Essex 2009.

" : **"The Protection of Refugees and Displaced Persons in International Law"**, LLM in International Human Rights Law, University of Essex, Essex 2009.

BULUT, Harun : **Aile Hukukunda Boşanma Davaları ve Yabancı Unsurlu Davalar**, Beta, İstanbul 2007.

CANSEL, Erol : ***"Türk Ailesinin Anayasanın 41'inci Maddesine Göre İncelenmesi"***, Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, s. 405-415, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 11, Konya 1991.

CEYLAN, Ebru : **Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları**, Doktora tezi, Ocak 2006.

CONTINI, Paolo :***"The United Nations Draft Conventions On Maintenance Claims"***, s. 543-551, (ed.) Hessel E. Yntema, The American Journal of Comparative Law, Volume 3, American Association for the Comparative Study of Law, Inc., 1954.

CRAIG P./GRAINNE de B. : **EU Law; Text, Cases and Materials**, 3rd ed., Oxford University Press, New York 2008.

ÇELİKEL, Aysel : ***"Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme ve Türk Hukuku"*** **(Tanıma ve Tenfiz)**, s. 1-6, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 3, 1983, Sayı 1.

" :***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985.

ÇELİKEL, Aysel/ERDEM, Bahadır : **Milletlerarası Özel Hukuk**, 11. Bası, Beta, İstanbul 2012.

DAYINLARLI, Kemal :**Borçlar Kanuna Göre Alacağın Temliki**, 4. Baskı, Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti., Ankara 2010.

DEVELİOĞLU, Hüseyin :**Takas, Kavram-Takas Beyanında Bulunma Hakkının Oluşum Şartları ve Kullanılması-Takasın Hukuki Sonuçları**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

DOĞAN, Vahit : **Milletlerarası Özel Hukuk**, Seçkin, Ankara 2010.

DOĞANAY, İsmail : **Nazari ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları,** Ayyıldız Matbaası, Ankara 1961.

DOMANİÇ, Hayri :**Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunları**, Arıkan Basım Yayın, İstanbul 2007.

DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Mustafa Alper : **Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş İkinci Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul 2008.

EKŞİ, Nuray :***"Türkiye'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Anlaşmalara Göre Hukuki ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerden Delil Temini"***, Prof. Dr. Aslan Gündüz'ün Anısına Armağan, s. 129-169, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl 25-26, Sayı 1-2, 2005-2006.

ERCAN, İsmail : **İcra ve İflas Hukuku**, beşinci bası, İkinci Sayfa Yayımevi, İstanbul 2009.

ERDOĞAN, İhsan :**Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gazi Kitapevi, Ankara 2006.

EREN, Fikret : **Borçlar Hukuk Genel Hükümler**, 13. Bası, Beta, İstanbul 2011.

FİGANMEŞE, İnci Ataman : ***"Hukuki ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 tarihli Lahey Sözleşmesi"***, Prof. Dr. Gülören Tekinalp'a Armağan, s. 19-35, Millitlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl:23, Sayı 1-2, 2003.

GROENENDIJK K. : *"**Family Reunification as a Right Under Community Law"***, s. 215- 230, *in European Journal of Migration and Law 8*, the Netherlands 2006.

GÜNDÜZ, Aslan : ***"İktidar ve Milletlerarası Sınırları"***, s. 14-63, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 64, Sayı:1-2-3, 1990.

GÜVEN, Kudret :***"4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Getirdiği Hukuki Tedbirler"***, Prof. Dr. İhsanTarakçıoğlu'na Armağan, s. 1-23, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:II, Sayı:1-2, Haziran-Aralık 1998.

HAMZAÇEBİ, Mehmet :**"Boşanma Öncesinde ve Sonrasında Nafaka"**, s. 359-391, Yargıtay Dergisi, Cilt 26, Temmuz 2000, Sayı 3.

HELVACI, İlhan : **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.

HENRİCH, Dieter : **Eherecht, Scheidung, Trennung, Folgen (Kommentar)**, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Münih 1998.

HATEMİ, Hüseyin : **Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku) Ders Kitabı** Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.

KAÇAK, Nazif : **Tebligat Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

KAMACI, Mahmut :***"Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Nafaka ve Bu Konudaki Türkiye'nin Katıldığı Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri"***, s. 508-539, Yargıtay Dergisi, Cilt 24, Sayı 4, Ekim 1998.

KEGEL, Gerhard/SCHURIG, Klaus : **Internationales Privatrecht**, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Münih 2000.

KENNETT, W.A. : **Enforcement of Judgements in Europe**, Qxford University Press, Oxford 2001.

KILIÇOĞLU, Ahmet M. : **Borçlar Hukuku**, 11. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara 2009.

" : **Medenî Kanunumuzun Aile-Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler**, Turhan Kitapevi, Ankara 2003.

KILIÇOĞLU, Mustafa : **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi**, Birinci Baskı, Legal, İstanbul 2012.

KÖSEOĞLU, Bilal : ***"Uluslararası Çocuk İadesi ve Uluslararası Nafaka Alacakları Davaları"***, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2007.

KÖSEOĞLU, Bilal/KOCAAĞA, Köksal : **Aile Hukuku ve Uygulanması**, Ekin Yayınevi, Bursa 2011.

KUHN, Arthur K. : **Comparative Commentaries on Private International Law or Conflict of Laws**, The Macmillian Company, New York 1937.

KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder : **Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı**, 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

KURU, Baki/GÖRGÜN, Şanal : **İcra ve İflas Hukuku Bilgisi**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.

KURU, Baki : **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Altıncı Baskı, Cilt V, Demir Yayıncılık, İstanbul 2001.

" : **Ödeme Emrine İtiraz**, Arıkan Basın Yayım, İstanbul 2006.

LALE, İsmail/ LALE, Ömer : **Evlilikte Hukuksal İlişkiler**, Adalet, Ankara 2009.

LIPSTEIN, K. : **A Draft Convention on the Recovery Abroad of Claims for Maintenance**, The International and Comparative Law Quarterly, s.125-134, Volume 3, The Society of Comparative Legislation, London 1954.

LÜDERİTZ, Alexander : **Familienrecht ein studienbuch**, C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Münih 1999.

McCLEAN, David : **The Hague Conventions on The Service of Process, The Taking of Evidence and Legalisation, Explanatory Documentation prepared for Commonwealth Jurisdiction**, Commonwealth Secretariat, London 1979.

McCLEAN, J.D./PATCHETT, K.W. : **The Recognition and Enforcement of Judgements and Orders and The Service of Process within the Commonwealth, A further Report,** Commonwealth Secretariat, London 1977.

MELLI, M.S. : ***"The United States and the International Enforcement of Family Support"***, s. 715-731, in Lowe N. and Douglas G. (eds.), *Families Across Frontiers*, , Kluwer Law International, The Hague 1996.

MUŞUL, Timuçin : **İcra ve İflas Hukuku**, Yetkin, Ankara 2008.

" : **Tebligat Hukuku**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

NOMER, Ergin :**Devletler Hususi Hukuku (Devletler)**,19. Bası, Beta, İstanbul 2011.

" :***"Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar"***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985.

NORTH, P.M./FAWCETT, J.J. :**Private International Law, Butterworths**, London 1992.

OY, Osman :**Boşanmanın Hukuki Neticeleri Nafaka-Tazminat-Velayet-Mal Paylaşımı ve Aile Konutu**, Beta, İstanbul 2008.

ÖZDAMAR, Demet : **CEDAW Sözleşmesi**, Seçkin, Ankara 2009.

ÖZKAN, Işıl : **Devletler Özel Hukukunda İkametgâh, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi**, Naturel, Ankara 2003.

ÖZTAN, Bilge : **Aile Hukuku**, 5. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara 2004.

" : **Medenî Hukukun Temel Kavramları**, 32. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara 2010.

ÖZUĞUR, Ali İhsan : **Nafaka Hukuku**, Legal, Ankara 2004.

PAZARCI, Hüseyin :***"Türk Hukukunda Andlaşmalar ile Yasaların Çatışması"***, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 651-674, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerararası Özel Hukuk Bülteni, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl 24, Sayı 1-2, 2004.

PEKCANITEZ Hakan/ ATALAY Oğuz/ ÖZEKES Muhammet :**Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku**, 13. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ ÖZKAN, Meral Sungurtekin/ ÖZEKES, Muhammet : **İcra ve İflas Hukuku**, 9. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

POSTACIOĞLU, İlhan E. : **Medenî Usul Hukuku Dersleri**, 6. Bası, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., İstanbul 1975.

REİSOĞLU, Safa : **Borçlar Hukuku Genel Hükümleri**, Yirmibirinci Bası, Beta, İstanbul 2010.

REZAKİ, Sait :***"Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü ile İlgili Sözleşmeler"*** **(Nafaka Yükümlülüğü)**, s. 155-168, Adalet Dergisi, Yıl 64, Sayı 2-3, Şubat-Mart 1973.

" :***"Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili ile İlgili Sözleşme"***, s. 481-495, Adalet Dergisi, Yıl 62, Sayı 8, Ağustos 1971.

ROMAN, George J. : **Recognition and Enforcement of Judgements in Various Foreign Countries**, The Library of Congress, Law Library, Washington 1984.

RUHİ, Ahmet Cemal : **Nafaka Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2010.

" : **Tebligat Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin, Ankara 2011.

“	:**Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve tenfizi (Türk Hukukunda Boşanma)**, Seçkin, Ankara 2004.
“	: **Türk Hukukunda Nafaka ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerden Tahsili (Türk Hukukunda Nafaka)**, Seçkin, Ankara 2003.
SCHLOMS, Heidemarie	:***“Alman Hukukunda Çocukların Nafaka Hakkına, Özellikle Adli Memurlara Yüklenen Görevler Bakımından Genel Bir Bakış”***, s. 153-162, AÜHFD, Cilt 50, Sayı 1, 2001.
SERİM, Bülent	:*“**Uluslararası Anlaşmaların Onaylanması ve Denetlenmesi”***, s. 19-43, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, Haziran 1993.
SEROZAN, Rona	: **Çocuk Hukuku**, Genişletilmiş İkinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.
STANDLEY K.	: **Family Law**, 6th ed., Palgrave Macmillian, New York 2008.
ŞAFAK, Ali	: **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü**, 4. Baskı, Selim Kitapevi, Ankara 2002.

ŞENER, Esat : **Nafaka**, Seçkin Kitapevi, Ankara 1994.

ŞANLI, Cemal : **Milletlerarası Özel Hukuk**, Birinci Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

ŞENYÜZ, Doğan : **Borçlar Hukuku**, 3. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2006.

TANRIVER, Süha : **Medenî Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı**, Adalet, Ankara 2007.

" : **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Yetkin, Ankara 1996.

TEKİNALP, Gülören : **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 8. Bası, Beta, İstanbul, 2004.

" : **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, 11. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

" :***"MÖHUK'ta Uygulanacak Hukuk Açısından Düzenlenmeyen ve Eksik Düzenlenen Konular"*** **(MÖHUK'ta Uygulanacak Hukuk)**, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, s. 579-588, İstanbul 1999.

“	:***“Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuk Hakkında 1956 ve 1973 Tarihli La Haye Sözleşmeleri ve Milli Kanunlar İhtilafı Kurallarının Uygulama Alanı”*** **(Nafaka Hukukuna Uygulanacak Hukuk)**, s. 14-18, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl 3, 1983, Sayı 1.
“	:***“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985.
TEKİNAY, Selâhaddin S.***/*** AKMAN, Sermet***/*** BURCUOĞLU, Haluk***/*** ALTOP, Atilla	: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
TİRYAKİOĞLU, Bilgin	: ***“Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku”*** **(Çocukların Korunması)**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 7, Ankara 1991.
“	: ***“Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar”*** **(Milletlerarası Özel Hukuk)**, T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 6, Ankara 1991.

TOPUZ, Seçkin : ***"Boşanma Davası Devam Ederken Ölen Eşe Sağ Kalan Eşin Mirasçılık Durumunu Düzenleyen TMK m. 181 F.2 Hükmünün Anayasanın Aileyi Koruyan 41'inci Maddesi Yönünden İncelenmesi"***, Hukuk Biliminin Güncel Sorunları III: Uluslar arası Kongre Bildiri Kitabı, Cilt 2, Adalet, Ankara 2012.

" : **Boşanma Davasının Eşin Mirasçılığına Etkisi**, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012.

TUTUMLU, Mehmet Akif : **Kuram ve Uygulama Açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu**, 2. Baskı, Seçkin, Ankara 2012.

Türk Hukuk Kurumu :**Türk Hukuk Lügatı**, 4. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1998.

ULUOCAK, Nihal : ***"La Haye Nafaka Sözleşmesinde (1956) Nafaka Statüsünün Nesep Statüsünden Bağımsız Düzenlenmesine İlişkin Sorunlar"***, Prof. Dr. Hıfzı Timur'un Anısına Armağan, s. 929-955, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Enstitüsü, İstanbul 1979.

“ :***“Nafakaya Uygulanacak Hukuka İlişkin Sorunlar”***, s. 33-39, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Sayı 1, Yıl 5, İstanbul 1985.

ÜNAL, Mehmet : ***“Medenî Kanununun Kabulünden Önce Türk Aile Hukukuna İlişkin Düzenlemeler ve Özellikle 1917 Tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesi”***, s. 195-231, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Cilt 34, Ankara 1977.

YAVUZ, Nihat : **Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar** (NAFAKA), Turhan Kitapevi, Ankara 2008.

“ :**Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

YETİK, Nurten : **Boşanma Anlaşmalı Boşanma ve Mal Rejimleri**, Genişletilmiş üçüncü baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2008.

YILMAZ, Ejder : **Hukuk Sözlüğü**, 10. Baskı, Yetkin, Ankara 2011.

YILMAZ, Zekeriya : **Açıklamalı İçtihatlı 6100 Sayılı HMK ve Getirdiği Yeni Hükümler,** Adalet, Ankara 2012.

ONLİNE KAYNAKLAR

Alegría Borrás and Jennifer Degeling with the assistance of William Duncan and Philippe Lortie : ***"Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance"***, Explanatory Report, Permanent Bureau, HCCH Hague Conference on Private International Law, November 2009, http://www.hcch.net/upload/expl38e.pdf , (Erişim 22/10/2012.)

Danışma Meclisi, Sayısı: 100, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyon Raporu (1/5), s. 5, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c004/dm__02004071ss0100.pdf, (Erişim 21.08.2013)

Duncan W. : ***"The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance"***, (n.d.), Online: http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/Filer/Word_filer/Inddrivelse/Duncan_-_artikel.DOC (Erişim 24 Aralık 2008)

European Judicial Network in civil and commercial matters : ***"Maintenance Claims- International Law"***, http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/maintenance_claim_int_en.htm, (Erişim 24 Aralık 2008)

"Final Act of the United Nations Conference on Maintenance Obligations and Convention on the Recovery Abroad of Maintenance", New York, 20 June 1956, United Nations- Treaty Series, 1957, http://www.hcch.net/upload/ny_conv_e.pdf

Hague Convention On The Service Abroad of Judicial and extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters (1965), Law Reform Commission Report 21-23, The Law Reform Commission, Dublin/Ireland, 1987.

HCCH, Authorities, *"Convention of 15 April 1958 Concerning the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to" Maintenance Obligations Towards Children" http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=464,* (Erişim 30.08.2013).

HCCH, **Declarations Reservations**, http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=562&disp=resdn (Erişim 31.10.2012)

HCCH, "**Hukuki ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında 1970 tarihli Lahey Sözleşmesi Kapsamında ABD Yetkili Makamınca Yayınlanan Uygulamaya İlişkin Bilgiler"**, http://www.hcch.net/index_en.php?act=authorities.details&aid=528, (Erişim Tarihi: 11.06.2012)

HCCH, **Reservations Declarations**, http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=425&disp=resdn (Erişim 31.10.2012)

HCCH, Status Table, ***"Convention of 24 October 1956 on the Law Applicable to Maintenance Obligations towards Children"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=37, (Erişim 30.08.2013)

HCCH, Status Table, ***"Convention of 15 April 1958 Concerning the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to" Maintenance Obligations Towards Children"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=38, (Erişim 05.11.2012).

HCCH, Status Table, ***"Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=86, (Erişim 30.08.2013)

HCCH, Status Table, ***"Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations"*** http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=588&disp=resdn, (Erişim 24.08.2013)

Kofman E./Phizacklea A./Raghuram P./Sales R. : **Gender And International Migration In Europe,** Routledge, London 2000, Online at: http://books.google.com/books?id=syu02qezLQC&dq=GENDER+AND+INTERNATIONAL+MIGRATION+IN+EUROPE&printsec=frontcover&source=bn&hl=tr&ei=Fw_xSaNkx4P4Bo3N6MgP&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4, (Erişim 15 Mart 2009)

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/337), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 47, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf,(Erişim 23.09.2012).

Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun (Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations), http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402331.pdf) (Erişim 28.09.2012).

Tebligat Kanunu ile Adlî Sicil Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Kahramanmaraş Milletvekili Veysi Kaynak'ın; Tebligat Kanunu ile Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve

Adalet Komisyonu Raporu (1/742, 2/546), TBMM, Dönem 23,Yasama yılı 4, http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamalari/Kanunlasan/2011Yili/kanmetni/6099s.pdf (Erişim 18.12.2012.)

TOPÇUOĞLU, Ali Aslan: ***"Mecelle Şarihi Ali Haydar Efendi'nin Hayatı ve Hukukçuluğu"***, s. 329-350, Türkiye Araştırmaları Dergisi, http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s28/topcuoglu.pdf, (Erişim 05.12.2012).

UYSAL, Mehmet: ***"Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bakış"***, s. 1014-1048, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 3, İstanbul 2006, s. 1030, http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/ibd/20063/ibd2006316.pdf , (Erişim 01.09.2013)

RAPORLAR

Recognition and Enforcement of Judgements and Orders and the Service of Process within the Commonwealth, **A Report of a Working Meeting held at Basseterre (A Report of a Working Meeting)**, St. Kitts, Commonwealth Secretariat, London, 24-28 April 1978.

Report On The Hague Conveniton On The Taking Of Evidence Abroad In Civil or Commercial Matters, Law Reform Commision Report, The Law Report Commission, Dublin/Ireland, 1985.

EK 1

NAFAKA ALACAKLARININ YABANCI ÜLKELERDE TAHSİLİNE İLİŞKİN 1956 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİNE TARAF OLAN DEVLETLER MERKEZÎ MAKAMLARI VE YAZIŞMA DİLLERİ

DEVLET	**MERKEZÎ MAKAM**
Almanya (Almanca)	**Federal Adalet Dairesi** Bundesamt für Justiz Bundesrepublik Deutschland
Arjantin (İspanyolca)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Avustralya (İngilizce)	Çocuk Nafaka Bürosu Child Support Agency
Avusturya (Almanca)	Federal Adalet Bakanlığı Bundesministerium für Justiz
Barbados (İngilizce)	Barbados Başsavcılığı Attorney General of Barbados
Belçika (Fransızca)	Adalet Bakanlığı Ministère de la Justice
Belarus (Belarusça,İngilizce)	Bölge Mahkemeleri District Courts

Birleşik Krallık

-İngiltere ve Galler (İngilizce)	İçişleri Bakanlığı The Secretary of State Home Office
-İskoçya (İngilizce)	İskoçya Hükümeti & Uluslararası Hukuk Bölümü The Scottish Government & International Law Branch
-Kuzey İrlanda (İngilizce)	Adalet Bakanlığı The Lord Chancellor's Department
Bosna-Hersek (Boşnakça, İngilizce)	Hukuki İşler ve İlişkiler Bakanlığı Ministry of Civil Affairs and Communications
Brezilya (Portekizce)	Brezilya Başsavcılığı Procuradoria Geral de Republica (Attorney General's Office)
Burkina Faso (İngilizce)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Cape Verde (Yeşil Burun Adaları) (Portekizce)	Başsavcılık Procuradoria-Geral da Republica

Cezayir (Arapça, Fransızca)	Adalet Bakanlığı Ministère de la Justice
Çek Cumhuriyeti (Çekçe)	Çocukları Uluslar arası Koruma Dairesi Office for International Legal Protection of Children
Danimarka (İngilizce)	Familiestryelsen
Ekvator (İspanyolca)	Çocuk Mahkemesi Başkanlığı President of National Court of Minors
Estonya (Estonyaca)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Filipinler (İngilizce)	Başsavcılık Makamı Office of the Solicitor General at Manila
Fas (Arapça, Fransızca)	Adalet Bakanlığı Ministère de la Justice
Finlandiya (Fince, İngilizce)	Dışişleri Bakanlığı Ministry of Foreign Affairs
Fransa (Fransızca)	Dışişleri Bakanlığı Ministère des affaires étrangères

Guatemala (İspanyolca)	Milli Başsavcılık Makamı Procurador General de la Nacion
Haiti (Fransızca)	Dışişleri Bakanlığı Hukuk Bölümü Ministère des Affairs étrangères le Departement de la Justice
Hırvatistan (Hırvatça, İngilizce)	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ministry of Work and Welfare
Hollanda (Flemenkçe, Almanca)	Raad voor de Kinderbescherming's Gravenhage Dependance Gouda
Hollanda Antilleri (Flemenkçe)	Vesayet Mahkemesi de Voogdijraad (Court of Guardianship) on Curaçao
İrlanda (İngilizce)	Nafaka Tahsili Merkezî Makamı Central Authority for Maintenance Recovery Department of Justice

İspanya (İspanyolca)	İçişleri ve Adalet Bakanlığı Dirección General de Codificación y Cooperación Juridica Internacional del Ministerio de Justicia e Interior
İsrail (İbranice, İngilizce)	Adli Müzaheret Bürosu Department of Legal Aid
İsveç (İsveççe, İngilizce)	Sosyal Sigortalar Kurumu Sweedish Social Insurance Agency
İsviçre (Almanca, Fransızca)	Federal Adalet Dairesi Office fédéral de la justice
İtalya (İtalyanca)	İçişleri Bakanlığı Ministry of Interior
Karadağ (İngilizce)	Maliye Bakanlığı Ministry of Finance
Kazakistan (Rusça)	Kazakistan Yüksek Mahkemesi Adli İdare Kurulu Committee on Judicial Administration to the Supreme Court of the Republik of Kazakhstan

Kırgızistan (Rusça)	Adalet Bakanlığı Judicial Department under the Ministry of Justice of the Kyrgyz Republik
Kolombiya (İspanyolca)	Instituto Colombiano de Bienestar Familiar Subdireccion de Intervennciones
Lüksemburg (Fransızca)	Başsavcılık Makamı M. le Procureur général d'État
Liberya	Adres bildiriminde bulunulmamıştır.
Macaristan (Macarca, İngilizce)	Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı Ministry of Social Affairs and Labour(Szociális és Munkaügyi Minisztérium)
Makedonya (Fransızca)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Meksika (İspanyolca,İngilizce)	Dış İlişkiler Sekreterliği Secretaria de Relaciones Exteriores
Moldova	Adalet Bakanlığı Le Ministére de la Justice

Monaco (Fransızca)	Dış İlişkiler Müdürlüğü Direction des Relations Exterieures
Nijer (İngilizce)	Dışişleri Bakanlığı Ministry of Foreign Affairs
Norveç (Norveççe, İngilizce)	Ulusal Sigorta Ofisi The National Insurance Office For Social Insurance Abroad
Orta Afrika Cumhuriyeti (İngilizce, Fransızca)	Adres bildiriminde bulunulmamıştır.
Pakistan (Urduca, İngilizce)	Başsavcılık Makamı Public Prosecutor Doğu Pakistan Hükümeti Hukuk Bölümü Judical Department, Government of East Pakistan Pakistan Kızılhaçı The West Pakistan Provincial Branch of the Pakistan Red Cross Society,
Polonya (Lehçe, İngilizce)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice

Portekiz (Portekizce)	Aile Yardım Enstitüsü Instituo de Assistência à Familia
Romanya (Romence, İngilizce)	Bükreş Barosu Baroul de Avocati al Municipiului Bucaresti
Seyşeller (İngilizce, Fransızca)	Dışişleri Bakanlığı Ministry of Foreign Affairs
Sırbistan (Sırpça, İngilizce)	İnsan ve Azınlık Hakları Bakanlığı “The Ministry for Human and Minority Rights, Public Administration and Local Government of the Republic of Serbia
Slovakya (İngilizce)	Çocukların ve Gençlerin Korunmasına İlişkin Merkez Center for International Legal Protection of Children and Youth
Slovenya (Fransızca, İngilizce)	Sosyal Güvenlik, Aile ve Sağlık Bakanlığı Ministry for Health, Family and Social Security

Sri Lanka (İngilizce)	Dışişleri Bakanlığı Daimi Sekreterliği Permanent Sectetary of the Ministry of External Affairs
Surinam (İngilizce)	Aile Hukuku Bürosu Bureau for Family Law Affairs
Şili (İspanyolca)	Metropolitan Bölgesi Yasal Yardım Kurumu Corporación de Asistencia Judicial de la Región Metropolitana
Tunus (Arapça, Fransızca)	Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk İşleri Dairesi Directorate of Consular Affairs of the Secretariat of State for Foreign Affairs
Ukrayna (Rusça,İngilizce)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Uruguay (İspanyolca)	Ulusal Başsavcılık Makamı Fiscalia de Corte y Procuraduria General de la Nacíon

Yeni Zelanda (İngilizce)	Adalet Bakanlığı Department of Justice
Yunanistan (Yunanca)	Adalet Bakanlığı Ministry of Justice
Vatikan (İtalyanca)	Adres bildiriminde bulunulmamıştır.

EK 2

TÜRKİYE İLE İKİLİ OLARAK İMZALANAN SÖZLEŞMELER LİSTESİ							
İÇERİK	**ÜLKE ADI**	**AÇIKLAMA**	**İMZA TARİHİ**	**RESMİ GAZETE**		**YÜRÜLÜK TARİHİ**	**YYIL**
				TARİH	**SAYI**		
H	ABD	Türkiye Cumhuriyeti İle Amerika Müttehit Devletleri Arasında 1931 tarihinde imzalanan İkamet Mukavelenamesi mevcuttur.	1931				1931
H	ALMANYA	Almanya ile aramızda, 15/05/1930 tarih ve 1622 sayılı Kanunla onaylanan ve 04/06/ 1930 gün ve 1511 (III.Tertip II.Cilt, 470 s) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak her iki devlet arasında 18/11/1931 tarihinde yürürlüğe giren, 1929 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Devleti Arasında Hukukî ve Ticarî Mevaddı Adliyeye Müteallik Münesabatı Mütekabiliyeye Dair Mukavelename"* mevcuttur.		04.06.1930	1511	18.11.1931	1931
HC	ARNAVUTLUK	Arnavutluk ile aramızda 17/07/ 1997 gün ve 4288 sayılı Kanunla onaylanan ve 09/11/ 1997 gün ve 23165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 22/03/1998 tarihinde yürürlüğe giren, l995 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"* mevcuttur.		09.11.1997	23165	22.03.1998	1998
HC	ARJANTİN	Arjantin ile Türkiye Arasında Adli Yardımlaşma Hukuk, Suçlu İadesi Anlaşmalarının Ayrı Ayrı İmzalanması ile ilgili taslak metin üzerinde çalışmalar devam etmektedir.				İkili Görüşmeler Devam Etmektedir.	2011
H	AVUSTURYA	Avusturya ile aramızda 08/05/1991 tarih ve 3726 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/09/ 1991 gün ve 21000 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 18/10/1992 tarihinde yürürlüğe giren *"Türkiye Cumhuriyeti ve Avusturya Cumhuriyeti'nin Taraf Bulundukları 01/03/1954 tarihli Lahey Hukuk Usulü Sözleşmesine İlişkin Olarak Yaptıkları 16/09/1988 Tarihli Ek Anlaşma"* mevcuttur.	16.09.1988	23.09.1991	21000	18.10.1992	1992
HC	AZERBAYCAN	Azerbaycan ile aramızda, 03/05/2002 tarihinde imzalanan, 09/03/2004 tarihli ve 2004/6988 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/03/2004 tarihli ve 25411 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, *"Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması"* mevcuttur.	03.05.2002	23.03.2004	25411	11.06.2005	2005

HC	BELARUS	Türkiye Cumhuriyeti ile Belarus Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması (Ankara'da 13 Mart 2012 tarihinde imzalandı.)	13.03.2012				2012
	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşik Arap Emirlikleri Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adli İşbirliği Anlaşması parafe edildi.	21.11.2012 Ankara				2012
H	BULGARİSTAN	Bulgaristan ile aramızda 31/03/1978 gün ve 7/15320 sayılı Kanunla onaylanan ve 24/05/1978 gün ve 16296 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 28/10/1978 tarihinde yürürlüğe giren, *"Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardım Sözleşmesi"* mevcuttur.	1975	24.05.1978	16296	28.10.1978	1978
H	CEZAYİR	Cezayir ile aramızda, 08.05.1991 gün ve 3724 sayılı Kanunla onaylanan ve 21.05.1991 gün ve 20877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.08.2001 tarihinde yürürlüğe giren, 1989 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Arasında Hukukî İşbirliğine İlişkin Sözleşme"* mevcuttur.	1989	21.05.1991	20877	01.08.2001	2001
H	ÇEK CUMHURİYETİ	Çek Cumhuriyeti, 30.06.1932 gün ve 2051 sayılı Kanunla onaylanan ve 09.07.1932 gün ve 2145 (II. Tertip, 13.c. 1134 (887)s) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 1930 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti Arasında Medenî ve Ticari Hususatı Kazaiyeye Mütedair Karşılıklı Münesabatı Hakkında Mukavelename"*'ye halefiyet yolu ile katılmış olup, bu anlaşma 06.06.1933 tarihinde yürürlüğe girmiştir.				06.06.1933	1933
H	ÇİN	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması".* 27/09/1994 tarih ve 4034 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 12/11/1994 tarih ve 22109 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	1992	12.11.1994	22109	27.09.1994	1994
H	FAS	Fas ile aramızda 08/05/1991 gün ve 3725 sayılı Kanunla onaylanan ve 08/09/1991 gün ve 20985 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 13/05/2002 tarihinde yürürlüğe giren l989 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardımlaşmaya Dair Sözleşme"* mevcuttur.	1989	08.09.1991	20985	13.05.2002	2002

HC	GÜRCİSTAN	Gürcistan ile aramızda 04/04/1997 gün ve 4244 sayılı Kanunla onaylanan ve 24/09/ 1997 gün ve 23090 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 15/01/1998 tarihinde yürürlüğe giren 1996 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* mevcuttur.	1996	24.09.1997	23090	15.01.1998	1998
H	HIRVATİSTAN	Hırvatistan ile aramızda 04/04/2000 tarih ve 4559 sayılı Kanunla onaylanan ve 24/05/ 2000 gün ve 24058 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 19/01/2003 tarihinde yürürlüğe giren 1999 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî İşbirliği Anlaşması"* mevcuttur.	1999	24.05.2000	24058	19.01.2003	2003
H	HİNDİSTAN	Hindistan ile aramızda l8/01/1990 gün ve 3605 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/07/1990 gün ve 20583 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 16/08/1993 tarihinde yürürlüğe giren 1988 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Karşılıklı Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* mevcuttur.	1988	23.07.1990	20583	16.08.1993	1993
H	IRAK	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Adli İşbirliği Sözleşmesi"*, 19/04/1990 tarih ve 3638 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 02/08/1992 tarih ve 21303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	1989	02.08.1992	21303	01.03.1995	1995
HC	İRAN	*"Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî İşbirliği Anlaşması"* 03.02.2010 tarihinde Ankara'da imzalanmış olup, 22.02.2011 tarih ve 6121 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 10.03.2011 tarih ve 27870sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	03.02.2010	10.03.2011	27870	20.10.2011	2011
HC	İSVİÇRE	İsviçre ile aramızda 23/06/l934 tarih ve 2534 sayılı Kanunla onaylanan ve 04/07/1934 gün ve 2743 (Düstur No. III. Tertip. 15.c.l304 (52l)s.) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 08/06/1935 tarihinde yürürlüğe giren 1933 tarihli *"Türkiye ile İsviçre Arasında Medenî ve Ticarî Mevatta Adlî Münasebetleri Tanzim Eden Mukavelename"* mevcuttur.	1933	04.07.1934	2743	08.06.1935	1935
HC	İTALYA	İtalya ile aramızda 16/02/1929 tarih ve 1394 sayılı Kanunla onaylanan ve 03/03/1929 gün ve 1133 (III.Tertip. 10.c.362 (222)s) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 15/05/1931	1926	03.03.1929	1133	15.05.1931	1931

		tarihinde yürürlüğe giren 1926 tarihli *"Türkiye ile İtalya Arasında Adlî Himaye Adlî Makamların Hukuk ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Müzahereti ve Adlî Kararların Tenfizi Mukavelenamesi"* mevcuttur.					
H	KARADAĞ	Karadağ, 1934 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı Arasında Karşılıklı Münasebata Dair Mukavelename"*ye halefiyet yolu ile katılmıştır. Mukavelename 25/I2/I935 tarih ve 2874 sayılı Kanunla onaylanmış ve 04/0I/I936 tarih ve 3I97 (Düstur No: III. Tertip, I7.C.I29(89)s.) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 27/07/I937 tarihinde yürürlüğe girmiştir.		04.01.1936	3197	27.07.1937	1937
H	KAZAKİSTAN	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması"* 17.07.1997 tarih ve 4287 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 12.11.1997 tarih ve 23168 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	1995	12.11.1997	23168	02.10.1999	1999
HC	KIRGIZİSTAN	Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli İşbirliği Anlaşması (5 Eylül 2008 Tarihinde İmzalandı.)	05.09.2006	05.02.2012	2894	11.02.2012	2012
HC	KKTC	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi"* 27/10/1988 tarih ve 3490 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 13/02/1989 tarih ve 20079 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	1987	13.02.1989	20079	25.05.1989	1989
HC	KUVEYT	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Kuveyt Devleti Arasında Hususî Hukuk, Ticaret ve Ceza Hukuku Konularında Hukukî ve Adli İşbirliği Anlaşması"* Sözleşmenin metni 30/05/2000 tarih ve 24064 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.	1990	30.05.2000	24064	02.09.2000	2000
HC	LİBYA	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Arap Sosyalist Cumhuriyeti ile aramızda Hukukî Ticari ve Cezaî Konularda Adli İşbirliği Anlaşması"* Ankara'da 26.02.2010 Tarihinde İmzalanmıştır.	26.02.2010 Ankara				
H	LİTVANYA	Litvanya ile aramızda 10/02/2004 tarih ve 5087 sayılı Kanunla onaylanan ve 20/04/2004 gün ve 25439 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 15/08/2004 tarihinde yürürlüğe giren 1995 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Litvanya Cumhuriyeti*	1995	20.04.2004	25439	15.08.2004	2004

		Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Hukukî ve Adlî İşbirliği Anlaşması" mevcuttur.					
H	MACARİSTAN	Macaristan ile aramızda 18/01/1990 gün ve 3607 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/07/ 1990 gün ve 20583 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 09/05/1991 tarihinde yürürlüğe giren 1988 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Halk Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"* mevcuttur.	1988	23.07.1990	20583	09.05.1991	1991
HC	MAKEDONYA	Makedonya ile aramızda 07/03/2000 gün ve 4547 sayılı Kanunla onaylanan ve 14/05/ 2000 gün ve 24049 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 28/07/2000 tarihinde yürürlüğe giren l997 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* mevcuttur.	1997	14.05.2000	24049	28.07.2000	2000
HC	MEKSİKA	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Meksika Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma"* (Taslak Metin 2010 yılında gönderildi.)	Taslak Metin Gönderildi: 2010				2010
H	MISIR	Mısır ile aramızda 26/01/1990 gün ve 3604 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/07/1990 gün ve 20583 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 01/02/1992 tarihinde yürürlüğe giren 1990 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"* mevcuttur.	1990	23.07.1990	20583	01.02.1992	1992
HC	MOĞOLİSTAN	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması"* 10/02/2004 tarih ve 5088 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 04/05/2004 tarih ve 25452 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır	2000	04.05.2004	25452	05.11.2004	2004
HC	MOLDOVA	Moldova ile aramızda 04/04/2000 tarih ve 4556 sayılı Kanunla onaylanan ve 28/05/ 2000 gün ve 24062 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 23/02/2001 tarihinde yürürlüğe giren l996 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ve Moldova Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* mevcuttur.	1996	28.05.2000	24062	23.02.2001	2001
HC	ÖZBEKİSTAN	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi"* 17/07/1997 tarih ve 4286 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 07/11/1997 tarih ve 23163 sayılı	1994	07.11.1997	23163	18.12.1997	1997

		Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.					
H	PAKİSTAN	Pakistan ile aramızda 26/03/1982 tarih ve 2684 sayılı Kanunla onaylanan ve 31/07/ 1982 tarih ve 17768 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 05/06/1983 tarihinde yürürlüğe giren 1981 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"* mevcuttur.	1981	31.07.1982	17768	05.06.1983	1983
H	POLONYA	Polonya ile aramızda 18/01/1990 tarih ve 3606 sayılı Kanunla onaylanan ve 23/07/ 1990 tarih ve 20583 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 12/04/1991 tarihinde yürürlüğe giren l988 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Halk Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî Yardımlaşma Sözleşmesi"* mevcuttur.	1988	23.07.1990	20583	12.04.1991	1991
HC	ROMANYA	Romanya ile aramızda 14/03/1972 tarih ve 1575 sayılı Kanunla onaylanan ve 17/05/ 1972 tarih ve 14190 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve 27/06/1972 tarihinde yürürlüğe giren l968 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya Sosyalist Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Cezaî İşlerde Adlî Yardım Sözleşmesi"* mevcuttur.	1968	17.05.1972	14190	27.06.1972	1972
H	ROMANYA	Türkiye ile Romanya arasında 28/09/2005 tarihinde Ankara'da imzalanan, 25/10/2007 tarihli ve 5704 sayılı Kanun ile onaylanan ve 10/02/2008 tarihli ve 26783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 11/01/2008 tarihinde yürürlüğe giren *"Türkiye Cumhuriyeti ile Romanya Arasında Hukukî Konularda Adli Yardım Anlaşması"* mevcuttur.	28.09.2005	10.02.2008	26783	11.01.2008	2008
H	SIRBİSTAN	1934 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı Arasında Karşılıklı Münasebata Dair Mukavelename"*ye halefiyet yolu ile katılmıştır. Mukavelename 25/12/l935 tarih ve 2874 sayılı Kanunla onaylanmış ve 04/01/l936 tarih ve 3197 (Düstur No: III. Tertip, 17.C.129(89)s.) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 27/07/1937 tarihinde yürürlüğe girmiştir.		04.01.1936	3197	27.07.1937	1937
H	SLOVAKYA	11 Kasım 2004 tarihinde Ankara'da imzalanan *"Türkiye ile Slovakya Cumhuriyeti arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli Yardım Anlaşması"*.	11.11.2004	10.05.2008	26872	01.04.2008	2008

H	SLOVAKYA	Slovakya 30.06.1932 gün ve 2051 sayılı Kanunla onaylanan ve 09.07.1932 gün ve 2145 (III.Tertip, 13.c. 1134(887)s) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan , 1930 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti Arasında Medenî ve Ticari Hususatı Kazaiyeye Mütedair Karşılıklı Münesebatı Hakkında Mukavelename"*ye halefiyet yolu ile katılmıştır.					1932
H	SLOVENYA	Bu devlet 25/12/1935 tarih ve 2874 sayılı Kanunla onaylanan ve 04/01/1936 tarih ve 3197 (Düstur No: III. Tertip, 17.C.129(89) s.) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1934 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Yugoslavya Krallığı Arasında Karşılıklı Münasebata Dair Mukavelename"*ye katılmıştır.	1934	04.01.1936	3197		1936
H	SURİYE	*"Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması"* (09/04/2009 Tarihinde İmzalandı.)	09.04.2009	11.11.2010	27756	20.10.2011	2011
H	SUUDİ ARABİSTAN	Suudi Arabistan ile aramızda 31/05/1930 tarih ve 1507 sayılı Resmî Gazete yayımlanan 1930 tarihli *"Muhadenet Muahedenamesi"* mevcuttur.	1930	31.05.1930	1507		1930
HC	ŞİLİ	*"Şili ile Türkiye Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* imzalanması ile ilgili taslak metin üzerinde çalışmalar devam etmektedir.				İkili Görüşmeler Devam Etmektedir.	2012
HC	TACİKİSTAN	Tacikistan ile aramızda 04/04/2000 tarih ve 4558 sayılı Kanunla onaylanan ve 30/05/ 2000 gün ve 24064 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 22/06/2001 tarihinde yürürlüğe giren 1996 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adlî Yardımlaşma Anlaşması"* mevcuttur.	1996	30.05.2000	24064	22.06.2001	2001
HC	TAYLAND	*"Türkiye Cumhuriyeti ve Tayland Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması"* (Taslak Metin 28 Nisan 2011 tarihinde parafe edildi.)	Taslak Metinin Parafe Tarihi: 28.04.2011				2000
HC	TUNUS	Tunus ile aramızda 19.11.1982 tarih ve 2711 sayılı Kanunla onaylanan ve 17.03.1983 tarih ve 17990 sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanarak 01.07.1983 tarihinde yürürlüğe giren 1982 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşmaya Dair Sözleşme"* mevcuttur.	1982	17.03.1983	17990	01.07.1983	1983

HC	TÜRKMENİSTAN	*"Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan Cumhuriyeti Arasında Hukukî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması"* (28 Şubat 2012 Tarihinde İmzalandı. 19.11.2012 TBMM sevk edildi)	28.02.2012			TBMM Dışişleri Komisyonunda görüşülmüş olup Genel Kurula sevkedilmiştir.	2012
H	UKRAYNA	Ukrayna ile aramızda 09/07/2003 tarih ve 4920 sayılı Kanunla onaylanan ve 22/12/2003 tarih ve 25324 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 02/05/2004 tarihinde yürürlüğe giren 2000 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Ukrayna Arasında Hukukî Konularda Adlî Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması"* mevcuttur.	23 Kasım 2000/Ankara	22.12.2003	25324	02.05.2004	2004
HC	UMMAN	Umman ile Aramızda 06.06.2008 tarihinde imzalanan ve 16.03.2010 tarih ve 5960 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan ekli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Umman Sultanlığı Arasında Hukukî, Ticari ve Cezaî Konularda Adli Yardım Anlaşması"* 30.04.2010 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ve 22.05.2010 tarih ve 27588 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır	06.06.2008	22.05.2010	27588		2008
H	ÜRDÜN	Ürdün ile Aramızda 17.04.1975 tarih ve 1878 sayılı Kanunla onaylanan ve 05.09.1975 tarih ve 15347 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 14.05.1976 tarihinde yürürlüğe giren 1971 tarihli *"Türkiye Cumhuriyeti ile Ürdün Haşimi Krallığı Arasında Hukukî ve Ticari Konularda Adli İlişkileri Düzenleyen Sözleşme "* mevcuttur.	1971	05.09.1975	15347	14.05.1976	1976